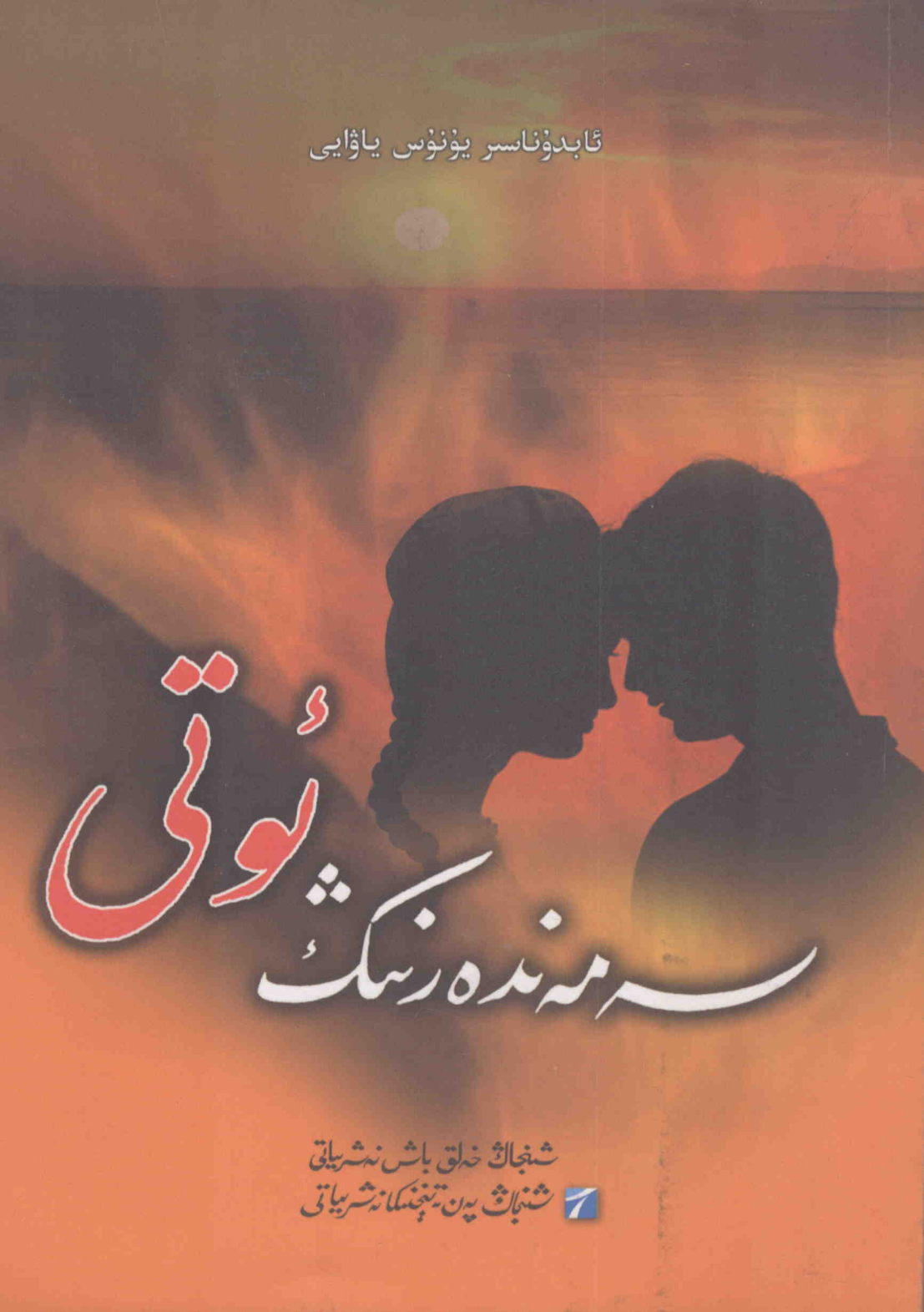
ئابدۇناسر يۇنۇس ياۋايى



سەرمەندە رەڭ ئۇتى

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ يەن تېڭىسكا نەشرىياتى



ئابدۇناسر يۇنۇس ياۋايى

ئابدۇناسر يۇنۇس ياۋايى



سەرمەندە رەڭ ئوتى

(ھېكايىلەر)

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ يېڭى تېخنىكا نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

蝾螈之火：维吾尔文/阿布都纳斯尔·优努斯著
.—乌鲁木齐：新疆科学技术出版社，2013.3
ISBN 978-7-5466-1265-2

Ⅰ.①蝾 … Ⅱ.①阿 … Ⅲ.①短篇小说—中国—当代
—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.① I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2013)第 047689 号

پىلانىلىغۇچى: ئىبراھىم سەمەن
تەشكىللىگۈچى: ئابدۇشۇكۇر ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررلىرى: گۈلنۇر ئابدۇرۇسۇل
ئابدۇۋەلى ئابدۇۋايىت
تەكلىپلىك مۇھەررى: ئابلەت جۇمە تۇپراق
مەسئۇل كورېكتورى: نۇرىمان قادىر
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: خەمدە سەئىدئالىم
بەت ياسىغۇچى: مەرپۇغە ئوبۇل

سەمەندەرنىڭ ئوتى
(ھېكايىلەر)

* * *

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ پەن - تېخنىكا نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(ئۈرۈمچى شەھىرى يەنئەن يولى No 255 پوچتا نومۇرى: 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدا سېتىلىدۇ
شىنجاڭ لىنو سودا ئىشلىرى باسما چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتىدە بېسىلدى
فورماتى: 880mm × 1230mm 1/32 باسما تاۋىقى: 5.625
2013 - يىلى 5 - ئاي 1 - نەشرى
2013 - يىلى 5 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN 978 - 7 - 5466 - 1265 - 2
باھاسى: 18.00 يۈەن

ئاپتور ھەققىدە

ئابدۇناسىر يۇنۇس ياۋايى 1972 ـ يىلى 20 ـ دېكابىردا يوپۇرغا ناھىيە سىيەك يېزا كاتتايلاق كەنتىدە دېھقان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇ، 1989 ـ يىلى ئىيۇلدا قەشقەر يېزا ئىگىلىك تېخنىكومىنىڭ ئۆسۈملۈك ئاسراش كەسپىنى پوتكۇزۇپ ناھىيەلىك دېھقانچىلىق تېخنىكىسىنى كېڭەيتىش مەركىزىدە، 1996 ـ يىلىدىن 2005 ـ يىلى دېكابىرغىچە يوپۇرغا ناھىيە ئاچچىق يېزىسىدا خىزمەت قىلغان. 2005 ـ يىلى دېكابىردىن ھازىرغىچە يوپۇرغا ناھىيەلىك پارتكوم يېزا خىزمىتى ئىشخانىسىدا (قوشۇمچە ناھىيەلىك ئېشىنچا ئەمگەك كۇچلىرىنى سىرتقا چىقىرىش ئىشخانىسىدا) ئىشلەۋاتىدۇ. ئۇ 1994 ـ يىلىدىن 2000 ـ يىلىغىچە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەرجىمانلىق مەخسۇس كۇرس ۋە تولۇق كۇرسىنى ئۆزلۇكىدىن ئۆگىنىپ پوتكۇزگەن. 2002 ـ يىلىدىن 2004 ـ يىلىغىچە سانجىدا ۋەزىپە بىلەن چېنىققان. مۇشۇ جەريانىدا ئۇنىڭ دېھقانچىلىق تېخنىكىسىغا دائىر ئون نەچچە پارچە تەتقىقات ماقالىسى «شىنجاڭ يېزا ئىگىلىك ئىلمى»، «شىنجاڭ دېھقانچىلىق پەن ـ تېخنىكىسى»، «شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا گېزىتى» قاتارلىق گېزىت ـ ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان. 1998 ـ يىلى قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى تەرىپىدىن «دېھقانچىلىقتىكى يېڭى تېخنىكىلار» ناملىق كىتابى نەشر قىلىنغان.

ئۇ 1995 ـ يىلى «قەشقەر ئەدەبىياتى» (ھازىرقى «قەشقەر») ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان «قەبرىگە كۆمۈلگە سىرلار» ناملىق ھېكايىسى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت سەپىگە كىرگەن بولۇپ، ھازىرغا قەدەر «چاپانشال رېستورانى»، «ياقا يۇرتتىكى ئىشلار»، «سىرلىق

ئىلاھ»، «مەڭگۈلۈك روھ»، «پىۋاخورمار»، «نىقابلانغان سۆيگۈ»، «بىر تال قىزىل گۈل»، «ئۇنسىز نىدالار»، «قىشلىق سۇ»، «ئەرنىڭ باغ-ىرى»، «سۇمبۇل چاچلىق قىز»، «قارا ئۇششۇك»، «چىرايلىق ئا-يال»، «سەۋدالىق»، «كۆك كۆزلۈك ئۇزۇك»، «ئۇ يەنىلا بالىلىرىم-نىڭ دادىسى»، «بوۋاي ۋە تۇپراق»، «دېھقانسىز دۇنيا»، «يەرنىڭ قەرزى يوق»، «خەير دۇنيا، خەير ـ خوش ئادەملەر»، «ئاھ، ساخاۋەت-لىك دۇنيا»، «پىنھان سىرلار»، «ئاھ، شۇ كۈنلەر»، «زېمىستاندىكى چوغ»، «بەخت ئىزدەش»، «مامۇت سەپرا»، «سەمەندەرنىڭ ئوتى»، «ياشسىز يىغا»، «كونا ئۆتۈك»، «تۇندىكى سايە» قاتارلىق ئاتمىش پارچىدىن ئارتۇق پوۋېست ۋە ھېكايىسى «جۇڭگو مىللەتلىرى»، «شىنجاڭ مەدەنىيىتى»، «تارىم»، «تەڭرىتاغ»، «قەشقەر»، «يېڭى قاشتېشى»، «ئىلى دەريا‌سى»، «تۇرپان»، «قومۇل ئەدەبىياتى»، «ئاقسۇ ئەدەبىياتى»، «قىزىلسۇ ئەدەبىياتى»، «شىنجاڭ گېزىتى» قا-تارلىق گېزىت ـ ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنىپ، كەڭ ئوقۇرمەنلەرنىڭ قىزغىن سۆيۈپ ئوقۇشىغا مۇيەسسەر بولغان ۋە بەلگىلىك تەسىر قوزغىغان.

ئۇنىڭ «ئەرنىڭ باغرى» ناملىق ھېكايىسى 2008 ـ يىلى، شىن-جاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى بويىچە 17 ـ نۆۋەتلىك «خانتەڭرى ئە-دەبىيات مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن. «مامۇت سەپرا» قاتارلىق ھېكايە-لىرى خەنزۇ تىلىغا تەرجىمە قىلىنغان. 2010 ـ يىلى سېنتەبىردە «نىقابلانغان سۆيگۈ» ناملىق تۇنجى ھېكايىلەر توپلىمى قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى، «ئابىھايات» ناملىق ئىككى قىسىملىق رومانى 2012 ـ يىلى شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان.

ئابدۇناسىر يۇنۇس ياۋايى ئەسەرلىرىنىڭ ئەملىيەتچانلىقى كۈچلۈك، تۇرمۇشقا يېقىن، ھېسسىياتى قويۇق، تىلى ئاددىي، راۋان، چۈشىنىشلىك ۋە يېقىشلىق. ئۇ ئۆز ئەسەرلىرىدە ھازىرقى دەۋردىكى ئۇيغۇرلار تۇرمۇشىنى، ئۇيغۇر يېزىلىرىنى، جۇملىدىن

دېھقانلار تۇرمۇشىنى پەردازسىز، چىن تەسۋىرلەپ، پېرسوناژلارنىڭ ئىچكى تۇيغۇلىرىنى ئىنچىكە قېزىپ ئوقۇرمەنلەر قەلبىدە كۈچ-لۈك زىلزىلە پەيدا قىلىدۇ. بۇ توپلامغا ئۇنىڭ بىر قىسىم ۋەكىل-لىك ئەسەرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

ئابدۇناسىر يۇنۇس ياۋايى ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك ۋە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

مۇندەرىجە

كۆك كۆزلۈك ئۇزۇك 1
سەۋدالىق 22
ماموت سەپرا 57
مۇزلىغان يۇرەك 75
بەخت ئىزدەش 86
بوۋاي ۋە تۇپراق 104
پىۋاخۇمار 125
سەمەندەرنىڭ ئوتى 135
تۇندىكى سايە 155

كۆك كۆزلۈك ئۇزۇك

نېمە بولدۇم، كۆرىمەن نېمە؟
نېچۈن يىغا قاينايدۇ مەندە؟
ئەسىنلىك بەر، روھ بىلەن جان بەر،
سۆيگۈ، مېھىر ئوقچىسۇن تەندە!
ـــ خاتىرەمدىن

«ئادەم ئەڭ ئاۋۇال ئۆز قەدىر ـ قىممىتىنى ئۆزى قىلىشى كېرەك. ئۆزىنى قەدىرلىمىگەن ئادەمنى ھېچكىم قەدىرلىمەيدۇ.»

ئۇ ماڭا مۇشۇ گەپنى يۇز قېتىملاپ، مىڭ قېتىملاپ دېگەندۇ بەلكىم، لېكىن مەن شۇ چاغلاردا ئۇنىڭ شۇنچىلىك سەمىمىيلىك ۋە كۆيۈمچانلىق بىلەن ئەڭ پاك، ئەڭ مۇقەددەس ئىنسانىي مېھرىبانلىقى بىلەن دېگەن ئاشۇ گەپلىرىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمەپتىكەنمەن ھەم چۈشەنگەن بولساممۇ ئانچە ئىرەن قىلىپ كەتمەپتىكەنمەن!

ـــ سۇبھى، سىز بەك ئاق كۆڭۈل، باغرىڭىز بەك يۇمشاق، باشقىلارغا ئاسانلا ئىشىنىپ كېتىسىز. بۇنداق ئادەملەر ئاسانلا باشقىلارنىڭ ئالدىمغا چۈشۈپ كېتىدۇ. مەن سىزنىڭ كىيىنلىكىڭىزدىن ھەقىقەتەن ئەنسىرەيمەن. سىز بۇنداق يۇۋاشلىق، دىلى يۇمشاقلىق قىلسىڭىز، كېيىن چوقۇم پۇشايماندا قالىسىز، سۇبھى!

ـــ ئەمىسە مېنى نېمە قىل، قانداق قىل دەيسىز! ناۋادا كېيىنچە دېگىنىڭىزدەك پۇشايماندا قالساممۇ نېمە كارىڭىز؟ ئەجەبا ماڭا ھېسداشلىق قىلىدىكەنسىزۇ، ئايالىڭىزنى قويۇۋېتىپ مېنى ئالالايدىكەنسىز، ماڭا مۇشۇنداق قۇرۇق دەبدەبىلىك گەپلەردىن باشقا يەنە نېمىلەرنى قىلىپ بېرەلەيتىڭىز؟!



— راست. مەن سىزگە ھازىر مۇشۇنداق قۇرۇق گەپتىن باشقا ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيمەن، سۇبھى. لېكىن سىزگە خۇدا ھەق-قىدە چىن ئىخلاسىم بىلەن ھېسداشلىق قىلىمەن. سىزگە بولغان سۆيگۈ، مېھرىبانلىق نەقەدەر مۇقەددەسلىكىنى ئۆزىڭىز بىلىسىز. بىراق مەن... بىراق مەن ھازىر سىزنى دەپ ئايالىمنى قويۇۋېتەلمەيمەن. چۈنكى ئۇ... چۈنكى ئۇ...

— چۈنكى ئۇ مېيىپ، چۈنكى ئۇ ھازىر مېيىپ بولۇپ قالدى، شۇنداقمۇ؟

— گەرچە ئۇ بۇرۇن ماڭا چىدىغۇسىز ئەسكىلىكلەرنى قىلىپ مېنى قاتتىق خورلىغان، غۇرۇغۇمغا تەگكەن، ئىنسانىي ئىززەت-ھۆرمىتىم، قەدىر-قىممىتىمنى ئاياغ ئاستى قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ھازىر مېيىپ بولۇپ قالدى. ئۇ ھازىر ماڭا موھتاج، ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىمغا، يېنىدا تۇرۇشىمغا موھتاج، سۇبھى!... مېنىڭ سىزنى قانچىلىك ياخشى كۆرۈدىغانلىقىم بىر سىزگە، بىر خۇداغا ئايان! دەرۋەقە ئۆز ۋاقتىدا سىز كۆڭلۈم ئايالىمدىن قاتتىق ئازار يېگەن، خورلۇق تارتىپ، چىدىغۇسىز ئازابلاردىن ئەر كىشى تۇرۇپ كۆزۈمدىن قان-ياش ئاققان، تۇرمۇشتىن بەزگەن، ئادەمىلەردىن سەسكەنگەن كۈنلىرىمدە ماڭا ئەڭ پاك، ئەڭ بىغۇبار، ئەڭ ئوتلۇق مېھرىڭىزنى بەرگەن، ياشلىرىمنى سۈرتۈپ كۆڭلۈمگە تەسەللى بەرگەن، بۇ دۇنيادىكى سۆيگۈ-ۋاپا، مېھىر-مۇھەببەتنىڭ ئەڭ مۇقەددەس ئىللىقلىقىنى ھېس قىلدۇرۇپ ئۆزۈمگە، ھاياتلىققا نىسبەتەن قايتىدىن يۈكسەك دەرىجىدە ئىشەنچىمنى قوزغاپ، يۈرىكىمدە مەڭگۈ ئۇنتۇلغۇسىز ئوتلۇق مۇھەببەت، شېرىن ئارزۇ-ئارمان، يۈكسەك ئىشەنچ-ئۈمىدنى ئويغاتقان ئىدىڭىز! شۇڭا مەن-مۇ كەسكىن ھالدا سۆيگۈڭىزنى قوبۇل قىلىپ، «ئايالىمنى قويۇۋېتىپ سىزنى ئالىمەن، سىز ماڭا بۇ دۇنيانىڭ گۈزەللىكىنى ھېس قىلدۇردىڭىز، بىز توي قىلايلى، سۇبھى» دەپ ئوتلۇق ھاياجان بىلەن سىزنى باغرىمغا باسقانىدىم. بەخت ۋە شادلىقتىن، ئىنسانىي

قەدىر ـ قىممىتىمنى تاپقانلىقىمدىن كۆزلىرىمدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلگەنىدى... ئەپسۇسكى، مەن ئايالىمدىن ئاجرىشىپ بولغۇچە خۇدا ئۇنىڭ قىلغانلىرىنى مۇددەتتىن بۇرۇن ئۆزىگە ياندۇردى! ئۇ بىر كۈنى دوستلىرى بىلەن ئولتۇرۇشقا كېتىپ، ئاق ھاراق ئىچىپ مەستلىكتە موتوسىكلىت مىنىپ قاتناش ھادىسىسىگە ئۇچراپ ھەر ئىككى پۇتى تىزىدىنلا كېسىۋېتىلدى! ئۇ ئۆمۈرلۈك مېيىپ بولۇپ قالدى، سۇبھى! ئەجەبا ئەھۋال شۇنداق تۇرسا، مەن يەنە ئۇنىڭدىن ئاجرىشىپ كەتسەم، بۇ سىزنىڭچە قانداق بولىدۇ؟ ئەگەر شۇنداق قىلسام ئەسكىلىك رەزىللىكتە ئۇنىڭدىن ئېشىپ چۈشكەن بولىمەن! سىز مېنى دائىم: «ئەرافات، سىز بۇ دۇنيادىكى ئەڭ ئوبدان، ئەڭ ۋاپادار، ئەڭ ۋىجدانلىق ئەر» دەيتتىڭىز. ئەجەبا مەن ئۆمۈرلۈك مېيىپ بولۇپ قالغان، قىلغان ـ ئەتكەنلىرى ئۈچۈن كېچە ـ كۈندۈز قان ـ ياش تۆكۈپ پۈشايمان ـ توۋا قىلىپ مېنى بۇرۇنقى خورلۇقلىرى ئۈچۈن ئۆچ ئالمىدىكىن دەپ يۇرىكى سۇ ھالدا مېيىپلار ھارۋىسىدا ئولتۇرۇپ تالاغا ماڭسامىلا كۆزلىرى مەنده تۇرۇپ بۇقۇلداپ يىغلاپ كېتىدىغان ئاشۇ ئايالىنى قويۇۋەتسەم، مەن يەنە ئالدىڭىزدا «بۇ دۇنيادىكى ئەڭ ئوبدان، ئەڭ ۋاپادار، ئەڭ ۋىجدانلىق ئەر» بولالامدىم، سۇبھى! خەلقىئالەم ئالدىدا، خۇدا ئالدىدا، يۈز كېلەلەمدىم، سۇبھى؟! ئىنسان ھەربىر قەدىمى، ھەربىر ئېغىز گېپى، ھەتتاكى ھەربىر تىنىقى ئۈچۈنمۇ ھامان خۇدا ئالدىدا، ئەل ـ جاما-ئەت ئالدىدا جاۋابكار بولىدۇ! مەن سىزنىڭ چەكسىز پاك، ئوتلۇق سۆيگۈڭىزنى مەڭگۈ، مەڭگۈ قەدىرلەيمەن. لېكىن بۇ ھالدا ئايالىمىنى ھەرگىز قويۇۋېتەلمەيمەن! خالىسىڭىز بىز ئۆمۈرۋايەت ئەڭ يېقىن دوست بولۇپ ئۆتەيلى. مەن سىزگە مەڭگۈلۈك بەخت ۋە ئاسايىشلىق تىلەيمەن، سۇبھى!

ئۇنىڭ شۇ گەپلەرنى دېگەن چاغدىكى ئازابلىق چىرايىنى، ئوتلۇق قوي كۆزلىرىدە لىغىلداپ تۇرغان لىققىدە ياشنى مەڭگۈ ئۇنۇتالمايمەن!

سۆيگۈ ـ مۇھەببەت شۇنداق شەخسىيەتچى بولىدىكەن. ئۇنىڭ ئاشۇ ئەھۋالىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ تاللىشىنىڭ، قىلغانلىرىنىڭ يۈزدەيۈز توغرىلىقىنى ئۇقۇپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن شۇنداق خاپا بولدۇم. ئۇنىڭغا شۇنداق قاتتىق تەگدىم، ھەتتاكى تىللاپ ۋارقىرىدىم.

ـــ سىز ئادەم ئەمەس! ۋىجدانسىز!! ئەبلەخ!!!

ئۇ يۆتكىلىپ كەتتى. تەشكىل ئۇنىڭ ئائىلە ئەھۋالىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئۇنىڭ خىزمىتىنى ناھىيە ئىچىگە يۆتكەپ قويغانىدى. ئۇ بۇ يېزىدىن كېتىپمۇ بىر ـ ئىككى يىلغىچە ئۇنىڭدىن ئۈمىدىمنى زادىلا ئۈزەلمىدىم. قىزلار تۇنجى سۆيگەن ـــ كۆڭۈل بەرگەن ئادىمىنى ئۇنداق ئاسان ئۇنتۇيالمايدىكەن. ئۇ مېنىڭ بۇ ئۆمرۈمدىكى تۇنجى كۆڭۈل بەرگەن ئادىمىم ئىدى... خىيالىمدا ئۇنى ھامان يېنىلا مېنىڭ دەپ ئويلايتتىم. ئۇنىڭ بىلەن خىيالىي سىردىشىپ، بىللە ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىمنى ئويلاپ مۇڭ ـ مۇڭ يىغلايتتىم. ئۇنىڭ ئايرىلىش ئالدىدىكى ئاشۇ ئازابلىق چىرايىنى، كۆزلىرىدىكى لەققىدە ياشنى، ئۇنىڭغا قاتتىق تېگىپ تىللىغانلىقىمنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ، يىلانەك تولغىنىپ كېتەتتىم. «نېمىشقا، نېمىشقا ئۇنىڭ دىلىغا ئازار بەرگەندىمەن. نېمىشقا ئۇنى چۈشەنمەگەندىمەن. نېمىشقا ئۇنىڭغا بىر ـ ئىككى ئېغىز چىرايلىق گەپ قىلىپ، مېنىڭ تىللاشلىرىمسىزمۇ قان ـ يىرىڭغا توشۇپ كەتكەن ئاشۇ دەردىمەن كۆڭلىگە تەسەللى بەرمىگەندىمەن» دەپ چاچلىرىمنى يۇلۇپ ھۇقۇيتۇپ يىغلاپ كېتەتتىم... «ئۇنىڭ كۆڭلى مەندىن قاتتىق ئاغرىدى. ئۇ مېنىڭدەك بىر قىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىدىن پۇشايمان قىلغانمىدۇ» دەپ كېچە ـ كۈندۈز ئارامسىزلىناتتىم. ئىمكان بولسا، پۈرسەت بولسا، ئۇنىڭ باغرىغا ئۆزۈمنى ئېتىپ: «كەچۈرۈڭ، مېنى كەچۈرۈڭ ئەرافات، سىزگە قاتتىق تېگىپ سالدىم، مېنى كەچۈرۈڭ!» دەپ ئۇنىڭدىن مىڭلاپ، يۈز مىڭلاپ كەچۈرۈم سورىغىم كېلەتتى. بىراق! ... پۈرسەت كەتكەن، مەڭگۈ

كەلمەسكە كەتكەنىدى!

ئاتا ـ ئانامنىڭ زورلاشلىرى، يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇشلىرى بىلەن يېزىلىق تەمىنات ـ سودا كوپېراتىپىدا ئىشلەيدىغان يۈسۈپ مەمەت ئىسىملىك بىر يىگىت بىلەن توي قىلدىم. يىگىتنىڭ دادىسى نا-ھىيەدە مەلۇم بىر ئىدارىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، ئانىسى ناھىيە-لىك 1 ـ باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئەسلى يۇرتى مۇشۇ يېزىكەن.

ـــ سىز مېنى تۇنۇمايسىز، لېكىن مەن سىزنى تونۇيمەن. مەن سىزگە خېلى بۇرۇندىنلا قىزىقاتتىم. سىزنى بەكلا ياخشى كۆرەتتىم.

شۇنچىلىك غىدىقىم كېلىپ كېتەتتى. نېمىدېگەن قۇرغاق، نېمىدېگەن تېتىقسىز، نېمىدېگەن مەنىسىز گەپلەر ھە ـ بۇ!... ئۇن ـ تىنسىز ئولتۇراتتىم. يۈسۈپ گويا گەپلىرىم سۇبھىگە قاتتىق تە-سىر قىلىۋاتقان ئوخشايدۇ دەپ تېخىمۇ ئەزۇبىلەپ كېتەتتى.

ـــ ئۇزۇندىن بۇيان ئوتىڭىزدا كۆيۈپ، ئىشقىڭىزدا يېنىپ... نېمىدېگەن گۈزەل، نېمىدېگەن ئوماقسىز، قارىڭە چاچلىرىڭىزغا، خۇددى پەرىنىڭ ئۆزى.

توي كۈنى شۇنچىلىك قاتتىق يىغلاپ كەتتىمكى، نېمىگە، كىم ئۈچۈن، نېمە ئۈچۈن شۇنداق قاتتىق يىغلىغانلىقىمنى تاكى ھا-زىرغىچە ئۆزۈممۇ ئېنىق دەپ بېرەلمەيمەن. ئىشقىلىپ، يىغامدىن ئاناممۇ، دادامۇ، ئۇكىلىرىممۇ، توي ئەھلىمۇ يىغلىشىپ كەتكە-نىكەن.

«ئىنسان ھەربىر قەدىمى، ھەربىر ئېغىز گېپى، ھەتتاكى ھەر-بىر تىنىقى ئۈچۈنمۇ ھامان خۇدا ئالدىدا، ئەل ـ جامائەت ئەلدىدا جاۋابكار بولىدۇ. مەن سىزنىڭ ماڭا بولغان چەكسىز پاك، ئوتلۇق، مۇقەددەس سۆيگۈڭىزنى مەڭگۈ، مەڭگۈ قەدىرلەيمەن!»

... ئويلاپ قالاتتىم شۇ گەپلەرنى، ئەسلەپ قالاتتىم ئۇنىڭ بە-لەن ئۆتكۈزگەن ئاشۇ قىسقا، لېكىن مەڭگۈ ئۇنتۇلماس شېرىن

كۆنلەرنى.

كۆنلىرىمىز بىر خىل سۇس، ئىلمان سۈدەك ئۆتەتتى. يۇسۇپ-نىڭ ھېچبىر ئىشى، گەپ - سۆزى، كىيىنىشى، ھەتتاكى تىنىغان تىنىقىمۇ ئۇنىڭغا ئوخشمايتتى. ئۇ كۆزلىرىمگە شۇنداق بىر ئوت-لۇق سۆيگۈ ئىچىدە تىكىلىپ قاراپ قويسىمۇ يۈرىكىم چاراسلاپ كۆيۈپ، پۈتۈن بەدىنىم شۇرۇلداپ ئېرىپ كېتەتتى. تىنىقلىرى يۈ-زىمگە تېگىپ بولغۇچە ئەس - ھوشۇمنى يوقىتىپ ئۆزۈمنى سامادا ئۇچۇۋاتقاندەك ھېس قىلاتتىم. لېكىن يۈسۇپكە پەقەت رايىم يوق ئىدى. يۈسۇپنىڭ تارتقۇشلاپ سۆيۈپ كېتىشلىرى ھەتتاكى مۇشۇك يالىغانچىلىكمۇ تەسىر بېرەلمەيتتى. ئۇنىڭ بەدىنى بەدىنىمگە تې-گىپ كەتكۈدەك بولسا، گويا قارا قىشتا بەدىنىمگە مۇز پارچىسى تېگىپ كەتكەندەك شۇركىنىپ، تىترەپ كېتەتتىم. قىز - ئا-يالار ئۇچۇن ئەڭ ئازابلىق، ئەڭ خورلۇق ئىش، كۆڭلى چۈشمىگەن ئادەم بىلەن بىرگە ئۆتۈش بولسا كېرەك. ئەر - خوتۇنچىلىق قىل-غان كۆنلىرى ئۆزۈمنى ئۆلۈپ قالغاندەك سېزىمسىز ھېس قىلات-تىم. نەچچە، نەچچە كۆنگىچە ئىچىمدە يىغلاپ تاماقمۇ يېمەيتتىم!

ئاردىدىن ئۈچ يىل ئۆتۈپ كەتتى. بىزنىڭمۇ بىر بالىمىز بولدى. بالا تۇغۇلغاندىن كېيىن جىمىكى مېھرىمنى بالىغا بېرىپ، ئۆت-كەن - كەچكەن ئىشلارنى ئانچە ئويلىمايدىغان بولدۇم.

بىر كۈنى ئانام تۇيۇقسىز قاتتىق ئاغرىپ قېلىپ كېسەلخانىغا جىددىي ئالدۇرۇشقا توغرا كېلىپ قالدى. بۇ 3 - ئاي ــ دېھقانلار-نىڭ ئەڭ نامرات، پۇلغا تازا ئېھتىياجلىق، سېرىق تال مەزگىلى بول-غاچقا، دادامدا ئانامنى كېسەلخانىغا ئالدۇرغۇدەك ئۇنچە كۆپ پۇل يوق ئىدى.

ــ ئالدىن مىڭ يۈەن تاپشۇرۇڭلار، ــ دېدى يېزىلىق دوختۇر-خانىدىكى مەسئۇل دوختۇر. دادام ماڭا قاردى. مەن ئانامغا قارا-دىم. ئانام ئېشەك ھارۇسىدا ھوشسىز ياتاتتى. ئانامنىڭ چىرايى سامانداەك سېرىق، لەۋلىرى گەز باغلىغان، كۆزلىرى مەھكەم يۇ-

مۇلغانىدى.

ـــ مائاش كارتامنى ئەكېلىپ بەرسىڭىز بوپتىكەن، ئانامنى يا-تاقتا جىددىي ئالمىسا بولمايدىكەن. شۇڭا جىددىي پۇل لازىم بولۇپ قالدى. بىزگە كېيىنچە يەنە قايتۇرۇپ بېرىدۇ، ـــ دېدىم ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ يۇگۇرۇپ ئۆيگە كىرىپ شاللىق سۇيىغا تىزىپ قويغان ئورۇن - كۆرپىنى قالايمىقان تاشلاپ يانپاشلاپ يېتىپ تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان يۇسۇپكە. يۇسۇپ ئالدىنقى يىللا خىزمەتتىن قېلىپ ئۆيدە بىكار تۇرۇۋاتاتتى. مېنىڭ مائاش كارتامنى بىز تۇيۇ قىلىپ بېرەر ئاي بولا - بولمايلا قېيىنئاتام ئېلىپ كەتكەنىدى.

ـــ مائاش كارتىڭىز سىزدە تۇرسىمۇ بۇ يېزىدا يېزا ئىگىلىك بانكىسى بولمىغاندىكىن پۇل ئالالمايسىز، كارتا مەندە تۇرسۇن. پۇل لازىم بولسا ماڭا دەڭ، مەن ئېلىپ ئەۋەتىپ بېرەي، ـــ دېگەنىدى قېيىنئاتام. مەن نېمىمۇ دېيەلەيتتىم، ئۇن - تىنسىزلا مائاش كارتام بىلەن كىملىكىمنى قېيىنئاتامغا ئاچقىپ بەردىم. شۇنىڭدىن كېيىن مەن مائاش كارتامنى كۆرۈپ باقمىغانىدىم. مېنىڭ ئىش ھەققىم قانچىلىك، كارتامدا قانچىلىك پۇل بار، بۇنىمۇ بىلمەيتتىم. يۇز كوي، ئەللىك كوي، ھەتتاكى ئون كوي پۇل لازىم بولۇپ قالسىمۇ چىرايىمنى سارغايتىپ يۇسۇپكە دەيتتىم. يۇسۇپ دادىسىغا تېلېفون بېرەتتى ياكى «دادامغا ئۆزىڭىز دەڭ» دەپ ئۆيدىن چىقىپ كېتەتتى. يېزا باشلىقلىرىنىڭ زەھەردىن ئاچچىق تىل - دەشنامىلىرىنى ئىشتىپ، توپا - تۇمانغا مىلىنىپ كېچە - كۈندۈز دېمەي ئىشلەپ ئالىدىغان ئۆزۈمنىڭ مائاشىنىمۇ ئۆزۈم خىرامان ئالالمای قېيىنئاتامنىڭ ئالدىغا خۇددى تونۇماس، يات بىر ئەركىشىدىن پۇل سوراپ بارغاندەك قاتتىق تىل قىسىنچىلىق ۋە خورلۇق ئىچىدە پۇل سوراپ باراتتىم.

ـــ پۇلنى نېمىگە ئىشلەتتىڭىز؟ ـــ دەيتتى قېيىنئاتام كۆزلىرىمگە گويا ھازىرلا يەۋەتكۈدەك سەت ئالىيىپ ئۇنىڭ چىرايى دەقىقە ئىچىدە كۆمۈردەك قارىداپ، لەۋلىرى كۈلدەك كۆكىرىپ

كېتەتتى.

پۇلنى ئىشلىتىش ئورنىنى بىر - بىرلەپ تەپسىلىي دەيتتىم. قېينىئاتام مەخسۇس بىز ئۈچۈن تۇتقان ھېسابات خاتىرىسىگە دېگەنلىرىمنى بىر - بىرلەپ يازاتتى - دە، بىرقانچىسىنى ماڭا قايتىپ تۇرۇپ جىجىڭېتەتتى.

— بۇنچە قىممەت پۇللۇق كىيىمنى كىيىپ نېمە قىلاتتىڭىز. يېزا دېگەندە كىيىمنىڭ قانداقلىنى كىيىسىڭىز بەربىر ئوخشاش. بەدىنىڭىز ئوچۇق قالمىسلا بولىدۇ، ھەدىسە پۇلنى بۇزمامدۇ!

— توي - تۆكۈنگە بۇنچە جىق قىلمىسىڭىزمۇ بولىدۇ. بەش - ئون كويدىن بىر نېمە قىلىپ قائىدىسىنى قىلىپ بارسىڭىزلا بولدى!

— ئۆيدە كۈندە گوش - ياغ يېمىسەڭلارمۇ بولىدۇ. ئاچ قالماغاندىكىن بولدى، ئاددىيراق يەڭلار!

ئىچىم ئاچچىق بولۇپ كۆزلىرىمدىن تارامالاپ ياش تۆكىلىپ كېتەتتى. قېينىئاتام بەرگەن ئازغىنە پۇلنى ئېلىپ سالپىيىپ يېنىپ كېلەتتىم.

— پۇلنى بۇزماي خەجلەڭلار، يۈسۈڭاخۇن بىكارچى بولۇپ قالدى، پۇل يىغىپ بىرەر ئىش قىلمىساڭلار بولمايدۇ!

دۆلەت كادىرى تۇرۇپ يېزىدىكى تەڭتۇش قىز - ئاياللار بىلەن ھېچ يەرگە بىللە بارالمايتتىم. ئۇچامغا «ۋالىلىدە» بىر قۇر يېڭى كىيىم ئېلىپ كىيەلمەيتتىم. تويدا ئالغان نەچچە قۇر كىيىمىنى يۇيۇپ كىيىۋەرگەچكە، پېتى چۈشۈپ سالپىيىپ قالغان، رەڭگىمۇ ئۆچۈپ ئۆڭۈپ كەتكەنىدى. قورسىقىمىزغىمۇ ئادەتتىكى غورىگۈل، قۇۋۇۋەتسىز تاماقلارنى يەۋەرگەچكە ئورۇقلاپ، چىرايىم تاتىرىپ بۇرۇنقى چىرايىمنىڭ يۈزدىن بىرىمۇ قالمىغانىدى. «سىز بەك ئاق كۆڭۈل، باغرىڭىز بەك يۇمشاق، باشقىلارغا ئاسانلا ئىشىنىپ كېتىسىز، بۇنداق ئادەملەر ئاسانلا باشقىلارنىڭ ئالدىمىغا چۈشۈپ كېتىدۇ. كىيىنلىكىڭىزدىن ھەقىقەتەن ئەنسىرەيمەن. سىز بۇنداق

يۇڭاشلىق قىلىۋەرسىڭىز، كېيىن چوقۇم پۇشايماندا قالىسىز، سۇبھى!»... ئىشلار شۇنداق بولىۋەرگەنچە ئۇنىڭ ئاشۇ گەپلىرى قۇلاق تۇڭىمدە قايتا ـ قايتا جاراڭلايتتى. مىڭ ئويلىماي دېسەممۇ ئۇنىڭ چىرايى كۆز ئالدىمغا كېلىۋالاتتى. «سىزنى خەلقى ئالەمنىڭ ئالدىدا ھەرگىز يەرگە قارىتمايمەن. مەن ئۆمۈرۇڭايەت سىزنىڭ قەدـرىڭىزنى قىلىمەن، سۇبھى!»... كۆزلىرىمدىن يامغۇردەك ياش ئاقاتـتى. يۈرىكىم ئامبۇردا قىسقاندەك چىمىلداپ ئاغرىيتتى. ئىچىمدە گۈلخاندەك گۈرۈلدەپ ئوت كۆيەتتى.

ـــ سىز نېمانچە ئەخمەق؟ مائاش كارتىڭىزنى نېمىشقا بۇلارغا بېرىسىز؟ ئۆزىڭىزنىڭ پۇلىنىمۇ بەھۇزۇر ئالالمىسىڭىز، خەجلـيەلمىسىڭىز... بۇ... ـــ كىچىك يەڭگەم شۇنداق دەپ خاپا بولۇپ كېتەتتى.

ـــ ئەمىسە قانداق قىلىمەن، ئۇلار كارتىڭىز بىزدە تۇرسۇن دەۋاتسا.

ـــ ھەي، بۇ نېمىلەر سىزنى بەك بوزەك قىپتۇ. نەدىمۇ ئۇنداق ئىش بار؟ ئەسلىي ئۆزىڭىز يۇڭاش، باغرىڭىز يۇمشاق شۇ. ئايال خەق دېگەننىڭ يېنىدا ئازدۇر ـ كۆپتۇر زاپاس پۇل تۇرمىسا قانداق بولىدۇ؟ ھەي، سىز ئون كوي پۇلنىمۇ بۇ نېمىلەردىن بىسوراق خەجلىيەلمىسىڭىز، بولدى، بۇ ئىشنى ئۆزۈمگە قويۇۋېتىڭ، كارتـىڭىزنى ھازىرلا ئېلىپ بېرىمەن!

ـــ ياق، ياق، بولدى يەڭگە، ئۇنداق قىلمايلى، كېيىنچە...

ـــ مۇشۇنداق كۆڭۈلچەكلىكىڭىزدىن شۇڭا سىزنى مۇشۇنداق بوزەك قىلغان گەپ. ئەجەبا بۇ ئۆيدە سىزدىن باشقا يەنە ئۈچ كىشىن بار. ئۇلارغا كارتىڭىز قېنى، بىزگە بېرىڭ، بىزدە تۇرسۇن دېيەـلەمدۇ؟ مۇمكىن ئەمەس، سۇبھى! مۇمكىن ئەمەس، ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس!! ئادەم ئۆزىنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى ئەڭ ئاۋۋال ئۆزى قـدـلىشى كېرەك. يامىنى كەلسە ئاجرىشىپ كېتەرسىز شۇ. بۇ ئۆينىڭ سىز شۇنچە قىلغۇدەك، ئارزۇلىغۇدەك نېمىسى بار؟ بۇنداق يۇڭاشـ

لىق قىلماڭ. ئەسلىي قائىدە بويىچە كارتىكىز سىزدە تۇرۇشى، بۇلارغا پۇل لازىم بولۇپ قالسا، سىزگە دېيىشى كېرەك ئىدى. لې-كىن هازىر ئىش تەتۇر بولۇپ قاپتۇ. سىز هازىر ئۆزىڭىزنىڭ پۇ-لىنىمۇ خەقتىن سوراپ ئىشلىتىدىكەنسىز. پۇل لازىم بولسا ئۇلار-غا يالۋۇرىدىكەنسىز. بۇ؟... ئېلىڭ بۇ يۇز كوي پۇلنى، يانچۇقىڭىز-نىڭ ئىچكىرىسىگە سېلىپ قويۇڭ. تىرىك ئادەم دېگەننىڭ ېىشىغا هەر قىسما ئىشلارنى كەلمەيدۇ دېگىلى بولمايدۇ، ئېلىڭ!

— بۇ؟...

— ئېلىڭ، سىزگە هەقىقەتەن ئىچىم ئاغرىپ قالدى، سۇبهى!

— نېماندىق كۇندە ئېتىزلىقتىن كىرمەيدىغان دېهقان قىزلى-رىدىنمۇ ئۆتە روۋۇكلىشىپ كېتىسەن، سۇبهى؟ ئېيتە، بىر يېرىڭ ئاغرىمدۇ؟ بىرەر دەردىڭ بارمۇ؟ يۇسۇۋاخۇن بوزەك ئېتەمدۇ ـ يا؟ دېگىنە، نېماندىق كۇندىن ـ كۇنگە جۇدەپ كېتىسەن؟

— هېچ... هېچنېمە بولمىدىم ئانا، ئۆزىچە...

— قارىغىنا كىيىۋالغان كىيىملىرىڭگە، ئۆڭۇپ رەڭگىمۇ قال-ماپتۇ. بىرەر قۇر يېڭى كىيىم ئېلىپ كىيىسەڭ بولمامدۇ؟ پۇلۇڭ يوقمۇ ـ يا؟ هەر ئايلىق مائاشىڭدىن بىرەر يۇز كويدىن ئايرىپ قو-يۇپ كىيىم ئېلىپ كىي. سەن دېگەن مۇئەللىم، بۇنداق يۇرسەڭ بولمايدۇ!

— ماقۇل، ماقۇل ئانا. ئەمدى شۇنداق قىلىمەن. بۇنىڭدىن بۇ-رۇن بالا باقمەن دەپ شۇ...

بۇنىڭدىن باشقا نېمە دەيمەن؟ «ئاھ» دېسەملا ئاغرىمدىن، كۆ-زۇمدىن، هىد ـ تىنىقمىدىن تۆكۈلۇشكە تەييار تۇرىدىغان لىپمۇ-لىق دەردى ـ پىغانىمنى دېيىشىم كېرەكمۇ؟ مېنى قارا تۇپراق ئاستىدىن نان تېپىپ بېرىپ، مىڭبىر جاپا ـ مۇشكۇلات بىلەن يىگىرمە يىل باقتان، جىمىكى تەئەللۇقاتىنى سېتىپ ئوقۇتۇپ مۇ-ئەللىم قىلغان مۇشۇ جاپاكەش، دەردمەن، ئۆز دەردىنى تارتىپ بولالمايۋاتقان ئانامغا بۇ گەپلەرنى دەپ تېخىمۇ ئازابلىشىم كېرەك-

مۇ؟ ياق، ياق! ئانام بۇ ئازابلارنى كۆتۈرەلمەيدۇ، بۇ ئازابلارغا بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ. كۆز قارىچۇقىدىنمۇ بەكرەك ئەتىۋارلايدىغان مەندەك بىر ئەزىز قىزنىڭ بۇنداق ئازاب ـ خورلۇق تارتىۋاتقانلىقىنى بىلسە، ئانام ھەرگىز چىداپ تۇرالمايدۇ!

يۈسۈپ گويا مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلىمىغاندەك پەرۋاسىزلا ئولتۇراتتى.

ـــ گېپىمنى ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ بېرىپ مائاش كارتامنى ئەكېلىڭ، ئانامنى جىددىي ياتاققا ئالمىسا بولمايدىكەن!

ـــ ياتاققا ئالسا ئېلىۋېرىمەمدۇ. شۇنچە كۆپ يەر تېرىپ ياتاققا تۆلىگۈدەك پۇل يىغماپتىكەنمۇ؟

ـــ يەر تېرىغان دېھقانىڭ ھالىنى ئۆز كۆزىڭىز بىلەن كۆرۈۋاتىسىزغۇ، نېمانداق...

ـــ پۇل يوقكەن، كارتىڭىزدا بىر پۈڭمۇ پۇل يوقكەن، ئالدىنقى كۈنى دادام ماڭا شۇنداق دېدى.

ـــ نېمە؟ كارتامدا پۇل يوقمىكەن؟ بۇ... بۇ قانداق مۇمكىن بولسۇن؟ ھەر ئايدا ئەڭ تۆۋەن بولغاندىمۇ يەتتە ـ سەككىز يۈز كويدىن پۇل قالسىمۇ، بۇ كەمگىنچە نەچچە پۇل بولىدۇ؟

ـــ سەن خەجلىگەن پۇلۇڭنى ھېسابلىمىغان بىلەن دادام بىرمۇ بىر يېزىپ مېڭىپتىكەن. كارتاڭدا بىر پۈڭمۇ پۇل قالماپتۇ!

«مەن سىزنىڭ كىيىنلىكىڭىزدىن ئەنسىرەيمەن، سۈيۈملۈك سىز بۇنداق يۇڭاشلىق قىلىۋېرىسىڭىز، كېيىن چوقۇم پۇشايمانىدا قالىسىز!» ئۆينىڭ تۆت تېمىدىن، ئىشىك ـ تۈڭلۈكتىن، جىمىكى كائىناتتىن مانا شۇ ئاۋاز جارانلايتتى. دەقىقە ئىچىدە كۆز ئالدىمغا ئۇنىڭ ئاشۇ ئوتلۇق سىماسى كېلىپ يۈرىكىم ۋاژىلداپ ئېچىشقاندەك بولدى ـ دە، كۆزلىرىمدىن ئوقتەك ياش ئاقتى.

قوشنا ـ قولۇملاردىن، خىزمەتداشلىرىمدىن قەرز ئېلىپ يۈرۈپ ئانامنى يېزىلىق دوختۇرخانىغا ياتاققا ئالدۇردۇق.

ـــ كېسىلىنى تازا ئېنىقلىيالمىدۇق، ناھىيەلىك دوختۇرخانىغا

ئاپىرىپ بېقىڭلار، ــ دېدى مەسئۇل دوختۇر ئۇچ كۈندىن كېيىن بېشىنى قاشلاپ. ئانامنىڭ ئەھۋالى كۈندىن ـ كۈنگە ناچارلىشىپ كېتىۋاتاتتى. چىرايى سارغىيىپ، لەۋلىرى گەز باغلاپ، كۆزلىرى گۆردەك ئولتۇرۇشۇپلا كەتتى. بېچارە دادامنىڭ تۇرۇقىغا قارىسامغۇ ئۆزۈمنى توتۇۋالالماي تۆكۈلۈپ يىغلاپلا كېتەتتىم.

مەندە ئەمدى كۆز قويارغا يەر قالمىغانىدى. يۈسۈپنىڭ تۇرۇقى شۇ. قېيىنئاتامنىڭ ئەھۋالى ئۇ. ئىچىمگە زەھەردەك ئاچچىق ئازاب توشۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۆيگە كىرىپ تويلۇق ساندۇقۇمنى ئاچتىم ـ دە، تويۇمغا ئالغان بار ـ يوقى بىر تال ئالتۇن زەنجىر بىلەن بىر جۈپ بىلەزۈكنى يانچۇقۇمغا سېلىۋېتىپ، تۈيۇقسىز يۈرىكىم شىدەت بىلەن گۈپۈلدەپ كەتتى. ساندۇقۇمنىڭ ئاستىدا كىچىكىمدەكى ــ مەن توي قىلىشتىن بۇرۇنقى كىيىم ـ كېچەكلىرىمنىڭ ئارىسىدا ئۆز ۋاقتىدا ئۇ ماڭا سوۋغا قىلغان بىر تال كۆك ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈك بار ئىدى... خۇددى ساق ئادەم ئوغرىلىق قىلىۋاتقاندەك بەدىنىمدىن سوغۇق تەر چىقىپ، پۈتۈن بەدىنىم جالاقلاپ تىترەيتتى. ئىشىككە قورقۇپ، چەكچىيىپ قاراپ تۇرۇپ ئۈزۈكنى قولۇمغا ئالدىم. كۆز ئالدىمدا كۆك ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈك. پۈتكۈل تۇرۇقىدىن ھەقىقىي ئەركەكلىك ۋە چەكسىز مېھىر يېغىپ تۇرىدىغان ئوتلۇق بىر سىيما!

«مەن سىزنىڭ ماڭا بولغان چەكسىز پاك، ئوتلۇق سۆيگۈڭىزنى مەڭگۈ، مەڭگۈ قەدىرلەيمەن، سۈيۈملى!»

ناھىيەگە بېرىپ ئوتتۇرا بازاردىكى زەرگەرچىلىك دۇكىنىدا ئالتۇن زەنجىر بىلەن بىر جۈپ بىلەزۈكنى ئۇچ مىڭ يۈەنگە ئىتكلا سېتىۋەتتىم. كۆك ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈكنى قولۇمغا ئېلىپلا بەزگەك بولغان ئادەمدەك جالاقلاپ تىترەپ كەتتىم. مېڭە ـ نېرۋىلىرىم ئېتىلىپ كەتكۈدەك چېڭقىلىپ كۆزلىرىمگە قىزىللىق تېقىلىپ كەتتى. پۈتكۈل كائىناتتىن: «ساتما، بۇ ئۈزۈكنى ساتما! ساتما!» دېگەن بىر غايىب ندا جاراڭلايتتى.

— بۇ ئۆزۈكنىمۇ ساتامتىڭىز؟ ۋاھ، بۇ نېمىدېگەن چىرايلىق، نېمىدېگەن ئۇستىلىق بىلەن سوقۇلغان سىپتا ئۆزۈك ـ ھە؟ ھە ـ قىقي قەشقەر ئۆزۈكىكەن. بۇ ئۆزۈكنى ساتسىڭىز ئىككى مىڭ كوي بېرەي.

ئېسىمگە كەلسەم قولۇمدىكى كۆك كۆزلۈك ئۆزۈك زەرگەرنىڭ قولىدا تۇرۇپتۇ. «ئانىڭىزنى ياتاقتا ئالدۇرۇش ئۈچۈن ئاز دېگەندىمۇ بەش مىڭ كوي پۇل تېپىڭ. جىددي ئوپېراتسىيە قىلمىساق ھايا ـ تىغا خەۋپ يېتىدۇ...»

— كېيىن پۇل تېپىپ كەلسەم، بۇ ئۆزۈكنى يەنە ماڭا سېتىپ بېرەلمەۋ؟ — بۇ گەپنى ئۆزۈمگە دېدىمۇ ياكى زەرگەرگە دېدىممۇ — بىلمەيتتىم. ئىشقىلىپ، زەرگەر ئۇستام يەنە ئىككى مىڭ كوي پۇلنى قولۇمغا تۇتقۇزدى.

«باغرىڭىز بەك يۇمشاق، سىز بەك ئاق كۆڭۈل، باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى بەك ئايايسىز، مەن سىزنىڭ كېيىنلىكىڭىزدىن بەك ئەنسىرەيمەن، سۇبھى!»

«نېمە كارىڭىز؟ مېنىڭ نېمە بولۇپ كېتىشىم بىلەن سىزنىڭ نېمە كارىڭىز؟!»

«مەن سىزنىڭ ماڭا بولغان چەكسىز پاك، ئوتلۇق سۆيگۈڭىزنى مەڭگۈ، مەڭگۈ قەدىرلەيمەن، سىزنى ئۆمۈرۋايەت قەدىرلەيمەن، سۇبھى!»

«سىز ئادەم ئەمەس! ۋىجدانسىز! ئەبلەخ!!!»

ھاۋا تۇمانلىق بولۇپ خېلىلا سوغۇق ئىدى. گەدەن قورۇيدىغان يېقىمسىز سوغۇق شامال توپا ـ تۇمانلارنى ئۈچۈراتتى. قەلبىم گو ـ يا مۇشۇ ھاۋادەك تۇتۇق، يۇرىكىم مۇشۇ شامالدەك سوغۇق ئىدى. «ئادەم تۇرمۇشتا نۇرغۇن ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرايدىكەن، سۇبھى. مۇنداق ئادەم بىلەن توي قىلمەن، بۇنداق ئادەم بىلەن توي قىلماي ـ مەن دېگىلى بولمايدىكەن. ئادەمنىڭ خۇي ـ پەيلى ئوخشاش بولماي ـ

دىكەن، ئالىسى ئىچىدە بولىدىكەن. مەنمۇ تۇرمۇشتا بۇنداق ئۇۋال-چىلىق تارتىپ بۇنچە ئازابقا دۇچار بولۇشۇمنى ھەرگىز ئويلاپ باق-مىغانىدىم. ئالىيە مېنىڭ باشلىقىمنىڭ قىزى ئىدى. ئۇ بىز تۇيۇ قىلىشتىن بۇرۇن ئۇنچە خۇيلۇق ئەمەس ئىدى. بىراق بىز تۇيۇ قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇ ماڭا بەك كۆپ ئەسكىلىك قىلدى. يول-دىن چىقتى. ھە دېسە: سېنىڭ بۇگۈنكى كۈنۈڭ دادامنىڭ شاپائى-تىدىن بولغان. بولمىسا سەندەك نېمىگە بۇنداق ئورۇن نەدە تۇرۇپ-تۇ، دەپ دادىسىنىڭ ھوقۇقىنى پەش قىلاتتى. كۈندە دېگۈدەك تۇر-لۇك ئولتۇرۇشقا چىقىپ كېتىپ ئۆيدە ئولتۇرمايتتى. تېخى ئاۋۇال قىزىل ھاراق ئىچىپ ئاندىن ئاق ھاراقنى ئۆگىنىۋالدى!... مەن ئۆيدىن، ئالىيەدىن قاتتىق زېرىكىپ كەتتىم، سۇبھى! ئەگەر سىز بىلەن تونۇشۇپ قالمىغان بولسام، بۇ كەمگىچە ھاياتتىنمۇ زېرىكىكەن بولاتتىم. سىز ماڭا بۇ دۇنيانىڭ گۈزەللىكىنى، ئىنسانلار ئارىسىدىكى مېھىر - مۇھەببەتنى ھېس قىلدۇردىڭىز. ماڭا ئىشەنچ، ئۈمىد ئاتا قىلدىڭىز، سۇبھى. مەن سىزنى ئۆمۇرۋايەت قەدىرلەيمەن...»

ئاردىدىن بەش كۈن ئۆتتى. ئانامنىڭ كېسىلىمۇ ئېنىقلىنىپ مۇنتىزم داۋالاش باسقۇچىغا كىردى. مەن بۇ جەريانىدا قېيىنئاتا-نىڭ ئۆيى بىلەن دوختۇرخانا ئارىلىقىدىلا يۈردۈم. قېيىنئاتاملار ئانامنىڭ ياتاقتا يېتىپ قالغانلىقىنى بىلدىيۇ، بىر قېتىم رەسمىيەت ئۈچۈن كىرىپلا ئەھۋال سوراپ قويغاندىن باشقا ئىككىنچى قېتىم يوقلاپ قويمىدى. پۇل توغرۇلۇق ئېغىز ئېچىپمۇ قويمىدى. مەن تېخىغىچە يۈسۈپنىڭ ھېلىقى گېپىگە، كارتامدا بىر پۈڭمۇ پۇل يوقلۇقىغا زادىلا ئىشەنمەيتتىم. ئىككى - ئۈچ يىل دېگەندە مېنىڭ ھېسابىمچە بولغاندا كارتامدا يىگىرمە مىڭ يۈەندىن ئارتۇق پۇل بولۇشى كېرەك ئىدى. مەن ھەرقانچە يۇۋاش، ھەرقانچە دۆت بولساممۇ بۇنچىلىك ھېساباتنى بىلگۈچىلىكىم بار ئىدى. لېكىن

قەيسىنئاتاملار بۇ توغرۇلۇق زادىلا ئېغىز ئاچقىلى ئۇنىمىدى.

ــ پۇلنى بۇزماي خەجلەڭلار، ئىقتىساد قىلىڭلار دېسەم گەپ-پىمنى ئاڭلىمىدىڭلار. مانا مۇشۇنداق پۇل لازىم بولاتتى ئەمەس-مۇ؟ ــ دېدى قەيسىنئاتام تاماق يەپ ئولتۇرۇپ قاپىقىنى تۇرۇپ. گېلىم غىققىدە بولدى. ئۆزۈمچە ئىچىم گۈرۈلدەپ كۆيۈپ، كۆزلىرىمگە غىلالىدە يىغا يامىشىپ كەتتى.

ــ پۇلنىڭ بۇنچە مۇھىملىقىنى بىلمەي قاپتىمەن، قەيسىنئاتا، بۇنىڭدىن كېيىن دىققەت قىلاي! ــ تۇنجى قېتىم قەيسىنئاتامنىڭ كۆزلىرىگە مىختەك تىكىلىپ شۇنداق دېدىم. ئاۋازىمۇ زەردىلىك، چىڭراق چىقىپ كەتكەن بولسا كېرەك، قەيسىنئاتام ماڭا چەكچىيىپ قاراپ قالدى.

ــ مەن دېمىدىمۇ كېيىن پۇشايمان قىلىسىز دەپ. بۇ خەق ھېيلىگەرلىكتە مايمۇنىمۇ ئۇسۇلغا سېلىپ، تۇلكىنىمۇ ھەيرەتتە قالدۇرالايدۇ. سىز ھەر ئايدا جىق خەجلىگەن بولسىڭىز، ئىككى ــ ئۈچ يۈز كويدىن خەجلىگەنسىز، قالغىنى كارتىدا قېلىۋەرسە، بۇ كەمگە كارتىڭىزدا يىگىرمە مىڭ كويدىن ئارتۇق پۇل يىغىلمامدۇ! ئەجەبا سىز بۇ نېمىلەرنىڭ سېتىۋالغان قۇلىمۇ؟ ئانىسى كېسەل بولۇپ قالسا، يېنىدىن ئىككى ــ ئۈچ مىڭ كوي پۇل چىقىرىپ داۋالىتالمىغان ئادەمنى دېگىلى بولامدۇ؟ بۇنداق ئادەمنىڭ ياشىغىنىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ ئالتۇن زەنجىرىڭىز بىلەن بىر جۇپ بىلەزۈكىڭىزنى سېتىپسىز. بۇ خەقنى شۇ نېمىلىرىڭىزنى قېنى دەپ سورىمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ. ئەگەر شۇنداق دەپ سوراپ قالسا، سىز نېمە دەيسىز؟ ... سىزگە ئىچىم ئاغرىيدۇ. بەكلا ئىچىم ئاغرىيدۇ، سۇبھى. سىز نېمىشقا مۇشۇنداق يۇۋاشلىق قىلىۋېرىسىز؟ ئەجەبا ئاجرىشىپ كېتىشتىن، ئۇنىڭ سىزنى قويۇۋېتىشىدىن شۇنچە قورقامسىز؟!... ھازىرقى تۇرقىڭىزغا قارىسام مېنى يىغا تۇتۇپ كېتىدۇ. يېڭى توي قىلغان چاغدىكى ئاشۇ گۈلدەك چىرايىڭىزنىڭ ئىزناسىمۇ يوق! سىز تېخى بۇنچە بولۇپ كەتە-

كۆزەك ياشتا ئەمەسقۇ، سۇبھى! سىز تېخى ئەمدى يېگىرمە تۆت ياشقا كىردىڭىزغۇ! ... ــ كىچىك يەڭگەم مۇئەللىمە ئىدى. ئۇ كىچىككىنە ناھەقچىلىككىمۇ چىداپ تۇرالمايتتى. شۇڭا مېنىڭ گەپ-لىرىمنى ئاڭلاپ ئىچ ـ ئىچىدىن قاينىاپ سۆزلەپ كېتىۋاتاتتى، ــ بىزمۇ مۇشۇلارغا ئوخشاش ئادەم. بۇلارمۇ بىزنىڭ قەدرىمىزنى قىلىپ، ھۆرمىتىمىزنى قىلسا، بىزمۇ ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى، قەدرىنى بۇلاردىن نەچچە، نەچچە يۈز ھەسسە ئارتۇق قىلىمىز. لېكىن بىكاردىن بىكار بوزەك قىلىپ ئىنسانىي ئىززەت ـ ھۆرمىتىمىزنى، غۇرۇرىمىزنى خورلاشقا ئۇرۇنسا، بىز قاراپ تۇرساق ھەرگىز بولمايدۇ! چۈنكى بىزنىڭ جېنىمىز بەندىنىڭ ئىلكىدە ئەمەس!... بولدى، بۇ ئىشتا ئۆزۈم ئوتتۇرىغا چىقىمەن. قېيىنئاتام مېنى ھامان ياخشى كۆرمىگەندىن كېيىن، سىزنىڭ ماڭاشىڭىزدىن بىر ـ بىرلەپ ھېساب ئالىمەن. قېنى بۇ خەق مېنى قانداق قىلالايدىكىن؟ ــ كىچىك يەڭگەمنىڭ قولىغا ئېسىلىۋالدىم. ئۇنىڭ چىرايلىق كۆزلىرىدىن ئوت يېنىپ، يۈزلىرى شەلپەردەك قىزىرىپ، بەدىنى ئاچچىقتىن لاغىلداپ تىترەپ كېتىۋاتاتتى.

ــ بولدى، بولدى يەڭگە، ئۇنداق قىلماڭ، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتەر. ئىلگىرى بىر تونۇشۇم ماڭا دائىم «ئىنسان ئۆزىنىڭ ماڭغان ھەربىر قەدىمى، قىلغان ھەربىر ئېغىز گېپى، ھەتتاكى تىنغان ھەربىر تىنىقى ئۈچۈنمۇ ھامان خۇدا ئالدىدا، ئەل ـ جامائەت ئالدىدا، يەر ـ زېمىن ئالدىدا جاۋابكار بولىدۇ» دەيتتى. ھەرقانداق ئادەم قىلسا ئۆزىگە قىلىدۇ. ئانامنىڭ كېسىلىمۇ خېلى ياخشىلىنىپ قالدى. يەنە ئۇچ ـ تۆت مىڭ كوي پۇل تاپسام دوختۇرخانىدىن ئاچىقىپ كېتەلەيمەن. شۇنچىلىك ئىشقا بۇ خەق بىلەن ئەسكىلەشمەيلى. سىزنىڭ ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت يەڭگە!

ــ ھە...ي! سىزنىزە! مۇشۇنداق يۇۋاش، باغرى يۇمشاقلىقىڭىزدىن بولۇۋاتقان ئىشلارغۇ بۇ! تۇتۇڭ. بۇ ئىككى مىڭ كويىنى ئېلىپ ئانىڭىزنى ئوبدان داۋالىتىڭ. باشقا ئىشلارنى ھازىرچە ئويلىماڭ،

بولدى!

— رەھمەت، رەھمەت يەڭگە!...

دوختۇرخانىغا كىرىپ پۇل تۆلىۋېتەي دەپ مالىيە ئىشخانىسىغا بارسام پۇل تۆلەش كۆزنىكىگە بېرىپ پۇلنى تەڭلىدىم.

— ئىچكى بۆلۈم 3 ـ كارىۋات.

بوغالتىر قىز ئالدىدىكى كومپيۇتېرغا بىر نېمىلەرنى تاسلىدىتىپ ئۇرۇپلا جىممىدە توختاپ قالدى. ئۇ بىر ماڭا، بىر كومپيۇتېرغا قاراپ شۇنداق چىرايلىق كۈلۈمسىرىدى.

— يەنە پۇل تاپشۇرامسىز؟

— تېخى ئەتىگەنلا پۇل تاپشۇرۇڭلار دېگەنتىڭلارغۇ؟

— ئۇنىڭياقى بەش مىڭ كوي پۇل تاپشۇرۇپسىلەر. سائەت ئون بىرده.

— نېمە؟ بۈگۈن سائەت ئون بىرده بەش مىڭ كوي پۇل تاپشۇرۇپتىمىزمۇ؟

— شۇنداق.

— بۇ... بۇ... ئېزىپ قالمىغانسىز ـ ھە؟ مەن ئىچكى بۆلۈم 3 ـ كارىۋاتتىكى بىمارغا پۇل تاپشۇرىمەن!

— ئېزىپ قالمىدىم، سىڭلىم، مانا، ئىچكى بۆلۈم 3 ـ كارىۋات. ئىسمى ئايتىللاخان سادىن.

— توغرا، توغرىكەن!

ئۆزۈمچە قاتتىق جىددىيلىشىپ كېتىۋاتاتتىم. بۇ نېمە ئىش؟ بۇ پۇلنى زادى كىم تۆلىگەندۇ؟ يۈسۈپ، قېيىنئاتام، كىچىك يەڭگەم!... ياق، ياق! ئۇلارنىڭ پۇل تۆلەپ قويۇشى، بولۇپمۇ بۇنچە كۆپ پۇلنى تۆلەپ قويۇشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس! يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سوقۇپ كېتىۋاتاتتى. كۆز ئالدىمغا بىر مەڭگۈلۈك سىيما كېلىۋاتاتتى. «مەن سىزنىڭ قەدرىڭىزنى ئۆمۈرۋايەت قىلىمەن. خەلقى ـ ئالەم ئالدىدا ھەرگىز يەرگە قارىتمايمەن، سۈيۈملۈك ماڭا بولغان چەكسىز پاك، مۇقەددەس سۆيگۈڭىزنى مەڭگۈ، مەڭگۈ قە-

دىرلەيمەن!»

ماڭا ئايان بولدى. بۇ دۇنيادا ماڭا بۇنداق كۆيۈنىدىغان، ھېسداشلىق قىلىدىغان، ياردەم بېرىدىغان ئادەم بار دېيىلسە، پەقەت ئۇلا، پەقەت ئەرافاتلا بار ئىدى! مېنىڭ بۇ دۇنيادا ئۇنىڭدىن باشقا يېقىنىم، سىردىشىم، دىلكەشىم، مۇڭدىشىم يوق ئىدى... لېكىن... لېكىن ئۇ ئانامنىڭ كېسەللىكىنى، بىزگە پۇل لازىم بولغانلىقىنى قانداق بىلگەندۇ؟... كۆزۈمدە ياش. قەلبىمدە چىدىغۇسىز ئاچچىق ھەسرەت!...

ئانامنىڭ يېنىغا كىرىشىمگىلا ئانام بىلەن بىر ياتاقتا ياتقان ئاينۇرخان ئىسىملىك ئايالنىڭ ئون بىر ـ ئون ئىككى ياشلاردىكى قىزى نۇربۇۋى ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى.

ـــ سۇبھى ئاچا. بۇ قاپچۇقنى بىر ئاكام سىزگە بېرىپ قويۇڭ دېگەنتى!

چىرايلىق قول ياغلىققا چىگىلگەن كىچىككىنە قاپچۇقنى ئېچىپلا ئىزىمدا ئولتۇرۇپ قالدىم. ئۇستىخان ـ ئۇستىخانلىرىمدىكى قان، يىلىك شۇرۇلداپ چىقىپ كېتىۋاتقاندەك ھالسىزلىنىپ، بېشىم قېيىپ كۆزلىرىمگە قىزىللىق تىقىلىپ كەتتى. كۆز ئالدىمدا قىپقىزىل دۇخاۋا بىلەن ئورالغان ياغاچ قاپچۇق ئىچىدە مەن زەرگەرگە سېتىۋەتكەن ئالتۇن زەنجىرىم، بىر جۈپ بىلەزۈك، كۆك ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈكۈم ۋە يىپىيېڭى، قىپقىزىل بىر باغلام پۇل تۇراتتى. پۇلنىڭ ئاستىدا چىرايلىق قاتلانغان بىر پارچە خەت تۇراتتى.

«... شۇ كۈنى مەن تاسادىپىي پۇرسەتتە بىر قىزنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ قىز ئۆز ۋاختىدا مەن ئېڭ مۇشكىلچىلىككە ئۇچراپ، چىدىغۇسىز خورلۇقلارغا، دەرد ـ ئەلەمەرگە دۇچار بولۇپ ھاياتتىن ئۈمىدىمنى ئۈزگەن كۈنلەردە ماڭا ھاياتلىقنىڭ ھەقىقىي گۈزەللىد-

كىنى، تۇرمۇشنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى، ئىنسانلار ئارىسىدىكى مېھرى ـ ۋاپا، سۆيگۈ ـ مۇھەببەتنىڭ ئەڭ چىن مەنىسىنى ھېس قىلدۇرغان، ماڭا ئۇمىد ۋە ئىشەنچ ئاتا قىلغان بىر پەرىشتە ئىدى. مەن ئۇنىڭ يېلىنجاپ تۇرغان ئوتلۇق سۆيگۈسى ئارقىلىقلا ئۆزۈمـ ـنى قايتا تونۇغان. دۇنيانى، ھاياتلىقنى چۈشەنگەنىدىم! ئۇنى مەن كۆڭلۈمدە مەڭگۈلۈك ئابىدە ھېسابلاپ، ئۇنى ئۆمۈرۋايەت بەختلىك قىلىش، ئۆمۈرۋايەت قەدرىنى قىلىش قارارىغا كەلگەنىدىم. ئەپـ ـسۇس، يۇز مىڭ ئەپسۇسكى، تەقدىر مېنىڭ ئۇ ئىزگۈ تىلەك، قارا ـ رىمنى ئىشقا ئاشۇرغىلى قويمىدى... مەن ئۇنىڭدىن رەھىمسىز ـ لەرچە ئايرىلىپ كەتتىم. ئۇنى زار قاقشاتتىم، قان يىغلاتتىم! ئۇ ـ نىڭدىن ئايرىلىپ تارتقان ھىجران ئازابلىرىمنى ئۆزۈم بىلەتتىم. لېكىن... لېكىن... ئۇنىمۇ، ئۆزۈمنىمۇ بۇ ئازابتىن قۇتقۇزۇشقا مەندە ئامال يوق ئىدى. ئامال بولغاندىمۇ بۇنىڭغا ئىنسانىي ۋىجدا ـ نىم يول قويمايتتى! ... ئۇنى كېچە ـ كۈندۈز ئويلاپ كەلدىم. ئۇنى كېچە ـ كۈندۈز سېغىنىپ كەلدىم. پىنھان جايلاردا ئۇنىڭغا تىنچ ـ ئامانلىق تىلەپ كەلدىم!

شۇ كۈنى دوختۇرخانىدا ئايالىمنى تەكشۈرتۈپ چىقىۋېتىپ ئۇ قىزنى تاسادىپىي كۆرۈپ قالدىم. يۈرىكىم ئىسيانكارانە ھالەتتە شىددەت بىلەن تېز ـ تېز سوقۇپ كەتتى. كۆزلىرىم، نېرۋا سىـ ـستېمىلىرىم ئەڭ جىددىي ھالەتكە ئۆتكەنىدى. دەرۋەقە سېزىمىلىرىم مېنى ھەقىقەتەن ئالدىمىغانىدى. ئۇ قىز ـــ شۇ قىز ئىدى! قىزنىڭ تۇرقىدىن بىر دۇنيانىڭ غېمى يېغىپ تۇراتتى. كۆڭلۈم بىر ئىشلارنى سەزدى. پۈتكۈل ئەزايىم ئەڭ سەزگۈر، ئەڭ جىددىي ھا ـ لەتتە قىزنى كۆزىتىشكە باشلىدى. شۇ مىنۇتتىن باشلاپ قىزنىڭ كەينىگە چۈشتۈم! چۈنكى كۆڭلۈم قانداقتۇر بىر ئىشلارنى سەزگە ـ نىدى. قىزنىڭ تۇرقىدىن ھەممىنى چۈشىنىپ بولغانىدىم... كېچە ـ لەردە قىزنىڭ ئانىسى ياتقان ياتاقنىڭ ئەتراپىدا، كۈندۈزلەردە قىز ـ

نىڭ ئەتراپىدا بولدۇم. بازاردا، يولدا قىزنى كۆزەتتىم! چۈنكى يۈ-رىكىم بىر ئىشلارنى سەزگەنىدى... زەرگەرنىڭ دۇكىنىدىكى ئىشلارنى كۆرۈپ ئىزىمدا كۆزۈمدىن تاراملاپ ياش تۆكۈلدى. لەۋ-لىرىمنى ئەلەم بىلەن قاتتىق چىشلىدىم!... ئۇ قىزنىڭ ئاشۇ بىچا-رە، مىسكىن، مەيۈس تۇرقىنى كۆرۈش مەن ئۈچۈن ئۆلۈمدىنمۇ ئېغىر ئازابلىق ئىدى!

بۇگۈن دوختۇرخانىدىكىلەر ئۇ قىزنى يەنە پۇل تاپشۇرۇڭ دېدى. قىزنىڭ تۇرقىدىن ئامالسىزلىقى چىقىپ تۇراتتى، تۇرقى بەك مىسكىن، بەك بىچارە ئىدى. ئەسلىي ئايدەك نۇر چېچىپ جۇلالى-نىپ تۇرۇشقا تېگىشلىك يۈزلەر تاتارغان، قۇياشتەك نۇر چېچىپ تۇرۇشقا تېگىشلىك كۆزلەر خۇنسىرىغانىدى. يەنە... يەنە... ئى خۇدا! ئەسلىي ئۇ بۇ ھالغا چۈشۈپ قالماسلىقى كېرەك ئىدى. شۇنى بىلەمسەن خۇدا!

سۈبھى، ئاشۇ كۆك ياقۇت كۆزلۈك ئۇزۇكنى ھېلىھەم ئەتىۋارلاپ ساقلاۋاتقانلىقىنى ئىزغا مىڭ مەرتىۋە رەھمەت. ئالتۇن زەنجىر بىلەن بىلەزۈكىنىمۇ ئوبدان ساقلاڭ. چۈنكى ئۇ سىزنىڭ تويلۇقىنىز! قۇتا ئىچىگە ئاز بولسىمۇ بەش مىڭ يۈەن نەخ پۇل سېلىپ قويدۇم، لازىم قىلارسىز. بۇلارنى كۆرۈپ مەندىن يەنە ئالەمچە خاپا بولىدى-غانلىقىنىزنى، مېنى ئىچىنىزدە نەچچىنى تىللايدىغانلىقىنىزنى بىلىمەن. مېنىڭ سىزگە قىلغان زەررىچە كۆڭلۈم. خاپا بولماي قو-بۇل قىلسىڭىز، ئۆزۈمدىن مىڭ مەرتىۋە رازى بولغان بولاتتىم!

سۈبھى، مەن بۇگۈن كەچلىك ئايروپىلاندا ئۇرۇمچىگە ئۇچ ئاي-لىق ئۆگىنىشكە ماڭىمەن. ئانىڭىزنىڭ سالامەتلىكىنىڭ بالدۇرراق ئەسلىگە كېلىشىنى تىلەيمەن.

خەير - خوش، ئۆزىڭىزنىڭ سالامەتلىكىڭىزنىمۇ ئاسرىڭ، ئۇ-زىڭىزنى ھەرگىز تاشلىۋەتمەڭ!

ئەرافات»

ـــ سۈبھى ئاچا، بۇ كۆك كۆزلۈك ئۇزۇكىڭىز ھەممىدىن چىرايلىقكەن. مۇشۇنى سېلىۋېلىڭ.

ـــ شۇنداق سىڭلىم، بۇ كۆك كۆزلۈك ئۇزۇك ھەممىدىن چىرايلىق ھەم ھەممىدىن قىممەتلىك، مەن مۇشۇنى سېلىۋالاي!

2007 ـ يىلى، قەشقەر ـــ يوپۇرغا.

سەۋدالىق

بۇگۈن كەچمۇ دېرىزە ئالدىغا كېلىپ دېرىزە پەردىسىنى قايرىدى. ۋەتتىم ـ دە، كۈندىكى ئادىتىم بويىچە سىرتىنىڭ كەچكى مەنزىرىسىنى تاماشىسا قىلىشقا باشلىدىم. بۇ بىناغا مەن يېڭىدىن كۆچۈپ كەلگەن بولغاچقا، بۇ يەردە مېنىڭ بىردەم ـ يېرىمدەم پاراڭلىشىپ ئىچ ـ پۇشۇقىمنى چىقىرىدىغانغا تونۇش ـ بىلىشلىرىم يوق ئىدى. بۇ بىنادىكى ئادەملەرمۇ ئۇ يەر ـ بۇ يەرلەردىن كېلىپ ئولتۇراقلىشىپ قالغان بولغاچقا، بىر ـ بىرى بىلەن ئانچە كارى يوق ئىدى. پەشتاقتىن چىقىپ ـ چۈشۈشتە بىر ـ بىرى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالسىمۇ، ئىنتايىن ئاز بىر قىسىملىرى بار ـ يوقنىڭ ئورنىدا سوغۇقلا باش لىڭشىتىشقاندىن باشقىلىرى ئاساسەن تونۇشمايدىغان ئادەملەردەك بىر ـ بىرىگە قاراپمۇ قويۇشماي ئۆتۈپ كېتىشەتتى. كىمنىڭ ئۆيىگە كىمنىڭ كىرىپ ـ چىقىۋاتقانلىقى، نېمە ئىشلارنىڭ بولۇۋاتقانلىقى بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى يوق ئىدى. سىرتقا چىقسىمۇ شۇ ئوخشاشلا مەنزىرە، تولىمۇ ئالدىراش ئادەملەر، تولىمۇ سۇس سالام ـ سەھەتلەر. غۇيۇلداپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقان چوڭ ـ كىچىك ماشىنىلار، ئېگىز ـ ئېگىز بىنالار، قاتۇرۇلغان يوللار، سۈنئىي گۈللەر، غېرىبسىنغان دەل ـ دەرەخلەر... شۇنداق بولغاچقا، مەن ھەر كۈنى كەچكە يېقىن دېرىزە ئالدىغا كېلىپ پەردىنى قايرىۋەتكەندىن كېيىن سىرتقا قاراپ سىرتىنىڭ مەنزىرىسىنى تاماشىسا قىلىپ كۆڭلۈمنى ئاچاتتىم ۋە ۋاقىت ئۆتكۈزەتتىم. مېنىڭ ئۆيۈم بىنانىڭ تۆتىنچى قەۋىتىدە ئىدى. تۆتىنچى قەۋەتتە تۇرۇپ سىرتقا قارىغاندا خېلى نەرسىلەرنى كۆرگىلى بولاتتى... مەن ئۇ قىزنىمۇ مۇشۇ ئورۇندا تۇرۇپ ئۇدۇلدىكى بىنانىڭ

تۆتىنچى قەۋىتىدىكى ــ مېنىڭ ئۆيۈمگە ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل قاراشلىق بىر ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن كۆرگەنىدىم. ئۇ كۈنى پۈتۈن كۈن ھاۋا تۇمانلىق بولۇپ، سارغۇچ توپا ياغقانىدى. كەچكە يېقىن مەن يەنە كۈندىكى ئادىتىم بويىچە دېرىزە ئالدىغا كېلىپ سىرتقا قاراپ تۇراتتىم. تۇيۇقسىز ئۇدۇلدىكى بىنادىكى ھېلىقى ئۆينىڭ چىرىغىنىڭ ۋاللىدە يورۇشى بىلەن ئۆينىڭ دېرىزىسىگە قاراپ قاپتىمەن. ئۆي ئىچىدە بىر قىز يالىڭاچ ھالەتتە دېگۈدەك مېڭىپ يۈرەتتى. قىزنىڭ بەدىنىدە كىچىككىنە قىپقىزىل لىپتىكى بىلەن قىپقىزىل ئۇچ بۇرجەك كالتە ئىشتىنىدىن باشقا ھېچنېمە يوقتەك قىلاتتى. دېمىم ئىچىمگە چۈشۈپ كەتتى. تىنىشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي قىزنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىگە شۇنچىلىك ھېرىسمەنلىك ۋە ئاچ كۆزلۈك بىلەن قاراشقا باشلىدىم. قىز گويا بۇ دۇنيادا بىر ئۆزىدىن باشقا ھېچكىم يوقتەك شۇنچىلىك بىمالال ۋە شۇنچىلىك خاتىرجەم ھەرىكەت قىلاتتى. ئۇنىڭ ھەرىكىتى ئەينەك قۇتا ئىچىدىكى تاسمىبەلىقتەك شۇنچىلىك سىلىق، شۇنچىلىك ئەركىن، شۇنچىلىك نەپس ئىدى. ئۇ ئاۋۇال تامدىكى تىكلىمە ئەينەكنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۆز بەدىنىگە ئۇزۇندىن ــ ئۇزۇن قارىدى. قوللىرى بىلەن بەدىنىنى ئاستا ــ ئاستا سىلاپ، ئىككى كۆكسىنى چىڭ ــ چىڭ بېسىپ قويدى. ئاندىن بېشىغا تۇرمەكلىۋالغان چاچلىرىنى ئالدىرىماي چۇڭ ۋۇپ ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتتى. ئۇنىڭ چاچلىرى يەلكىسىگە چۈشەتتى. ئۇ بېشىنى يەڭگىل سىلكىۋىدى چاچلىرى مەيىن شامالدىكى مەجنۇنتالدەك لەرزان دولقۇنلىنىپ كەتتى. ئۇ ئۆز بەدىنىدىن رازى بولغاندەك ئەينەككە ئالدى ــ كەينىچە، يېنىچە بولۇپ، يەنە بىر قېتىم قارىۋەتكەندىن كېيىن، ئاۋۇال لىپتىكىنى ئېلىپ ئارقىسىغا تاشلىۋەتتى. ئاندىن سەللا ئېڭىشىپ نەچچە دەقىقىدىن كېيىنلا ئوڭ قولى بىلەن كىچىككىنە قىزىل بىر نەرسىنى ئالدى ــ دە، ئۇنىمۇ ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تاشلىۋەتتى! نەپىسىم ئىتتىكلەپ لەۋلىرىم قۇرۇپ كېتىۋاتاتتى. پۈتۈن بەدىنىم چۈمۈلە مېڭىۋاتقاندەك قىمىرلىماي ئۇنىڭ ھەرىكىتىگە دىققەت قىلىپ تۇرۇپ قالدىم. ئۇ ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشىكنى ئېچىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى.

شىپ ھېس ـ سېزىملىرىم شىددەت بىلەن چىڭقىلىشقا باشلىدى. مەن بارغانچە دېرىزىنىڭ ئەينىكىگە يۈزۈمنى يېقىپ تۇرۇپ قاراشقا باشلىدىم. كۆڭلۈمدە مەن ئۇ قىزنى ئاشۇ تۇرقىدا مەڭگۈ تۇرسىكەن، باشقا ئۆيگە كىرىپ كەتمىسىكەن، بولسا ئاشۇ ھالەتتە مەن تەرەپكە بىر قارىسىكەن دەپ ئويلايتتىم. لېكىن ... قىز گويا بىر سىنىڭ ئۆزىنى دېرىزىنىڭ سىرتىدىن كۆرۈپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالغاندەك، گويا مېنىڭ بولمىغۇر خىيالىمنى بىلىپ قالغاندەك ئىتتىكلا دېرىزىگە «لاپ» قىلىپ قارىدى ـ دە، ئىچكىرى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. «ئېھتىمال ئۇ مۇنچىغا يۇيۇنغىلى كىرىپ كەتتى» دەپ ئويلىدىم مەن لەۋلىرىمنى بوشقىنا چىشلەپ. ھېلىمۇ ياخشى مەن ئۆيۈمنىڭ چىرىغىنى يانداۋرمىغان ئىكەنمەن، بولمىسا ئۇ... مەن قاراڭغۇدا تۇرۇپ يورۇقتىكى نەرسىلەرنى ئېنىق كۆرگىلى بولىدىغانلىقىنى، يورۇقتا تۇرۇپ قاراڭغۇدىكى نەرسىلەرنى كۆرگىلى بولمايدىغانلىقىنى خېلى ئوبدان بىلەتتىم... مېنىڭ ئەمدى دېرىزىنىڭ يېنىدىن كەتكۈم كەلمىدى. مەن ئۇ قىزنى مۇنچىدىن چىققۇچە ساقلاپ تۇرۇشنى، ئۇ قىزنىڭ يۇيۇنۇپ چىققاندىن كېيىنكى يالتىڭاچ ھالىتىنى، يەنە نېمە ئىشلارنى قىلىدىغانلىقىنى كۆرۈشنى ئويلايتتىم. «ئەر كىشى دېگەن ھەممىگىلار شەھۋەتخور كېلىسىلەر. سىلەر ئاغزىڭلاردا دۇنيادىكى جىمىكى چىرايلىق، دەبدەبىلىك گەپلەرنى دەپ ئۆزۈڭلارنى پەرىشتىدەك پاك كۆرسەتسىڭلارمۇ، لېكىن دىلىڭلار، كۆزۈڭلار ھامان قىز ـ ئاياللاردا بولىدۇ. بۇ دۇنيادا ئەڭ يامىنى تەن شەھۋىتى ئەمەس، كۆز شەھۋىتى بىلەن دىل شەھۋىتىدۇر!» مەن بۇ گەپنى كىمدىن، قاچان ئاڭلىغان بولغىيتىمكىنە؟ مەن شۇ چاغدا ئۆزۈمنى ئاقلاش يۇزىسىدىن بۇ گەپنى دېگەن ئادەم بىلەن تازا زوكۇنلاشقىنىم ئېسىمدە. مەن ئۇنىڭ بۇ بىر تەرەپلىمە سەپسەتىسىگە قەتئىي قارشى تۇرۇپ كەلگەنىدىم. ئۆزۈمنى مۇتلەق پاك، ئاياللىمدىن باشقا ھەرقانداق ئايال زاتىغا غەيرىي نىيەت بىلەن قارىمايمەن، مېنىڭ دىلىمدا ھارام شەھۋەتتىن

قىلچىلىك ئەسەر يوق دەپ ئويلايتتىم ھەم شۇنىڭغا ئىشىنەتتىم، ھەم شۇ خىل ئېتىقاد بىلەن ياشاپ كەلگەنىدىم. لېكىن.... قىز تېخىچە چىقمايۋاتاتتى. كۆز ئالدىمدا ئۇنىڭ تېخى نەچچە مىنۇتنىڭ ئالدىدىكى ئادەمنى ئوتلۇق ۋەسۋەسە ۋە تاتلىق سارايسىمگە سالىدىغان يالىڭاچ قىياپىتى، نازۇك، سىلىق، مۇلايىم ھەرىكىتى!... «ئۇ قىزنىڭ ئاشۇ ھالىتىنى يېقىندىن تۇرۇپ كۆرگىلى بولسىمۇ - ھە!»... بىر يەرلىرىم كۆيۈۋاتقاندەك، بىر يەرلىرىم ئېچىشىۋاتقاندەك، بىر يەرلىرىم قىچىشىۋاتقاندەك قىلاتتى. كۆزلىرىم ھېلىقى دېرىزىدىن ئۇزۇلمەيتتى. «مەنمۇ ئۆتۈپ كەتكەن بىر شەھۋەتخور ئىكەنمەن - دە!»، دەپ ئويلاپ دېرىزىدىن چۈشۈپ كەتمەكچى بولدۇم. مەن ئۇ قىزنىڭ چىقىشىنى كۈتۈپ ئۆرە تۇرۇپ بولالماي دېرىزە تەكچىسىگە چىقىۋالغانىدىم. پۇتلىرىمنى پولغا تەگكۈزۈپ بولۇپ يەنە تارتىۋالدىم. «بولمىسا يەنە بىردەم ساقلاي. بەربىر مېنى ھېچكىم كۆرمىگەندىكىن، مېنىڭ بۇ ئىشلىرىمنى، بۇ خىياللىرىمنى ھېچكىم بىلمىگەندىكىن، تايىنلىق بىردەم تۇرۇپ ئۇ قىزنى يەنە بىر كۆرۈۋېلىپ... ئەجەپمۇ كېلىشكەن نېمىكەن، توي قىلغانمىدۇ، ئۇ ئۆيده يالغۇز تۇرامدىغاندۇ، ئۇ نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ؟ ھەرىكەتلىرى نېمىدېگەن سىلىق، نېمىدېگەن نازۇك، گويا تاسما بىلىقتەك!... ئادەم ئاشۇنداق قىزلار بىلەن...» بارغانچە خىياللىرىم چېچىلىپ، تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ شەھۋەت ئوتىدا ھالسىراپ، جان تالاشماقتا ئىدىم... قىز چىقىدىغاندەك قىلمايتتى. لەۋلىرىم قۇرۇق، كۆزلىرىم ھېلىقى ئۆيدىن ئۇزۇلمەيتتى. «ئۇ يېتىپ قالغانمىدۇ - يا؟ ئۇ كىرىپ كەتكىنى مۇنچا بولماي ياتاق ئۆي بولسىچۇ؟»... دېرىزە تەكچىسىده مۆكچىيىپ ئولتۇرۇۋېرىپ پۇت - قولىلىرىم ئۇيۇشۇپ كەتكەنىدى. «ئۇ — بىر شەيتان. ئۇ — ئادەمنى ئەقلىدىن ئازدۇرۇپ سارايسىمگە سالىدىغان ئېزىتقۇ!»... دېرىزە تەكچىسىدىن ئەمدىلا چۈشۈپ كېتەي دەپ تۇرسام، قىز چېچىنى ئاپپاق لۆڭگە بىلەن ئېيتقاچ مۇنچىدىن چىقىپ كەلدى. ئۇ تامدىكى

تىكلىمە ئەينەكنىڭ ئالدىغا كېلىپ بايىقىدەك شۇنداق نازۇك ھەـ
ربكەت بىلەن شۇنداق بىخارامان، شۇنداق خاتىرجەم ھالدا چېچىنى
سۈرتتى. ئاندىن لۆڭگىنى تاشلىۋېتىپ، چاچلىرىنى تاغاق بىلەن
ئالدىرىماي تاراشقا باشلىدى. ئۇ چېچىنى تاراپ بولۇپ ئارقىسىغا
ئۆرۈلدى. ئۇ ئەمدى ئاندىن تۇغما ھالەتتە مەن تەرەپكە قاراپ ئالـ
دىرىماي كېلىۋاتاتتى. نەپىسىم تېخىمۇ ئىتتىكلەپ كېتىۋاتماقتا
ئىدى. مەن ئەمدى ئۇنىڭ ئالدى تەرىپىدىن ئۇنى ئوچۇقلا كۆرۈپ
تۇراتتىم. ئۇنىڭ بەدىنى گويا ئاق ئالماستەك پارقىراپ تۇراتتى.
مەن ئۇنىڭ ئاشۇ ھالەتتە ئىزىدا قېتىپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلىۋاـ
تاتتىم... لېكىن... ئۇ تام تەرەپكە قاراپ سەل ـ پەللا ئېڭىشىپ
بىر نەرسىنى ئالدى ـ دە، يەنە تامدىكى تىكلىمە ئەينەككە قاراپ
كۆكسىگە تاقاشقا باشلىدى. كۆڭلۈمگە ھەممە ئىش ئايان بولغانـ
دى. ئۇنى كۆرۈپ لەززەتلىنىش ۋاقتىم ئاخىرلىشىش ئالدىدا تۇـ
رۇۋاتاتتى. دېگەندەك ئۇ چوڭ ئۆينىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرۈپ ياتاق
ئۆيىگە كىردى بولغاي، يەنە بىر كىچىكرەك دېرىزە غۇۋا يورۇدى...
شۇ ئاخشىمى مەن زادىلا ئۇخلىيالمىدىم. ھە دېگەندە كۆز ئالدىمغا
قىزنىڭ ئاشۇ يالىڭاچ ھالىتى كېلىۋېلىپ، مېنى شەھۋەت ئوتلىرى
كۆيدۈرەتتى. مەن شۇ ئاخشىمى نۇرغۇن بولمىغۇر خىياللارنى قىلـ
دىم. خىيالىمدا مەن شۇ تاپتا قىزنىڭ ئۆيىگە كىرەتتىم. قىزنىڭ
ئىشىك ئالدىغا بېرىپ ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالاتتىم. بىر خىل ۋەـ
ھىمە ۋە قورقۇنچ جىسمىمنى جۇلغۇالغان. بايىقى تەلۋە ئىنتىلىش
ۋە تاتلىق سارىسىمىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. يېنىپ چۈشۈشكە
تېخى كۆڭلۈم قويمايتتى. قىزنىڭ بايىقى يالىڭاچ ھالىتى تېخىچە
كۆز ئالدىمدا ئىدى. «ناۋادا قىزنىڭ يېنىدا بىرەرسى بولۇپ قالسـ
چۇ» دېگەن خىيالنى قىلىپ ئۆزۈمچە جۇغۇلداپ كەتتىم. قىزنىڭ
ئىشىكىنى چەكسەم، ئۆيدىن ھېلىقى قىز ئەمەس، مۇسكۇللىرى
چىڭ، ئۈستىخانلىق، بۇلجۇڭ گۆشلىرى ساڭگىلاپ تۇرغان بىر ئەر
كىشى چىقسا. ئۇ مەندىن بىرەر ئېغىز گەپمۇ سورىماي گومشتىپ

ئۇرۇپ كەتسە!... ياق، ئۇ قىز ئۆيدە يالغۇز، ئۇنىڭ يېنىدا ھېچكىم يوق. ئۇ ئۆيدە بىرەر ئەر كىشى ئەمەس، يەنە بىرەر ئايال زاتى بولغان بولسىمۇ، قىز ھەرگىز بايىقىدەك بىخارامان ھالدا قىپيالىڭاچ يۈرەلمەيدۇ. ئۇ چوقۇم يالغۇز. شۇ خىياللار بىلەن ئىشىك قوڭغۇراقنى بېسىش ئۈچۈن قولۇمنى كۆتۈرۈشىمگىلا كىمدۇ بىرنىڭ غىڭشىپ ناخشا ئېيتىپ بىناغا چىقىۋاتقان ئاۋازى ئاڭلىنىپ قالدى. يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى. «ئۇھ، ئەمدى تۇگەشتىم. ئەمدى تۇگەشتىم. ئۇ ئادەم مەندىن بۇ كېچىدە بۇ يەردە نېمىشقا تىمىسقىلاپ يۈرۈيسەن، دېسە نېمىمۇ دەرمەن... بۇ ئادەم دەل مۇشۇ ئۆيگە ــ مۇشۇ قىزنىڭ يېنىغا كەلدىمۇ تېخى! بۇ نومۇسسىزلار كۈندۈزدە دېيىشىۋالغان بولسا، بۇ نامەرد خۇمسى خوتۇن ــ بالىلىرىنى ئالداپ قويۇپ، ئەل ئايىغى جىمىقلاندا كەلگەندۇ تايىنلىق. شۇڭا ئۆزىنى بەك يۇيۇپ تاراپ كېتىپتىكەن ــ دە، ھېلىقى قاڭجۇق!» تۇرۇپلا قىزغا قاتتىق نەپرىتىم كەلدى. ئۇنىڭغا چىش ــ تىرنىقىمغىچە ئۆچ بولۇپ كەتتىم. «ھۇ بۇزۇق. پاسىق، خەپ!»... غىڭشىپ ناخشا ئېيتقان ئاۋاز يېقىنلاپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ ئاياغى پەشتاقتا ھەربىر قېتىم ئۇرۇلغاندا يۈرىكىم بىر قېتىم ئېغىپ كېتەتتى... ئۇنىڭ پۇشۇلداپ چوڭ ــ چوڭ تىنغان ئاۋازى ئاڭلانغاندىلا ئاستا كەينىمگە ياندىم. بىز ئۇنىڭ بىلەن تۆتىنچى قەۋەت بىلەن ئۈچىنچى قەۋەتنىڭ ئارىلىقىدىكى كىچىككىنە بوشلۇقتا ياندىشىپ ئۆتۈپ كەتتۇق. بىزنىڭ مۇرىمىز بىر ــ بىرىگە يېڭگىل سۈۋۈشۈپ كەتتى. ئۇ ئويلىغىنىمدەك پۇزۇر كىيىنگەن، ئېگىز بويلۇق، تەمبەل، قورساقلىق، ئەتىر پۇراپ تۇرىدىغان بىر «سالاپەتلىك بۇزۇق ئىدى». مەن ئۇنىڭغا ئالىيىپ قاراپ قويدۇم. «ئۇنداق قىزلارنى پەقەت مۇشۇنداق سالاپەتلىك بۇزۇقلارلا كەلتۈرەلەيدۇ» دەپ ئويلىدىم يەنە ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ قويۇپ، مەن بەكمۇ ئاستا ماڭدىم. ئىككىنچى قەۋەتكە چۈشۈپ قەستەن بىر نەرسەم يەرگە چۈشۈپ كەتكەنلىك بولۇپ ئىزىمدا نەچچە مىنۇت

زوڭزىيىپ ئولتۇردۇم. قۇلىقىم ھېلىقى ئىشكىتە ئىدى. ئارىدىن نەچچە مىنۇت ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلىمىدى. «ئۇ ماڭا قاراپ تۇرۇۋاتامدىغاندۇ ـ يا؟» مەن ئاستا ئورنىمدىن تۇرۇپ ئوستىگە قارىشىمغىلا ھېلىقى ئەرنىڭ تولىمۇ بوش پىچىرلىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ قالدى.

ـــ مەن كەلدىم سەنەۋەر، ھازىر ئىشىك ئالدىڭىزدا، ھە ماقۇل، تېزراق بولۇڭ ئەمىسە. سىرتتا ئىنسى ـ جىنمۇ يوق، خاتىرجەم بولۇڭ! ھېلىقى ئەر يانفونىدا قىز بىلەن پاراڭلىشىۋاتاتتى. «ئۇ بۇ زۇقنىڭ ئىسمى سەنەۋەر ئىكەن ـ دە!» ئارىدىن بىرەر مىنۇت ئۆتە ـ ئۆتمەيلا ھېلىقى ئۆينىڭ بىخەتەرلىك ئىشىكى «شىرىققىدە» ئېچىلدى.

ـــ تېزراق بولسىلا!

ئىشىك يەنە «شىرىققىدە» ئېتىلدى... ئۇ ئۆيگە نەپرەت بىلەن بىر قاراپ قويۇپ ئاستىلا كەينىمگە ياندىم...

شۇ كۈندىن كېيىن مېنىڭ كۈنلىرىم ئاشۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىگە قاراش بىلەن ئۆتىدىغان بولۇپ قالدى. ئۆيۈمگە كىرسەملا تۇنجى قىلىدىغان ئىشىم ئاشۇ دېرىزىگە قاراپ بېقىش. كۈندۈزلىرى پەردىنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋالىپ ياكى ئولتۇرۇۋالىپ قارايتتىم. كېچىلىرى ئۆينىڭ چىرىغىنى ياندۇرماي قارايتتىم. لېكىن ئۇ ئۆينىڭ چىرىغى شۇ كۈندىن كېيىن بىرەر قېتىممۇ يېنىپ قويمىدى، ھېلىقى قىزمۇ بىرەر قېتىممۇ كۆرۈنۈپ باقمىدى. پات ـ پاتلا قىزنىڭ ھېلىقى تۇرقى كۆز ئالدىمغا كېلىۋېلىپ مېنى تاتلىق خىيالار ئىچىدە قىينايتتى...

مانا، مەن بۈگۈنمۇ يەنە ئاشۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىگە ئوغرىلىقچە قاراپ ئولتۇرىمەن. خىيالىمدا يەنە ئاشۇ قىز. كۆز ئالدىمدا يەنە ئاشۇ قىزنىڭ ھېلىقى تۇرقى! ئادەم قىز ـ ئايالالرنىڭ بەدىنىنى سەل يىراقتىن، سەل يوشۇرۇن كۆرسە شۇنچە گۈزەل كۆرۈنۈپ، ئادەمگە شۇنداق كۈچلۈك تەسىر قىلىپ كېتەمدىكەن ـ تاڭ، ئاشۇ

كۈندىن كېيىن مەن ئۆزۈمنى گويا مۇشۇ يېشىمغىچە تېخى ئايال زاتىنىڭ يالىڭاچ بەدىنىنى كۆرۈپ باقمىغاندەك، ئايال زاتى بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈپ باقمىغاندەك سىرلىق تىلسىمات ئىچىگە كىرىپ قالغاندەك ھېس قىلماقتا ئىدىم. بۇ سىرلىق تىلسىمات چۆرگىلەيتتى. پىرقىرايتتى. ھەر خىل رەڭلەرگە ئۆزگىرەتتى. كۆزلىرىمنى ئالا ـ چەكمەن قىلىپ، خىيالىمنى بۆلۈپ، ئەقلى ـ ھوشۇمنى لال قىلاتتى. بۇ سىرلىق تىلسىم غايەت زور بىر قاينام بولۇپ مېنى ئۆزىگە ماگنىتتەك تارتاتتى. مېنىڭ بۇ قاينامغا شۇڭغۇپ كىرگۈم، قاينامنى يېرىپ غۇلاچلاپ ئۈزۈپ قىر ـ غاقتا چىققۇم كېلەتتى. بۇ قاينامنىڭ ئەڭ چوڭقۇر يەرلىرىگە شۇڭغۇپ كىرىپ، ئۇنىڭغا يوشۇرۇنغان سىر ـ ھېكمەتلەرنىڭ تەگىگە يەتكۈم كېلەتتى! مېنى ئەنە شۇنداق بىر تەلۈە ۋەسۋەسە ھەر مىنۇت، ھەر دەقىقە قىينايتتى. مېنىڭ خىيالىمچە ئۇ ئۆيدىكى قىز بۇ دۇنيادىكى ھېچقانداق ئايال زاتىغا ئوخشىمايدىغان، پۈتۈن جىسمىدىن لاۋۇلداپ ئوت كۆيۈپ تۇرىدىغان سېھىرلىك قىز ئىدى! ئۆزۈمنىڭ ئوتتۇرا ياشلاردىن ھالقىغان مۇشۇ كۈنلىرىمدە مۇ ـ شۇنداق بىر تەلۈە سەۋداغا گىرىپتار بولۇپ قالغانلىقىمدىن تۇۋا دەيتتىم. «ئوتتەك گۈزەل ياشلىق چاغلىرىمدا ھېسسىياتىنىڭ قۇلى بولماي مانا ئەمدى ئارمانغا تۇشلۇق دەرمان يوق، ئۆز ھالىم بىلەن قالغان كۈنلەردە نېمە كەلگۈلۈك؟ بۇ ماڭا تەگكەن قانداق سەۋدا؟»... تۇيۇقسىز ھېلىقى ئۆينىڭ چىرىغى «لاپ» قىلىپ ياندى. يۈرىكىم گويا قېپىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك قاتتىق سىلكىنىپ كەتتى، مەن پۈتۈن دىققىتىمنى مەركەزلەشتۇرۇپ، كۆز نۇرۇمنى يىغىپ، دېرىزىگە تېخىمۇ يېقىن كېلىپ ھېلىقى ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن ئۆي ئىچىگە سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدىم. ئۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىنىڭ ئىچكى نېپىز پەردىسى قايرىۋېتىلمىگەن بولۇپ، ئۆيدىكى نەرسىلەرنى ھېلىقى كۈندىكىدەك تازا ئېنىق كۆرگىلى بولمايتتى. بۇنىڭدىن كۆڭلۈم تولىمۇ يېرىم بولدى. لېكىن شۇنداق

بولسىمۇ ئۇ ئۆيگە كۆزۈمنى ئۇزمەي تىكىلىپ قاراپ تۇرىۋەردىم. ئۆي ئىچىدە بىر گەۋدە ئۇيان - بۇيانغا ئاستا - ئاستا مېڭىپ بىر ئىشلارنى قىلىپ يۈرەتتى. بۇ چوقۇمكى هېلىقى قىز ئىدى. «پەر - دەڭنى قايرىۋەت» دەيتتىم ئىچىمدە. دېگەندەك ئالاهەزەل ئون - ئون بەش مىنۇتلاردىن كېيىن ئۇ دېرىزىنىڭ پەردىسى «شار» قىلىپ تو - لۇق قايرىۋېتىلدى. دېرىزىنىڭ بىر قاپقىقىمۇ ئېچىۋېتىلدى. دې - رىزە ئالدىدا دېگەندەك هېلىقى كۆندىكى قىز مەن تەرەپكە قاراپلا تۇراتتى. ئۆزۈمچە ئۇجۇقۇپ كەتتىم. «ئەجەبا ئۇ قىز مېنىڭ ئۆزىنى ماراپ ئولتۇرغىنىمنى بىلىپ قالغانمىدۇ؟ ... ئەجەبا...» قىز دېرىزە ئالدىدا ئۇچ - تۆت مىنۇتچە تۇرغاندىن كېيىن يەنە شۇ هې - لىقى كۆندىكىدەك سىلىق، نازۇك هەرىكەتلەر بىلەن كەينىگە قاي - رىلىپ تامدىكى تىكلىمە ئەينەك ئالدىغا كېلىپ ئەينەككە قاراپ نەچچە دەقىقە تۇرۇپ كەتتى. ئاندىن ئۇ كىيىملىرىنى بىر - بىرلەپ سېلىشقا باشلىدى. يۈرىكىمنىڭ سوقۇشى تېزلىشىپ، نەپىسىم ئىتتىكلەپ، هېلىتىنلا لەۋلىرىم قۇرۇماقتا ئىدى. دېرىزە تەكچە - سىگە چىقىپ تۇگۇلۇپ ئولتۇرۇپ يۈزۈمنى ئەينەككە يېقىپ قىز - نىڭ هەربىر هەرىكىتىگە پۈتۈن دىققىتىم بىلەن قاراپ ئولتۇرد - مەن. مانا، قىز تاشقى كىيىملىرىنىڭ هەممىنى سېلىۋەتتى. ئۇنىڭ بەدىنىدىن پەقەت هېلىقى كۆندىكىگە ئوخشاش كىچىككىنە باغىر - دىقى بىلەن كىچىككىنە ئۇچ بۇرجەك كالتە ئىشتىنىلا قالدى. هې - لىقى كۆندىكىگە ئوخشىمايدىغىنى قىزنىڭ بۇگۈن كىيىۋالغىنى قىزىل رەڭلىك ئەمەس، ئاق رەڭلىك ئىچ كىيىملەر ئىدى. قىز يە - نە بۇ دۇنيادا بىر ئۆزىدىن باشقا هېچكىم يوقتەك ئۆي ئىچىدە شۇنداق بىمالال، شۇنداق خاتىرجەم، شۇنداق ئەركىن هەرىكەت قىلاتتى. ئۇ يەنە ئەينەككە قارىدى. چاچلىرىنى قويۇۋەتتى. ئاندىن تاسما بىلىقتەك سىلىق هەرىكەتلەر بىلەن ئاستا مېڭىپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى... كاللام قۇرۇقدىلىپ قېلىۋاتاتتى. لەۋلىرىم قۇرۇپ نەپىسىم بارغانچە قىسىلىپ كېتىۋاتاتتى. بولمىغۇر خىيال كاللام -

نى چىرمىۋالدى. خىيالىمدا يەنە ئاشۇ قىزنىڭ ئۆيىگە كىرمەكچى بولۇۋاتاتتىم. كۆڭلۈمدە پەقەت مەنلا قىزنىڭ يېنىغا كىرىشكە جۈرئەت قىلالىسامىلا قىز مېنىڭ ھەرقانداق تەلىپىمگە ماقۇل دەپ ئىغانىدەك ئىدى. ئۇنىڭ تۇرۇقى، ھەرىكىتىدىن ئۇمۇ يالغۇزلۇقنىڭ دەردىنى تارتىۋاتقانىدەك، بىر يېقىن ھەمراھقا، سىرداشقا موھتاج بولۇۋاتقانىدەك تۇيۇلاتتى. ئۇنىڭ بىلەن تونۇشقاندىن كېيىنكى ئىشلارنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ پۈتۈن جىسمىمنى تاتلىق بىر سېزىم ئىلكىگە ئېلىۋالدى. ئايالىم كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن ئون نەچچە يىلدىن بېرى مەن قىز - ئاياللار توغرىسىدا ھېچقانداق ھازىرقىدەك خىيالىلاردا بولۇپ باقمىغان. ھېچقاچان بىر ئايال زاتىمۇ مېنى ئۆزىگە ھازىرقىدەك مەھلىيا قىلالمىغانىدى. لېكىن بۇ قىز... قىز مۇنچىدىن چىقتى. ئۇ يەنە ئالدىنقى قېتىمقىغا ئوخشاش ئەينەك ئالدىدا تۇرۇپ چاچلىرىنى تاراپ ئىچ كىيىملىرىنى ئالماشتۇردى. ئاندىن تاشقىرىقى ئۆينىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرۈپ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى...

دېرىزە تەكچىسىدىن چۈشۈپ كەتتىم. كاللامنى يەنە شۇنداق بولمىغۇر خىياللار چىرمىۋالدى. دېرىزە يېنىدا تۇرۇپ ئەينەككە يۈزلىرىمنى چاپلاپ قىزنىڭ ياتاق ئۆيىگە قاراشقا باشلىدىم. ياتاق ئۆينىڭ دېرىزىسى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. «ئۇ ھازىر چوقۇم لۈم - لۈم كارىۋاتتا، ئاپپاق تۆشەك ئۈستىدە بايىقى ھالەتتە ئوڭدىسىغىلا ياتتى. ئۇمۇ ھازىر چوقۇم يالغۇزلۇقتىن زېرىكىپ، تولغىنىپ مەن قىلغانىدەك خىياللارنى قىلىپ تاتلىق ھېس - تۇيغۇ ئىچىدە ياتقاندۇ. ياستۇقىنى، يوتقانىنى مەھكەم قۇچاقلاپ ئاشۇنداق ئىشلارنى قىلغاندىكى ئەڭ ئۇنتۇلغۇسىز، ئەڭ شېرىن دەقىقىلەرنى ئويلاپ يۈرەكلىرى تېپىچەكلەۋاتقاندۇ. سېزىملىرى چىڭقىلىۋاتقاندۇ، ھازىر يېنىغا مەندەك بىر ئادەمنىڭ تۇيۇقسىز كىرىپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلىۋاتقاندۇ - ھەي ئادەم يالغۇز ياتقاندا، بولۇپمۇ مۇشۇنداق كۆڭلى خاتىرجەم بولۇپ، ھېچنېمىدىن غەم - ئەندىشىسىز تۇ-

رۇۋاتقاندا، شارائىتى ياخشى، تىنچ، پىنھان ماكاندا، ئاپپاق، پاكىز تۆشەكتە ياتقاندا ئاشۇنداق ئىشلارنى ئويلىمايدۇ دېسە كىممۇ ئىشەنمەيدۇ؟...» قىز توغرۇلۇق قىلىدىغان خىياللىرىم تۈگىمەيتتى. خىيال قىلغانچە بەدىنىم قىزىپ، سېزىملىرىم چىڭقىلاتتى. قىز ياتقان ئۆينىڭ دېرىزىسىگە پات - پاتلا ئۆزۈم بىلىپ - بىلمەي قاراپ قويياتتىم. ئىشكاپتىن قىزىل هاراق ئېلىپ ئالدىرىماي ئىچەتتىم. تۇرۇپ يېرىم رومكا ئىچتىم. يەنە يېرىم رومكا ئىچتىم. ياتاق ئۆيۈمگە كىرىپ كارىۋىتىمدا بىردەم ئوڭدىسىغا، بىردەم يېنىچە بولۇپ يېتىپ باقتىم. مەيلى قانداق ياتاي زادىلا ئۇيقۇم كېلىدىغانداك ئەمەس ئىدى. كۆز ئالدىمدا يەنىلا هېلىقى قىزنىڭ هېلىقى هالىتى!... «قىزمۇ چوقۇم هازىر مەندەك خىياللارنى قىلىۋاتىدۇ» دەپ ئويلىدىم يەنە. «ئۇمۇ چوقۇم مەندەك ئۇخلىيالماي ئاۋارە. ئۇمۇ چوقۇم ئازابلىنىپ يۈرىكى پارە. مەن ئۇنىڭ تېلېفون نومۇرىنى بىلمەمچۇ كاشكى! تېلېفون بېرىپ ئۇنىڭ رايىنى سىناپ، تومۇرىنى تۇتۇپ باققان بولسام. سەللا ئىنىدەككە كەلگۈدەك بولسا، ئىككى سەكرەپلا ئۇنىڭ يېنىغا كىرسەم...» ئورنىمدىن تۇرۇپ قىز ياتقان ئۆينىڭ دېرىزىسىگە يەنە بىر قېتىم قاراپ باقتىم. قىز ياتقان ئۆيۈنىڭ دېرىزىسى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. «دېمەك ئۇمۇ تېخى ئۇخلىماپتۇ - دە!» تاشقىرى ئۆيگە چىقىپ يەنە يېرىم رومكا قىزىل هاراق ئىچتىم. دېرىزىدىن قىز ياتقان ئۆينىڭ دېرىزىسىگە مۇندىقلا قاراپ قويدۇم. دېرىزە غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. ئۆزۈمۇمۇ سەزمەيلا مۇنچىغا كىرىپ تامدىكى ئەينەككە قاراپ چاچلىرىمنى ئالدىرىماي تارىدىم. ساقىلىمنى تېخى ئەتىگەندىلا ئالغان بولغاچقا، يۈزلىرىم پارقىراپ تۇراتتى. شۇنداق بولسىمۇ ئازراق يۈز مېيى سۈرتۈۋالدىم. ئاندىن ياتاق ئۆيگە كىرىپ، ئۆزۈم ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان كالتە يەڭلىك قىزغۇچ چوڭ كاتەكچە گۈللۈك كۆڭلەكنى بىلەن قارا كۆك ئىشتىنىنى كىيىپ يەنە مۇنچا ئۆيگە كىردىم. ئەينەككە قاراپ ئۆزۈمنىڭ تۇرۇقىدىن خېلى رازى بولۇپ قالدىم. گەرچە يېشىم قە-

رىقلاردىن ئېشىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن مەن خېلىلا كېلىشـ-
كەن، قاش ـ كۆزۈم جايىدا ئادەم بولغاچقا، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆزۈمـ-
نى تاشلىۋەتمەي پاكىز كىيىنىپ، روھلۇق ياشىغاچقا، مېنى دەمال
كۆرگەن ئادەم ھەرگىزمۇ قىرىق ياشلاردىن ئاشقان ـــ ئوتتۇرا ياشـ-
لىق ئادەم دېمەيتتى. قويۇق، سەل سارغۇچ بۇرۇتلىرىم مېنى تېـ-
خىمۇ پىشقان، تېخىمۇ تېتىك، تېخىمۇ روھلۇق ۋە تېخىمۇ سالا-
پەتلىك كۆرسىتەتتى. مەن ئۆز ـ ئۆزۈمدىن خېلى رازى بولغاندىن
كېيىن تاشقىرقى ئۆيگە چىقتىم. يەنە يېرىم رومكا قىزىل ھاراق
ئىچكەچ قىز ياتقان ئۆينىڭ دېرىزىسىگە قاراپ قويدۇم... كوچا
چىراغلىرى ئەتراپنى كۈندۈزدەك يورۇتۇپ تۇرغان بولسىمۇ، ئەتراپ
جىمجىت ۋە سۈرلۈك ئىدى. مەن ئانچە كەڭ بولمىغان بىر يولدىن
كېسىپ ئۆتسەملا قىز تۇرۇۋاتقان بىناغا كىرەلەيتتىم. بىنانىڭ
كىرىش ئىشىكىگە كېلىپلا مېنى قاتتىق تىترەك بېسىپ كەتتى.
ئەتراپ شۇنچىلىك جىمجىت ئىدى. بىرەرسىنىڭ كېلىپ قېلىشى
مۇمكىن ئەمەستەك قىلاتتى. لېكىن شۇنداق بولسىمۇ، مەن تېخىچە
توختاۋسىز تىترەۋاتاتتىم. بىنا ئالدىدا تۇرۇپ قىز ياتقان ئۆينىڭ
دېرىزىسىگە يەنە بىر قېتىم قاراپ قويدۇم. دېرىزە تېخىچە غۇۋا يو-
رۇپ تۇراتتى. مەن ئەتراپقا يەنە بىر قېتىم قارىۋەتكەندىن كېيىن،
بىناغا كىرىپ كەتتىم. قىزنىڭ ئۆيى تۆتىنچى قەۋەتتە ئىدى. مەن
پەشتاقتىن تولىمۇ ئاۋايلاپ مېڭىپ قىزنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشكى ئالـ-
دىغا چىقىپ تۇرۇپ قالدىم. بەك جىددىيلىشىپ كەتكەچكە، ئۆپكەم
ئاغزىمغا تىقىلىپ ھاسىراپ كېتىۋاتاتتىم. مۇشۇ ئىشىكنىڭ ئـ-
چىدە ھېلىقى قىز بار ئىدى. ئۇ ھازىر يالغۇز يېتىۋاتاتتى. ئۇ
ئۇخلاپ قالغانمىدۇ؟ ئىشكىنى چەككەن ياخشىمۇ، ئىشىك قوڭغۇرد-
قىنى باسقان ياخشىمۇ؟... ئۆيگە كىرىش ـ كىرمەسلىك ئوتتۇرد-
سىدىكى روھىي زىددىيەت مېنى دەقىقە ئىچىدە قاتتىق ئارام-
سىزلاندۇرۇۋەتتى. ئۆزۈمنىڭ ھازىرقى تۇرقىمغا قاراپ ئوغرى،
جىنايەتچىلەرنىڭ ھالىغا قاتتىق ئىچىم ئاغرىپ كەتتى. ئۇلار ئوغـ-

رىلىق قىلىۋاتقاندا، ئادەم ئۆلتۈرۈۋاتقاندا قانداق ھالغا چۈشۈپ قا-
لىدىغاندۇ؟ ئىشىككە يەنە بىر قېتىم قارىدىم. قوڭۇر رەڭلىك بىخە-
تەرلىك ئىشىك كۆزۈمگە شۇنداق سۈرلۈك كۆرۈنەتتى. ئۆزۈم تولۇق
بىر قارارغا كەلمەيلا ئىشىكنى يەڭگىل ئۇچ قېتىم چېكىپ سالا-
دىم. نېمە بولسىمۇ، تەۋەككۈل دەپ تەلىيىمنى بىر سىناپ بېقىش-
نى ئويلىغانىدىم. ئۆي ئىچىدىن ھېچقانداق تىۋىش كەلمىدى. مەن
ئىشىكنى يەنە ئۈچ قېتىم چەكتىم. بۇ قېتىم بايىقىغا قارىغاندا
خېلى كۈچ بىلەن چەكتىم. بايا ئىچكەن قىزىل ھاراق ئەمدىلەتىن
كۈچىنى كۆرسىتىۋاتامدىكىن ياكى بايىقى جىددىيلىكىم تۆگەپ
كەتتىمىكىن، ھازىر مەن خېلىلا تەمكىن بولۇپ قالغانىدىم. ئالا-
ھەزەل ئۈچ ـ تۆت مىنۇتتىن كېيىن ئۆي ئىچىدىن ئاۋۇال يېنىك-
كىنە شىپىرلىغان ئاۋاز ئاڭلىنىپ، ئاندىن ھېلىقى قىزنىڭ
«كىم؟» دېگەن ئەنسىز ئاۋازى ئاڭلاندى.

ـــ مەن، ـــ دېدىم ئاۋازىمنى مۇلايىم چىقىرىشقا تىرىشىپ.

ـــ مەن دېگەن كىم؟ ـــ قىز ئىشىككە تېخىمۇ يېقىنلاشقانىدەك
قىلدى.

ـــ مەن... مەن ئەكبەر. ئەكبەر ھۈسېين. سىزنىڭ پەستەكى
قەۋەتتىكى قوشنىڭىز، ـــ بۇ گەپنىڭ ئېغىزىمغا كېلىپ قالغانلا-
قىدىن ئۆزۈمچە شۇنداق خۇش بولۇپ كەتتىم.

ـــ بىرەر ئىشلىرى بارمىدى؟

ـــ شۇنداق، سىزدىن بىر نەرسە سوراپ... سىزدىن بىر پىچاق
سوراپ... ئۆيدىكى پىچاقنى تاپالماي...

ـــ ماقۇل، ئەمىسە ئىشىك تۈۋىدە خاپا بولماي سەل تۇرۇپ
تۇرسىلا.

ئۆزۈمچە شۇنداق ھاياجانلىنىپ كەتتىم. بۇ گەپلەرنىڭ ئېغىز-
ىمغا قانداق كېلىپ قالغانلىقىنى ئۆزۈممۇ بىلمەيتتىم. ئادەم دې-
گەن بېشىغا كەلگەندە قىلالمايدىغان ئىشى يوق ئوخشايدۇ دەپ
ئويلاپ قالدىم. يەنە نەچچە دەقىقىلەردىن كېيىن قىزنىڭ جامالا-

نى، ھېلىقى قىياپەتنىنى تولىمۇ يېقىن ئارىلىقتىن كۆرۈدىغانلىقىنى ئويلاپ، يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى.

«بەدىنىگە كىيىم كىيىۋالسىچۇ...» كۆڭلۈم ئىتتىكلا يېرىم بولدى. شۇ دەقىقىدە بىخەتەرلىك ئىشىك «چاراس» قىلىپ ئېچىلىدى. قىز ئىشىكنى يېرىم ئېچىپ تۇرۇپ پىچاقنى ماڭا تەڭلىدى.

— مانا!

مەن پىچاقنى ئالدىم. قىز ئىشىكنى يەنە شۇنداق يەڭگىل ياپتى.

— مەن ئەسلىي... شىپىرلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. قىز ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كىتىۋاتقانىدى. مەن كارىدوردىكى ئاۋاز ئارقىلىق يانىدىغان تۆۋەن ۋاتلىق چىراغنىڭ يورۇقىدا قولۇمدىكى پىچاققا قاراپ تۇرۇپلا قالدىم. قولۇمدا چىرايلىق، ئانچە چوڭ بولمىغان بىر تال پىچاق تۇراتتى. ئىشىككە يەنە بىر قېتىم قاراپ قويغاندىن كېيىن تولىمۇ چۈشكۈن، جانسىز، روھسىز ھالەتتە پەلەمپەيدىن ئاستا چۈشۈپ كەتتىم...

ئەتىسى پۈتۈن بىر كۈن ئۆيۈمدىن چىقمىدىم. پات ـ پاتلا قىزنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىگە يوشۇرۇنچە قارايتتىم. ھېلىقى پىچاقنى قولۇمغا ئېلىپ ئۆرۈپ ـ چۆرۈپ نەچچە قېتىملاپ قارىغانلىقىمنى ساناپ بېرەلمەيتتىم. گويا بۇ پىچاقتا بىر سىر ـ ھېكمەت بارەدەك ئۇنىڭدىن كۆزۈمنى ئۈزەلمەيتتىم. «بۇگۈن كەچ سەل بالدۇر، ئۇ قىز ئۆيىگە كېلىشى بىلەن تەڭلا پىچاقنى ئېلىپ چىققانلىق بولۇپ ئۇنىڭ ئۆيىگە كىرىمەن. بۇ قېتىم قانداقلا بولمىسۇن قىزنىڭ بەزى ئەھۋاللىرىنى بىلىشىم كېرەك... ناۋادا ئۇ قىز ئۆتكەنكى قېتىمقىدەك نەچچە كۈنلەپ كەلمىسىچۇ؟» قورسىقىم ئېچىپ غۇرۇلداپ كەتتى. لېكىن پەسكە چۈشۈپ تاماق يېيىشتىن ئۆزۈمچە قورقاتتىم. پەسكە چۈشسەملا باشقىلار مېنىڭ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىمنى بىلىۋالىدىغاندەك، ئۆز ـ ئۆزۈمدىن خۇدۇكسىرەيتتىم. توڭلاتقۇدا ئىككى تال «ئامىنە قارىقات» ئىچىملىكى، ئۈچ قۇتا «قىزىل تۆگە»

ئىچملىكى، نەچچە تال تەرخەمەك بىلەن ئۇچ دانە تۇخۇمدىن باشقا ھېچنېمە قالمىغانىدى. نان قويىدىغان ئىشكاپقا قارىسام قېتىپ تاراڭشىپ كەتكەن يېرىم ئاق نان‌دىن باشقا ھېچنېمە يوق... مەن تۇخۇمنى چەينەككە سېلىپ گاز ئوچاققا قويۇپ، تەرخەمەكتىن بىرنى ئاقلاپ چىشلەپ يېگەچ ھېلىقى قاتتىق نانىنى شۇ پېتىلا چىڭنىگە سېلىپ چاي قايناتقۇچتىن لەققىدە چاي قۇيۇپ قويدۇم... ۋاقىت بەكمۇ ئاستا ئۆتەتتى. پات - پاتلا قىزنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىگە تىكىلىپ - تىكىلىپ قارايتتىم... مۇنچا ئۆيگە كىرىپ ساقلىمىنى يەنە ئالدىم. يۈزلىرىمگە يۇز ماي سۈرتۈپ چاچلىرىمنى يۆل قىلىپ تازا قاملاشتۇرۇپ تاردىم. شېرىن، تاتلىق خىياللارنى قىلىپ كارىۋىتىمغا ئۆزۈمنى تاشلاپ يېتىپمۇ باقتىم. كەچتە قىز بىلەن كۆرۈشكەندە دەيدىغان گەپلەرنى بىر - بىرلەپ ئويلايتتىم...

ئاخىرى كەچمۇ كىردى. يوللاردا ئادەملەر شالاڭشىپ ئەتراپ جىمجىتلىققا چۆمدى. مەن ئۆزۈمنىڭ ئىشكىنى بالدۇرلا مەھكەم تاقاپ دېرىزە تۈۋىگە كېلىۋالغانىدىم. قىز تۇرۇۋاتقان بىناغا كىرىپ - چىقىۋاتقان ئادەملەر خېلى كۆپ ئىدى. يېشى، تۇرقى ھېلىقى قىزغا ئوخشايدىغان قىزلار ئۇ بىنادا خېلى كۆپتەك قىلاتتى. ئۇ بىنادىكى باشقا ئۆيلەرنىڭ چىراغلىرى بىر - بىرلەپ يېنىشقا باشلىدى. لېكىن ھېلىقى ئۆينىڭ چىرىغىنىڭ يېنىشىدىن ئەسەر-مۇ يوق. «بۇگۈن ئۇ قىز كەلمەيدىغان بولدى - دە!» تۇرۇپلا مېنى قاتتىق چۈشكۈنلۈك قاپسىۋالدى. شۇ تاپتا ئۇ قىزغا قاتتىق ئۆچ-مەنلىكىم قوزغىلىۋاتاتتى... دېرىزىگە يامغۇر تامچىلىرى چاسىلداپ ئۇرۇلدى. سىرتتا يامغۇر يېغىپ كەتكەنىدى. بۇ يۇرتتا سېنتەبىر ئايلىرىدا يامغۇر يېغىش بىر خىل ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەنىدەك ھەر يىلى يازدا پۈتۈن زېمىن قۇرۇپ قاغجىراپ، بىر تېمىم يامغۇر-غا زار بولغان چاغلاردا سېرىق توپىدىن باشقا بىر تېمىم يامغۇر ياغمايتتى. شۇنداقلا كۈز كەلدىمۇ ئاسمانىنىڭ كۆزى تېشىلىپ كەت-كەندەك، كۈن ئاتلىتىپ يامغۇر يېغىپ تۇراتتى. يامغۇر خېلى قات-

تىق يېغىۋاتقان بولسا كېرەك، شارىلدىغان ئاۋازى ئېنىقلا ئاڭلىنىشقا باشلىدى. دىققىتىمنى يىغىپ، قىزنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىگە شۇنچە تىكىلىپ قارىسامۇ قاتتىق يامغۇردا سىرتنى ئانچە ئېنىق كۆرگىلى بولمايۋاتاتتى... «ھە... ي، كەلمىگەن تەلەي دېگەن زادى!...» يامغۇرغا قاراپ، يامغۇرنىڭ ئاۋازىنى تىڭشاپ، قانچىلىك تۇرغىنىمنى بىلمەيمەن، بىر چاغدا ئۆيۈمنىڭ ئىشىكىنىڭ قوڭغۇرىقى ئەنسىز جىرىڭلاپ كەتتى. يۈرىكىم قېپىمدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك قاتتىق سوقۇپ پۈت ـ قولۇمدا ھېچ بىر جان ـ ماغدۇر قالمىدى. «بۇ يامغۇردا، بۇنچە كېچىدە كىملىكىن كىمدۇ ئەمدى؟ ئادەمنىڭ كۆڭلىنىڭ ئارامى يوق چاغدا. يا مېھمانلىق بۇ بىنادا تۇزۇك ىرەك ئۇرۇق ـ تۇغقان، تونۇش ـ بىلىشلىرىم بولمىسا...» مەن شۇنداق دەپ غۇدۇرغىنىمچە ئالدىرىماي بېرىپ ئىشىكنى ئاچتىم. ئىشىك ئالدىدا بۇلاققىنە كەلگەن چىرايلىق بىر چوكان ماڭا قاراپ تۇراتتى.

ـــ سىلىنى ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم. مەن سىلىنىڭ ئاستىنقى قەۋەتتە ئولتۇرىدىغان قوشنىلىرى بولىمەن. تۇيۇقسىز ئۆيىنىڭ توكى ئۆچۈپ قالدى. شۇڭا قاراپ باقامدىكىن دەپ...، ـــ چوكان ماڭا قاراپ تۇراتتى. «ئەرلىرى يوقمىتى؟» دەپ سورىماقچى بولدىم. يۇ، لېكىن ئاغزىمدىن چىقىرالمىدىم، ـــ باشقا قوشنىلارنى چاقىراي دېسەم، گېپىمنى ئۇقتۇرالمايدىكەنمەن. شۇڭا...

ـــ ھېچقىسى يوق. مەن كۆرۈپ باقاي ئەمىسە!

مەن چوكانىنىڭ كەينىدىن مېڭىۋېتىپ، ئۇنىڭ تولغان كاسىلىرىغا قاراپ، دەقىقە ئىچىدە بولمىغۇر خىيالدىن بىرنى ئويلاپ قالدىم. «ئەجەبمۇ تولغان نېمىكەن بۇ!» شۇ خىيال بىلەن تەڭ ھېلىقى قىزنىڭ يالىڭاچ ھالىتى كۆز ئالدىمغا كېلىۋېلىپ، پۈتۈن بەدىنىمنى يەڭگىل بىر تاتلىق تىترەك بېسىپ كەتتى. «مۇشۇ چوكانمۇ ئاشۇنداق يالىڭاچلانسا شۇنداق گۈزەل كۆرۈنەمدىغاندۇ؟...»

ـــ قېنى ئۆيگە كىرسىلە.

خىيالدىن ئەسلىمگە كېلىپ، چوكانىڭ ماڭا قاراپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزۈمچە يۈزلىرىم لىپىلداپ تارتىشىپ كەتتى. «خىيالىمنى بىلىۋالغاندەك...»

ــ بولدى، ئاۋۇال مەن توك يولىنى كۆرۈپ باقاي. توكنىڭ باش رازمېرى مۇشۇ يەردىغۇ دەيمەن. ئۆيدە قولچىرىغى ياكى شامدەك بىر نەرسە بارمىدۇ؟

چوكان ئۆيگە كىرىپ كېتىپ هايال بولمايلا بىر تال شامنى ياندۇرۇپ چىقتى. مېنىڭ توكچىلىقتىن ئاز ـ تولا خەۋىرىم بار ئىدى. شۇڭا چوكانىڭ ئالدىدا ئانچە چېنىپ، جىددىيلىشىپ كەتمەيلا توك يولىنىڭ چاتىقىنى ئاسانلا تېپىۋالدىم.

ــ ئانچە چوڭ چاتاق يوقكەن. بىخەتەرلىك سىمى كۆيۈپ كېتىپتۇ شۇ.

مەن چوكانىڭ توكىنى بىرەمدىلا ئوڭشاپ بەردىم. چوكان مەندىن تولىمۇ مەمنۇن بولۇپ، مېنى ئۆيگە كىرگىلە دەپ تاقا مىختەك تۇتۇۋالدى.

ــ ئۆيگە كىرىپ هېچ بولمىغاندىمۇ بىر پىيالە چاي ئىچىپ چىقسىلا، قارىسام سىلىمۇ يالغۇز ئوخشايلا. مەنمۇ يالغۇز. تېخى هېلىراقتا گۆشنان سالغانىدىم. بىر بۇردا ئېغىز تېگىپ ئاندىن... نېمىلا دېگەن بىلەن بىز بىر قوشنا ئەمەسمۇ، ماڭسىلا!

ــ بۇ... بۇ...!

ــ يۈرسىلە، لەۋزىمنى يەردە قويمىسىلا!

چوكانىڭ ئۆيى بەك پاكىز ئىدى. ئۆيدىن پەقەتلا ئايالالارغىلا خاس بولغان بىر پۇراق گۈپۈلدەپ پۇراپ، رەتلىك، پاكىزلىق مانا مەن دەپ چىقىپ تۇراتتى. «بۇ ئۆيدە ئۆزۈندىن بۇيان ئەر زاتى تۇرۇپ باقماپتۇ ـ دە!» دەپ ئويلاپ ئۆلگۈردۈم. چوكان مېنى تاشقىرى ئۆيدىكى يۇمشاق كىرسىلوغا باشلىدى.

ــ ئەر كىشى يوق ئۆي دېگەن مۇشۇنداق بولىدىكەن مانا، ــ دېدى چوكام مەن پەتە قىلىپ ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن ئاشخا-

نىغا كىرىپ كېتىۋېتىپ، ــ ئۆيدە ئەر كىشى بولمىسا، ئادەم قاتـ
چە بايلىقات تۇرمۇش ئىچىدە ياشىسىمۇ، ھايانىڭ قىلچە ئەھمىيـ
تى بولمايدىكەن. ئايال كىشى ھەرقانچە قابىل، ھەرقانچە ئىقتىدار ـ
لىق بولسىمۇ، ھامان ئەركىشى قىلىدىغان ئىشنى قىلالمايدىكەن! ــ
چوكان ھەش ـ پەش دېگۈچە شىرەنى ئۇششاق ـ چۇششەك يەل ـ
يېمىشلەر، پېچىنە ـ پىرەنىكلەر بىلەن تولدۇرۇۋەتتى، ــ قېنى
ئالغاچ ئولتۇرسىلا، ھەرگىز تارتىنىپ يۈرمىسىلە. ئۆز ئۆيلىرىدـ
كىدەك بەھۇزۇر ئولتۇرسىلا!

بۇلۇڭغا قويۇلغان ئوتتۇز بىر دىيوملۇق تېلېۋىزورنا چەت ئەلـ
نىڭ مودېل مۇسابىقىسى بېرىلىۋاتاتتى. بۇ مودېللارنىڭ بويى ئېـ
گىز، رەڭگى ھەر خىل، كىيىملىرى ئاساسەن بىر خىل بولۇپ،
ئۇلارنىڭ بەدىنىدە خۇددى ھېلىقى قىزدەك كىچىككىنە باغىرداق
بىلەن كىچىككىنە ئۈچ بۇرجەك كالتە ئىشتاندىن باشقا ھېچنېمە
يوق ئىدى. ئۇلارنىڭ كۆكسى چوڭ، پاقالچاق، يوتىلىرى، ھەتتاكى
ئىككى پۇت ئاراچلىرىمۇ ئوچۇق ئىدى. ئۇلار شۇنچە كۆپ ئادەملەرـ
نىڭ ئالدىدا ھېچ ئىش بولمىغاندەك شۇنداق بىمالال، شۇنداق ئەرـ
كىن، شۇنداق خاتىرجەم ماڭاتتى. تېخى ھەر خىل پوكۇس چىقـ
رىپ، مىڭ لېۋەن ناز ـ كەرەشمىلەر بىلەن ئادەمنىڭ غىدىقىنى
كەلتۇرۇپ ماڭىدىغان بولسا، ئادەم چىدىغۇسىز شەھۋەت ئىچىدە
يىلاندەك تولغىنىپ كېتەتتى. مەن كۆزۈمنىڭ قۇيرۇقىدا چوكانغا
قاراپ قوياتتىم. كۆڭلۈمدە چوكانىنىڭ تېزدىن قانال يۆتكىۋېتىشـ
نى تىلەيتتىم. لېكىن چوكان ھېچ ئىش بولمىغاندەك بىر تەرەپتىن
ماڭا چاي قۇيغاچ، بىر تەرەپتىن تېلېۋىزورغا شۇنچىلىك ھېرىسـ
مەنلىك بىلەن قاراپ ئولتۇراتتى. ئاق سېرىق، ئېگىز بوي، تولىمۇ
چىرايلىق بىر مودېل قىز كۆكسىگە قىپقىزىل باغىرداق تاقاپ،
كىچىككىنە ئۈچ بۇرجەك كالتە ئىشتان، پۇتىغا قىسقا قونجۇلۇق
ئۆتۈك كىيىۋالغان ھالەتتە ئاپپاق قارغا پۇركەنگەن كەڭرى دالىدا
ھەر خىل تۇرۇق، ھەر خىل قىياپەت بىلەن رەسىمگە چۈشۈۋاتاتتى.

چاچلىرىنى گەدىنىگە قويۇۋەتكەن ئەر فوتوگراف قىزنىڭ كەينىدىن يوگۈرۈپ يۇرۈپ رەسىمگە ئېلىۋاتاتتى. ئۇ شۇنچىلىك قېلىن كىـ يىنىۋالغانىدى. ھېلىقى مودېل قىز بىرده يالىڭاچ ئىككى تىزىنى قار ئۈستىگە قويۇپ توّت پۇتلۇق بولۇپ، بېشىنى كەينىگە قىلىپ غەلىتە بىر ھەرىكەتلەرنى قىلاتتى. بىرده قار ئۈستىده ئىككى پـۇ ـتىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئوڭدىسىغا ياتاتتى. بىرده ئۆره تۇرۇپ قـول ـلىرى بىلەن ئۆزىنىڭ بەدىنىنى تولىمۇ تاتلىق ھەرىكەتلەر بىلـەن سىلايتتى. بىرده كىچىككىنه كالته ئىشتىنىنىڭ يېرىمىنى ئاستـا كۆتۈرۈپ ئېچىپ قويىاتتى. ئىككى كۆكسىنى سىلايـتتى... چوكـان تېلېۋىزورىدىن كۆزىنى ئۈزمەي ئولتۇراتتى. مېنىـڭ ھېس ـ ھايـا ـجانلىرىم قوزغىلىپ ئۆزۈمچه پۈتۈن بەدىنىمنى يېنىك تىتـرەك بېسىپ كەتمەكته ئىدى.

ـــ نېمىدېگەن ئەركىن، نېمىدېگـەن گۈزەل قىيـاپەتلەر ـ ھـه، ئۇ، ـــ دېدى چوكان ئاخىرى ئارىدىكى جىمـلىقنى بۇزۇپ ئاستـا ئورنىدىن تۇرۇپ، ـــ قارىسىلا، شۇنچه يېغىۋاتقان قاردا يالىڭاچ يۈرگىنىنى! ـــ چوكان شۇنداق دەپ ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. مەن چوكانىڭ كەينىدىن ئۆزۈمۇ بىلمەيدىغان بىر خىل ھېس ـ تـۇيـغۇ ئىچىده قاراپ قالدىم. «ھېلىقى قىز بۇ نېمىلەردىنمۇ چىرايـلىق» دەپ شۇرلىدىم ئۆزۈمگه. «ئۇ قىز ئۆيىگه كەلگەنمىدۇ...»

گۈشنان بەك ئوخشىغانىدى. قورسىقىمغا ئەتىگەندىن تۇزۇكرەك بىر نەرسه يەپ باقمىغاچقا، گۈشنانىنى كۆرۈپلا ئاغزىمغا سېرىق سۇ يىغلىپ كەتتى. چوكان چىرايلىق پىچاق بىلەن نانىنى توّت پارچه قىلىپ كەسلىدى. ئۇنىڭ شۇ ھەرىكەتلىرىمۇ شۇنچىلىك نازۇك ئىدى.

ـــ سوغۇق ئىچىملىك ئىچەملا؟

ـــ بولدى، چاي بولغاندىكىن.

ـــ ئەمىسه ئالسىلا، ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىدىكىدەك بەھۈزۈر ئولتۇـرۇپ تارتىنماي ئالسىلا!

تېلېۋىزوردا تېخىچە ھېلىقىدەك مودېل مۇسابىقىسى بېرىلمۇا-تاتتى.

ـــ ئاڭلىسام سىلى بۇ بىناغا يېزىدىن يېڭىلا كۆچۈپ كەپلا، ئۆزلىرى يالغۇز تۇرۇۋاتاملا؟

ـــ شۇنداق، ئۆزۈم يالغۇز تۇرۇۋاتىمەن. ئايالىم بۇندىن ئون نەچچە يىل بۇرۇن كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن. بىر قىزىم بار. ئۇ ھازىر ئۇنىۋېرسىتېتتا ئوقۇۋاتىدۇ.

چوكان مۇڭلىنىپ قالدى. ئۇ يەرگە قاراپ نەچچە مىنۇت ئۇن - تىنسىز ئولتۇرۇپ كەتتى.

ـــ تەقدىرىمىز ئوخشاشكەن، ـــ دېدى چوكان لەۋلىرىنى بوشىتىپ، ئاندىن چىشلەپ كۆزۈمگە مەيۇسقىنا تىكىلىپ. ھەيران قالدىم، ئۇنىڭ تېخى نەچچە دەقىقىنىڭ ئالدىدىكى غەمسىز چىرايى ھەش - پەش دېگۈچە شۇنچىلىك بىچارىلىشىپ كەتكەندى، ـــ مېنىڭ ئېرىممۇ بۇندىن ئالتە يىل ئىلگىرى بىر قېتىملىك تاسادىپىي ھادىسىدە ئۆلۈپ كېتىپ، مەن بىر بالام بىلەن يالغۇز قالغانىدىم. شۇنىڭدىن كېيىن يالغۇز ئۆتۈۋاتىمەن!

ـــ بىرەر كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتكەنمۇ ياكى...

ـــ رەھمەتلىك پات - پاتلا ھاراق ئىچىۋالاتتى. ئۇ شوپۇر بولغاچقا، مەن ئۇنىڭ ھاراق ئىچىۋېلىشىغا بەكلا قارشى تۇراتتىم. بىر قېتىم قارا قىشتا غەرق مەست بولۇپ ئۆيگە كىرىپتۇ. مەن ئۇنى سىلكىشلەپ، ئاغزىمغا كەلگىنىچە تىللاپ چالۋاقاپ كېتىپتىمەن. رەھمەتلىكنىڭ غۇرۇرى بەك كۈچلۈك ئىدى. مېنىڭ تىللىرىم ئېغىر كېلىپ گەپ قىلمايلا ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. مەنمۇ قارا باسقاندەك يېتىپلا ئۇخلاپ قاپتىمەن. ئەتىگىنى ئويغىنىپ قارىسام ئۇ ئۆيدە يوق. يۇرىكىم بىر كېلىشمەسلىكنى سەزگەندەك گۇپۇلدەپ سېلىپ كەتتى. يۇگۇرۇپ سىرتقا چىقىپ قارىسام، ماشىنا ئىشىك ئالدىدا ئوت ئالدۇرۇقلۇق پېتى تۇرۇپتۇ. ئىتتىك بېرىپ ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى ئاچسام ئېچىلمىدى. ئۇنى شۇنچە كۈچەپ توڭلىـ

سامۇ ئاڭلىمىدى. ئاڭغىچە قوشنا ـ قولۇملار چىقىپ ماشىنىنىڭ ئەينىكىنى چېقىپ قارىساق ئۇ جان ئۈزۈپ كېتىپتۇ. ئەسلىي ئۇ ماشىنىنىڭ ھاۋا تەڭشىگۈچىنى قويۇۋېتىپ ئۇخلاپ قاپتىكەن. ما- شىنا ئىچى قىزىۋېرىپ ھاۋا يېتىشمەي... چوكانىنىڭ كۆزلىرىدىن غىللىدە ئىككى تامچە ياش سىرغىپ چىقتى. ئۇ لەۋلىرىنى تېخىچە چىڭ ـ چىڭ چىشلەيتتى.

ـــ كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ. ئەجەل دېگەن ياش ـ قېرىغا باقمايدىكەن شۇ!

ئۆيۈمگە چىقىپ ئىشىكنى گۈپپىدە تاقىدىم ـ دە، دېرىزە تۈۋى- گە كېلىپ ھېلىقى قىزنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىگە قارىدىم. يامغۇر توختىغان بولغاچقا، ئەتراپنى ئېنىق كۆرگىلى بولاتتى. قىزنىڭ ئۆيىنىڭ دېرىزىسى يېپىقلىق ئىدى. بىراق بۇگۈن ئۇ ئۆيىنىڭ دې- رىزىسىنىڭ ئىچكى نېپىز پەردىسى قايرىۋېتىلمىگەنىدى. بۇنىڭدىن كۆڭلۈم خېلىلا يېرىم بولغان بولسىمۇ، لېكىن مەن دېرىزىگە قاراپ تۇرىۋەردىم. «ئېھتىمال ئۇنتۇلۇپ قالغاندۇ، سەل تۇرۇپ قايرىۋې- تەر» دەپ ئويلىدىم. ئالاھەزەل تۆت ـ بەش مىنۇتچە قاراپ تۇرغان بولسامۇ، ئۇ ئۆيدىن ھېچبىر سادا يوق. قىز بۇگۈن بالدۇرلا يۇيۇ- نۇپ بولغانمۇ ياكى ھازىر يۇيۇنۇۋاتامدىكىن، بۇنى بىلگىلى بول- مايتتى. دېرىزىگە قاراپ كۆزلىرىم تالدى. ساقلاۋېرىپ تاقىتىم تاق بولدى. «ھازىرلا كىرىۋەرسەمچۇ» دەپ ئويلاپ دېرىزە تەكچىسىدىن چۈشتۈم. دەل شۇ چاغدا قىزنىڭ چوڭ ئۆيىنىڭ چىرىغى «لاپ» قى- لىپ ئۆچتى. ئۆزۈممۇ بىلمەيلا لېۋىمنى چىشلىدىم. بېرىپ ئىش- كاپتىن ئاخشام ئىچىپ ئېشىپ قالغان قىزىل ھاراقنى ئېلىپ يې- رىم رومكا قۇيۇپ ئالدىرىماي ئىچتىم. ھازىر كاللامدا يەنە قالايمە- قان خىياللار پەيدا بولۇشقا باشلىغانىدى. كۆز ئالدىمدا بىرده ئاشۇ قىزنىڭ ھېلىقى ھالىتى، بىرده تېخى ھېلىلا پەستىكى قوشنامنىڭ ئۆيىدە تېلېۋىزوردىن كۆرگەن ھېلىقى مودېل قىزلارنىڭ تۇرۇقى زاھىر بولۇپ، كۆڭلۈمنى بەكمۇ پاراكەندە قىلىۋەتتى. مۇشۇ تاپتا

مەن ئۆزۈمنى پۈتكۈل تۇرۇقى ئەيش ـ ئىشرەت بىلەن تولغان تو-لىمۇ نومۇسسىز بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قالغاندەك ھېس قىلىپ، تولىمۇ ئارامسىزلىنىپ كەتتىم. يەنە يېرىم رومكا ھاراق ئىچتىم. قىزنىڭ ياتاق ئۆيىنىڭ دېرىزىسى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. مەن مۇنچا ئۆيگە كىرىپ ئۆزۈمنى يەنە بىر قۇر تۇزەشتۇردۇم ـ دە، ئاستىلا ئۆيدىن چىقتىم. ئەتراپ يەنىلا شۇنداق سۈرلۈك ھەم جىمجىت ئى-دى. يولدا، يىراق بىر يەردە ئوچ ـ توت مەست بىر ـ بىرىنى قوغ-لىشىپ ئالا ـ تاغىل ۋارقىرىشۋاتاتتى. «سەل تۇرۇپ سەنلەرنىمۇ ھەقچان ‹110› ساقچىلىرى تۇتۇپ كېتىدۇ» دېدىم ئىچىمدە. بۇ بازارنىڭ ساقچىلىرى ناھايىتى سەگەك ئىدى. بۇ بازاردا ئاخشاملا-رى سەللا كەچ قالغان، ئاشۇنداق ۋارقىراپ ـ جارقىرىشىپ جەم-ئىيەت تەرتىپىنى بۇزغانلارنى ساقچىلار ئىتتىكلا تۇتۇپ ئەكىرىپ كېتەتتى. مەن بۇ شەھەرگە كېلىپ نەچچە كۈن ئۆتكەن بىر كەچ-لىكى قورسىقىم ئېچىپ كېتىپ كونا كىنوخانىنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئەڭ ئاخىرقى بىر زاسۇيپەزنىڭ مۇزلاپ قالغان ئۆپكىسىدىن بىر قاچا يەپ ئۆيۈمگە يېنىپ كىرىۋاتسام، ئالدىمغا «110» نىڭ كىچىك تىپتىكى مىنبۇس ماشىنىسى غۇيۇلداپ كېلىپ توختىدى. «نېمە گۇناھ ئۆتكۈزگەن بولغىيتتىم» دەپ ئويلاپ بولغۇچە ماشىنىدىن ئىككى ساقچى سەكرەپ چۈشۈپ ئالدىمغا كەلدى.

ـــ كىم سەن؟ بۇنداق كېچىدە كوچىدا نېمە ئىش قىلىپ يۈ-رۈيسەن؟

ـــ مەن... مەن... ئىسمىم ئەكبەر... ئەكبەر ھۈسەين... مەن...

ـــ نەدىن كەلدىڭ؟ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسەن؟ كىملىكىڭنى ئال!

مەن ئۇلارنىڭ قوپال مۇئامىلىسىدىن مەڭدەپ گويا راستىنلا بىرەر جىنايەت ئۆتكۈزگەندەك دۇدۇقلاپ قېلىۋاتاتتىم. ئۇلار مېنىڭ دۇدۇقلىغىنىمنى كۆرۈپ ماڭا تېخىمۇ يېپىشتى. مەن يانچۇقۇمدىن

كىملىكىمنى ئېلىپ كۆرسەتتىم. ياشقىنا كەلگەن بىر ساقچى كىملىكىمنى قولۇمدىن تارتىپ ئېلىپ بىرىدە ماڭا، بىرىدە كىملىكىمگە قاراپ خېلى ئۇزاق تۇرۇپ كەتتى.

ــ بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق كېچىدە كوچا ـ كويلاردا لاغايلاپ يۈرمە. ئۆيۈڭدە ئارىمىڭنى ئال! ــ ھېلىقى ياش ساقچى شۇنداق دېدى ـ دە، كىملىكىمنى ماڭا بېرىپ ماشىنىسىغا چىقىپ ئالدى تەرەپكە قاراپ ئوقتەك يۈرۈپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن مەن بۇ بازارغا كېچىلىرى چىقىپ كوچا ئايلىنىشتىن قورقىدىغان بولۇپ قالغانىدىم.

قىزنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ يەنە تۇرۇپ كەتتىم. ئىشىككە قۇلىقىمنى چاپلاپ ئۆي ئىچىگە زەن سالدىم. ئۆي ئىچىدىن ھېچقانداق سادا كەلمەيتتى. قۇلىقىمغا تولىمۇ يىراق، تولىمۇ يىراق بىر يەردىن كىملەرنىڭدۇر تولىمۇ بوش ئاۋازدا گۇدۇڭلاشقىنى ئاڭلانغاندەك قىلدى. «ئېھتىمال بۇ باشقا ئۆيلەردىن چىقىۋاتقان ئاۋازدۇ. ئېھتىمال بۇ تېلېۋىزورنىڭ ئاۋازىدۇ، ئېھتىمال بۇ...» ھېلىقى پىچاق قولۇمدا ئىدى. مەن پىچاقنى مۇشۇ قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە نەچچە قېتىم قاراپ بولغىنىمنى بىلمەيتتىم. شۇ پىچاق قولۇمدا بولغاچقىلا، بۇگۈن مەن ئاخشامقىدەك بەك جىددىيلىشىپ، تىترەپ كەتمىدىم. كۆڭلۈمدە بۇگۈن قىزنىڭ دىدارىنى ئېنىق كۆرەلەيدىغاندەك، بىر خىل تاتلىق ھېسسىيات ھۆكۈم سۈرەتتى. ئىشكىنى يەڭگىل ئۇچ قېتىم چەكتىم. نەچچە مىنۇت ئۆتۈپ كەتتى. لېكىن ئۆي ئىچىدىن ھېچقانداق سادا كەلمىدى. ھېلىقى تولىمۇ يىراقتىن كېلىۋاتقان گۇڭۇلداشمۇ شاپپىدە يوقاپ كەتتى. ئىشكىنى يەنە ئۇچ قېتىم چېكىپ قۇلىقىمنى ئىشىككە چاپلىدىم. ئالاھەزەل نەچچە مىنۇتتىن كېيىن سەل قوپال بىر شىپىلدىغان ئاۋاز ئاڭلىنىپ يەنە توختاپ قالدى. ئېھتىمال ئۇ سىرتتىكى شەپىگە قۇلاق سېلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. ئۆزۈمچە سەگەكلىشىپ قېلىۋاتاتتىم. ئۆي ئىچىدىن ئاڭلانغان شىپىلدىغان ئاۋاز ئاخشام

ئاڭلانغان ئاۋازغا ئوخشمايۋاتاتتى.

ــ كىم؟

چۆچۈپ كەتتىم. ئۆي ئىچىدىن بىر ئەر كىشىنىڭ تولىمۇ بوش، يىغلىغاندەك تىترەڭگۈ ئاۋازى ئاڭلانغانىدى.

ــ مەن... مەن سىلىنىڭ ئاستىنقى قەۋەتتىكى قوشنىلىرى!

ــ بۇ كېچىدە بىزەر ئىشلىرى بارمىدى؟

ــ باشقا ئىشمىغۇ يوق. ئاخشام ئاچىققان پىچاقنى بىرنۇبىتەي دەپ...

ــ ھە... شۇ ئىشمىدى؟ ئەتىگىچە بەرسىلىمۇ بولاتتى ئەمەس-مۇ... ئۇ شۇنداق دەپ ئىشىكنى «شىرىققىدە» قىلىپ قويا ئېچىپ قولىنى چىقاردى، ــ يېتىپ بوپتىكەنمىز. سەت بولدى.

ئۇ پىچاقنى ئېلىپ ئىشىكنى يەنە شىرىققىدە ئەتتى. ئىشىك تۇۋىدە تۇرۇپلا قالدىم. ئىشىكنى قويا ئېچىپ ئۆزىنى كۆرسەتمەس-لىك بۇ ئۆيدىكىلەرنىڭ خۇيى ئوخشايدۇ دېدىم ئىچىمدە. لېكىن ئۆزۈمۇ سەزمەيلا كۆڭلۈم بەكلا يېرىم بولۇپ كەتتى. «بۇ ئەر كىم-دۇ؟ ئاشۇ قىزنىڭ ئېرىمدۇ ياكى ....»

ئاستىنقى قەۋەتتىكى ھېلىقى چوكان قوشنامنىڭ ئىسمى ئاي-تۇنە ئىكەن. ئۇنىڭ نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلمىسەم-مۇ، ئىش قىلىپ، ئۇنىڭ يۈرۈش ــ تۇرۇش، كىيىم ــ كېچىكىدىن ھال ــ كۇننىڭ خېلىلا ياخشىلىقىنى بىلدۈرۈپ ئانچە قېيىن ئە-مەس ئىدى. ئۇ ئەمدى ھەر ئىككى ــ ئۈچ كۈندە بىر قېتىم ئۆيۈم-گە كىرىپ بىردەم ــ يېرىمدەم ئولتۇرۇپ چىقىپ كېتىدىغان، تاماق ئېتىپ مېنى چاقىرىدىغان بولۇۋالدى. ئۇنىڭ قولى بەك تەملىك ئىدى. ئۇ ئەتىكەن تاماقلار ئادەمنىڭ تامىقىدا قالاتتى. ئۇنىڭ تامە-قىلا ئەمەس، گەپ ــ سۆزلىرىمۇ شۇنچىلىك تاتلىق، قىلىق ــ ھە-رىكىتىمۇ شۇنچىلىك نازۇك ئىدى. ئادەم ئۇنىڭ تولغان بەدىنىگە قارىغانچە غەيرىي خىياللارغا چۆكۈپ ئۆزىنى يوقىتىپ قويىاتتى. چوكانىنىڭ سۈپسۈزۈك چېھرى، ئاپپاق بوينى، تولغان كۆكسى،

تەلمۇرۇپ تۇرغان قىزغۇچ لەۋلىرى مېنى بەزىدە سارىڭ، بەزىدە گارىڭ، بەزىدە سەۋدا قىلاتتى. بەزىدە ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرۇپ ئۆز-زۇمنىڭ تىرىك ياكى تىرىك ئەمەسلىكىمنى بىلەلمەي قالاتتىم. «راست، ئەر كىشىنىڭ ھەممىسى شەھۋەتخور كېلىدىغان ئوخشايدۇ. قېنى مېنىڭ ئاشۇ چاغلاردىكى يۈكسەك ئەقىدەم، مۇقەددەس ئېتىقادىم؟ ئەجەبا مەن ئاشۇ چاغلاردا بىر ئايالىمدىن باشقا ھېچقانداق ئايال زاتىغا غەيرىي نىيەت بىلەن تىكىلىپ قارىمايمەن، ھارام خىيالىردا ھەرگىز بولمايمەن دەپ ئۆز - ئۆزۈمگە ئەھدى - نىيەت قىلغان ئەمەسمىدىم؟ شۇ ئەھدى - نىيەت بىلەن ئون نەچچە يىلنى پاك، ھالال ياشاپ ئۆتكۈزگەن ئەمەسمىدىم؟ لېكىن نېمىشقا بۇ كۈنلەرگە كەلگەندە مەندە مۇشۇنداق خىياللار بولىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن مەن مۇشۇنداق سەۋدالارغا گىرىپتار بولىمەن؟ ... ئەجەبا بۇلارنىڭ ھەممىسى ھېلىقى قىزنىڭ يالىڭاچ بەدىنىنى كۆرۈپ قالغانلىقىم-دىنمىدۇر؟ ياكى...» ئايتۇنەنىڭ قىلىقلىرى جان - جېنىمنى قاخ-شىتىۋېتەتتى. ئۇنىڭ ماڭا قاراپ قاش - كۆزلىرىنى ئويىنىتىپ، چىرايلىرىنى سۈزۈپ كېتىشىدىن مەن ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى تەشنا-لىقىنى سېزىپ تۇراتتىم. دېمىسىمۇ ئەمدىلا ئوتتۇز ياشلاردىن ئاشقان كېلىشكەن، تولغان ئايالنىڭ ئەرسىز، بىر ئۆزى يالغۇز نەچچە يىلنى ئۆتكۈزۈشى ئاسان ئەمەس ئىدى. مەن بەزىدە ئايتۇنە-گە قاراپ ئولتۇرۇپ ھېلىقى قىزنى ئويلاپ كېتەتتىم. ئۇ قىزنىڭ ھېلىقى ھالىتى كۆز ئالدىمغا كېلىۋېلىپ مېنى تېخىمۇ بولمىغۇر خىياللارغا سۆرەپ كىرەتتى. «ئايتۇنەمۇ كىيىملىرىنى سېلىۋەتسە، ئاشۇ قىزدەك جەلپكار بولۇپ كېتەرمۇ؟ ئۇنىڭ بەدىنىمۇ ئاشۇ قىز-نىڭ بەدىنىدەك شۇنداق سىلىق، شۇنداق پارقىراقمىدۇ؟ ياق، مە-نىڭچە ئايتۇنە كىيىملىرىنى سېلىۋەتسە، ئۇ قىزدەك چىرايلىق، جەلپكار بولمايدۇ، ئايتۇنە سېمىز. ئۇنىڭ بەدىنىدە ئوشۇق ھارام گۆشلەر جىق، ئۇ ئۇنداق چىرايلىق بولمايدۇ. چوقۇم قارىسىلا ئا-دەمنى ھۆ تۇتۇپ كېتىدۇ...»

ـــ هازىرقى كۈنلەردە ئادەم تۇزۇكرەك بىر قوشنا ـ قولۇملار بىلەن بىللە ئولتۇرماقمۇ تەسلىشىپ كەتتى، ـــ دېدى ئايتۇنە بىر كۈنى كەچتە مېنىڭ ئۆيۈمگە كىرىپ ئولتۇرا ـ ئولتۇرمايلا، ـــ ئۇدۇلىمىزدىكى ئاۋۇ بىناغا يېقىندا بىر جۈپ ئەر ـ خوتۇن كۆچۈپ كەپتۇدەك. ئۇلارنىڭ خىزمىتى شەھەر مەركىزىدىمىش. ئۇلار يېزا-نىڭ ھاۋاسى ساپ، شاۋقۇن ـ سۇرەن ئاز، ئارام ئېلىشقا ياخشى دەپ بۇ بىنادىن بىر يۇرۇش ئۆي ئاپتۇدەك. ئۇلار ھەر جۈمە كۈنلۈكى كەچتە كېلىپ، يەكشەنبە كۈنى ئەتىگەنده غايىب بولارمىش. ئايال تېخى يىگىرمە نەچچە ياشلاردا، ئەر قىرىق ياشلاردىن ئاشقان بولغاچقا، باشقا قوشنىلىرى ئۇلاردىن سەل گۇمان قىلىپ قاپتىمىش. ئۇلارنىڭ دېيىشچە، ئۇ ئايال چوقۇم ئۇ ئەرنىڭ يوشۇرۇن ئايالىمىش! ئايتۇنە گەپ قىلىۋاتقاندا يۇرىكىم زىڭىلداپ كەتتى. كاللامدا «ئۇنىڭ دەۋاتقىنى ھېلىقى قىز بولۇپ قالمىسۇن يەنە» دەپ ئويلاۋاتاتتىم. ئۇلارنىڭ دېيىشچە، ئۇ ئايال چوقۇم بىرەر ئالىي مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىسىمىش تېخى! ـــ ئايتۇنە شۇنداق دەپ دېرىزىدىن ئۇدۇلدىكى بىناغا قاراپ قويدى.

ـــ هازىر ئادەملەرنىڭ تاپايدىغان گېپى يوق. بۇنداق گەپلەرگە ئىشەنگىلىمۇ، ئىشەنمىگىلىمۇ بولمايدۇ. ئېھتىمال ئۇ ئەرنىڭ ئايالىمۇ بىرەر سەۋەب بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن بولسا ياكى بىرەر سەۋەبلەر بىلەن ئاجرىشىپ كەتكەن بولسا، ئۇ قىز بىلەن توي قىلغانمۇ تاينىلىق، ـــ ئايتۇنەگە قىلغان بۇ چۈشىنىكسىز، مۇجمەل گەپ-لىرىدىن ئۆزۈم كۆلۈپ سالغىلى تاس قالدىم. لېكىن مۇشۇ دەقىقە-لەردە نېمە ئۈچۈندۇر يۇرىكىم تارتىشىپ، كۆڭلۈم بىر قىسما بولۇپ كېتىۋاتاتتى. «ئۇلارنىڭ دېيىشچە ئۇ ئايال چوقۇم بىرەر ئالىي مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىسىمىش تېخى!». بۇ گەپ مېنىڭ قولاق ـ مىڭەمنى يەپ كېتىۋاتاتتى. «خۇدا ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن. قىزمىنىڭ دىلىغا ئۆزۈڭ ئىنساپ بەرگەيسەن». ئۆزۈمچە شۇنداق دەپ پىچىرلاپ كەتتىم. تۇيۇقسىز كاللامغا كەلگەن بىر خىيالدىن پۇتۇن بەدىنىم

جۇغۇلداپ كەتتى. دەقىقە ئىچىدە چىرايىم ئۆزگىرىپ كەتكەن بولـ
سا كېرەك، ئايتۇنە ماڭا قاراپ تۇرۇپلا قالدى.

ـــ بىر يەرلىرى ئاغرىۋاتامدۇ؟ نېمانداق چىرايلىرى...

ـــ مەنمۇ بىلمىدىم، ئۆزۈمچە يۇرىكىم ئېغىپ...

ئايتۇنە بەك سەزگۈر ئايال ئىدى. ئۇ مېنىڭ نېمىلەرنى ئويلاپ كەتكەنلىكىمنى دەرھال چۈشەندى بولغاي، كەيپىياتىمنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن گەپنىڭ تېمىسىنى باشقا تەرەپكە بۇرۇۋەتتى.

ـــ قارىسام سىلىمۇ تېخى شۇنداق قاۋۇل، ياشكەنلا، شۇنچە يىلنى يالغۇز ئۆتكۈزۈپلا. قارىغاندا بۇرۇنقى ئاياللىرىغا بەكلا سادىق ئوخشىمامىلا، ئەكبەركا؟ ـــ ئايتۇنە ماڭا ئاستىرىتىن قاراپ قويـ
دى. ھازىر ئۇنىڭ كۆزلىرى تېخىمۇ نۇرلىنىپ، يۈزلىرى تېخىمۇ قىزىرىپ كەتكەندى.

ـــ نېمە دېسەم بولار، ئىش قىلىپ، ئۇ ماڭا بەكلا سادىق، بەكلا كۆيۈمچاندى. ئۇنىڭ ماڭا قىلغانلىرىنى ئويلىسام ھازىرمۇ ئـ
چىمگە ئوت كېتىدۇ. ئۇ شۇنداق مۇلايىم، شۇنداق ۋاپادار، شۇنداق سەمىمىي ئايال ئىدى!

ـــ «ئۆلگەننىڭ كەينىدىن ئۆلۈۋالغىلى بولمايدۇ» دەيدىغان گەپ بار، ئەكبەركا. ھېلىمۇ سىلى يالغۇز ئون نەچچە يىلنى ئۆتكۈزۈپلا، سىلىدەك ياش، قاۋۇل بىر ئەرنىڭ ئون نەچچە يىلنى ئۆتكۈزمىكى ئاسان ئەمەستۇ ھەقىچان؟ سىلىدىن باشقا ئادەم بولغىنىدا بۇ كەمـ
گىچە نەچچە قېتىم ئۆيلىنىپ بولغان بولاتتى. ھېلىمۇ سىلى بەك چىداشلىقكەنلا، ئاياللىرىغا ھەقىقەتەن سادىقكەنلا، ئەمدى يەنە بۇنداق ئۆتۈۋەرسىلە ئاياللىرىنىڭ روھىمۇ قورۇنۇپ قالارمىكىن!

ـــ يېزىدىكى ۋاقتىمدىمۇ ئورۇق ـ تۇغقانلار، ئەتراپىمدىكىلەر شۇنداق گەپلەرنى جىق قىلغان ئايتۇنە. لېكىن مەن ئىزچىل تۇرده ئۇنداق گەپلەرنى ئاڭلىماسقا سېلىپ كەلدىم. دېگىنىڭىزدەك بىر ئەر كىشى ئۇچۇن ئون نەچچە يىلنى ئەمەس، بىر ـ ئىككى يىلنى يالغۇز ئۆتكۈزۈشمۇ ئۇنچە ئاسان ئەمەس. بىراق مەن ھەر قېتىم

شۇنداق خىياللارنى قىلغان ۋاقتىمدا بۇ دۇنيالىقتىكى بىردىنبىر يۇرەك پارەم بولغان قىزىم كۆز ئالدىمغا كېلىۋالىدۇ. رەھىمەتلىك ئايالىم كۆز يۇمۇش ئالدىدا مەن نېمە قىلسامۇ رازى بولىدىغانلىقىنى، لېكىن قىزىمنى ھەرگىز خەقنىڭ ئالدىدا بويۇن قىستۇرۇپ قويماسلىقىمنى قايتا ـ قايتا دەپ كەتكەنىدى، شۇڭا...

ـــ ھە... ئەمدى چۈشەندىم. سىلى ھەقىقەتەن مەن ئويلىغاندەك ۋاپادار ئەر، مەسئۇلىيەتچان دادا ئىكەنلا. مەن سىلىنىڭ تۇرۇقلىرىنى كۆرۈپلا سىلىنىڭ ئۆزلىرىگە بەك ئىشىنىدىغان، ئەرلىك غۇرۇرلىرى بىلەن ياشايدىغان ئادەم ئىكەنلىكلىرىنى پەرەز قىلغانىدىم!

ئايتۇنە بىلەن نۇرغۇن ئىشلار توغرىسىدا پاراڭلاشتۇق. ئۇ يالغۇزلۇقنىڭ دەردىنى قانچە تارتسىمۇ، بىراق بىر تال ئوغلىنى يات-نىڭ قولىغا، ئۆگەينىڭ ئالدىغا تاشلاپ قويماسلىق ئۈچۈن ھازىرغىچە يالغۇز ئۆتۈۋاتقانىدى. ئۇنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىدىن قارىغاندا ئوبدانراق يەردىن لايىق چىقىپ قالسا، بېشىنى ئوڭشۇۋېلىش خىيالىمۇ بارەدەك قىلاتتى. دېمىسىمۇ ئۇنداق ئايالار ئۈچۈنمۇ يالغۇز ئۆتۈۋېرىش ئۇنچە ئاسان ئەمەستە!

ئايتۇنەنىڭ گەپلىرى مېنى يەنە باشقىچىلا ئادەم قىلىپ قويىدى. مۇشۇ كۈنلەردە ئۆزۈمچە ھېلىقى قىزنىڭ ئۆيىگە قاراشتىن خۇدۇكسىرەيدىغان، شۇ ئۆيگە قارىسامىلا يۈرىكىم سېلىپ، كۆڭلۈم بىر قىسمىلا بولۇپ قالىدىغان بولۇپ قېلىۋاتاتتى. «ئۇلارنىڭ دېيىشىچە ئۇ ئايال چوقۇم بىرەر ئالىي مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىسىمىش. ئۇ ئايال ئۇ ئەرنىڭ يوشۇرۇن ئايالىمىش.» كۆڭلۈمگە ھەر قىسما خىياللار كېلەتتى. بۇ خىياللاردىن تەن ـ تېنىم جۇغۇلداپ كېتەتتى. «خۇدا ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن، خۇدا ئۆزۈڭ ئىنساپ بەرگەيسەن» دەپ توختىماي پىچىرلايتتىم. ئۇنى دېمىسىمۇ ھازىرقى بىر قىسىم ئالىلىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشلىرى ئادەمنى ھەقىقەتەن ئەنسىرىتەتتى. پۇلدارلار، ئەمەلدارلار قىزلارنى،

قىزلار ـ قىزلارنى ئالدىشىپ يۈرگەن مۇشۇ كۈنلەردە مېنىڭ قىـ
زىمنىمۇ باشقىلارغا ئالدانمايدۇ، باشقىلار مېنىڭ قىزىمنىمۇ ئال ـ
دىمايدۇ دېگىلى بولاتتىمۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە قىز بالا دېگەننىڭ
چىرايلىق گەپلەرنى ئاڭلىغاندا، پۇل ـ پۇچەك، كىيىم ـ كېچەك،
زىبۇ ـ زىننەتلەرنى كۆرگەندە ئاسانلا كۆزى كور بولۇپ ئەقلى
كېسىلىپ، سىمابىتەك ئېرىپ كېتىدىغان نېمە تۇرسا! ناۋادا ...
مەنغۇ قىزىمنى پۇل ـ پۇچەكتىن زادىلا قىسىپ قويمىدىم. لېكىن
شۇنداقتىمۇ... خەقلەردىن دائىم «دادىسى يوقنىڭ پودىقى چوڭ، ئا ـ
نىسى يوقنىڭ بىر نېمىسى» دەپ ئاڭلايتتىم. ئەجەبا بۇ ئۇلارنىڭ
نېمە دېگىنى بولغىيتىكەنە؟...

بارا ـ بارا ئايتۇنەنىڭ گەپلىرىگە ئىشىنىپ قېلىۋاتاتتىم. راست
دېگەندەك ھېلىقى قىزىنىڭ ئۆيىنىڭ چىرىغى ھەر جۈمە، شەنبە
كۈنلىرى، بەزىدە ئىككى ـ ئۈچ ھەپتىدە بىرەر قېتىم يېنىپ
قالغاندىن باشقا ۋاقىتلاردا ئاسان يانمايتتى. قىش كىرىپ قالغان
بولغاچقا دېرىزە پەردىلىرى ياز كۈنلىرىدىكىدەك تولۇق قايرىۋې ـ
تىلمەيتتى. شۇڭا ئۆينىڭ چىرىغى ياندۇرۇلغان بولسىمۇ، لېكىن
ئۆي ئىچىدىكى نەرسىلەرنى زادىلا كۆرگىلى بولمايتتى. بۇنىڭدىن
مېنىڭ ئىچىم پۇشۇپ كۆڭلۈم خېلىلا پاراكەندە بولاتتى. لېكىن
شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىگە قاراشتىن زادىلا ۋاز
كەچمىدىم. بولۇپمۇ ھەر جۈمە، شەنبە كۈنلىرى پۈتۈن دىققىتىم
ئاشۇ ئۆيدە بولاتتى. بەزىدە ئۆزۈمنىڭ بۇ ئىشلىرىدىن شۇنداق نو ـ
مۇس قىلاتتىم. باشقىلار مېنىڭ مۇشۇ ئىشلىرىمنى بىلىپ قالغا ـ
مىدۇ دەپ ئۆزۈمچە ئەتراپىمغا قاراپ قويياتتىم. كۈندۈزلىرى ئۇ ـ
يان ـ بۇيانغا ئۆتكەنلىك بولۇپ، ئۇ بىنانىڭ ئالدىغا بېرىپ باش ـ
قىلارنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىگە يوشۇرۇنچە قۇلاقمۇ سېلىپ باقاتتىم.
ماڭا بىر ساقايماس سەۋدا يۇققاندەك مۇشۇ كۈنلەردە مېنىڭ پۈتۈن
ئەس ـ يادىم شۇ ئۆيدە، ئاشۇ قىزدىلا قالغانىدى.

بۇگۈن جۈمە كۈنى بولغاچقا، چۈشتىن كېيىن بالدۇرلا سىرتقا

چىقىپ ھېلىقى بىنانىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ، دۇكان ئارىلاشقا باشلىدىم. بۇگۈن ھاۋا تۇتۇق بولۇپ، ئاندا ـ مۇندا قار ئۇچقۇنداۋاتاتتى. مەن ھېچنەرسە ئالمىسامۇ دۇكانلارنى ئارىلاپ ئۇنى ـ بۇنى كۆرگەچ ۋاقىت ئۆتكۈزمەكتە ئىدىم. ئۆزۈم دۇكاندا بولغىنىم بىلەن كۆزۈم بىنانىڭ ئالدىدا، ھېلىقى قىزنىڭ ئۆيى بار ئىشىكتە ئىدى. قېرىش ـ قاندەك بۇگۈن بۇ بىنانىڭ ئالدىدا ئادەملەر ناھايىتى كۆپ، ئۇ بىنا ـ غا كىرىپ ـ چىقىۋاتقان ئادەملەرمۇ ئاز ئەمەس ئىدى. ھاۋا سوغۇق بولۇپ ئادەملەر قېلىن كىيىنىۋالغان ھەم كۆپىنچىسى باشلىرىنى ئىچىگە تىقىۋالغان بولغاچقا، ئاسانلىقچە تونۇغىلى بولمايتتى. كۆ ـ زۈمگە ياشراق، ئېگىز بوي قىز ـ ئاياللار كۆرۈنگۈدەك بولسا، يۈ ـ گۈرۈپ سىرتقا چىقىپ تاكى ئۇ ئايال بىناغا كىرىپ كەتكۈچە ئار ـ قىسىدىن تىكىلىپ قارايتتىم. «مۇشۇلارمۇ ئۆيىگە كىرىپ كېيىم ـ لىرىنى سېلىۋەتسە، ھېلىقى قىزدەك جەلىپكار بولۇپ كېتەرمۇ؟» دەپ ئويلاپ ئۆزۈمچە ئالدىمدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان قىز ـ ئاياللار ـ نىڭ پاچاقلىرىغا ئوغرىلىقچە قاراپ قوياتتىم... ئەتراپ بارا ـ بارا قاراڭغۇلاشماقتا ئىدى. سوغۇق كۈچەيىپ غۇر ـ غۇر شامال چە ـ قىشقا باشلىدى. بىنا ئالدىدىكى ئادەملەرمۇ ئاستا ـ ئاستا تارقاپ، بىنا ئالدى شۇنداقلا شالاڭشىپ قالدى. مەن ئۇ قىزنى كۆرمەي قې ـ لىپ ئۆيىگە كىرىپ كەتتىمىكىن دەپ نەچچە قېتىم يولغا چىقىپ، ھېلىقى دېرىزىگە قاراپ باقتىم. لېكىن قىز كەلگەندەك قىلمايە ـ تتى. مەن يەنە ئارقامغا يېنىپ ھېلىقى بىنانىڭ ئالدىدىكى بىر دۇ ـ كانىنىڭ ئالدىغا كەلدىم. بۇ دۇكانغا مەن بايا تىندىن بېرى بەش ـ ئالتە قېتىم كىرىپ بولغانىدىم. دۇكان خوجايىنى دۇكىنىنى تا ـ قاۋاتقانىكەن، مېنىڭ كەلگەنلىكىمنى كۆرۈپ توختاپ قالدى.

ـــ تاماكا، بىر قاپ تاماكا ئالاتتىم، ـــ دېدىم دۇكاندارغا. دۇ ـ كاندار مېنىڭ ئۇستىبېشىمغا تولۇق قاراپ چىققاندىن كېيىن «ھە...ي» دەپ بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ تاماكا ئېلىپ بەردى. يان ـ چۇقۇمدا قولۇمدىكىگە ئوخشاش تاماكىدىن بەش قاپ بار ئىدى. ئە ـ

مەلىيەتتە مەن تاماكا چەكمەيتتىم. ئەڭ ئاخىرقى دۇكانمۇ تاقالدى. ئەمدى مەن داۋاملىق بۇ بىنانىڭ ئالدىدا چۆرگىلەپ يۈرسەم بولماي-تتى.

ئۆيۈمگە چىقىپ كېتىۋېتىپ ئايتۇنەنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ، بىرسى كامانداً بەرگەندەك شىپىدە توختاپ قالدىم. ھازىرقى مۇشۇ مىنۇتلاردا نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشىشنى ئويلاپ قېلىۋاتاتتىم. قۇلاق تۈۋىمدە ئۇنىڭ ئۆتكەندە مېنىڭ ئۆيۈمدە دېگەن ھېلىقى گەپلىرى قايتا شۇنىرلىغاندەك قىلدى... كۆزۈم قىيمىغان، كۆڭلۈم قويمىغان ھالدا ئۇنىڭ ئىشىكىگە يەنە بىر قېتىم قاراپ قويۇپ ئۆيۈمگە چىقىپ كەتتىم. ئۆيگە كىرىپلا ئۆزۈم سەزمىگەن ھالدا يەنە دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ ھېلىقى قىزنىڭ ئۆيدىنىڭ دېرىزىسىگە قاراپ قويدۇم. بۇنداق قىلىش گويا ماڭا شەرتلىك رېفلېكس بولۇپ قالغاندەك، مەيلى قانداقلىكى ۋاقىتتا ئۆيگە كىرمەي ئەڭ ئاۋۋال ئاشۇ ئۆينىڭ دېرىزىسىگە قارىماي قالمايتتىم. ئۇ ئۆينىڭ چىرىغى يەنىلا ياندۇرۇلمىغانىدى. ئۆزۈمچە كۆڭلۈم نا-ھايىتى يېرىم بولدى. دېرىزە پەردىسىنى كىمگىدۇر قېيىدىغاندەك خېلى كۈچ بىلەن «شارىردە» يېپىۋېتىپ، ئۆينىڭ چىرىغىنى ياندۇردۇم. قولۇم ھېچ ئىشقا بارمايتتى. يانچۇقىمدىكى بىكاردىن - بىكارلا ئالغان ئالتە قاپ تاماكىنى ئېلىپ شىرەگە تاشلاپ قويدۇم. پۈتۈنلەي قۇرۇقدىلىپ قالغان كاللامغا ھېچنەرسە كەلمەيتتى. ئالا-ھەزەل بىرەر - يېرىم سائەتچە تىكىلىپ ئولتۇرۇپ «ئۇ قىز... ئۇ قىزنىڭ ئاشۇ تۇرۇقى شۇنچىلىك گۈزەل ئىدىكى، ئۇنىڭ ئاشۇ تۇ-رۇقىنى كۆرگەن دەقىقىلەردە ئۆزۈمنى پۈتۈنلەي يوقىتىپ قويدۇم. شۇنىڭدىن كېيىن مەن ئاجايىپ بىر تىلسىملىق ئاتەش سەۋدا بو-لۇپ قالغانىدىم. قىرىق ياشلاردىن ئاشقاندا ئۆزۈمنىڭ بۇ ھالەتكە چۈشۈپ قالغانلىقىمدىن ھەقىقەتەن ئەنسىرەپ قالدىم... قىزنىڭ ھېلىقى تۇرۇقى يەنە كۆز ئالدىمغا كېلىۋالدى. مېنى يەنە بولمىغۇر خىياللار ئىسكەنجىگە ئېلىۋالدى. ئىشكاپتىن قىزىل ھاراق ئېلىپ

ئارقا ـ ئارقىدىن نەچچە رومكا ئىچىۋەتتىم. ھەربىر رومكا ئىچكەندە ھېلىقى دېرىزىگە بىر قېتىم قارايتتىم...

شۇ كېچە مېنى قارا بېسىپ زادىلا ئۇخلىيالماي، تاڭ ئاتارغا يېقىن قاتتىق ئۇخلاپ قاپتىمەن. بىر چاغدا ئىشىك قوڭغۇرىقى ئارقا ـ ئارقىدىن جىرىڭشىپ كەتتى. چۆچۈپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كېيىملىرىمنى كىيىشكىمۇ ئۇلگۇرمەي ئىشىكنىڭ يېنىغا باردىم.

ـــ كىم؟

ـــ مەن... مەن ئايتۇنە، ئىشكىنى ئاچسىلا، تېز بولسىلا!

ئايتۇنەنىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتكەنىدى. ئۇ ئۆيگە كىرىپلا ئىتتىك دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ دېرىزە پەردىسىنى قايرىپ سىرتقا قاراپ كەتتى. مەن نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلمەي ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ مەنمۇ سىرتقا قارىدىم. سىرتتا ـــ ھېلىقى بىنانىڭ ئالدىدا ئۇچ ساقچى ماشىنىسى بىلەن نەچچە ئون ساقچى تۇرۇپتۇ. ماشىنا ئەتراپىغا خېلى كۆپ ئادەملەر توپلىشىۋالغانىدى. يۇرىكىم قانداق تۇر بىر كېلىشمەسلىكنى سەزگەندەك «قارتتىدە» قىلىپ كەتتى.

ـــ مەن ھامان بىر كۈنى مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى سەزگەن زادى، ـــ دېدى ئايتۇنە سىرتقا قاراپ تۇرۇپ ئۆز ـ ئۆزىگە سۆزلەگەندەك تولىمۇ بوش ئاۋازدا، ـــ مەن سىلىگە ئۆتكەندە دېگەن ھېلىقى ئەر ـ خوتۇنلار راستتىنلا تېخى توي خېتىمۇ ئالمىغان يوشۇرۇن ئەر ـ خوتۇنلار ئىكەن. ھېلىقى قىز شەھەرلىك ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ ئوقۇغۇچىسى ئىكەن. ئەر شەھەردىكى مەلۇم بىر كارخانىنىڭ باش دىرېكتورى ئىكەن. ئۇنىڭ ئايالى ئېرىنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشلىرىدىن ئۈزۈندىن بۇيان گۇمانلىنىپ يۈرگەچكە، بىر ئادەمنى يۇقىرى باھا بىلەن سېتىۋېلىپ، ئېرىنىڭ كەينىگە سېلىپ قويغانىكەن... ھېلىقى قىز بىلەن ئۇ دىرېكتور بۇنىڭدىن ئىككى يىل بۇرۇنلا تونۇشۇپ يوشۇرۇن ئەر ـ خوتۇن بولۇپ يۈرۈشكەنىكەن. ئۇلار دەسلەپتە شەھەردىن بىر يۇرۇش ئۆي ئىجارە ئېلىپ بىللە تۇرۇپتۇ. كېيىنچە ئۇ دىرېكتور ئايالىنىڭ ئۆزىنىڭ كەينىگە

ئادەم سېلىپ قويغانلىقىنى سېزىپ قېلىپ بۇ يەردىن بىر يۈرۈش ئۆي ئېلىپ ھېلىقى قىز بىلەن يوشۇرۇن ئۆي تۇتۇپ ئۆتۈۋاتقانلىكەن. دىرېكتورنىڭ ئايالى سېتىۋالغان ھېلىقى ئەر بۇ ئەھۋاللارنى مۇ تەپسىلىي ئىگىلەپ ھېلىقى ئايالغا مەلۇم قىپتۇ. ئۆزىنىڭ بىر ئايالىلىق ئىززەت ـ ھۆرمىتىنىڭ، بىر ئىنسانلىق قەدىر ـ قىممىتىنىڭ دەپسەندە قىلىنغىنىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن ئايال ئاچچىقىغا پايلىماي يەنە بىر ياقا يۈرتلۇق ئىشلەمچىنى سېتىۋېلىپ ئېرى بىلەن ھېلىقى قىزنى بۇنىڭدىن ئىككى ھەپتە ئىلگىرىلا مۇشۇ ئۆيدە ئۆلتۈرگۈزۈۋېتىپتىكەن. ساقچىلار باشقىلارنىڭ بەزىبىر ئىنكاسىغا ئاساسەن تەكشۈرۈپ بۇگۈن بۇ ئىشنى بايقاپتۇ. جەسەتلەر قىپيالىڭاچمىش...

«ـــ ھازىر دېگەن پۇلى بارلار، يولى بارلار، مەنسەپ ـ ھوقۇقى بارلار تازا ئوينىۋالىدىغان چاغكەن، ـــ دېدى ھېلىقى بىنانىڭ ئالدىدا پاراڭلىشىپ ئولتۇرغانلارنىڭ ئىچىدىكى كۆزئەينەك تاقىۋالغان بىرى ئەتراپتىكىلەرگە مەغرۇر قاراپ قويۇپ، ـــ پۇللا بولسا شەھەر ـ شەھەردىن ئۆي ئېلىپ قويۇپ، ھەر ئۆيدە بىردىن خوتۇن بىلەن بىللە تۇرسىمۇ ھېچكىم بىلمەيدىغان، بىلسىمۇ ھېچكىمنىڭ كارى بولمايدىغان ئوخشايدۇ. بىزنىڭ ماۋۇ ھېلىم غوجايىننىمۇ شەھەردىن بىر يۈرۈش ئۆي ئېلىپ شەھەرلىك بىر قىز بىلەن يۈشۇرۇن توي قىلىۋاپتۇ دەپ ئاڭلايمەنغۇ!

ـــ ۋاي ئۇ ئىشقا خېلى ئۇزۇن بولغان. ھازىر شۇ خوتۇننىڭ دەردىدە ھېلىماخۇننىكىمۇ چىچار يېرى سامانلىق بولغان ئوخشايدۇ.

ـــ قانداق بولۇپ ئەمدى؟

ـــ قانداق بولاتتى. ھېلىم غوجايىن شەھەرگە سالغان قۇرۇلۇشقا كەتكەن نەچچە يۈز مىڭ يۈەنلىك ماتېرىيالنىڭ ھەممىسىنىڭ تالونىنى ئۆز ۋاقتىدا ئاشۇ قىزغا ساقلاشقا بېرىپتىكەن. ئەمدى ئۇ قىز يا بۇرۇنقى ئايالىڭنى قويۇۋېتىسەن، يا مەن خېتىمنى ئالمەن دەپ تۇرۇۋاپتۇدەك. ئۇ قىزنىڭ خېتىنى بېرەي دېسە، شەھەردىكى

قوڕوڵوشنى ئالمەن دەيمىش. بوڕوڭنقى ئايالىنى قويۇۋېتەي دېسە، بەش بالىنىڭ ئانىسى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئەڭ قىينىچىلىق مەزگىلىدە تونۇشۇپ تۇرۇپ قىلىپ نۇرغۇن ئىسسىق - سوغۇقنى تەڭ تارتقان قەدىناس ئايال تۇرسا! ھازىر ھېلىقى غوجايىنىنىڭ كۇنلىرى خېلى تەسمىش. شەھەرلىك قىز ھە دېسە، بۇ ئىشنى ئۆزۈڭ بىر تەرەپ قىلمىساڭ، سوت ئارقىلىق بىر تەرەپ قىلمەن دەپ قورقاق سالارمىش!

— شۇڭا يېقىننىڭياقى ھېلىم غوجايىن بەكلا سولىشىپ كېتىپتىكەن - دە!

— ھەر كىم قىلسا ئۆزىگە قىلىدۇ دەپ، ھە....ي!

— ئويىنىدى، ئويىنۇالدى دېگەن بىلەن ئىگىسى بار جاھان بۇ باللا. «ئىتنىڭ ئىنجىقى يەردە قالماپتۇ» دەپ، ئادەم ھامان بىر كۇنى قىلغان - ئەتكەنلىرى ئۇچۇن بەدەل تۆلەيدىغان گەپ!

— بىزنىڭ مۇشۇ بىنادىكى ھېلىقى قوشنىلىرىمىزمۇ تازا نورمال ئەر - خوتۇنلار ئەمەسكەن جۇمۇ. ئۇلارنىڭ يۇرۇش - تۇرۇشىدىن قارىغاندا ئۇلارمۇ چوقۇم ياكى يوشۇرۇن توي قىلىۋالغانلار، ياكى توي قىلماي ئاشنا - ئاداش بولۇپ بىر ئۆيدە تۇرۇۋاتقانلار ئوخشايدۇ!

— توۋا دەڭلار، توۋا. ھەرقانچە بولسىمۇ بېرىپ - كېلىپ بىزنىڭ بىنادا بۇنداق ئىش يۇز بەرمەس ئەمدى!...

— ھازىر ئۇنداق ئىشلارنىڭ بىر بىنادا ئەمەس، ئۆزىمىزنىڭ ئۆيىدە يۇز بەرمىگىنىگە شۇكرى دېسەك بولىدۇ!

بۇنىڭدىن نەچچە ھەپتە بۇرۇن مەن ئاشۇ بىنانىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئاشۇ بىنادا ئولتۇرىدىغان بىرقانچە مويسىپىتنىڭ دېيىشكەن ئاشۇ گەپلىرى قۇلاق تۇۋىمدە قايتا جاراڭلاپ ئۆتكەندەك بولدى. «قىز شەھەرلىك ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ ئوقۇغۇچىسىكەن!»... ئۆزۈمچە كۆزۈمگە قىزىللىق تىقىلىپ پۇت - قولۇم دىرىلدەپ تىترەپ، تىنىقىم توختاپ قالغاندەك، تىنالماي تۇنجۇقۇپ قېلىۋاتاتتىم. دە-

لىمدا، يۈرىكىمدە «خۇدا، ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن، قىزىمغا ئۆزۈڭ ئىنساپ بەرگەيسەن، خۇدا!» دەپ ئىدا قىلاتتىم. دەل شۇ چاغدا ئىشىك قوڭغۇرىقى يەنە جىرىڭلاپ كەتتى. ئۆپكەم ئاغزىمغا كەپلىشىپ يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى. ئايتۇنە بىلەن تەڭلا بىر ـ بىر ـ رىمىزگە قارىشىپ قالدۇق. ئۇنىڭ چىرايلىق، دوغىلاققىنە كەلگەن يۈزلىرى قىپقىزىل قىزىرىپ كەتكەنىدى. مەن ئۆزۈمنىڭ تېخىچە كېچىلىك ئۇخلاش كىيىمى بىلەن تۇرغانلىقىمنى ئېسىمگە ئالدىم ـ دە، ناھايىتى تېزلىك بىلەن كىيىملىرىمنى كىيىپ ئىشىكنى ئاچ ـ تىم. ئىشىك تۇۋىدە قىزىم ماڭا چەكسىز ئىپتىخارلىنىش ئىچىدە قاراپ تۇراتتى!

2008 ـ يىلى، قەشقەر ـــ يوپۇرغا

مامۇت سەپرا

قوشنا ئۆيدىكى ھاڭگا ئېشەكنىڭ چىڭقىلىپ ھاڭرىغان ئاۋازىدىن ئۇيقۇغا كۆزى ئىلىنىشقان مامۇت خۇددى چۈشەكىگەندەك چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى. «ئاپلا، شۇنچە قىلسامۇ يەنە ئۇخلاپ قاپتىمەن. ئۇ بىر نېمە قېچىپ كەتمىگەندۇ ـ ھە!» ئۇ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ يوگۇرگەن پېتى ياندىكى ئۆيگە چىقتى. بۇ ئۆينىڭ ئىشىكىدىكى كونىراپ كەتكەن قۇلۇپ ئۆز پېتى تۇراتتى.

ـــ ئۇھ، خۇداغا شۈكرى، ئۇ تېخى بارىكەن.

مامۇت ئىشىكنى ئېچىپ ئۆيگە كىردى ـ دە، ئىشىك تۇۋىدە تۇرۇپلا پېشانىلىرىدىن تارىلاپ ئېقىۋاتقان تەرلىرىنى سۈرتكەچ شۇنداق دەپ پىچىرلىدى. ئۆينىڭ بۇلۇڭىدىكى ئەسكى ـ تۈسكى يوتقان ـ كۆرپىلەرنىڭ ئۈستىدە ئون ئالتە ـ ئون يەتتە ياشلار ئەتراپىدىكى چىرايلىققىنا بىر قىز ئىشىككە قاراپ ئۇن ـ تىنسىز ئولتۇراتتى. قىز مامۇتنى كۆرۈپلا خۇددى يولۋاستىن ئۈركىگەن توشقاندەك ئۆزىنى بۇلۇڭغا ئاتتى.

ـــ يېقىن كەلمە، ماڭا يېقىن كەلمە!

ـــ ما... ما... ماقۇل... مەن ساڭا يېقىن كەلمەيمەن. مەندىن قورقما، ـــ مامۇت كېكەچلەپ ئاستىلا كەينىگە ياندى. ئۇنىڭ پېشانىلىرىدىن، يۈز ـ كۆزلىرىدىن تارىلاپ ئاچچىق تەر قۇيۇلاتتى، ـــ مەن سېنى ئۇسساپ كەتتىمىكىن دەپ ... سۇ ئىچەمسەن؟

ـــ ياق! سەندەك نېمىنىڭ سۈيىنى ئىچكىلى بولاتتىمۇ؟

ـــ ئەمىسە قورسىقىڭ ئاچتىمۇ، نېمە يەيسەن؟

ـــ ھېچنېمە يېمەيمەن. ماڭا ئىچىڭ ئاغرىسا مېنى قويۇۋەت!

— ياق، ياق، قويۇۋەتسەم بولمايدۇ. مەن سېنى قويۇۋەتسەم بولمايدۇ!

— ئەمسە مېنى زادى نېمە قىلاي دەيسەن؟ مېنى بۇ سېسىق ئۆيۈڭگە سولۇۋالغىلى ساق بىر كۈن بولدى. يا گېپىڭنى ئوچۇق دېمەيسەن، يا مېنى قويۇۋەتمەيسەن. ھازىر كەچ بولدى. دادام بىلەن ئانام بۇ كەمگە ئەنسىرەپ... — قىز مىشىلداپ يىغلاشقا باشلىدى، — سەل تۇرۇپ ئۇلار يا ئۆزلىرى ئۆيمۇئۆي كىرىپ ئىزدەيدۇ، يا ساقچىلارغا خەۋەر قىلىدۇ. ئۇ چاغدا...

— گەپ قىلما، گەپ قىلما پاتەم. ماڭا ئۇنداق گەپلەرنى دەپ مېنى قورقۇتما.

— قورقىدىغان ئادەم نېمىشقا مېنى سولۇۋالسەن؟

— ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن. ئىش قىلىپ سېنى بىر تۇتقۇن قىلىۋېلىشنى ئۇزۇندىن بۇيان ئويلاپ كېلىۋاتقانمەن. بۇگۈن ئاخىرى مەقسىتىمگە يەتتىم.

— قىزىق، مېنى تۇتقۇن قىلىۋېلىپلا مەقسىتىڭگە يەتتىڭمۇ؟

— سەن بىلمەيسەن، سەن بىلمەيسەن پاتەم، سەن بىلمەيسەن!

مامۇت ئىشىك تۈۋىدە بېشىنى ئالىقانلىرى بىلەن قامالاپ زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىدىن، پۈتۈن بەدىنىدىن شۇرۇلداپ ئاچچىق تەر قۇيۇلاتتى.

— ئەسلىي ساڭا بۇنداق مۇئامىلە قىلمىسام بولاتتى. بىراق سەن مېنىڭ بەك ئاچچىقىمنى كەلتۈرۈۋەتتىڭ، مەن زادىلا چىدىيالماي قالدىم.

— مەن قانداق قىلىپ سېنىڭ شۇنچە ئاچچىقىڭنى كەلتۈرۈۋەتتىم، سەن مېنىڭ نېمە ئىش قىلغىنىمغا چىدىيالماي قالدىڭ؟

— ئۇنى دېمەيمەن، ئۇنى دېيەلمەيمەن پاتەم. ئىش قىلىپ مەن ساڭا بەك ئۆچ، سېنى كۆرسەملا ئەرۋاھىم قىرىق گەز ئۇچىدۇ. سېنى بوغۇۋەتكۈم، ھەتتا ئۆلتۈرۈۋەتكۈم كېلىدۇ!

— سارائ، سەن راستتىنلا سارائ بولۇپ قالغىلى تۇرۇپسەن!

— مەنمۇ ئۆزۈمچە ئۇنچە ساق ئادەم دەپ كەتمەيمەن، ھازىر بولمىسامۇ ھامان بىر كۈنى سارىڭ بولۇپ قالىمەنغۇ دەيمەن.

— سەن خېلى ئوبدان ئادەم ئىدىڭ، ھازىر كۈندىن - كۈنگە سەپرالىشىپ كېتىپسەن. سەن راستىنلا سارىڭ، سەپرا بولۇپ قاپسەن!

— مېنى نېمە دەپ تىللىساڭمۇ كارىم يوق. ئىش قىلىپ، مەن سېنى بۈگۈن بۇ ئۆيدىن چىقىرىۋەتمەيمەن!

— ئۇنداق قىلساڭ ئۆزۈڭگە ئىش تېپىۋالىسەن. ناۋادا ئۆيدىكى-لىرىم سېنىڭ تۇتقۇن قىلىۋالغىنىڭنى بىلىپلا قالسا، ئۇلار يا ئۆزلىرى كېلىپ سېنى ئۇرۇپ پۈت - قولۇڭنى چېقىۋېتىدۇ، يا ساقچىلارغا خەۋەر قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن سەن بىكاردىن - بىكار سولاقتا چۈشۈپ قالىسەن. ھېلىقى چوڭ ئاكامنىڭ ئاچچىقىنى ئۆزۈڭ بىلىدىغانسەن؟

— بىلىمەن، لېكىن مەيلى. سەن ئۇچۇن تايىاق يېسەممۇ، سولاقتا ياتسامۇ ھەرگىز پۇشايمان قىلمايمەن.

— نېمىشقا؟

— بىلمەيمەن.

— سارىڭ، سەپرا!

ئۆي ئىچى بارا - بارا قاراڭغۇلىشىپ تېخىمى دېمىق بولۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۆينىڭ تېگى - تېگىدىن بىر خىل زەي، سېسىق پۇراق گۇپۇلدەپ پۇراپ تۇراتتى. بۇرگىدەك بىر نەرسە قىزىنىڭ يۈمران پۇت - پاقالچاقلىرىنى چېقىپ ھۇررەك - ھۇررەك ئىشىشتىۋەتكەنىدى.

— سەن مېنى تۇتقۇن قىلىۋېلىپ زادى نېمىگە ئېرىشمەكچى؟ يا دادامدىن پۇل ئالامتىڭ، يا...

— ياق، ياق، ئۇنداق گەپنى دېگۈچى بولما، مەن ھەرقانچە يوقسىز بولسامۇ ئاش - نانغا، پۇل - پۈچەككە خېلى كۆزۈم توق، ئۇنداق ئىشنى ھەرگىز قىلمايمەن.

— ئەمسە نېمىشقا تۇتقۇن قىلىۋالىسەن؟

— بايا دېدىمغۇ، ئۆزۈمنى بىلمەيمەن دەپ.

مامۇت يۈز ـ كۆزلىرىدىن چېپىلداپ ئېقىۋاتقان تەرلىرىنى سۈرتۈپ ئىشىك تۈۋىدە يەرگە قاراپ ئولتۇراتتى. قىز بۇرگە چېقىۋالغان يەرلىرىنى كارتىلدىتىپ قاشلاش بىلەن ئاۋارە ئىدى.

— مېنى بۇ ئۆيدىن چىقىرىۋەت. ھېچبولمىغاندىمۇ ھويلاڭغىنىمۇ بولسا چىققىلى قوي، بۇ ئۆيۈڭدە بۇرگە بەك جىققەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە زەي پۇرايدىكەن، دىمىقتا قىينىلىپ كەتتىم...

— مېنىڭمىغۇ شۇنداق قىلغۇم بار. بىراق سەن ھويلىغا چىقىپلا ۋارقىرىساڭ...

— ياق، ۋارقىرىمايمەن. ماڭا ئىشەن، مەن ۋارقىرىمايمەن.

— ئەمسە گېپىڭ گەپ جۇمۇ، ۋارقىرىمايسەن.

— گېپىم گەپ، ۋارقىرىمايمەن.

قىز ھويلىغا چىقىپ ئۇھ دەپ چوڭقۇر نەپەس ئالدى. مامۇت تال باراڭنىڭ ئاستىدىكى غىچىرلاپ تۇرىدىغان كونا كارىۋاتقا بىر كونا كۆرپىنى سالدى.

— بۇ يەرگە كېلىپ ئولتۇر. لېكىن ۋارقىرايمەن دەپ خام ـ خىيال قىلما. بولمىسا يۈز ـ خاتىرە قىلمايمەن.

قىز كارىۋاتقا كېلىپ پۇتلىرىنى ساڭگىلىتىپ ئولتۇردى. مامۇت شاللىرى قېيىپ شالاڭلىشىپ كەتكەن قوش قاناتلىق دەرۋازىنى ئىچىدىن تاقىۋېتىپ تامغا يۆلەپ قويغان بىر كۆتەكنىڭ ئۈستىدە بېشىنى ساڭگىلىتىپ ئولتۇردى.

— مېنىڭ سېنى پەقەت بۇنداق ئازابلىغۇم يوق ئىدى. بىراق... بىراق سەن مېنى پەقەت كۆزۈڭگە ئىلمىدىڭ، سەن مېنىڭ بەك ئاچچىقىمنى كەلتۈرۈۋەتتىڭ.

— نېمىشقا ئۇنداق ئويلايسەن؟ مەن قانداق قىلىپ سېنىڭ ئاچچىقىڭنى كەلتۈرۈۋەتتىم. ماڭا راست گېپىڭنى دېگىنە، سەن مېنى زادى نېمىشقا تۇتقۇن قىلىۋالىسەن؟

— باشقا مەقسىتىم يوق. پەقەت ساڭا يۈرىكىمدىكى گەپلىرىمنى دەۋالساملا، سېنى ئۆيۈڭگە ئاپىرىپ قويىمەن.

— ماڭا دەيدىغان قانداق گېپىڭ بار ئىدى؟ بىز كۈندە كۆرۈشۈپ تۇرغاندىكىن يولدا، ئېتىزلىقلاردا دېسەڭمۇ بولاتتىغۇ؟

— شۇ... شۇ دېيەلمەيدىكەن. كۈندۈزلىرى باشقىلارنى كۆرۈپ قالامدىكىن، سېنى گېپىمنى ئاڭلىماي سىلكىۋېتەمدىكىن دەپ قورقىدىكەنمەن.

— زادى شۇنچە دېيەلمىگۈدەك قانداق گەپتى ئۇ؟

— بۇ... ئەمىسە گېپىمنى دېسەم مېنى زاڭلىق قىلمايسەن جۇمۇ.

— زاڭلىق قىلمايمەن.

— راست ـ ھە!

— راست.

— خۇدا ھەققى دە!

— شۇ... شۇ... مەن ساڭا كۆيۈپ قالدىم!

— نېمە، نېمە دېدىڭ؟ سارىڭ، سەن راستتىنلا سارىڭ بولۇپ قاپسەن، شۇنداق گەپنىمۇ دەمسەن ماڭا؟ — قىز شاققىدە ئورنىدىن تۇردى، — بۇنداق گەپ قىلساڭ ۋارقىرايمەن.

ماموت تېخىمۇ ئېزىلىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ چىرايىدىن ئادەمنىڭ ئىچىنى سىيرىۋېتكۈدەك بىر خىل مىسكىنلىك ۋە مۇڭ تۆكۈلۈپ تۇراتتى.

— خاپا بولمايمەن دەيسەن، گەپنى دەپ بولغۇچە خاپا بولدۇڭ مانا، — ماموت بېشىنى خۇددى يەرگە تېگىپ كەتكۈدەك دەرىجىدە ئېگىپ جىم بولۇپ قالدى، ئۇنىڭ بۇ تۇرقىنى كۆرۈپ قىزنىڭ ئۇ-نىڭغا بىردىنلا ئىچى ئاغرىپ قالدى.

— ياق، خاپا بولمىدىم. بىراق بۇنداق گەپنى دېسەڭ ئادەم ئىزا تارتىدىكەن شۇ.

— مەن بىلەتتىم، سېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاپلا خاپا بولۇپ كې-

تىشىڭنى بىلەتتىم.

قىزنىڭ يۈرىكى شۇرراپ ئېرىپ كەتتى. ئۇ مامۇتنىڭ بۇنچە ياۋاشلىقىنى، مۇلايىملىقىنى، كۆڭلىنىڭ بۇنچە نازۇكلۇقىنى زادىلا ئويلاپ باقمىغانىدى...

مامۇت بىلەن پاتىگۈللەر بىر مەھەللىلىك بولۇپ، مامۇت يالغۇز ئوغۇل ئىدى. ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بۇنىڭدىن ئىككى ـ ئۈچ يىل ئىلگىرى ئۆپكە تۇبېركۇلىيوز كېسىلى بىلەن ئارقا ـ ئارقىدىن تۇ ـ گەپ كېتىپ، ئۇ ئۆيدە تىكەندەك يالغۇز قالدى. ئۇ مەھەللىدىكى بالىلارغا ئانچە ئارىلىشىپ كەتمەيتتى. بازارلارغىمۇ ئانچە بېرىپ كەتمەيتتى. ئەتىدىن ـ كەچكىچە بېشىنى ئىچىگە تىقىۋىلىپ، ئۆ ـ زىنىڭ ئىشىنى قىلاتتى. قوشنا ـ قولۇملىرىنىڭ يېتىشەلمىگەن ئېتىز ـ ئېرىق ئىشلىرى بولسا، ئۇلار دېمىسىمۇ ئۆزلۇكىدىن بې ـ رىپ يارەملىشىپ بېرەتتى. لېكىن ئۇلاردىن ئىش ھەققى تەلەپ قىلمايتتى. ئۇلار بىرەر ۋاق تاماق بەرسە شۇنىڭغا شۈكرى ـ قانا ـ ئەت قىلاتتى.

ـــ مامۇتنى ئۆيلەپ قويايلى، ـــ دېيىشتى قوشنا ـ قولۇملىرى ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ، ـــ بىچارە يالغۇز بەك قىينىلىپ قالدى.

ـــ شۇنداق قىلايلى.

شۇنداق قىلىپ، قوشنا ـ قولۇملىرى مەھەللىدىكى ئايۇپ مە ـ رۇپنىڭ ئىمىنگۈل ئىسىملىك قىزىنى مامۇتقا مۇۋاپىق كۆرۈش ـ تى. بىراق مامۇت ئۇلارنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپلا خۇددى تۇتاقلىق كېسىلى بار ئادەمدەك سەكرەپ، ۋارقىراپ كەتتى.

ـــ ياق، ئالمايمەن، ئىمىنەكنى ئالمايمەن، ئىمىنەكنى ئال ـ مايمەن!

مامۇت تامغا يۈزىنى يېقىپ خۇددى كىچىك بالىلاردەك بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى.

قوشنا ـ قولۇملار مامۇتقا خېلى كۆپ گەپلەرنى قىلغان بولسا ـ مۇ، لېكىن مامۇت زادىلا يېقىن كەلمىدى.

— ياق، مەن توي قىلمايمەن، ئىمىنەكنى ئالمايمەن!

— ياۋاشتەك تۇرغىنى بىلەن قىپقىزىل ساراڭكەنغۇ بۇ، — دېيىشتى قوشنا - قولۇملار.

— يالغۇز يۇرۇۋېرىپ سەپرا مىجەز بولۇپ قاپتۇ بۇ، بولدى ئىشمىزنى قىلايلى.

— كېيىنچە ئوڭشالغاندا ئۆيلەپ قويارمىز بولمىسا.

— شۇنداق قىلارمىز.

مامۇت شۇنىڭدىن كېيىن راستىنلا سەپرا مىجەز بولۇپ قالدى. ئۇ ئالدىغا ئۇچرىغانلىكى ئادەملەرنى تىللايتتى. ئۆزىچە بىر نېمىلەرنى دەپ ۋارقىرايتتى. بەزى - بەزىدە ئۇ يالغۇز، پىنھان يەرلەردە ئولتۇرۇپ لۆم - لۆم ياش تۆكۈپ بۇقۇلداپ يىغلايتتى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن ئاشۇ كۈندىكى ھېلىقى كۆرۈنۈش زادىلا كەتمەيتتى...

شۇ كۈنى مامۇت ئېتىزلىققا ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئەتىيازدا زىرە بىلەن كىرىشتۇرۇپ تېرىغان قوناقلىق مەيدانىغا كەلگەندە قوناقلىقتىن كىمدۇر بىرلىرىنىڭ پىخىلداپ كۈلۈشكەن، قوناق شاخلىرىنىڭ شاراقشىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى. ئۇ ئىزىدا جىممىدە تۇرۇپ ئاۋاز چىققان تەرەپكە زەڭ سالدى.

— ئۇش، بوشراق، بىرى كەلگەندەك قىلىدۇ، — بۇ بىر قىزنىڭ ئاۋازى ئىدى.

— ۋاي خاتىرجەم بولۇڭە. بۇنداق چىڭقى چۈشتە كىم كېلەتتى، — بۇ بىر ئەر كىشىنىڭ ئاۋازى ئىدى.

— شاراقشىۋاتىدۇ، قاراڭ، ئاينا قاشتا بىرى تۇرغاندەك قىلىدۇ.

— ياۋا توشقان ياكى قارا چاشقاندۇ تاينىلىق، خاتىرجەم بولۇڭە، بۇنداق ئىسسىقتا قوناقلىققا ھېچكىم كەلمەيدۇ.

ئاۋازلار يوقاپ ھاسىراشقان، ھەمدەشكەن، قوناق شېخىنىڭ ئاندا - مۇندا شاراقشىغان ئاۋازى ئاڭلىنىشقا باشلىدى. مامۇت تىترەپ كەتتى. ئۇ بۇ نومۇسسىز ناكەسلەرنىڭ كۈندۈزدە قىلىپ

يۈرگەن بۇزۇقچىلىقىغا راستتىنلا چىدىيالماي قالغانىدى. «كۈنگە قايسى يۈزۈڭ بىلەن قارىشىپ، تۈپراققا قايسى پۇتۈڭ بىلەن دەسسىشەرسەن ھۆ ئىمانسىز دوزىخىيلار! خەپ!» مامۇت قاشتىن قوش مۇشتەك بىر چالمىنى قومۇرۇپ ئېلىپ قوناقلىققا قارىتىپ ئېتىۋېتىپلا ئېرىققا مۆكۈنۈۋالدى. شاراق ـ شۇرۇق قىلغان ئاۋاز بىلەن ئىككى گەۋدە چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ئىشتانىباغلىرىنى قولتۇقلىشىپ تەرەپ ـ تەرەپكە پىتراپ قېچىشتى.

ـــ ۋايجان!

ئېرىقتا مۆكۈنۈپ ياتقان مامۇت بىر ئايالنىڭ چېرقىرىغان ئاۋازىدىن چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ـ دە، كۆز ئالدىدىكى تۇرقىنى كۆرۈپلا يۈزلىرى چىمىلداپ، پۇتۇن بەدىنى گۈرۈلدەپ كۆيۈپ كەتتى. ئۇ ھېچنېمىنى كۆرمىگەن بولۇپ كۆزلىرىنى مەھكەم يۇمۇۋالىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئىككى كۆكسى ئېچىلىپ قالغان، چاچلىرى چۈۋۈلغان، تىزىغىچە چۈشۈپ قالغان ئىشتىنىنى مەھكەم تۇتۇۋالغان ئىمىنىگۈل ئۆڭ ـ سۆلى يوق ھالدا مامۇتقا قاراپ تۇراتتى!

شۇنىڭدىن كېيىن ئىمىنىگۈل مامۇتتىن شۇنداق ھەزەر ئەيلەيدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنى يىراقتىن كۆرسىلا يۈزلىرى ئوتتەك قىزىرىپ، ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالاتتى. مامۇتمۇ ئۇنى كۆرە ـ كۆرمەيلا ھېلىقى كۈندىكى ئىش كۆز ئالدىغا كېلىۋالاتتى ـ دە، ئۆزىچە خۇيى تۇتۇپ خۇددى تۇتقاقلىق كېسىلى بار ئادەمدەك ۋارقىراپ كېتەتتى.

ـــ ئىپلاسلار، ئىمانسىزلار، دوزىخىيلار، بۇزۇقلار، ھامان جاجاڭنى يېيىشسەن!

باشقىلار توۋا دەپ ياقىلىرىنى چىشلىشەتتى.

ـــ بۇ راستتىنلا سەپرا بولۇپ قاپتۇ.

ـــ بىچارە سۆزلىگەك بولۇپ قاپتۇ!

ـــ يالغۇز يېتىپ قارا بېسىپ قالدىمۇ ـــ يا؟

ـــ خېلى تۇزۇكلا بالا ئىدى، توۋا!

مامۇتنىڭ ئىچىدىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. خۇدا ئىشق ـ سەۋدانى، ئوت ـ پىراقنى باي ـ كەمبەغەل، چىرايلىق ـ سەت دەپ ـ مەي سېلىۋېرىدىغان گەپكەن. مامۇت ئۆزىنىڭ ھالىغا باقماي مۇشۇ كۇنلەردە مەھەللىدىكى ھەسەن موللامنىڭ قىزى پاتىگۇلگە كۆيۈپ يۇرەتتى. پاتىگۇل ئالدىنقى يىلى يېزىلىق تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزگەندىن كېيىن، بىرەر يىل يېزىلىق دوختۇرخانىدىكى بىر نەۋرە ئاچىسىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئاسما ئوكۇل سېلىشنى ئۆگىنىپ، ھازىر كەنتنىڭ پىلانلىق تۇغۇت تەشۋىقاتچىسى ۋە يالىڭياق دوختۇرى بولۇپ ئىشلەۋاتاتتى. ئۇ ئېگىز، زىلۋا بويلۇق، ئىككى تال ئۆرۈمە چېچى ئوشۇقىدا ئويناپ تۇرىدىغان، كۆزلىرى چوڭ، سەل سېرىق ئۇزۇنچاق يۈزلىرىدىن شۇنداق بىر خىل ھايا، پەدىشەپ ۋە مېھىر يېغىپ تۇرىدىغان مۇلايىم قىز بولۇپ، ئۇنى مەھەللىدىكى يىگىتلەرلا ئەمەس، كەنتتىكى ھەتتا قوشنا كەنتلەردىكى يىگىتلەرمۇ كۆڭۈللىرىدە بىر ـ بىرىدىن قىزغىنىپ يۇرۇشەتتى. مەھەللىدە، ھەسەن موللامنىڭ ئۆيىنىڭ ئەتراپىدا پات ـ پاتلا ناتونۇش يىگىتلەر پەيدا بولۇپ قالاتتى. بۇنداق چاغلاردا مامۇت ئاچچىقتىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولۇپ، ئۇلارنى ئاغزىغا كەلگەنلىكى تىللار بىلەن تىللاپ، قولىغا چىققانلىكى نەرسىلەر بىلەن ئۇرۇپ مەھەللىدىن كەتكۈزۈۋېتەتتى. مامۇت ھەر كۇنى ئەتىگىنى ئىشىك ئالدىدىكى يولدا تۇرۇپ پاتىگۇلنى ساقلايتتى. پاتىگۇل گاھىدا پىيادە، گاھىدا ۋېلىسىپىت بىلەن ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتەتتى. ئۇ دەسلەپتە مامۇتتىن قورقۇپ بېشىنى يەردىن ئۈستۈن كۆتۈرمەي ئىتتىك ـ ئىتتىك ئۆتۈپ كەتتى. مامۇت قىزغا ئاجايىپ بىر خىل ئىنتىلىش ۋە ئىچ كۆيەرلىك بىلەن تەلمۇرۇپ قاراپ قالاتتى ۋە قىزنىڭ ئارقىسىدىن ئاستا ـ ئاستا ماڭاتتى. قىز تاكى كەنتكە تىنچ ـ ئامان كىرىپ كەتكەندىن كېيىنلا ئاندىن كۆزلىرى قىيمىغان ھالدا كەينىگە قاراپ ـ قاراپ قويۇپ ئۆيىگە قايتىپ كېلەتتى. ناۋادا يولدا بىرەر يىگىت قىزغا گەپ قىلىدىغان بولسا مامۇت يۇ ـ

گۈرۈپ بارغانچە بېرىپ ئۇنى تىللاپ، بىر نەرسىلەرنى ئېتىپ، ئۇ-نى كەتكۈزۈۋەتمىگۈچە بولدى قىلمايتتى. كەچ تەرەپتە پاتىگۈل ئۆ-يىگە قايتىدىغان چاغدا مامۇت ئۇنىڭ كەينىدە پەيدا بولاتتى ـ دە، پاتىگۈل تاكى ئۆيىگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىنلا ئاستا كەينىگە يا-ناتتى... پاتىگۈل بارا ـ بارا مامۇتتىن قورقمايدىغان، قورقمايدى-غانلا ئەمەس، ئۇنى كۆرسە ۋېلىسىپىتىدىن چۈشۈپ ياكى ئىزىدا توختاپ ئۇنىڭدىن ھال ئەھۋال سورايدىغان بولدى. مامۇت قىزنى كۆرگەندە خۇشلۇقتىن قىلغىلى قىلىق تاپالماي قالاتتى. ئۇ قىزغا بەزىدە بىر ـ ئىككى قوغۇن، بەزىدە بىرەر ياغلىق ئۆرۈك، ئالما دېگەندەك نەرسىلەرنى تەڭلەيتتى. قىز ئۇ نەرسىلەرنى ئالغىلى ئۇ-نىمايتتى.

ـــ بۇ نەرسىلەرنى ئۆزۈڭ يىگىن. بىزنىڭ ئۆيدىمۇ بار، سەن يالغۇز تۇرساڭ.

ـــ ياق، بۇنى مەن ساڭىلا ئاتاپ قويغان. ئالمىساڭ خاپا بولى-مەن.

قىزنىڭ مامۇتقا ئىچى ئاغرىيتتى. ئۇنى باشقىلار سارىڭ، سەپرا دەپ تىللىغاندا نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ كۆڭلى بىر قىسمىلا بولۇپ قالاتتى. چۈنكى ئۇ مامۇتنىڭ سارىڭ ئەمەسلىكىنى بىلەتتى. ئۇ ما-مۇتنىڭ قەلبىدە ئاجايىپ پاكىز، ئاجايىپ بىر مۇقەددەس ئەقىدە-نىڭ يېلىنجاپ تۇرغانلىقىنى ئاستا ـ ئاستا سەزمەكتە ئىدى. بۇ-لۇپمۇ ھېلىقى ئىشتىن كېيىن ئۇ مامۇتنى ئۆزىنىڭ ئەڭ يېقىن يۆلەنچۈكىدەك، ئەڭ يېقىن قوغدىغۇچىسىدەك، ئۇ يېنىدا بولسىلا ھېچنېمىدىن قورقمايدىغاندەك، ھېچكىم بۇزەك قىلالمايدىغانىدەك ھېس قىلاتتى.

شۇ كۈنى كەنتتىكى باشقا كادىرلارنىڭ ھەممىسى شەھەرگە كېسەل يوقلاشقا كېتىپ كەنتتە پاتىگۈل يالغۇزلا قالغانىدى. چۈش-تىن سەل ئاشقاندا كەنت قورۇسىدا تۈيۇقسىز يېزىدىن مۇشۇ كەنتتە نۇقتىدا تۇرۇپ ئىشلەشكە كەلگەن ئىسلام موتوسىكلىت بە-

لەن پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ كەتكەن بولۇپ، ئېغىز - بۇرنىدىن گۈپۈلدەپ هاراق پۇراپ تۇراتتى.

— ئەتە باهالاش كېلىدىكەن. يازىدىغان ماتېرىياللار بەك جىق تۇرىدۇ. كەنتتىكى باشقا كادىرلار بولمىغاچقا، سىز ماڭا ياردەملەشىڭ، ماقۇلمۇ؟

پاتىگۈل بەك سەممىي بولغاچقا، ئىسلامنىڭ گەپلىرىگە شەك - شۇبهىسىز ئىشەندى ۋە ئىسلامنىڭ دېگىنى بويىچە ماتېرىياللارنى يېزىشقا باشلىدى. ئىسلام خېلى ئۇزۇندىن بۇيان پاتىگۈلگە كۆز سېلىپ يۈرەتتى. ئۇ پۇرسەت تاپسىلا ئۇنىڭغا ئۇنى - بۇنى دەپ گىدىڭشىپ گەپ قىلىپ كەينىگە كىرىۋالاتتى. لېكىن پاتىگۈل ئۇ - نىڭدىن ئۆزىنى ئېلىپ قېچىپلا يۈرەتتى. بايا تىن ئىسلام ئەتىدىكى باهالاشنىڭ گېپىنى دەپ سېكرېتارغا تېلېفون قىلىۋىدى، سېكرې - تار كەنتته پاتىگۈلدىن باشقا ئادەم قالمىغانلىقىنى، ماتېرىياللارنى كەنتكە ئەكېلىپ پاتىگۈلگە بېرىپ قويسا كېچىچە ئادەم ئورۇنلاش - تۇرۇپ يازدۇرۇۋېتىدىغانلىقىنى دېۋىدى، ئىسلام خۇشلۇقتىن ئۆزە - نى قويىدىغان يەر تاپالماي قالدى. «بۇنىڭدىن ئارتۇق ياخشى پۇرسەت يوق» دەپ ئويلىدى ئىسلام مېيىقىدا كۈلۈپ. «سەن ياۋا توشقانىنىڭ جاجىسى بىر تال ئۇزۇكقۇ تايىنلىق. شۇنى كۆرسەك نېمە دەيسەن - كىن قېنى...» ئۇ بەش يۈز نەچچە يۈەنگە بىر تال ئۇزۇك ئالدى - دە، كەنتكە قاراپ ئوقتەك ئۇچتى... پاتىگۈل هېچنېمىدىن خەۋەر - سىز جىمجىت ئولتۇرۇپ ماتېرىيال يازاتتى. ئىسلام پاتىگۈلگە قاراپ ئولتۇرۇپ بىر نېمىلەرنى دەپ غىڭشىيتتى. لېكىن پاتىگۈل ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىمىغاندەك هېچقانداق ئىنكاس قايتۇر - مايتتى.

— مەن سىزگە ئۆمۈرۋايەت يۈزسىزلىك قىلمايمەن. سىزنى هەرگىز ئالدىمايمەن. پەقەت سىزلا تەلىپىمگە ماقۇل دېسىڭىز... مەن سىزنى ...

ئۆزىنىڭ گەپلىرىنى ئۇن - تىنسىز ئاڭلاپ ئولتۇرغان پاتى -

گۈلنى گېپىمگە ماقۇل دېدى دەپ ئويلاپ قالغان ئىسلام يۈگۈرۈپ قوپۇپ قىزنىڭ ئىككى قولىدىن مەھكەم تۇتۇۋالدى.

ــ ئانا! نېمە قىلىۋاتىسىز، مېنى قويۇۋېتىڭ!

ئىسلام تۇيۇقسىز پاتىگۈلنىڭ ئىككى قولىدىن مەھكەم تۇتۇپ ئۇنى سۆيگىلى تەمشەلدى. قىز تىپىرلاپ ئۆزىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچاتتى.

ــ گېپىمگە ماقۇل دەڭ، مەن سىزگە.. مەن سىزگە... ماۋۇ ئۇ-زۇكنى...

ــ قويۇۋېتىڭ، مېنى قويۇۋېتىڭ!

ئىسلام پاتىگۈلنى بارغانچە مەھكەم قۇچاقلاپ بۇلۇڭدىكى كا-رىۋاتقا بېسىۋالدى.

ــ مەن سىزنى... مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن... مەن سىزنى...

ــ ئادەم... ئادەم بارمۇ... مەن...

ئىسلام بىر قولى بىلەن پاتىگۈلنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋېلىپ، يەنە بىر قولى بىلەن ئۇنىڭ كىيىم ـ كېچەكلىرىنى تارتقۇشلاشقا باشـ-لىدى. پاتىگۈل پۈتۈن كۈچى بىلەن تىپىرلاپ قارشىلىق كۆرسـ-تەتتى.

ــ ۋاي...جان!...

تۆمۈردەك بىر كۈچلۈك قولنىڭ گەدىنىدىن تارتىپ بىرلا چۆ-رۈشى بىلەن تەڭ ئىسلام بۇلۇڭغا بېرىپ تامغا گۈپپىدە ئۇسـ-دى ـ دە، يەرگە چاپلىشىپ يېتىپ قالدى. ئۇنىڭ بۇرنىدىن ئوقتەك قان كەتتى. پاتىگۈل ئورنىدىن تۇرۇپ ھۆكۈرەپ يىغلىغانچە ئۆزىنى سىرتقا ئاتتى. كۆزلىرى قىزىرىپ، ئاچچىقتىن غالىلداپ تىترەپ تۇرغان مامۇت ئىسلامنى يەردىن كۆتۈرۈپ ئېلىپ يەنە يەرگە كۇچ بىلەن ئۇردى. ئىسلام يەردىن ئىككى غېرىچچە كۆتۈرۈلۈپ كەتتى.

ــ رەھىم... ماڭا رەھىم قىل... مېنىڭ قولۇم...

مامۇت ئىسلامنىڭ دۈمبىسىگە نەچچىنى گۈپۈلدىتىپ دەسسـ-

ۋەتتى ـ دە، پاتىگۈلنىڭ كەينىدىن يۈگۈردى...

پاتىگۈل مامۇتنى تېخىمۇ بەكرەك چۈشەنمەكتە ئىدى. مامۇت پاتىگۈلنى كۆرگەندە تىترەپ، تەمتىرەپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي تىپىرلاپ قالاتتى. ئۇنىڭغا دەيدىغان قانداقتۇر بىر گەپنى بارەڭ ئېغىزلىرىنى ئۆمەللەيتتىيۇ، لېكىن دېيەلمەيتتى. پاتىگۈل بارغاچە مامۇتنى راستىنلا ئويلايدىغان بولۇپ قېلىۋاتاتتى. كېچىلىرى يېتىپ مامۇتنىڭ ئۆزىگە قارىغاندىكى ئاشۇ مەيۇس، مىسكىن ھالەتى كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ خېلى ئۇزۇنغىچە ئۇخلىيالمايتتى. لېكىن ئۆزىنىڭ بۇ ئوي ـ خىيالىدىن ئۇ ئۆزىمۇ قورقۇپ كېتەتتى. «ياق ـ ياق، ئۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، بىر سەپرا مەجەز ئادەمنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشىم مۇمكىن ئەمەس!»

ئۇ بەزىدە مامۇتقا نان ـ توقاچ، تاتلىق ـ تۇرۇملاردىن ئالغاچ كېلەتتى. «بىچارە تامىقىنى قانداق قىلىدىغاندۇ؟...»

پاتىگۈلنى ئەرگە بېرىدىكەن دېگەن مىش ـ مىش گەپلەر چېقىپ قېلىۋىدى، مامۇت راستىنلا چىدىيالماي قالدى. ئۇ كېچە ـ كېچىلەپ ئۇخلىماي ئولتۇرۇپ خۇداغا نالە قىلاتتى. كۆزلىرىدىن تارام ـ تارام ياش تۆكەتتى. پاتىگۈلنىڭ ئۆيىنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىناتتى. «ئۇنى ئۆيۈمگە سولۇۋېلىپ ماڭا تېگىشكە مەجبۇرلايمەن. ئۇنىڭغا كۆڭلۈمدىكى ھەممە گەپلىرىمنى دەيمەن. ئۇ ئۇنىسا ئۇنىغانچە، ئۇنىمىسا ئۇنى ئېلىپ قاچىمەن...» مامۇت ئاخىرى شۇنداق خىيالغا كەلدى ـ دە، پۇرسەت كۈتۈشكە باشلىدى. بىراق پاتىگۈلنى كۆرگەن ھامان ئۇنىڭ كاللىسى ۋېڭىلداپ، كۆزلىرىگە قىزىللىق تېقىلىپ ھېچنېمە دېيەلمەيتتى. پاتىگۈل ئۆتۈپ كەتكەندە بولسا، ئۆز ـ ئۆزىگە ئاچچىقلاپ تامنى مۇشتلاپ، يىغلاپ كېتەتتى.

«ئەتە چوقۇم ئۇنى ئۆيۈمگە سولىۋالىمەن، ئۇنىڭغا مەجبۇرىم يوق، ماڭا ئوكۇل ئۇرۇپ قوي دەپ ئالداپ ئۆيگە ئەكىرىمەن ـ دە، ئىشىككە قۇلۇپ سېلىۋالىمەن. شۇنىڭ بىلەن...» مامۇت پۈتۈن

بىر كېچە كىرپىك قاقمىدى. تاڭ ئېتىشى بىلەنلا ئورنىدىن تۇرۇپ تاھارەت ئېلىپ بامدات نامىزىنى ئوقۇپلا ئىشىك ئالدىغا چىقىپ پا-تىگۈلىنى ساقلاپ تۇردى. ئۇ جىددىيلىشەتتى، تىترەيتتى. خۇددى ئوغرىلىق قىلغان ئادەمدەك يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلىپ قالاتتى. يىراقتىنلا پاتىگۈل كۆرۈندى، ئۇ بۇگۈن ئۇچىسىغا تېگى قىزىل ئەتلەستىن ئۇزۇن كۆڭلەك كىيىۋالغان بولۇپ، مامۇتنىڭ كۆزىگە بىر تال چوغ، بىر تال گۈل بولۇپ كۆرۈنۈپ كەتتى. پاتىگۈل بىر قەدەم - بىر قەدەمدىن يېقىنلىشىپ كېلىۋاتاتتى. مامۇتنىڭ پۈتۈن بەدىنى جالاقلاپ تىترەپ ئەتراپىغا ئەنسىز قارايتتى.

— ئىشقا... ئىشقا ماڭدىڭمۇ؟

— ھەئە، سەنچۇ؟ ئەتىگەندە يولغا چىقىۋاپسەنغۇ؟

— مەن... مەن... — مامۇت ئەتراپىغا قارىۋېتىپ پاتىگۈلگە سەل - پەل يېقىنلاشتى.

— بىر تال ئوكۇلۇم بار ئىدى، خاپا بولماي ئۇرۇپ قويساڭ بوپتىكەن... — شۇ گەپنى دەپ بولغۇچە مامۇتنىڭ چېكىلىرىدىن بۇژۇلداپ تەر چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ تۇرقىغا قاراپ پاتىگۈلنىڭ يۈرىكى «شۇررىدە» قىلىپ كەتتى. «بېچارە، شۇنچە ياۋاش تۇرسا، خەق يەنە ئۇنى سارىڭ، سەپرا دەپ... ھە...ي. ئاتا - ئانىسى بولغان بولسا، بۇنچە ياۋاش بولۇپ قالمىغان، بۇنچە قىينالمىغان بولاتتى - ھەي ئىسىت...»

— ئۇرۇپ قويمامسەن؟

— ياق - ياق، ئۇرۇپ قويمەن، ئۇرۇپ قويمەن.

پاتىگۈل مامۇتنىڭ كەينىدىن ئۆيگە كىردى.

— مۇشۇ كارىۋاتتىلا ئۇرۇپ قويسام بولمامدۇ. بۇنچە ئىچكىر ئۆيگە كىرمىسەممۇ...

— ماڭا قوقاق تېگىپ قالدىمكىن، مەن توڭۇپ كېتىدىكەن-مەن.

— ھە. مەيلى ئەمىسە.

پاتىگۈل ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىشى بىلەن تەڭ مامۇت ھويلىدا بىر نەرسىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن دەپلا سىرتقا چىقىۋالدى ـ دە، ئۇ- شىككە قۇلۇپ سېلىۋالدى.

ـــ سەن... سەن نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ نېمىنداق...!

ـــ گەپ قىلما. گەپ قىلما پاتەم، مېنىڭ ساڭا دەيدىغان گېپىم بار، بەك جىق گەپلىرىم بار، شۇڭا...

ـــ سارىڭ، سەپرا، گېپىڭ بولسا دېسەڭلا بولىدىغۇ، مۇشۇنداق قىلىشنىڭ ھاجىتى بارمۇ؟

ـــ ياق ھازىر دېمەيمەن، سەل تۇرۇپ دەيمەن، مەن ھازىر بەك قورقۇپ كەتتىم، سەل ـ پەل ئەسلىمگە كېلىۋېلىپ ئاندىن دەيمەن.

ـــ ئۇنداق قىلساڭ ۋارقىرايمەن.

ـــ ۋارقىرىساڭ راستتىنلا ئەسكىلىك قىلىمەن. ئاغزىڭغا بىر نەرسە تىقىپ قويىمەن. شۇڭا مېنى ئۇنداق قىلىشقا زورلىما. ماڭا ئىشەن، مەن ساڭا راستتىنلا زىيانكەشلىك قىلمايمەن، ماڭا ئىچىڭ ئاغرىسۇن...

پاتىگۈل راستتىنلا مامۇتنىڭ ئەسكىلىك قىلىشىدىن قورقتى- مۇ ياكى ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىدىمۇ ۋارقىرىمىدى. مامۇت ئىشىك ئالدىغا چىقىپ ئەتراپقا راسا بىر قارىۋەتتى.

ـــ مەن ساڭا راستتىنلا ئەسكىلىك قىلمايمەن، مەن سەل تۇرۇپ كۆڭلۈمدىكى گەپلەرنى دەۋېلىپلا سېنى قويۇۋېتىمەن. ماڭا ئىشەن، مەن ئەسكى ئادەم ئەمەس!

ـــ ئەمىسە تېزرەك بول!

مامۇت ياندىكى ئۆيگە چىقىپ قالايمىقان تاشلىنىپ تۇرغان يوتـ- قان ـ كۆرپىنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى ئاتتى. «ئۇ نېمە دەر؟ ئۇ گېـ- پىمنى ئاڭلاپ مېنى تىللاپ كېتەرمۇ؟...»

كېچىدىن بېرى كۆزىنى مىت قىلىپ يۇمىماي چىققان مامۇت خىيال بىلەن يېتىپ ئۆزۈنغا بارمايلا ئۇيقۇغا كەتكەنىدى...

پاتىگۈل مامۇتقا قاراپ تۇرۇپلا قالدى. مامۇتنىڭ تۇرقى شۇنچە-لىك مەيۈس ۋە بىچارە ئىدى.

ــ مەن ئۆزۈمنىڭ ساڭا ماس كەلمەيدىغانلىقىمنى بىلىمەن. بىراق سېنى كۆرسەملا چىدىيالمايمەن. مەن راستتىنلا ساڭا كۆيۈپ قاپتىمەن، پاتەم. ناۋادا سەنلا ماڭا تېگىشكە ماقۇل دېسەڭ، مەن بەك ئىشلەپ، سېنى چوقۇم بەختلىك قىلىمەن. بازارغا ئاپىرىپ نېمە كىيىمەن دېسەڭ، شۇنى ئېلىپ بېرىمەن، سېنى ھەرگىز ئۈرمەيدىغان، تىللىمايمەن...

قىزنىڭ يۈرىكى شۇرراپ ئېرىپ كەتتى. مامۇت شۇ تاپتا قىزنىڭ كۆزىگە «سەپرا، سارىڭ» ئەمەس، پۈتۈن ۋۇجۇدى ئوتتەك لاۋۇلداپ كۆيۈپ تۇرغان، پۈتكۈل جىسمىدىن جاسارەت، كۈچ ـ قۇۋۋەت بالقىپ تۇرغان، روھىدىن پاكلىق، مېھىر ـ مۇھەببەت، ھالاللىق ۋە ئىمان ـ ئېتىقاد يېغىپ تۇرغان، ئۆزى ئۆزۈندىن بۇيان ئويلاپ كېلىۋاتقان خىيالىدىكىدەك مۇكەممەل بىر يىگىت بولۇپ كۆرۈنۈپ كېتىۋاتاتتى. «ئەسلىي مەن تولا خىيال قىلىپ، تولا چۈشەيدىغان يىگىت مامۇت شۇكەندە!»

ــ يۈرىكىمدىكى ھەق گەپلەرنى ساڭا دەۋالدىم. مەن سېنىڭ دەردىڭدە بەك جىق ئازابلارنى تارتتىم. نۇرغۇن كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزدۈم. ئەمدى گېپىمگە ماقۇل دېمىسەڭ، مەن بۇ يۇرتتىن چىقىپ كېتىمەن. مەن... مەن...

قىز ئەمدى زادىلا بەرداشلىق بېرەلمىدى. مامۇتنىڭ كۆزلىرىدىن تارىلاپ ياش تۆكۈلۈۋاتاتتى.

ــ بولدى، ئۇنداق قىلما... مەن... مەن... ــ قىز مامۇتنىڭ ئالدىغا كېلىپ زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ قوۋزاقتەك قېتىپ كەتكەن قوللىرىنى چوڭقۇر مېھىر بىلەن تۇتتى، ــ سەن نېمىشقىمۇ مۇشۇنداق خىيالغا كېلىپ قالغانسەن دەيمەن. مەھەللىدە باشقا

قا قىزلارمۇ بار ئىدىغۇ!

ــ ئۇلار... ئۇلار ساڭا ئوخشىمايدۇ، سەن ماڭا پەرىشتىدەك كۆرۈنسەن. شۇنداق مۇلايىمسەن. شۇنداق مېھرىلىكسەن، سېنى مەندىن باشقا يىگىتلەرنىڭ ئېلىۋېلىشىغا چىدىمايمەن. ھەرگىز چىدىمايمەن.

قىزنىڭ يۈرىكى ئېرىپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە لىققىدە ياش ئەگمىيتتى.

ــ بولدى گەپ قىلما، گەپ قىلما، بۇنداق گەپلەرنى دەۋەرسەڭ مەن ئاجايىپ بولۇپ قالىدىكەنمەن! ــ قىز تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن مامۇتنىڭ يۇز ـ كۆزلىرىنى بوشقىنا سىلىدى، ــ سەن ماڭا راستىنلا شۇنچە ئامراق بولۇپ قالدىڭمۇ؟

ــ مەن سېنى دائىم ئويلايمەن، دائىم چۈشەيمەن، مەن ساڭا بەك ئامراق، خۇدا ھەققىدە بەك ئامراق! ــ مامۇت تىترەپ تۇرغان يىرىك، شوخدەك قوللىرى بىلەن قىزنىڭ پېشانە ـ چاچلىرىنى ئاستا تۇزەپ قويدى، ــ سەن يىغلىما، سەن يىغلىساڭ يۈرىكىم ئاغرىپ كېتىدىكەن.

ــ ئەمىسە سەنمۇ يىغلىما، بولمىسا مېنىڭمۇ يۈرىكىم ئاغرىپ كېتىدىكەن، ــ قىز شۇنداق دەپ بوشقىنا پىچىرلاپ يىگىتنىڭ كۆكسىگە بېشىنى قويدى، ــ مەنمۇ ساڭا ئامراق، خاتىرجەم بول، مەن ساڭا تېگىمەن.

ــ راستمۇ؟ راست ماڭا تېگەمسەن پاتەم؟

ــ راست، سەن بىر سەپرا تۇرساڭ، ساڭا تەگمەي قۇتۇلالامدىم مەن.

ــ ئۇھ... خۇدا... خۇدا... خۇدا...

مامۇت شۇنداق دەپ قىزنى تىترەپ تۇرۇپ ئاۋۇال ئاستا ئاۋايلاپ، ئاندىن پۈتۈن كۈچى بىلەن ئۆزىگە تارتىپ مەھكەم قۇ-

چاقلىدى.

— ۋاي... جان، بوشراق، سارالڭ، سەپرا...

قىز نازلىق ئىڭراپ يىگىتنىڭ قوينىغا تېخىمۇ بەكرەك شۇڭغىدى. تال باراڭنىڭ ئاراچلىرىدىن تالا - تالا نۇرلىرىنى تۆكۈپ تۇرغان تولۇن ئاي قىز - يىگىتنىڭ بۇ ئىشلىرىدىن خىجىل بولغاندەك ئاستا بۇلۇت كەينىگە يوشۇرۇندى!

2009 - يىلى، قەشقەر - يوپۇرغا

مۇزلىغان يۇرەك

ناھىيەگە بىۋاستە قاراشلىق ئىدارە ـ ئورگانلاردىكى ياش مىللىي كادىرلارنى «گۈل تاقاپ تۆۋەنگە چۈشۈرۈپ ئاساسىي قاتلامدا چىنىقتۇرۇش» دولقۇنىنىڭ تۇنجى تۇركۈمىدە نۆۋەت ئويلىمىغان يەردە مېنىڭ بېشىمغا كېلىپ قالغانىدى.

ـــ ئاساسىي قاتلامغا بېرىپ بىر ـ ئىككى يىل چىنىقسىڭىز، ناھىيە باشلىقلىرىغا دەپ مۇشۇ ئىدارىغىلا ئۆستۈرۈپ ياندۇرۇپ كېلىمەن. ھازىر كادىرلارنى تاللاپ ئۆستۈرۈشتە بۇ ئەڭ ئالدىنقى شەرت، ـــ دېدى ئىدارە باشلىقى مېنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ تۇرۇپ، ـــ سىز تېخى ياش، ھامان بىر كۈنى ئاساسىي قاتلامغا بارماي قۇتۇلالمايسىز، شۇڭا كېيىن بارغاندىن بالدۇر بارغان ياخشى. سىزنىڭ ھازىر خوتۇن, بالا ـ چاقىلىرىڭىز بولمىغاندىكىن، ئانچە ئېغىر كېلىپمۇ كەتمەيدۇ!

خېلى ئۇزۇندىن بۇيان ئويلىشىپ مۇزاكىرە قىلىنىپ، يېغىن ئېچىپ قارار قىلىنىپ بولغان بۇ ئىشقا ئەمدى ھەر نېمە دېگەن بىلەنمۇ بىكار ئىدى. شۇڭا باشلىقنىڭ ئىشخانىسىدىن ئۇن ـ تىنسىز قايتىپ چىقتىم. ئەتىسى ئەتىگەندە ئىدارە باشلىقى مېنى ئۆزىنىڭ ماشىنىسى بىلەن «قۇم جىگدە» كەنتىگە ئېلىپ ماڭدى. «قۇم جىگدە» كەنتى ناھىيە بازىرىدىن ئەللىك تۆت كىلومېتىر، يېزا بازىرىدىن يىگىرمە سەككىز كىلومېتىر يىراقلىقتىكى چەت، ياقا بىر كەنت بولۇپ، مەن كەنتكە «مۇئاۋىن سېكرېتار» لىقتىن ئىبارەت شەرەپلىك ۋەزىپە بىلەن كېتىپ باراتتىم. ناھىيەدىن يېزا بازىرىغىچە بولغان يول ئاسفالىت، يېزا بازىرىدىن كەنتكىچە بولغان يول توپا كەلكۈندەك ئېقىپ تۇرىدىغان، ئېگىز ـ پەس يول ئىدى.

بىز چۈشكە يېقىن كەنتكە كەلدۇق. كەنت قورۇسىنىڭ تۆمۈر دەرۋازىسى ھاڭدەك ئوچۇق بولۇپ، ئىشخانىلاردا ھېچ ئادەم بارەك قىلمايتتى. قورۇنىڭ ئىچىدىن زەي شور - توپا ئۆرلەپ كەتكەن بولۇپ، ئادەم تىزىغچە پېتىپ قالاتتى. سۇۋاقلىرى زەيلىشىپ چۈشۈپ كەتكەن، دېرىزە ئەينەكلىرى چېقىلغان بەش - ئالتە ئىش-خانىنىڭ ھەممىسىگە مۇشتەك يوغان قۇلۇپلار سېلىنغان بولۇپ، قارىغاندا خېلى ئۇزۇندىن بۇيان ئادەم كىرمىگەندەك قىلاتتى. قو-رۇدىن غېرىبلىق، مەيۈسلۈك، مەينەتچىلىك ۋە چۈشكۈنلۈك تۆكۈ-لۈپ تۇراتتى.

— كەنتنىڭ شارائىتى سەل ناچار، يېزىدىن يىراق، تۇرمۇشتا ئازراق قىينىلىپ قالىسىز. لېكىن ھېچقىسى يوق. بىر - ئىككى يىل دېگەن ھەش - پەش دېگۈچە ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدى ئىدارە باشلىقى تاماكىسىغا ئوت تۇتاشتۇرغاچ، — ئادەملىرى بەك يۇۋاش، مېھماندوست، ئاسانلا كۆنۈپ ئۆزلىشىپ كېتەلەيسىز. سىرتتىن موتوسىكلىتىنىڭ گۈرۈلدىگەن ئاۋازى ئاڭلىنىپ، نەچچە مىنۇت ئۆ-تە - ئۆتمەيلا ئوستىبېشى قويۇق توپا - چاڭغا مىلەنگەن قىرىق بەش - ئەللىك ياشلار ئەتراپىدىكى بىرەيلەن كىرىپ كەلدى. ئۇ موتوسىكلىتىنى ئالدىراپ چۈشۈپ ئالدىمىزغا يۈگۈرۈپ دېگۈدەك كېلىپ بىز بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى.

— تىچلىقمۇ، تىچلىق تۇردىلىمۇ؟ مانا ھازىرلا يېزىدىكى يى-غىندىن كېلىشىم، سىلەرنى ساقلاپ قالامدىكىن دەپ ئەنسىرەپ بەك ئىتتىك مېڭىپ!....

— بىزمۇ تېخى ھازىرلا كېلىپ تۇرۇشمىز، مانا بۇياق ئىدارە-مىزدىن سىلەرنىڭ كەنتكە كەلگەن قاۋۇلجان بولىدۇ.

— تېخى كىچىكلا بالىكەنغۇ، باياتىن يېزىدىكى يىغىندا ساۋ شۇجى بۇلارنىڭ تۇرمۇشىنى ياخشى ئورۇنلاشتۇرۇش ھەققىدە ئالا-ھىدە تاپىلىغانىدى، — سېكرېتار مېنىڭ بېشىمدىن ئايىغىمغىچە تولۇق قاراپ چىققاندىن كېيىن، ئىدارە باشلىقىغا قاراپ گېپىنى

داۋاملاشتۇردى، ــ خاتىرجەم بولسىلا ئەلى جۇيجاڭ. بۇ بالىنى ئوبدان ئوگىتىۋالىمىز. يۇرسىلە، ئاۋۋال ئويگە كىرىپ بىرەر تەلمەدىن قوغۇن ـ تاۋۇز يېگەچ پاراڭلىشايلى!

ــ بولدى سېكرېتار، قوغۇن ـ تاۋۇزنىمۇ كېيىنچە يېيىشەرمىز. مېنىڭ ئىدارىدە قىلىدىغان ئالدىراش ئىشلىرىم بار. مەن ماڭاي، ئەمىسە قاۋۇلجان سىلىگە قالدى، تۇرمۇشىنى ئوبدانراق ئورۇنلاشتۇرۇپ قويالا!

ــ بۇنىڭدىن ئەنسىرىمىسىلە!

يوتقان ـ كۆرپەمنى ئېلىپ قالدىم. ئىدارە باشلىقى ماشىنىسىغا چىقىپ قويۇق توپا توزىتىپ ھەش ـ پەش دېگۈچە كۆزدىن غايىب بولدى.

ــ ئىشىنىڭ ئۇستىگە ئىش، ئادەم زادى ئارام تاپالمايدۇ بۇ خەقنىڭ دەردىدە! ــ ئۆز ـ ئۆزىگە غۇدۇرىدى سېكرېتار خاپا بولغاندەك قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، ــ ئۇكام سىز مۇشۇ يەردە بىر دەم تۇرۇپ تۇرۇڭ، مەن كەنت مۇلازىمەتچىسىنى تېپىپ كېلەي. ئۇ سىزگە ياتاق راسلاپ بەرسۇن، ــ سېكرېتار شۇنداق دەپلا موتوسىكلىتىنى گۈرۈلدىتىپ مىنىپ ھويلىدىن چىقىپ كەتتى.

شور توپا ئۆرلەپ تۇرغان غېرىبانە قورۇدا جىنىدەك يالغۇزلا قالدىم. ئەتراپقا قارىغانچە مېنى ئۆزىچە قاتتىق يىغا تۇتۇپ كەتتى!... باش كۇزىنىڭ قاغجىراق ئاپتىپىدا ھۇۋقۇشتەك يالغۇز ئولتۇرىمەن. ئۇسساپ، قورسىقىم ئېچىپ لەۋلىرىم شورلىشىپ كۆزلىرىمگە قىزىللىق تىقىلىپ كەتتى، لېكىن نە سېكرېتار، نە مۇلازىمەتچى كۆرۈنمەيتتى. دەرۋازا ئالدىغا چىقىپ ئەتراپقا قارىسام يېقىن ئەتراپتا بىرەر ئۆيمۇ يوق. شۇنىڭ بىلەن كەنتنىڭ ئالدىدىكى بەش ـ ئالتە سىنىپى بار باشلانغۇچ مەكتەپكە ئۇدۇللا كىرىۋەردىم. مەكتەپ ئىچى خېلى ئوبدانلا كۆكەرتىلگەن بولۇپ، سىنىپ ئالدىدىكى ئۇزۇم ـ تاللار چىرايلىق باراڭغا ئېلىنغان، باراڭلاردا ساپسېرىق، ياپيېشىل ئۇزۇملەر ئېسىلىپ تۇراتتى. باراڭ ئاستىدا بىر

باسما قۇدۇق بولۇپ، يېنىغا يوغان بىر سېغىز كۇپ قويۇلغانىدى. كۇپتىن سۇ سىزىپ تۇراتتى. بېرىپلا باراڭ چاتمىسىغا چىگىپ قويۇلغان كۇرۇشكا بىلەن كۇپتىكى سۇدىن تازا بىر ئىچىپ «ئۇھ» دەپ تۇرۇشۇمغا ياندىكى ئىشخانىدىن چىرايلىققىنا كەلگەن بىر خانىم چىقىپ ماڭا قاراپ تۇرۇپلا قالدى!

ئۇ ــ نۇرگۈزەل ئىدى. ئىككىمىز ئەنە شۇنىڭدىن باشلاپ تونۇشۇپ قالدۇق. شۇنداققۇ! سەن مەكتەپتە، مەن كەنتتە ياتاتتىم. ھەر كۈنى سەن ياتقىڭدا تاماق ئېتىپ مېنى چاقىراتتىڭ. سەن دەرستىن چۈشكەندىن كېيىن مەكتەپتە بىللە تىك ــ تاك توپ ئويناپتۇق، كىتاب كۆرەتتۇق، پاراڭلىشاتتۇق. بۇ يەردىكى تەنھالىق، غېرىبلىق ۋە شارائىت بىزنى بىر ــ بىرىمىزگە تەبىئىيلا تېزلا يېقىنلاشتۇرۇۋەتتى. بىز ھەر جۈمە كۈنلۈكى چۈشتىن كېيىن بەزىدە بىرەر دېھقانىنىڭ ئېشەك ھارۋىسىغا، بەزىدە سوپەك، تىراكتورلىرىغا چىقىپ ناھىيەگە كېتەتتۇق. سېنىڭ ئۆيۈڭ ناھىيە ئىچىدە ئىدى. مەن ئىدارىگە كىرىپ ياتقىمنى يوقلاپ سۈپۈرۈپ تازىلىۋېتىپ، بەزىدە شۇ كۈنىلا، بەزى بەكرەك كەچ قالغان كۈنلىرىمىز ياتقىمدا يېتىپ، ئەتىسى يەنە كىرا ماشىنىسىغا چىقىپ، چوڭ ئۆيگە كېلىپ ئانام، ئۇرۇق ــ تۇغقانلار بىلەن كۆرۈشەتتىم! يەكشەنبە كۈنلۈكى چۈشتىن كېيىن كەنتكە بىر ئاماللارنى قىلىپ كېتەتتۇق. بىزنىڭ ئاشۇ يىگىرمە سەككىز كىلومېتىرلىق يولنى نەچچە قېتىم قار ــ يامغۇر، بوران ــ شامالدا، كېچىلەردە پىيادە مېڭىپ كەتكەنلىكىمىزنى ساناپ بولالمايمەن. سېنىڭ غەيرىتىڭگە، جۇرئىتىڭگە كۆڭلۈمدە ئاپىرىن ئېيتاتتىم. پۈتلىرىڭ قاپىرىپ ھۇررەك ــ ھۇررەك ئىششىپ كەتسىمۇ، قىلچە چاندۇرمايتتىڭ، جاندىن ئۆتكۈدەك سوغۇقتا توڭلىدىم، پۈزغىرىم ئىسسىقتا تەرلىدىم دەپ باقمايتتىڭ، تېخى ماڭا:

— بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ، غەيرەتلىك بولۇڭ، ئىشەنچ-ئىزنى ھەرگىز يوقاتماڭ، دەپ تەسەللى بېرەتتىڭ.

ئاشۇ كۈنى ھېلىمۇ ھازىرقىدەك ئېنىق ئېسىمدە. ئۇ 22 - دې-كابىر كۈنى ئىدى. جۈمە كۈنلۈكى ئۆيگە كېتىدىغان چاغدا يېزا با-زىرىغا بارىدىغان ھېچنېمە چىقمىدى. كۈن ئولتۇرۇپ كەتتى. ھاۋا تۇتۇلۇپ، ئەتراپ گۇممىدە قاراڭغۇلىشىپ شۇنداق جۇدۇنلۇق قار سوغۇقى بولۇپ كەتتى. سەن شۇ كۈنى ئۆيۈڭگە بارمىساڭ قەتئىي بولمايتتى. داداڭ ئېغىر كېسەل بولۇپ، ئاكاڭ ئەتىلا داداڭنى ئۇ-رۇمچىگە ئېلىپ ماڭاتتى. شۇڭا، سەن داداڭ بىلەن كۆرۈشۈۋالما-ساڭ بولمايتتى.

— دادام بۇ كەمگە يولۇمغا قاراپ ئولتۇرغاندۇ. لېكىن مەن... ئاۋازىڭ يوقاپ كەتتى. مەن سەن بىلەن تونۇشقان شۇنچە ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بۇيان سېنىڭ بۇنداق بىچارە، مەيۈس ھالەتتە تۇرۇپ گەپ قىلغىنىڭنى، يىغلىغىنىڭنى كۆرۈپ باقماپتىكەنمەن. شۇڭا ساڭا قەۋەتلا ئىچىم ئاغرىپ كەتتى. يۈرىكىم «جىغغىدە» قىلىپ كۆڭلۈم بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى.

— كۆڭلىڭنى يېرىم قىلماڭ، چوقۇم بىر ئامال قىلىمەن، مۇشۇ يەردە سەل - پەل تۇرۇپ تۇرۇڭ! — دېدىم ۋە يۇگۇرگەنچە ئۇدۇل سېكرېتارنىڭ ئۆيىگە باردىم.

— موتوسىكلىتلىرىنى بېرىپ تۇرغان بولسىلا، ئۆيگە بارىدىغان جىددىي ئىشىم چىقىپ قالدى!

— بۇ كېچىدە... مۇشۇنچە سوغۇقتا قانداقمۇ موتوسىكلىت مى-نەرسىز؟

— قېلىن كىيىنىۋالدىم، ئالدىرىمايراق ماڭارمەن!

— ئەمىسە يولدا دىققەت قىلىڭ، ھاۋا سوغۇق، يول تېيىلغاق، ئاۋايلاپ مېڭىڭ!

بىز موتوسىكلىت بىلەن ماڭدۇق. سوغۇق يوز، بۇرۇنلىرىمىزنى ھەرىدەك چاقاتتى. سەن يۈزۈڭنى دۇمبەمگە قويۇۋالغانىدىڭ. بىز

يېزا بازىرىغا يېقىنلاشقاندا مېنىڭ قولۇم، پۇتۇم توڭۇپ سېزىمىم-
نى يوقاتتى. سىقىراپ ئاغرىپ رولنىمۇ تۇتالمىدىم. بۇرنۇم بىلەن
يۇزۇم ئېچىشىپ ۋاڑىلداپ كەتتى. يەنە مۇشۇنداق مېڭىۋېرىدىغان
بولساق، ئىزىمدا قېتىپلا قالىدىغاندەك ئىدىم. شۇڭا موتوسىكلىت-
نى توختىتىپ چۈشۈپ قولۇمنى جۇۋامنىڭ ئىچىگە تىقىپ ئى-
زىمدا سەكرەپ پىرقىراپ كەتتىم. قولۇم چىدىغۇسىز ئېچىشىپ
سىرقىراپ ئاغرىپ كەتتى.

ـــ بەك توڭلىدىڭىزمۇ؟ بەك توڭلىدىڭىزمۇ قاۋۇل؟

ـــ ياق، ئانچە ئەمەس، سەل تۇرۇۋالسامىلا ئىسسىپ قالىمەن!

بىز يېزا بازىرىغا بارغاندا بازاردا بىرەر قاتناش ئەمەس، بىرەر
ئادەممۇ قالمىغانىدى. توڭغىنىمنى دېسەم، موتوسىكلىتنى ئىزد-
غىلا چۆرۈۋېتىپ، ئۆدۈل كەلگەن بىر ئۆيگە كىرىپ كەتكۈم كېلەت-
تى. لېكىن ساڭا قارىسام... چىرايىڭنى ئېنىق كۆرەلمىسەممۇ يۈ-
رىكىم تۇيۇپ، يۈرىكىم كۆرۈپ تۇرۇۋاتاتتىكى، كۆزلىرىڭدە ياش،
چىرايىڭدا ئادەم چىدىغۇسىز مەيۈسلۈك بار ئىدى!

ـــ ماڭايلى، موتوسىكلىت بىلەن مېڭىۋېرەيلى نۇرگۈزەل. بۇ
كېچىدە قاتناش تاپالمىغۇدەكمىز!

ـــ لېكىن بەك توڭۇپ كېتەرسىزمىكىن؟...

ـــ توختاپ ـ توختاپ ئالدىرىماي ماڭارمىز، يۇرۇڭ!

جاھاننىڭ ھەممە سوغۇقى بىزگىلا تېگىۋاتقاندەك ئىدى. يۈرۈ-
تىن چىقىپ ئارا جاڭگالغا كەلگەندە سوغۇق تېخىمۇ كۈچىيىپ
كەتتى. پۇت ـ قوللار ئۈيۈشۈپ ئاغرىپ، يۈز، بۇرۇن ۋۇجۇلداپ ئې-
چىشاتتى. ئارا جاڭگالدىن كېسىپ ئۆتىدىغان «ئاق ئۆستەڭ» ئېگىز
كۆڭرۈكىگە كەلگەندە، پەقەتلا بەرداشلىق بېرەلمىدىم. قولۇم رولنى
زادىلا تۇتۇپ تۇرالمىدى. سەنمۇ چاندۇرماي ئولتۇرغىنىڭ بىلەن
بەكلا توڭۇپ كەتكەن بولساڭ كېرەك، ماڭا بارغانچە مەھكەم يې-
پىشماقتا ئىدىڭ. مەن سەندىن سورىمايلا، ساڭا گەپ قىلمايلا مۇ-
توسىكلىتنى توختاتتىم. قولۇم بەك توڭۇپ كەتكەچكە، پەلەينى يا-

مان تەستە ئېلىپ قوللىرىمنى جۇۋانىنىڭ ئىچىگە تىقىپ تۇگۈلۈپ ئولتۇرۇپ قالدىم. قولۇم ھېچ ئىسسىمايتتى. پۈتۈن بەدىنىم، يۈرىكىم مۇزلاپ كەتكەندەك ئېچ ـ ئىچىمدىن جاقىلداپ تىترەيتتىم. سەن ئاستا ئالدىمغا كەلدىڭ، موتوسىكلىتىنىڭ چىراغ يورۇقىدا مەن سېنى كۆرۈپ تۇراتتىم. سەن ئۇزۇن پەلتوينۇڭنىڭ تۇگمىلىرىنى بىر ـ بىرلەپ يېشىپ، قات ـ قات كىيىۋالغان مايكىلىرىڭنى ئاستا قايرىدىڭ ـ دە، شۇنچىلىك بوش ئاۋازدا شۇڭىلىدىڭ:

ـــ قولىڭنى ئىچىمگە تىقىڭ!

ساڭا قاراڭغۇلۇق ئىچىدە تىكىلىپ قاراپ مىدىر ـ سىدىر قىلىماي، ئۆز قولاقلىرىمغا ئىشەنمەي ئولتۇرۇپلا قالدىم.

ـــ قوپۇڭ، قولىڭنى ئىچىمگە تېقىۋېلىڭ! ـــ سەن شۇنداق دەپ ئاستا ئېڭىشىپ قوللىرىڭ بىلەن قوللىرىمنى تۇتۇپ ئىچىگگە تىقىپ قويدۇڭ. مەن گويا ھەيكەلدەك نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي قېتىپلا تۇراتتىم.

ـــ تېخىمۇ ئىچكىرى تىقىڭ، تېخىمۇ يۇقىرىسىغا ئاچىقىڭ! ـــ سەن شۇنداق دەپ ماڭا مەھكەم يېپىشىپ يۇزلىرىڭنى يۇزلىرىمگە، لەۋلىرىڭنى لەۋلىرىمگە تەگكۈزدۇڭ. تەندىن ـ تەنگە ئوتتەك ھارارەتلىك بىر ئىسسىق ئېقىم ئۆتۈپ، جىسمىم بارا ـ بارا ئىللىشقا باشلىدى. مۇزدەك قوللىرىم بىلەن سىلىق، يۇمشاق، ئوتتەك قورساقلىرىڭنى، ئاندىن ئالمىدەك چىڭ، چوغدەك ئىسسىق كۆكسۈڭنى مەھكەم تۇتۇۋالدىم!...

نۇرگۈزەل. بىز تونۇشقان شۇنچە ئۇزۇن كۈنلەردىن بۇيان نۇرغۇن ۋاقىت بىللە يۈرۈپتىكەنمىز. بىرگە تاماق يەپ، پاراڭلىشىپ، كۈلۈشۈپ، بىر ـ بىرىمىزگە ئۈمىد، ئىلھام، تەسەللى بېرىشىپ كەپتىكەنمىز. نەچچە، نەچچە كېچىلەر پىيادە بىرگە مېڭىپتىكەنمىز. بىر ـ بىرىمىزگە مېھرىمىز ئوتتەك چۈشۈپتىكەن. بىر ـ بىرىمىزنى چۈشىنىپتىكەنمىز. لېكىن تاكى مۇشۇ دەقىقىلەرگىچە بىر ـ بىرىمىزگە بىرەر ئېغىز سۆيگۈ ـ مۇھەببەت توغرىسىدا گەپ

قىلىشماپتىكەنمىز. بىر ـ بىرىمىزنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قاراشـ ماپتىكەنمىز. بىر ـ بىرىمىزنىڭ قولىنىڭ ئۇچىنى تۇتۇشۇپ باقـ ماپتىكەنمىز. لېكىن بۇگۈن!... تەندىن ـ تەنگە چوغدەك ئىسسىق هارارەتلىك ئېقىم ئۆتۈپ قاتقان تەنلەر ئاستا ـ ئاستا ئېرىدى. سېنىڭ يۈزۈڭ يۈزۈمدە. كۆزۈڭ كۆزۈمدە، لېۋىڭ لېۋىمدە ئىدى! مەن سېنى مەھكەم قۇچاقلاپ يۇز ـ كۆزلىرىڭگە، لەۋلىرىڭگە چەكسىز مېھرىم بىلەن سۆيۈپ كەتتىم! سەنمۇ پۈتۈن ئىختىيارىڭـ نى تاشلاپ، ماڭا بارغانچە مەھكەم يېپىشماقتا ئىدىڭ!

شۇ كۈنى ئارا جاڭگالدىن چىقىپ ئۇزاق ماڭمايلا موتوسىكلىتـ نىڭ كەينى چاقىنىڭ يىلى چىقىپ كەتتى. موتوسىكلىتنى مەن يېتىلەپ سەن كەينىدىن ئىتتىرىپ مېڭىپ، مىڭ بىر جاپادا ئالتە مەھەللىگە ئەكېلىپ، بىر دېھقانىنىڭ ئىشىكىنى مۇشلاپ يۇرۇپ، موتوسىكلىتنى شۇ ئۆيگە ئەكىرىپ قويۇپ، پىيادە مېڭىپ ناھىيەـ گە كىرىپ كەتتۇق!... مەن شۇ ئاخشىمى يېتقانچە پۈتۈن بەدـ نىم ئۇرۇپ ـ چېقىۋەتكەندەك سقىراپ ئاغرىپ، كۆز، بۇرۇنلـ ىرىمدىن توختىماي سۇ ئېقىپ، ئۆره تۇرغۇدەك جان ـ مادار يوق ساق بىر ھەپتە يېتىپ قالدىم! شۇ بىر ھەپتە ئىچىدە سېنى قانچەـ لىك سېغىنغانلىقىمنى، ساڭا قانچىلىك كۆنۈپ قالغانلىقىمنى، سەن بىلەن ئۆتكۈزگەن كۈنلەرنى قانچە قېتىملاپ ئويلىغانلىقىمنى ساناپ ۋە تىل بىلەن ئىپادىلەپ بېرەلمەيتتىم! شۇنداق سېغىنىش ۋە ئازابلىق ئوي ـ خىيال ئىچىدە جۇمە كۈننى مىڭ تەستە ئەكەلـ دىم. مەن شۇنىڭغا ئىشىنەتتىمكى، مۇشۇ بىر ھەپتە ئىچىدە سەنمۇ مېنى چوقۇم ئويلىدىڭ. چوقۇم سېغىنىدىڭ. بۇگۈن چوقۇم مېنى ئىزدەپ كېلەتتىڭ!... دېگەندەك كەچكە يېقىن سەن ياتقىمغا كىـ رىپ كەلدىڭ. نېمىشقىدۇر كۆزلىرىمگە مۇشۇ بىر ھەپتە ئىچىدىلا چىرايىڭ سارغىيىپ، كۆزلىرىڭ ئولتۇرۇشۇپ كەتكەندەك كۆرۈنۈپ كەتتىڭ. سېنى كۆرۈپلا ئۆزۈچە مېنى قاتتىق يىغا تۇتۇپ كەتتى. بىر ھەپتە ئىچىدە مېنىڭ چىرايىمنى ئۆزگىرىپ كەتكەن بولسا

كېرەك، سەنمۇ ياتاقتا كىرىپلا ماڭا قاراپ چەكچىيىپ تۇرۇپلا قالىدىڭ!

كۆزلەر يۈرەكلەردىكى پىنھان سىرلارنى ھەش - پەش دېگۈچە ئاشكارىلاپ قويىدى. بىز ئۇن - تىنسىزلا بىر - بىرىمىزنىڭ باغرىغا سىڭىشىپ كەتتۇق!...

نۇرگۈزەل. بىزنىڭ «قۇم جىگدە» كەنتىدىكى كۇنلىرىمىز ئەنە شۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ مەنىلىك ئۆتۈشكە باشلىدى. بىر - بىرىنى چىن دىلىدىن ياخشى كۆرۈشىدىغان بىر جۈپ قىز - يىگىت دوزاختا ياشىسىمۇ جەننەت ھۇزۇرىنى سۈرەلەيدىغان گەپكەن. بۇ كەنتنىڭ يىراقلىقى، نامراتلىقى، تۇپا - تۇمانلىرى، ھۆل - يېغىن، قار - شۇنىرغانلىرى... ھېچنېمىسى كۆزىمىزگە كۆرۈنمەيتتى!

نۇرگۈزەل. مەن بۇ يەردە ئاشۇ چاغلاردىكى شېرىن كۇنلىرىمىزنى، ھېس - ھاياجانغا تولغان مىنۇت - دەقىلىرىمىزنى قايتا ئويلاپ ئۆزۈمنى تېخىمۇ ئازابلىغۇم، كۆيۈپ كۇل بولۇپ نىمجان ھالەتكە كېلىپ قالغان يۈرىكىمنى تېخىمۇ پۈچىلىغىم يوق! ئىش قىلىپ، شۇ چاغلاردا بىز بىر - بىرىمىزنى كۆڭلىمىزدە ئاللىقاچان مەڭگۈلۈك ھەمراھ دەپ مۇقىملاشتۇرۇپ بولغانىدۇق! لېكىن... لېكىن... ئەسلىي مەن شۇ كۇنى مەكتىپىڭگە كىرمىگەن بولسام، سېنىڭ ئاشۇ نومۇسسىز رەزىل گەپ - سۆزلىرىڭنى ئاڭلىمىغان بولسام ياخشى بوپتىكەن نۇرگۈزەل! مەن نېمە دەپمۇ شۇ كۇنى سېنى ئىزدەپ كىرىپ قالغان بولغىيتتىم؟!...

ئۇ كۇنىمۇ يەنىلا ھازىرقىدەك ئېنىق ئېسىمدە تۇرۇپتۇ. ئۇ 17 - ئىيۇن كۇنى ئىدى، مەن چۈشتىن سەل ئاشقاندا بىر دېھقان بەرگەن ئىككى چىلگە قوغۇننى ئېلىپ مەكتىپىڭگە كىردىم، ياتىقىمىڭنىڭ ئالدىغا كەلسەم، ياتاق ئىچىدىن سېنىڭ خۇددى ماڭا قىلغاندەك نازلىق ئاۋازىڭ ئاڭلىنىپ قالدى. ئىزىمدا چىپچىدا تۇرۇپ قالدىم.

— ئۇنداق قىلمىسىلا كۆپكۈندۈزدە، ھېلى بىرى كىرىپ قالسا!...

— كىم كىرەتتى؟ ھازىر ھېچكىم يوق. باشقا ئوقۇتقۇچىلار دېگەن دەرستە تۇرسا... — بۇ يېزىلىق مائارىپ ئىشخانىسىدىكى ئەمەت تاش دېگەن ئادەمنىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇ ئادەم بۇ مەكتەپكە پات - پات كېلىپ تۇراتتى.

— ياق، ئۇنداق قىلمىسىلا، قويۇۋەتسىلە، ھېلى بىرى...!

— ھېچنېمە بولمايدۇ، بىردەمدە تۇگەيدۇ، جىم تۇرۇڭە!

— ياق، ياق، ئەمدى مېنىمۇ كۈن ئالغىلى قويسىلا، نەچچە يىل بولدى، يۆتكەپ قويىمەن دەپ ئالداپ كەلدىلە، ئەمدى بىز بۇنداق قىلمايلى، مېنى كۈن ئالغىلى قويسىلا!

— يۆتكەپ قويىمەن، يەنە نەچچە ۋاقىت تەخىر قىلىڭ. بۇگۈن ئاتايىن سىزنى دەپ كەلدىم... بىر قېتىم... بىردەمدە تۇگەيدۇ!

— يا...ق... يا...ق!

— مانا ھازىرلا... ھازىرلا... جىم تۇرۇڭە!...

— راست گەپ قىلسام بۇگۈن مىجەزىم يوق، قوپۇپ كەتسىلە!

— مەيلى!

— ياق!!...

نۇرگۈزەل. مەن سېنىڭ تۇرۇقۇڭغا قاراپ، گەپ - سۆزلىرىڭنى ئاڭلاپ، ساڭا شەك - شۇبھىسىز ئىشەنچ قىلغانىدىم. سېنى ئۆمۈر - لۈك ھەمراھىم قىلىپ تاللىغانىدىم. لېكىن... ئىككى چىلگە قو - غۇننى ياتقىنىڭ ئالدىغا قويۇپلا ئاستا كەينىمگە ياندىم. مېنىڭ بۇنداق شەرمەندە گەپلەرنى يەنە ئاڭلاۋېرىشكە تاقىتىم قالمىغانىدى. ئەسلىي سەن ئۇ ئىپلاس بىلەن خېلى بۇرۇندىنلا ئاپاق - چاپاق بو - لۇشۇپ يۇرۇشكەن ئىكەنسەن ئەمەسمۇ، نۇرگۈزەل! شۇنداق تۇرۇپ، كۆڭلۈڭنى، مەيلىڭنى بىراۋغا بېرىپ بولغان تۇرۇقلۇق نېمىشقا مېنىمۇ چۆرگىلىتىپ قايمۇقتۇرۇپ يۈردۈڭ دەيمەن؟!

نۇرگۈزەل. شۇنىڭدىن كېيىن نېمىشقا ساڭا قاپاق ئېچىپ قا -

رىمىغانلىقىمنى، ئۆزۈمگە يېقىن يولاتمىغانلىقىمنى، كۆز ياشلىرىڭغا قىلچىلىك پەرۋا قىلمىغانلىقىمنى ئەمدى بىلگەنسەن! ئەمدى چۈشەنگەنسەن!؟ مەن ئەسلىي ۋاپاغا مەڭگۈلۈك ۋاپا قىلىدىغان، ئەقىدىگە مەڭگۈلۈك ئەقىدە قىلىدىغان ئىمانلىق ئەركەك ئىدىم! سېنى مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشتۈرەرمەن دەپ نىيەت قىلغانىدىم، بىراق...!

«قۇم جىگدە» كەنتىدە زادىلا تۇرغۇم كەلمىدى. نەچچە كۈنلەپ ئاچ قالساممۇ سېنىڭ ئەتكەن تامىقىڭنى يېيىشكە رايىم بارمىدى. ياتىقىڭغىمۇ چىقمىدىم. ياتىقىمغا كىرسەڭمۇ گەپ قىلمىدىم. راست گەپنى قىلغاندا سەندىن قاتتىق رايىم يېنىپ كەتكەن، سەندىن قاتتىق يىرگىنىپ كەتكەنىدىم... ئەگەر ئاشۇ كۈنى گەپ ـ سۆزلەرنىڭ ئۈستىگە كىرىپ قالمىغان بولسام، مېنى قاچانغىچە كولدۇرلىتىپ، دوپپامغا جىگدە سېلىپ يۈرەتتىڭ دەيمەن، نۇرگۈزەل! يەنە كېلىپ مېنى ئالداشقا قانداقمۇ كۆڭلۈڭ چىدىغاندۇ؟ ۋىجدانىڭ ئۇنىغاندۇ؟!...

«قۇم جىگدە» كەنتىدىن ساڭا خوشمۇ دېمەي يېنىپ كەلدىم. سەن نەچچە قېتىم ناھىيەگە كېلىپ ياتىقىمغا ئىزدەپمۇ كىرىدىڭ. لېكىن مېنىڭ ساڭا قارارغا كۆزۈم يوق ئىدى. ئادەم دۇنيادا ئەقىدە قىلغانىنى بىلىدىغان ئادەمگە ئەقىدە قىلىشى كېرەك، جان چىقىپ كەتسىمۇ! مەن ھەرگىزمۇ بىر قېتىم تۆكۈرگەن تۆكۈرۈكىنى قايتا ئېغىزغا ئالىدىغان لايپاسلاردىن ئەمەس. سەن ئەمدى قان يىغلىساڭمۇ پەرۋايىم پەلەك! مەن سەندەك بىر قىزنىڭ بۇ دۇنيادا بار ـ يوقلۇقىنى پۈتۈنلەپ ئۇنتۇپ كەتتىم!

ئۇمىدىم، سەنمۇ مەندەك بىر ئادەم بىلەن تونۇشۇپ قالغىنىڭنى پۈتۈنلەي ئېسىڭدىن چىقىرىۋەت! بولدى، ئۇ كۈنلەرنى مەڭگۈلۈك ئۇنتۇپ كەت!

2005 ـ يىلى، يوپۇرغا

بەخت ئىزدەش

گەرچە ئۇ قىز بىلەن تېلېفوندا كۆرۈشۈپ كېلىۋاتقىلى بىرەر يىلغا يېقىنلىشىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن تېخىغىچە بىرەر قېتىممۇ يۈز تۇرا كۆرۈشۈپ باقمىغانىدىم. شۇڭا ئۇنىڭ بۇگۈنكى گېپى مېنى قاتتىق ساراسىمگە سېلىۋەتتى.

ــ ئەتە كەچ سائەت سەككىزدە «ئېقىن دەريا» ئارامگاھىدا ساقلايمەن. شۇ يەرگە بېرىڭ!

قولۇم ھېچ ئىشقا بارمايتتى. ئۆزۈمچە يۇرىكىمگە يىنىك تېتىرەك ئولىشىپ، پۈتۈن بەدىنىم ئوت بولۇپ چاراسلاپ كۆيەتتى. خۇددى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىمنى ئەتراپىمدىكى ھەممە ئادەم بىلىپ قالغاندەك، ھېچكىمگىمۇ تىكىلىپ قارىيالمايتتىم. شۇڭا ئىشتىن يېرىم سائەت بالدۇر چۈشۈپ ئۆيگە يېنىپ كىردىم.

ــ بۇگۈن بەك خۇشالغۇ، كۆزلىرىڭ ئويناپ كېتىپتۇ، بىرەر يېڭىلىق يوقتۇ ـ ھە؟

ئۇجۇقۇپ كەتتىم. ئايالىم شۇ تاپتا كۆز نۇرى بىلەن يۇرىكىمدىكى ھەممە سىر ـ ئەسرانى بىلىۋالماقچى بولۇۋاتقاندەك، كۆزلىرىمنىڭ ئىچىگە قاراپ ئولتۇراتتى. يۇرىكىم چىممىدە قىلىپ قالدى. «ئۇمۇ بىلىپ قالغانمىدۇ ـ يا؟»

ــ كۇندىكىگە ئوخشاشقۇ. نەدىكى گەپنى قىلىپ...!

ئايالىم بىلەن يەنە سەل ـ پەل بىللە ئولتۇرسام، ئۇ راستىنلا يۇرىكىمدىكى سىر ـ ئەسرانى كۆرۈپ ــ بىلىپ قالمىدىغاندەك ئىتتىك ئورنۇمدىن تۇرۇپ كۇتۇپخانامغا كىرىپ كەتتىم.

ــ چاي دەملەپ ئەكىرىپ بېرەيمۇ؟

ــ بولدى، ئۇسسىمىدىم!

كومپيۇتېرىمنى ئېچىپ قويۇپ ئېكرانغا قاراپ ئولتۇرىمەن. لېكىن بىر قۇرمۇ خەت ئۇرالمايمەن. ئىچ - ئىچىمدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان بىر تاتلىق، شېرىن ھېس - تۇيغۇدىن بەدەنلىرىم يېنىك تىترەيدۇ. يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سالىدۇ. كاللامدا نۇرغۇن خىيال بار. لېكىن زادى نېمە ئويلاۋاتقانلىقىمنى بىلەلمەيمەن. «ئۇ زادى قانداقراق قىزدۇ؟ ئەتە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكەندە قانداق بولۇپ قالارمەن، نېمە دەرمەن؟...»

قىزنىڭ گەپ - سۆزلىرى شۇنچىلىك مۇلايىم، شۇنچىلىك مېھرىلىك ۋە شۇنچىلىك نازلىق ئىدى. ئۇنىڭ بىلەن تېلېفوندا ھەر كۈنى نەچچە سائەتلەپ پاراڭلىشىپ كېتەتتىم. بىزنىڭ دېيىشىمىيدىغان گەپلىرىمىز يوق ئىدى. مەن ئۇنى بۇ دۇنيادىكى جىمىكى چىرايلىق گەپلەر بىلەن تەرىپلەيتتىم. ئۇ گەپلىرىمنى ئاڭلاپ شۇنچىلىك تاتلىق كۈلۈپ كېتەتتىكى، ئۇنىڭ كۈلكىلىرىدىن پۈتۈن بەدىنىم ھاياجانغا تولاتتى.

— مېنىڭچە سىز بەك چىرايلىق، بەك كېلىشكەن، شۇنداقمۇ؟

— ياق، ئۇنچىمۇ ئەمەس!

— سىز خۇددى پەرىشتىگە ئوخشايسىز. مەن نېمىشقىدۇر سىزنى پەرىشتىگىلا ئوخشىتىپ قالىمەن.

— ياق، بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭىز. مېنى ئۇنداق ئويلىۋالسىڭىز، يۈزتۇرا كۆرۈشكەندە چوقۇم پۇشايمەن قىلىپ لېۋىڭىزنى چىشلەپ قالىسىز.

— نېمىشقا؟

— چۈنكى مەن سىز ئويلىغاندەك ئۇنداق چىرايلىقمۇ، ئۇنداق كېلىشكەنمۇ ئەمەس. ئادەتتىكىچىلا بىر قىز!

— مەيلى سىز قانداق قىز بولۇڭ، ھەرگىز پۇشايمان قىلمايمەن!

— ناۋادا مېيىپ بولۇپ قالسامچۇ؟

— مەيلى، ھەرگىز پۇشايمان قىلمايمەن!

— سىز مېنى راستتىنلا شۇنچە ياخشى كۆرۈپ قالدىڭىزمۇ؟

— بۇنىڭغا گەپ كەتمەيدۇ. مەن سىزنى دەپ سارىڭ بولايلا دەپ قېلىۋاتىمەن!

— سىزنىڭ شۇنداق مېھرىلىك، مۇلايىم، كېلىشكەن ئايالىڭىز بارغۇ، شۇنداق تۇرۇپ نېمىشقا...؟

— بولدى، ئۇ گەپلەرنى دېيىشمەيلى، ئەڭ ياخشىسى سىز مېنى قىينىۋەرمەڭ، بىز يۇزتۇرا كۆرۈشەيلى!

— ئەمىسە بىر گېپىمگە ئېنىق جاۋاب بېرىڭ. مېنى شۇنچە ياخشى كۆرۈدىكەنسىز، ئايالىڭىزنى قويۇۋېتىپ، مەن بىلەن تۇيۇقسىز قىلالامسىز؟

— بۇ... بۇ...!

— مانا دېمىدىمۇ، ئەر كىشى دېگەن شۇنداق تۇتۇرۇقسىز، سۇ-يۇق كېلىسىلەر. ئاخشىمى ئۆيۈڭلارغا كىرسەڭلار، ئايالىڭلارنىڭ تىزىغا بېشىڭلارنى قويۇپ جاھاندىكى جىمىكى چىرايلىق گەپلەرنى دەيسىلەر. دەبدەبىلىك ۋەدە ـ قەسەملەرنى بېرىسىلەر. ئۆيدىن چىقىۋالساڭلار، بىزگە دېمەيدىغان گېپىڭلار قالمايدۇ. شۇڭا سىلەرگە ئىشەنگىلى بولمايدۇ!

— ياق، ياق، ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭ، مەن سىزگە ۋەدە بېرەي. مەن سىزنى راستتىنلا ئۆلگۈدەك ياخشى كۆرۈمەن، مەن...!

مەن ئۇ قىزنىڭ گېپى ـ سۆزلىرىگە، ئاۋازىغا ئاساسلىنىپلا شۇنداق قىياس قىلاتتىم. ئۇ شۇنداق كېلىشكەن قىز ئىدى. ئۇنىڭ ئېگىز، زىلۋا بويلىرى ئادەمگە خۇددى چىرايلىق بىر تال تاسما بىلىقنى ئەسلىتەتتى. چۆچۈپ تۇرىدىغان چوڭ ـ چوڭ كۆزلىرى، دائىملا سۆيۈلۈشكە تەلمۈرۈپ تۇرىدىغان نېپىز لەۋلىرى ئادەمنى ئۆزىگە ئوتتەك تارتىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بەدىنى شۇنچىلىك سىلىق، شۇنچىلىك يۇمشاق ئىدى. ئۇ باغرىمغا گويا تاسما بىلىقتەك شۇڭغۇپ، شۇنچىلىك تاتلىق خۇلق قىلاتتىكى...

— چاي ئىچىۋېلىڭ، ھەقىچان ئۇسساپ كەتتىڭىز!

ئايالىمغا غەزەپ بىلەن ھومايدىم. ئۇ كۆزلىرىمگە قاراپ چۆچۈپ ئاستىلا كەينىگە ياندى.

ــ نېمىنداق... ئادەمگە ھومىيىپ... بىرەر خاتالىق ئۆتكۈزمىگەندىمەن؟

كومپيۇتېرنى ئەتتىم ـ دە، ئايالىمغا گەپمۇ قىلماي ياتاق ئۆيگە كىرىپ كارىۋاتقا ئۆزۈمنى تاشلىدىم. ئارىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن، تېلېفونۇمدىن قىسقا ئۇچۇر مۇزىكىسى ئاڭلاندى. ئىتىلىك ئىكرانغا قارىدىم. «سىز بىلەن پاراڭلاشقۇم كېلىپ كەتتى. لېكىن يېنىڭىزدا ئايالىڭىز بولسا ئەپسىز بولۇپ قالمىسۇن دەپ ئۇچۇر يوللىدىم. مەن سىزنى بەك سېغىندىم، ئەتە كۆرۈشۈشنى ئۇنتۇپ قالماڭ، خوش!»

ھاياجاندىن يەنە تىترەشكە باشلىدىم. ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ يېرىم ئېچىلىپ تۇرغان ئىشىكتىن بوينۇمنى سوزۇپ ئايالىمغا قارىدىم. ئۇ ئاشخانىدا قانداقتۇر بىر ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتاتتى.

«مەنمۇ سىزنى بەك سېغىندىم. بولمىسا ھازىرلا كۆرۈشمەيلىمۇ؟»

«ياق، بۈگۈن بەك كەچ بولۇپ كەتتى. دېيىشكىنىمىزدەك ئەتە كۆرۈشەيلى. بۈگۈن ئايالىڭىزغا ھەمراھ بولۇڭ، خوش، ئەمدى ئۇچۇر يوللىماڭ».

ئۇيقۇم كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. كۆز ئالدىمدىن قىزىنىڭ ئوتلۇق سىماسى نېرى كەتمەيتتى... قىز بەك گۈزەل ئىدى. ئۇ باغرىمدا تاسما بىلىقتەك پىلتىڭشىيتتى. ئۇنىڭ ناز ـ خۇلقى جاڭنى ئالاتتى. ئۇنىڭ بەدىنى شۇنچىلىك سىلىق ۋە شۇنچىلىك يۇمشاق ۋە ھارارەتلىك ئىدى.

ــ مەن سىزنى ياخشى كۆرۈمەن، ــ دەيتتى ئۇ ماڭا تاسما بىلىقتەك چىرمىشىپ.

ئۇنىڭ ناز ـ خۇلقىدىن، ئوتتەك ھارارەت ۋە تاتلىق قىلىقلىرى-

دىن ئۆزۈمنى ئۆلۈپ كەتكەندەك ھېس قىلماقتا ئىدى.

ـــ سىز ئادەم ئەمەس، پەرىشتىكەنسىز، سىز پەرىشتىكەنسىز، ـــ دەيتتىم ئەس ـ ھوشۇمنى بىلمەي ئاستا پىچىرلاپ.

ـــ راست دەيسىز، مەن ئادەم ئەمەس، مەن دېگەن بىلىق، مەن دېگەن تاسما بېلىق، سىز مېنى دائىم بىر تال تاسما بېلىقتەك قىلىاس قىلاتتىڭىزغۇ، مەن راستتىنلا تاسما بېلىق!

ـــ ئەمىسە سىز قانداق بولۇپ...

ـــ بۇنى سورىمامسىز!

قىز ئاۋۇال راستتىنلا بىر تال تاسما بېلىققا، ئاندىن بىراقلا يوغان بىر تال يىلانغا ئۆزگەردى ـ دە، مېنىڭ بوينۇمغا يۆگىشىپ مېنى بىر چىشلەم ـ بىر چىشلەمدىن يېيىشكە باشلىدى.

ـــ سىز... سىز كىم... نېرى تۇرۇڭ!

ـــ ئىمران، ئىمران كۆزىڭىزنى ئېچىڭ، سىزگە نېمە بولدى ـ ھە؟

پۈتۈن بەدىنىمدىن شۇرقىراپ تەر ئاقاتتى. ئايالىم بېشىمدا ماڭا قاراپ چەكچىيىپ تۇراتتى.

ـــ ئۇھ... مېنى... مېنى قارا بېسىپ قاپتۇ. قاتتىق قارا بېسىپ قاپتۇ. بىر يىلان... بى بېلىق... ئۇھ...

ـــ ئەتىياز دېگەندە ئادەم ھەر قىسما چۈشلەرنى كۆرىدۇ. ئادەمنى ئاسان قارا بېسىپ قالىدۇ. بىسمىللا دەپ يېتىڭ.

ئەتىسى ئىشقا چىقىپلا كۈندىكى ئادىتىم بويىچە ئۇنىڭغا تېلېفون قىلدىم. ئۇ تېلېفوننى ئېلىپلا ئاخشامقى ئىشنى سۆراپ قالدى.

ـــ ئاخشام سىزنى قارا بېسىپ قالمىغاندۇ ـ ھە؟ مەن كېچىچە سىزنى چۈشەپ چىقىپتىمەن!

ـــ قانداق چۈشەپسىز؟

ـــ سىزنى قارا بېسىپ قېلىپ چۈشەپتىمەن.

ـــ ما ئىشنى كۆرۈڭ. مېنى ئاخشام راستىنلا قارا بېسىپ

قالغان. بۇنى قانداق بىلىپ قالدىڭىز؟

— بۇنى سورىماڭ، قانداق، بۇگۈن كەچتە كۆرۈشمىدىغان ئىشىمىزدىن يالتايمىغانسىز؟

— ياق - ياق! ھەرگىز يالتايمىدىم. بۇگۈن كەچتە چوقۇم كۆرۈشىمىز.

— گېپىمىز گەپ - ھە؟

— گېپىمىز گەپ!

تېلېفوننى قويدىمۇ، كۆڭلۈم بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى. «ئەجەبا ئۇ ئاخشام مېنى قارا بېسىپ قالغانلىقىنى قانداق بىلگەندۇ؟ ئەجەبا ئۇ... ئەجەبا ئاخشامقى ئىش ماڭا بىرەر كېلىشمەسلىكتىن ئالدىن بېرىلگەن بېشارەتمىدۇ - يا؟ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىسەم-چۇ؟ ياق، ياق، ئۇ دېگەن بىر چۈش. چۈشنىڭ قولىدىن قانچىلىك ئىش كېلەتتى؟ شۇنچە ۋاقىتتىن بۇيان بىر كۆرۈشكە تەشنا بولۇپ كەلگەن ئادەم كۆرۈشەيلى دەۋاتسا...»

بۇگۈن مەن ئۇچۇن ۋاقىت توختاپ قالغاندەك ئىدى. سائەتكە ھەربىر مىنۇتتا بىر قېتىم قارىغاندەك قارايتتىم. كاللامدا نۇرغۇن خىياللارنى ئويلايتتىمۇ، لېكىن زادى نېمىلەرنى ئويلىغانلىقىمنى بىلمەيتتىم. قولۇم ھېچ ئىشقا بارمايتتى. تىتىلداپ زادىلا ئارام تاپالمايتتىم.

— بۇگۈن كەچتە بىز ئاغىنە بالىلار بىلەن بىر يەرگە بېرىپ قالىدىغاندەك قىلىمىز. كەچتە كەچرەك كېلىپ قېلىشىم مۇمكىن. شۇڭا سىز... — چۈشتىن كېيىن ئىشقا چىقىدىغان چاغدا ئايالىمىغا قاراپ شۇنداق دەپ يالغان ئېيتتىم.

— مەندىن خاتىرجەم بولۇڭ، مەنمۇ بۇگۈن كەچ ئانامنىڭ ئۆيگە بېرىپ يېتىپ كېلەي دەپ ئويلىغان. ھە راست، دوستلىرىڭىز بىلەن بىر يەرگە بارسىڭىز، ماۋۇ كىيىملەرنى كىيىۋېلىڭ. يۇدۇرۇپ ئەكىرىپ قويغان.

— ئا... تېخى ئۇچامدىكىنىمۇ تۇنۇگۈنلا يەڭگۈشلىگەنغۇ، بول-

دى، مۇشۇنداقلا بىرىۋىرەي، ئۇنىڭ ئۇستىگە تالادا شامال چىقىپ توپا يېغىۋاتسا!

ــ ئەر كىشى دېگەن رەتلىك، ئوبدان كىيىنىپ، سالاپەتلىك يۈرمىسە بولمايدۇ. تۇتىگە، بىردەمدە ئالماشتۇرۇپ بولىسىز!

ــ سىززە... مۇشۇنداق قىلىۋەرسىڭىز، باشقىلار مېنى ئازدۇ-رۇپ كېتىدۇ جۇمۇ!

ــ ياق، سىز ھەرگىز ئۇنداق قىلمايسىز، سىزگە ئىشىنىمەن!

يۈرىكىم غۇچچىدە قىلىپ قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. تۇرۇپلا ئايا-لىمغا قاتتىق ئىچىم ئاغرىپ، ئۆز ـ ئۆزۈمدىن شۇنچىلىك نەپرەت-لىنىپ كەتتىم.

ــ سىز ماڭا شۇنچىلىك ئىشىنەمسىز؟

ــ شۇنداق، سىزگە مۇتلەق ئىشىنىمەن!

گېلىمغا بىر نەرسە تۇرۇپ قالغاندەك، غىققىدە بولۇپ ئايالىمغا قاراپ تۇرۇپلا قالدىم. ئۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك ماڭا قاراپ كۇ-لۇمسىرەپ تۇراتتى. ئۇ بۇگۈن كۆزۈمگە تېخىمۇ مېھرىلىك ۋە مۇلايىم كۆرۈنۈپ كېتىۋاتاتتى. «مۇشۇنداق كېلىشكەن، مۇلايىم، سادىق ئايالىم تۇرۇپ، ئىسىت مېنىڭ ئادەملىكىم. نەدە بىر تونۇ-مايدىغان قىز بالا ئۇچۇن ئىسراپ قىلىۋەتكەن ۋاقتىم، تۆلىگەن روھىي بەدەللىرىم... ئايالىم ماڭا شۇنچە ئىشىنىدىغان، شۇنچە كۆ-يىنىدىغان تۇرسا... شەيتاننىڭ كەينىگە كىرمىسەمچۇ؟ بۇگۈن ئۇ قىز بىلەن كۆرۈشمىسەمچۇ؟... ياق، ياق، قانداقلىكىن بولمىسۇن، بۇگۈن بىر قېتىم كۆرۈشۈپ باقاي. ئۇنىڭدىن كېيىن ئەھۋالغا قاراپ بىر ئىش قىلارمەن. ناۋادا بۇگۈن كۆرۈشكىلى بارمىسام، ئۇ مەندىن قاتتىق خاپا بولىدۇ. بۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچىلەپ تېلې-فونمۇ ئالماسلىقى مۇمكىن. شۇڭا... لېكىن ئايالىم، ئۇنىڭ ماڭا بولغان ئەقىدىسىگە تۇزكورلۇق قىلسام...»

ــ نېمە ئويلاۋاتىسىز؟ ئىشقا چىقىدىغان ۋاق بولۇپ قالدى جۇمۇ!

ـــ ھە... مانا، مانا ھازىرلا!

ئايالىمغا بىر گەپلەرنى قىلماقچى بولدىمىدۇ، لېكىن قىلالمىدىم. يۈيۈپ قاتۇرۇپ دەزمال سېلىنغان كاستۇم ـ بۇرۇلكامنى كىيىپ تامدىكى تىكلىمە ئەينەكنىڭ ئالدىغا كەلدىم.

ـــ بەك سالاپەتلىك بولۇپ كەتتىڭىز. مەن سىزنىڭ مۇشۇ ھالەتتە يۇرۇشىڭىزگە بەك ئامراق!

ـــ سارائ، مەن كۈندە ئوخشاش يۇرۇيمەنغۇ!

ـــ ئوخشاشقۇ يۇرۇيسىز، لېكىن مۇشۇ تۇرقىڭىز... قارائ بۇ رۇتلىرىڭىزغا، چاچلىرىڭىزغا، ئاق كۆڭلەك بىلەن قارا كۆك كاستۇم ـ بۇرۇلكا بۇ دۇنيادا سىزگىلا مۇشۇنداق يارىشامدىكىن دەيمەن. سىزنىڭ مۇشۇ تۇرقىڭىز ماڭىلا ئەمەس، بىزنىڭ ئىشخانىدىكى باشقا قىز ـ ئايالالرغىمۇ بەك يارايدىكەن. ئۇلار سىزنىڭ مۇشۇ تۇرقىڭىزغا بەكلا ھەۋەس قىلىشىدۇ!

ـــ ۋاي سارائ، نېمىلەرنى دەپ يۈرۈيدىغاندۇ ئەمدى، بولدى، مەن ماڭدىم ئەمىسە!

ـــ خوش، كەچتە بالدۇر كېلىپ قالسىڭىز، ئۇدۇل چوڭ ئۆيگە بېرىڭ ئەمىسە!

ـــ ماقۇل!

ئايالىمنىڭ گېپىدىن روھىم خىلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالدى.

چۈشتىن كېيىنكى ۋاقىتنى ناھايىتى تەستە ئۆتكۈزدۇم. ئۇنىڭغا تېلېفون بېرىۋىدىم، تېلېفونى ئېتىكلىك چىقتى. بۇنىڭدىن كۆڭلۈم ناھايىتى يېرىم بولدى. چۈنكى ئۇنىڭ تېلېفونى بۇنىڭدىن بۇرۇن ھېچ ۋاقىت ئېتىلىپ قالمايتتى. ئەجەبا بۇگۈن... كاللامغا دەققە ئىچىدە نۇرغۇن خىياللار كەلدى. ئۇنىڭغا ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇزۇلدۇرمەي تېلېفون ئۇراتتىم. تېلېفون ئۇلانمىغانچە ئىچىم تېخىمۇ تىتىلداپ كېتىۋاتاتتى... «ئۇ بۇگۈن كەلمەيمۇ قالارمۇ؟ ئۇ مېنى ئالداپمۇ قويارمۇ؟ ئەگەر شۇنداق بولۇپ قالسا، ئىككىنچىلەپ... ياق، ئۇنىڭ تېلېفونىنىڭ توكى تۈگەپ كەتتى ياكى بولمىسا

سا...» ئىشخانىدىن ئىشتىن چۈشۈشتىن بىر سائەت ئەتراپىدا بال-
دۇر يېنىپ چىقتىم. سىرتتا شامال چىقىپ سۇس توپا يېغىۋاتا-
تتى. كوچا - كويلاردا ئادەملەر شالاڭ ئىدى. «بالدۇرراق بېرىپ
ساقلاپ تۇراي. ئۇ مېنى ھەرگىز ئالدىمايدۇ.»

«ئېقىن دەريا» ئارامگاھى شەھەردىن ئون نەچچە كىلومېتىر
يىراقلىقتا بولۇپ، تاكسى بىلەن بىردەمدىلا بېرىپ بولغىلى بولا-
تتى. بۇ ئارامگاھ قىش - ياز تىجارەت قىلاتتى. بولۇپمۇ ياز كۈنلىرى
بۇ يەرگە كېلىدىغان مېھمانلار ناھايىتى كۆپ ئىدى. ئارامگاھنىڭ
ئىككى كىشىلىكتىن تارتىپ ئوتتۇز كىشىلىككىچە بولغان ئاي-
رىمخانىلىرى مېھمانلارنىڭ ھەرقانداق تەلەپ - ئارزۇلىرىنى تولۇق
قالدۇراتتى. شۇڭا بۇ يەرگە باشقا يۇرتلاردىن، قوشنا ناھىيە، شە-
ھەرلەردىن كېلىدىغان مېھمانلار تېخىمۇ كۆپ ئىدى.

شامال چىقىپ توپا يېغىۋاتقىنىغا قارىماي، بۇ يەردە بۇگۈنمۇ
ئادەملەر خېلىلا كۆپ ئىدى. خۇددى بۇ يەردىكىلەر مېنىڭ بۇ يەرگە
نېمىشقا كەلگەنلىكىمنى سوراپ قالىدىغاندەك، ئۆزۈمچە جىددىي-
لىشىپ، تىترەپ - تەمتىرەپ كەتتىم. ھە دېگەندە بىرەر تونۇش -
بىلىشكە ئۇچراپ قالىدىغاندەك، ئەتراپقا ئوغرىلىقچە قارايتتىم.
لېكىن بۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆز ئىشلىرى بىلەن ئال-
دىراش، ئۆز ئىشلىرى بىلەن بەنت - ھەلەك ئىدى. ھېچكىمنىڭمۇ
ھېچكىمگە قارىغۇسى، گەپ قىلغۇسى، تونۇشلۇق بەرگۈسى يوق-
تەك، ھەممە تېز - تېز ئۆتۈپ كېتەتتى.

كۈن كىرىپ ئەتراپ بارا - بارا قاراڭغۇلىشىشقا باشلىدى. ئۇ-
نىڭ تېلېفونى تېخىغىچە ئېتىكلىك ئىدى. ئىچ - ئىچىمدىن ئېتە-
لىپ چىقىۋاتقان بىر ئاچچىق خورلۇقتىن ئۆزۈمنى يوقىتىپ قو-
يۇشقا تاس - تاس قېلىۋاتاتتىم. ئارامگاھنىڭ ئالدىدىكى لەمپە
ئاستىدا ئولتۇرۇپ، سىرتتىن كىرىۋاتقانلارنىڭ ھەربىرىگە ئوغرە-
لىقچە قارايتتىم. يالغۇز كىرىۋاتقان بىرەر قىز - ئايالنى كۆرسەم،
يۈرىكىم ئورنىدىن قوزغىلىپ كېتىدىغاندەك، قاتتىق سېلىپ كې-

تەتتى. ئۆزۈممۇ سەزمەيلا ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ كېتەتتىم. بىراق... بىراق ئۇلار لەمپە ئاستىغا كىرىپلا سومكىلىرىدىن تېلې-فونلىرىنى ئېلىپ كىملەرگىدۇر تېلېفون قىلىشاتتى ـ دە، بىر نېمىلەرنى دېيىشىپلا خۇددى تاسما بېلىقتەك غىرىلداپ مېڭىشىپ هەش ـ پەش دېگۈچە كۆزدىن غايىب بولۇشاتتى... تاسمىبېلىق... تۇرۇپلا ئاخشامقى چۈشۈم ئېسىمگە كېلىپ بەدىنىم تىكەنلىشىپ كېتەتتى. «بۇ ماڭا قىلىنغان بىر ئاگاھلاندۇرۇشمۇ ـ قانداق؟ يې-پىق تۇڭاقنى يېپىق پېتىچە قويۇپ ئاستىلا ئۆيگە كەتسەمچۇ! يا-ق، ناۋادا مەن كېتىپ بولغۇچە ئۇ كېلىپ قالسىچۇ؟...»

ھاۋا بىراقلا ئۆزگىرىپ توپا ئارىلاش سىم ـ سىم يامغۇر يې-غىشقا باشلىدى. ئۆزۈمدىن قاتتىق نەپرەتلىنىشكە باشلىدىم. بىر ئىچكى خورلۇق ۋە غەزەپتىن قان تومۇرلىرىم ئېتىلىپ كەتكۈدەك چىڭقىلىپ چىشلىرىم كىرىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ تېلېفونى تېخىغىچە ئېتىكلىك ئىدى. «خەپ چىدىماس، ناچار!» دېدىم چې-لىرىمىڭ ئارىسىدىن چىقىرىپ. لېكىن كىمنى شۇنداق دېگەنلە-كىمنى بىلمەيتتىم. «ئىككىنچىلەپ تېلېفون قىلمايمەن، تېلېفون كەلسىمۇ ئالمايمەن، خەپ!...» ئۆزۈمچە ئىچىم گۈرۈلدەپ كۆيۈپ يېغلىغۇم كېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئۆزۈمنى سەللا قويۇۋەتسەم، ھۆر-كىرەپ يېغلاپ سالىدىغاندەك ئىدىم. لەۋلىرىمنى چىشلەپ مۇ-تۇملىرىمنى مەھكەم تۇگەتتىم. «ئايالىم مېنىڭ شۇنچە ھۆرمەت ـ ئىناۋىتىمنى قىلىۋاتسا، نەدە بىر نېمىنىڭ كەينىگە كىرىپ... ئى-سىت! ئىسىت!»

كېچە سائەت ئىككى بولدى. ئارامگاھتا ئالا ـ تاغىل ۋارقى-شۇاتقان بىرقانچە مەست بىلەن مەنلا قاپتىمەن. ئەمدى ئۇنىڭدىن ئۇمىدىمنى ئۈزۈپ كەتمەكچى بولدۇم ـ دە، روھىم چۈشكۈن ۋە ھارغىن ھالدا ئاستا ئورنۇمدىن تۇردۇم. تېخى ئەمدىلا ماڭاي دەپ تۇرسام قاياقتىن پەيدا بولدىكىن پۇتۇن جىسمىدىن گۈپۈلدەپ قۇ-سۇق پۇراپ تۇرغان بىر مەست كېلىپلا مېنى مەھكەم قۇچاقلىۋالدى.



ـــ سۆيۈملۈكۈم، قەدىردانىم، مەن سىزنى بەك سېغىنىدىم... مېنى سىز بۈگۈن بەك ساقلاتتىڭىز!

پۈتۈن بەدىنىم تىكەنلىشىپ ھۆ قىلغۇم كېلىپ كەتتى. ئۇ مې- نى مەھكەم قۇچاقلاپ بىر نېمىلەرنى دەپ يۇز - كۆزلىرىمنى يالايتتى. قانچە كۈچىسەممۇ ئۇنىڭدىن ئاجرىيالمايتتىم.

ـــ قويۇڭ، مېنى قويۇڭ، كىم سېنىڭ سۆيۈملۈكىڭكەن!

ـــ مېنى بەك ساقلاتتىڭ جېنىم. مەن سېنى ساقلاپ... ھۆ...

ئۇ گەدىنىمگىلا قۇسۇڭەتتى. ئۇ يېيىشىگە نېمىلەرنى يەپتە- كىن، ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان بىر نېمىلەر بويۇنلىرىمغا يىلاندەك يۆگىشىپ كەتتى. ئەڭرەز سۈيىدىنمۇ نەچچە مىڭ ھەسسە سېسىق بىر خىل سۈيۇقلۇق گەدىنىمنى بويلاپ ئاستا - ئاستا دۇمبىلە- رىمگە سىرغىشقا باشلىدى. خورلۇق ۋە ئازابتىن چىشلىرىم كە- رىشىپ مۇشتۇملىرىم مەھكەم تۈگۈلۈپ كەتتى.

ـــ نېرى تۇرەڭە ھەزىلەك، ئىچەلمىگەن نېمەڭگە!

نەدىن كەلگەن كۈچكىن، ئۇنى بىرلا سىلكىۋىدىم، ئۇ نەچچە مېتىر نېرىغا بېرىپ پالاققىدە چۈشۈپ، ئۇن - تىنسىز يېتىپ قالدى. يولۇمغا مېڭىۋېرەي دەپ نەچچە قەدەم ماڭدىمۇ، لېكىن ئۇ- زۇمچە قورقۇپ قالدىم. «ناۋادا ئۇ ئىپلاس ئاشۇنداق يېتىپ قۇ- سۇپ، قۇسقىنى ئۆزى ئىچىپ تىنالمای ئۆلۈپ قالسىچۇ!... ياق، ئەڭ ياخشىسى ئۇنى ئوڭدىسىغىمۇ بولسا، ياتقۇزۇپ قويۇپ كې- تەي...»

ـــ ھە... ي... ھە... ي... ھەي...! قوپە ئورنۇڭدىن، ھاراق دې- گەننى ئادەم مىجەزىگە بېقىپ ئىچىدىغان، تازىمۇ بىر... قوپە قوپ، تۇزۇك يات!

ـــ كەلدىڭمۇ... كەلدىڭمۇ سۆيۈملۈكۈم... مېنى بۈگۈن ئەجەب ساقلاتتىڭا، جېنىم...

ئۇ ئىككى قولى بىلەن بوينۇمغا مەھكەم گىرە سېلىۋالدى. ئۇ- نىڭ سېسىق ئاغزى يۈزلىرىمنى يالايتتى.

— مېنى قويۇۋەت دەيمەن. تازىمۇ بىر نىمقۇرت، خۇمسا نېمىكەن بۇ! ھاراق دېگەننى ئۆزىنىڭ جېنىغا چۇشلۇق ئىچمەي!

ئۇنىڭدىن خېلى تەستە ئاجراپ ئەمدىلا ماڭاي دەپ تۇرۇشىمغا يېنىدا ئىككى گەۋدە پەيدا بولۇپ قالدى.

— مەستنى بىزگە تاشلاپ قويۇپ ئۆزۈڭلار كەتمەكچىمۇ ئاغىنە. ئۇنداق ئاسان ئىش يوق. ئولپەت دېگەن بىر - بىرىنى ئۆلتۈرمۇ تاشلاشمايدىغان، كۆتۈرۈڭلار. كەلگەندە بىللە ئېلىپ كەلگەندەكىن، كەتكەندىمۇ بىللە ئېلىپ كېتىڭلار. بۇ مەستنى بۇ يەردە تاشلاپ قويساڭلار، تاسادىپىي بىرەر ئەھۋال بولۇپ قالسا، كىم ئىگە بولىدۇ؟ كۆتۈرۈڭلار!

— بۇ... بۇ... بۇ مەستنى مەن ئېلىپ كەلمىگەن. مەن ئۇنى تونۇمايمەن. ئۇ ئۆزى كېلىپ ماڭا ئېسىلىۋېلىپ...

— ئەمىسە نېمىشقا ئۇنى قۇچاقلاپ يۈرۈيسىلەر؟ ئۇنىڭ بىر نەرسىلىرىنى ئوغرىلىماقچىمىدىڭلار - يا؟ ئادەم دېگەن ئۇنداق ئىككى يۈزلىمىچى بولسا بولمايدۇ جۇمۇ. تولا گەپ قىلماي كۆتۈرۈڭلار!

— بۇ...!

— قېنى روزى، بۇ مەستنى ئۇنىڭغا ھاپاش قىلىپ قوي!

ئۇنىڭ قوللىرى بوينۇمغا مەھكەم گىرە سېلىقلىق ئىدى. تۇرۇپلا ئاخشامقى چۇش ئېسىمگە كېلىپ قالدى. «ئەسلىي ھېلىقى تاسما بېلىق، ياق ھېلىقى يىلان مۇشۇ مەستكەن - دە!...»

ئۇنى مىڭ بىر جاپادا يۇدۇپ، چوڭ يولغا ئەچىقتىم. ئۇ چوڭ يولغا چىقىپلا گەدىنىمگە يەنە قۇسۇۋەتتى. ئۆزۈممۇ سەزمەيلا ئۇنىڭ ئاغزىغا بىر مۇشت قويۇۋەتتىم.

— قۇسە، يەنە قۇسە ھىجىقىز، جېنىڭغا چۇشلۇق ئىچمەي... ئادەمنى ئاۋارە قىلىپ...!

— ھۆ... ھۆ... ئۇرە، مېنى يەنە ئۇرە. مېنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋەت... دادامغا دەيمەن... ئانامغا دەيمەن... ئاكامغا دەيمەن...





ھۆ...ھۆ!

تەلىيىمگە يىراقتىن بىر كىرا ماشىنىسى كېلىپ قالدى. لېكىن شوپۇر چوڭ يولدا ھۆكىرەپ يىغلاپ ياتقان مەستىنى كۆرۈپ كىرا قىلغىلى ئۇنىمىدى.

ــ ماڭا بىر يارەم قىلىڭلار. ئۇنى مەنمۇ تونۇمايمەن. ئۆزىچە...

تارتقان خورلۇقلىرىمنى دەپ بولغۇچە تاس قالدىم يىغلاپ سالغىلى. شوپۇرنىڭ ماڭا ئىچى ئاغرىدىمۇ قانداق ئاخىرى بىزنى شەھەرگە ئاچىقىپ قويۇشقا ماقۇل بولدى.

ــ ئەمىسە كىراسىنى سىلە بېرىسىلەر ــ ھە؟ ــ دېدى شوپۇر ھېلىقى مەستىنى ماشىنىغا سېلىۋېتىپ.

ــ مەن بېرىمەن. نەچچە پۇل ئالساڭلار مەن بېرىمەن!

ــ بۇ يەر بىلەن شەھەرنىڭ كېچىلىك كىراسى ئەللىك يۈەن شۇ.

ــ مەيلى. ئەللىك يۈەننى مەن بېرەي.

ــ ئاۋۇنىڭغا ئوبدان قاراڭلار ــ ھە؟ ئورۇندۇققا قۇسۇپ قويسا بولمايدۇ!

چاپىنىمنى سېلىپ ئۇنىڭ بېشىغا قويدۇم، ناۋادا قۇسسىمۇ مېنىڭ چاپىنىمغا قۇسسۇن دەپ. ئاۋارىچىلىك شەھەرگە كىرگەندە باشلاندى. ئۇ مەستىنى نەگە ئاپىرىشىمنى بىلمەيتتىم. ئۇنىڭدىن ئۆيىنىڭ نەدىلىكىنى قانچە سورىساممۇ ئۇ خۇددى ئۆلگەندەك ئۇن ــ تىنسىز يېتىۋالدى. يېنىدا بىرەر ئادرىس ــ ئۇچۇر چىقىپ قالار دەپ خېلى ئاختۇرۇپ باقتىم. لېكىن ئۇنىڭ يېنىدىن نەچچە يۈەن پارچە پۇلدىن باشقا ھېچنېمە چىقمىدى. تېلېفون قاپچۇقىمۇ قۇرۇق ئىدى.

ــ ئەڭ ياخشىسى سىلى ياخشىلىقىنى ئاخىرىغىچە قىلىپ بۇ مەستىنى ئۆيۈڭلارغا ئەكىرىپ كېتىڭلار. سىلى دېگەندەك بىرەر مېھمانخانىغا ئەكىرىپ قويساقمۇ، ناۋادا كېچىچە بىرەر ئىش چىقىپ قالسا... مەست دېگەننى ئۇققىلى بولمايدۇ ئەمەسمۇ؟ ئۆزى قۇسۇپ

قۇسۇقىنى ئىچىپ سالسا تىنالماي...!

هازىرقى ئەھۋالدا شوپۇرنىڭ دېگىنىدەك قىلمايمۇ ئامال يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مەستىنى ئۆيۈمگە ياندۇرۇپ كەلدىم...!

ئۆزۈمچە ئىچ - ئىچىمدىن بوغۇلۇپ يىغلىغۇم كېلىپ كەتتى. هېلىقى يالغانچى قىزنى ئويلىساملا غەزىپىم قايناپ تاشاتتى. ئۇنى ئاز دەپ هېلىقى مەست پات - پاتلا سۇ دەيتتى. پات - پاتلا ئۆيگە غارىلدىتىپ قۇساتتى. كىيىملىرىمگە قارىغىلى بولمايتتى. خورلۇق ۋە هەسرەت يۈرىكىمنى بوغاتتى.

— مېنىڭ تېلېفونىمنى سىلى ئېلىپ قويدۇڭلارمۇ؟ — دېدى ئۇ ئەتىگىنى چاپاق باسقان كۆزلىرىنى ئۇۋلاپ تۇرۇپ.

— نەدىكى تېلېفونىنى؟ سىلىنىڭ تېلېفونۇڭلارنى مەن ئالمىدىم!

— سىلى ئالمىساڭلار، ئەمىسە كىم ئالىدۇ؟ مېنى سىلى ئەكەلگەن تۇرساڭلار.

— هەي، مەن سىلىنى ئەكەلگەن بىلەن تېلېفونۇڭلارنى مەن ئالمىدىم.

— ئەمىسە يېنىمدىكى پۇلچۇ؟

— قايسى پۇل؟

— ئاخشام مېنىڭ يېنىمدا مىڭ كويغا يېقىن پۇل بار ئىدى. شۇ پۇلنى دەيمەن!

— ئەستا... نېمىنداق... هەي مەن سىلىنىڭ هېچنېمەڭلارنى ئالمىدىم. مەن ئۇنداق سىلىدەك ئادەمنىڭ بىر نەرسىسىنى ئېلىۋا-لىدىغان ئادەملەردىن ئەمەس!

— هازىر ئادەملەرنىڭ ئاغزىدىكى گەپكە ئىشەنگىلى بولمايدۇ. سىلى مىڭ ئۇنداق دەپ تۇرۇۋالغان بىلەن، گېپىڭلارغا كىم گۇۋاھ ئەمىسە! پۇتۇن بىر كېچە ئىككىمىز يالغۇز تۇرساق. ئۇنىڭ ئۈس-تىگە مەن غەرق مەست تۇرسام. سىلىمۇ تازا قىزىق بىر ئاداشمۇ

نېمە؟

ــ گېپىڭلارچە سىلىنىڭ تېلېفونۇڭلارنى، پۇلۇڭلارنى مەن ئېلىۋاپتىمەن ــ دە! قىزىق!

ــ بۇ ئېنىق تۇرمامدۇ؟ سىلى ئېلىۋالمىساڭلار كىم ئېلىۋالىدۇ ئەمىسە!

ئۇ شۇنداق يوقىلاڭ گەپلەرنى دەپ ئۆيدىن چىققىلى ئۇنىمىدى. ئۇنىڭغا قانچە چۈشەندۈرسەممۇ، يالۋۇرسامۇ گەپلىرىمگە ھەرگىز ئىشەنمىدى. ھەر نېمە بولسا، بۇگۈن شەنبە كۈنى بولغاچ ئىشقا چىقمايتتۇق. شۇڭا ئۇنىڭ ئۆيده ئولتۇرۇۋېلىپ ۋاقتىمنى ئېلىشىدىنمۇ ئانچە قورقۇپ كەتمىدىم.

ــ بوپتۇ، مەن سىلىنىڭ گېپىڭلارغا ئىشىنەي. قارىسام سىلى راستتىنلا كىشىنىڭ ھەققىگە كۆز سالمايدىغان خېلى ئەركەكچىلىكىڭلار بار ئاداشكەنسىلە. سىلىنى كېچىنىڭياقى بەك ئاۋارە قىپتىمەن. ئەمدى ئويلاپ ھەممە ئىش ئېسىمگە كېلىۋاتىدۇ. ئالدىڭلىدا سەل خىجىل بولۇۋاتىمەن. ئەگەر ماڭا ئىشەنسەڭلار، ئىككى يۈز يۆەن قەرز بېرىپ تۇرۇڭلار. مەن ئىككى كۈن ئىچىدە سىلىگە ئەكېلىپ بېرىمەن. ناۋادا بەك ئىشەنچ قىلالمىغان بولساڭلار مەيلى. ئۆزۈم بىر ئامال قىلىپ ئۆيۈمگە كېتىۋالارمەن!

ــ سىلىنىڭ ئۆيۈڭلار بۇ شەھەردە ئەمەسمۇ؟

ــ ياق، سىلىگە راست گەپ قىلسام، ئۆيۈم xx ناھىيەسىدە ئىدى. تۇنۇگۈن بىرى بىلەن كۆرۈشكىلى بۇ شەھەرگە كەلگەن.

ــ ھە... ئەمدى چۈشەندىم. كۆرۈشىدىغان ئادىمىڭلار كەلمەپتۇ ــ دە!

ــ شۇڭا بايا دېدىمغۇ، ھازىرقى ئادەملەرنىڭ ئاغزىدىكى گەپكە ئىشەنگىلى بولمايدۇ دەپ!

تۇرۇپلا ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى.

ـــ بۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكىلى كېلەرسەلەرمۇ؟

ـــ ياق، ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن ھەرگىز كۆرۈشمەيمەن. چۈنكى ئۇنىڭ ئۇچۇن ھازىرغا كەلگۈچە بەك جىق بەدەل تۆلەپ كەتتىم. مەن ئەمدى خىيالىي دۇنيادا ياشاۋەرسەم بولمايدىكەن!

ئۇ لەۋلىرىنى ئەلەم بىلەن قاتتىق چىشلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىكى غىللىدە يىغا ياماشتى.

ـــ مەن ماڭاي، كېيىنچە ۋاقتىڭلار يەتسە بىزنىڭ ناھىيەلەرگە بېرىپ ئويناپ كېلىڭلار. خۇدايىم بۇيرۇسا چوقۇم ئالدىڭلارغا ئوبدان چىقىمەن.

ـــ گېپىڭلارغا ئىشىنىمەن. لېكىن سىلىگە دەيدىغان بىر ئېغىز گەپ: ئەر كىشى دېگەن ھەرقانچە خورلۇق، ئەلەم تارتسىمۇ غەزىپىنى ھاراقتىن ئالسا بولمايدۇ! چۈنكى ھاراق گەپ ئۇقمايدۇ!

ـــ گېپىڭلارنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ قويدۇم. رەھمەت سىلىگە، خاتىرجەم بولۇڭلار. بۇ پۇلۇڭلارنى ئىككى كۈن ئىچىدىلا قولۇڭلارغا يەتكۈزىمەن!

ئۇ چىقىپ كەتتى. تۇرۇپلا كۆڭلۈم شۇنداق يېرىم بولۇپ كەتتى. ئىچىمىنىڭ چوڭقۇر بىر يەرلىرىدە ئاچچىق ئازاب پەيدا بولدى.

تېلېفونۇم شاراق ـ شۇرۇق قىلىپ كەتتى. يۇرىكىم ئەنسىز سېلىپ پۈتۈن بەدىنىم يىنىككىنە تىترەپ كەتتى. «ئۇچۇر، ئۇنىڭدىن ئۇچۇر كەلدى، ئىتنىڭ بالىسى...»

«ئاخشام مېنى بەك ساقلاپ كەتتىڭىزمۇ؟ چوقۇم مەندىن قاتتىق ئاغرىنىدىڭىز، شۇنداقمۇ؟ لېكىن سىز بىلەمسىز، ئاخشام مەن سىزنى كۆردۈم. مەن سىزنىڭ يېنىڭىزدا بار ئىدىم. لېكىن سىزگە تونۇشلۇق بېرىشنى خالىمىدىم. چۈنكى سىز بەك كېلىشكەن ئادەمكەنسىز. سىزگە تونۇشلۇق بەرسەم ھەر ئىككىلىمىز ئاخىرى

چىقماس ئەگرى يولغا كىرىپ قالمىدىكەنمىز. شۇڭا يېنىڭىزدىن تو-
نۇشلۇق بەرمەي يېنىپ كەلدىم. مېنىڭ ئەمدى سىزنى داۋاملىق
ئالداپ ئۆتكۈم يوق. سىز ئايالىڭىزنى بەك ياخشى كۆرۈدىكەنسىز.
ئايالىڭىزمۇ سىزگە شۇنداق ئامراقكەن. سىلەرنىڭ تۇرمۇشۇڭلارنى
بۇزغۇم كەلمىدى. بۇنىڭدىن كېيىن مەن سىزگە تېلېفونمۇ قىلماي-
مەن. بۇ كارتىنى بۇگۈندىن باشلاپ ھەم ئىشلەتمەيمەن. سىزمۇ مې-
نى ئىزدەپ ئاۋارە بولماڭ. سىز ھازىر شۇنداق بەختلىككەنسىز.
ئۇمىدىم: مۇشۇ بەختىنى قەدىرلەڭ! مېنىڭچە ئايالىڭىز سىزگە بۇ
دۇنيادىكى جىمىكى راھەت ـ پاراغەتنى، ھۇزۇر ـ ھالاۋەتنى، قە-
در ـ قىممەتنى سىزگە يەتكۈچە بېرەلەيدىكەن! سىز شۇنىڭغا ئە-
گىشىڭ، خەير ـ خوش، ئامان بولۇڭ!»

ئۇچۇرنى كۆرۈپ تۇرۇشىمغا ئايالىم كىرىپ كەلدى، ئۇ چىرا-
يىمغا قاراپلا ھودۇقۇپ كەتتى.

ـــ نېمە بولدى؟ نېمانداق چىرايىڭىز باشقىچىلا...

ـــ ھېچقىسى يوق. ئاخشام ئۇزاقراق ئولتۇرۇپ قاپتىمىز. شۇڭا...

ـــ قاراڭ بىر كېچىدە كۆزلىرىڭىز ئولتۇرۇشۇپ، ساقاللىرى-
ڭىز ئۆسۈپ باشقىچىلا بولۇپ قاپسىز. بولۇڭ، سىز ساقلىڭىزنى
ئېلىپ كىيىملىرىڭىزنى ئالماشتۇرۇۋېلىڭ. مەن سىزگە ئوخشى-
تىپ بىر قاچا سۈيۇقئاش ئېتىپ بېرەي، ئاندىن...

ـــ ئاندىنچۇ؟ ئاندىن نېمىش قىلىمىز؟

ـــ ئاندىن... ـــ ئايالىم ئاستا كېلىپ كۆكرىكىمگە بېشىنى
قويدى، ـــ ئاندىن مەن سىزنى بىر يەرگە باشلاپ بارىمەن.

ـــ نەگە؟

ـــ ئاخشام دېيىشكەن يەرگە!

ـــ نېمە؟ نېمە دېدىڭىز...؟

— ئادەم قولىدىكى بەختنى قەدىرلىشى كېرەك. ئۆز قولىدىكى بەختنى بىلمەي بەخت ئىزدەپ يۈرگەنلەر ھەرگىز ھەقىقىي بەختكە ئېرىشەلمەيدۇ. بەخت ھامان بەختنى بىلەلىگەنلەرگىلا مەنسۇپ!

— سىز...!

— مەن... مەن سىزگە بەك ئامراق. مەن سىزگە ھېچكىمنىڭ، ھېچكىمنىڭ تىكىلىپ قارىشىغىمۇ چىدىمايمەن، بىلدىڭىزمۇ؟

ئايالىم گويا كۆكرىكىمنى تېشىپ كىرىپ كەتمەكچى بولغاندەك ماڭا تېخىمۇ مەھكەم يېپىشتى، مەنمۇ ئۇنى تېخىمۇ مەھكەم قۇچاقلىدىم!...

2008 ـ يىلى، قەشقەر ـ يوپۇرغا

بوۋاي ۋە تۆپراق

ئەتىگەنلىك ناشتىدىن كېيىنلا بوۋاي ھەشەتمەتلىك بېزەلگەن كاتتا ئۆيدە ھۆقۇشتەك يالغۇز قالدى.

ــ سىرتقا چىقما ـ ھە دادا. بولمىسا ئېزىپ قالىسەن.

ئوغلى ھەر كۈنى نەچچە قېتىملاپ تەكرارلايدىغان ئاشۇ گېپىنى تەكرارلىدى ـ دە، ئىشىكنى «گۈمىدە» يېپىپ چىقىپ كەتتى.

بوۋاي ئىزىدا ــ يۈمشاق سافادا ئېزىپ قالغان يېتىم بالىدەك شۇمشىيىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ بۈنكۈدىن نەچچە يىللار ئىلگىرى ئىشىكى ئالدىدىكى بوۋىسىدىن مىراس قالغان قېرى ئۈجمىنىڭ ئىككى يىللىق نوتىسىدىن كېسىپ، تۈجۈپىلەپ گۈل چىقىرىپ يا-سىۋالغان ھاسىسىنى گىلەمگە دىيەپ ئىككى قوللاپ تۈتۈۋالغان بولۇپ، بېشىنى ئىككى بىلىكىنىڭ ئۈستىگە قويۇۋالغانىدى.

ــ تېخى ھېلىتىنلا سىلىگە نېمە ھاسىكەن ئۇ، نېمانداق قېرىـ لىقنى چىللاپ، ــ دېگەنىدى ئاشۇ چاغدا ئۇنىڭ مومىيى ئۇنىڭغا يالغاندىن باتىناپ.

ــ قېرىغىنىم ئۆزۈمگە ئايان مومايـ. بىكار ئولتۇرغىچە تەيـ يارلاپ قويايـ.

ــ تېخى قېرىپتىمىش، ۋاقتى كەلسە...

ــ ھە ۋاقتى كەلسە نېمە بوپتۇ؟

ــ ھېچنېمە... ھېچنېمە... قېلىنلىقىنى ئۇنىڭ، ئۆتۈپ بارـ سىلا نېرى...

بوۋاينىڭ يۈرىكى ئۆيناپ كەتتى. ئۇ خۇددى راستىنلا مومىيى بىلەن پاراڭلىشىۋاتقاندەك، مومىيى راستىنلا ئۇنىڭ يېنىدا ئولـ تۇرغاندەك ئىككى تەرىپىگە بويۇنداپ قاراپ كەتتى. لېكىن ئۇ ئاپـ

پاق ئاقارتىلغان تامدىن، تاملارغا نەقىش ـ گۈل چىقىرىپ مىخلـ-
ۈپتىلگەن پەنەركىدىن، ئىشكاپلارغا تىزىۈپتىلگەن چىنە ـ چەيـ-
نەك، خىرۈستال رۈمكىلاردىن باشقا ھېچنېمىنى كۆرۈلمەي كۆڭلى
شۇنداق يېرىم بولۇپ كەتتى. «ئىسىت، نېمىشقىمۇ مېنى مۇشۇنداق
يالغۇز تاشلاپ قويۇپ ئۆزۈڭ بالدۇر كېتىۋالغان بولغىيتىڭ موماي.
نېمىشقىمۇ مېنىڭ مۇشۇنداق كۈنلەرگە قېلىشىمنى، ئۆز ئوغلۇمـ-
نىڭ ئۆيىگە تۇتقۇن بولۇپ سولۇنۇپ قېلىشىمنى ئويلىمىغان بـول-
غىيتىڭ؟ ناۋادا مېنىڭ مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغىنىمنى بىلسەڭ
چىدالارمىدىڭ؟!»

ـــ ياق، ياق، مەن چىدىمىدىم، مەن سىلىنىڭ بۇ ھالغا چۈشۈپ
قېلىشلىرىغا زادىلا بەرداشلىق بېرەلمىدىم. شۇڭا يانلىرىغا يېنىپ
كەلدىم. مەن سىلىنى ئۆزىمىزنىڭ كونا ئۆيىدە ساقلاۋاتىمەن. قـاي-
تىپ كەلسىلە!

بوۋاي ئۆزىنىڭ يېشىغا ماس كەلمىگەن بىر ھالەت بىلەن ئىـت-
تىك ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆينىڭ ھەممە بۇلۇڭ ـ پۈچقاقلىرىغا
سەپسېلىپ قاراپ كەتتى. لېكىن ئۇ ھەرقانچە قارىغان بىلەنمۇ
ئۆيدىن مۇڭ، غېرىبچىلىقتىن باشقا ھېچنېمىنى كۆرەلمىدى.

بوۋاي دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ ئورۇندىقىتا ئولتۇردى. بۇ ئورۇنـ-
دۇقنى ئوغلى بوۋاينىڭ مۇشۇ دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ سىرتقا قاراپ
ئولتۇرۇشى ئۈچۈن مەخسۇس قويۇپ بەرگەنىدى.

ـــ بۇ دېگەن چوڭ شەھەر دادا. سىرتقا چىقساڭ ئاسانلا ئېزىپ
قالىسەن. ئۇنىڭ ئۇستىگە يېقىن ئەتراپتا سەن بىلەن مۇڭدىشىپ
ھال ـ مۇڭ بولغۇدەك ئادەملەرمۇ يوق. شۇڭا سىرتقا چىقماي ئۆيدە
ئولتۇر. بەك زېرىكىپ كەتسەڭ دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ مۇشۇ ئـو-
رۇندۇقتا ئولتۇرۇپ سىرتقا قارا، سىرت دېگەننى چىقىپ كۆرسـە-
مۇ، ئۆي ئىچىدە تۇرۇپ دېرىزىدىن قاراپ كۆرسىمۇ ئوخشاش!

بوۋاي ئوغلىنىڭ دېگىنىنى قىلدى. ئۇ راستتىنلا ئېزىپ قېـ-
لىشتىن قورقتىمۇ ياكى سىرتقا چىقسىمۇ مۇڭداشقۇدەك بىرەرسـە-

نى تاپالماسلىقتىن ئەنسىرىدىمۇ، ئىش قىلىپ، ئۆيدىن سىرتقا چىقىپ باقمىدى. ئۇنىڭ يېيىشى، ئىچىشى... ھەممىسى مۇشۇ ئۆيدە بولاتتى. بوۋايغا ئەڭ دەسلەپتە باشقىلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا مەيلى تاماق يەۋاتقان، مەيلى ئولتۇرۇپ تېلېۋىزور كۆرۈپ پاراڭلىشىۋاتقان ۋاقىتتا بولمىسۇن، كۆز ئالدىدا ئىشىكنى گۈپپىدە يېپىۋېتىپ كىرىپ، چوڭ - كىچىك تەرەت قىلىش زادىلا ياقمىدى. ئۇنىڭغا زادىلا كۆنەلمىدى. شۇڭا ئۇ ئوغلىدىن بىنانىڭ پەس تەرىپىدە، يېقىنراق بىر يەرلەردە مۇشۇنداق بىر يەرنىڭ بارلىقىنى سورىۋىدى، ئوغلى كۈلۈپ كەتتى.

— يوق دادا، بۇ ئەتراپتا ئۇنداق يەرلەر يوق. ئۇنداق يەر دېگەن ھەممە ئادەمنىڭ ئۆز ئۆيىدە بولغاندىكىن...

— لېكىن بالام... بۇ... ئادەم تازا...

— ھېچقىسى يوق، دادا، تارتىنما، شەھەر دېگەندە، بولۇپمۇ بىنا ئۆيى دېگەندە مۇشۇنداق بولىدىغان ئىشكەن. بۇنى ھازىر ھەممىمىز توغرا چۈشىنىدىغان بولۇپ كەتتۇق. سەنمۇ تارتىنماي كىرىۋەر!

— لېكىن، بالام ھەرقانچە بولۇپ كەتسىمۇ ئادەم دېگەن تارتىنىدىغان يەردە تارتىنىش، ھايا - پەدىشەپ قىلىدىغان يەردە يەنىلا ئازراق بولسىمۇ ھايا - پەدىشەپ قىلغىنى ياخشى، ھايا - پەدىشەپ يوقالسا...

— بۇنىڭلىق بىلەن ھايا - پەدىشەپ يوقلىپ كەتمەس، دادا...

— ھەممە ئىش مۇشۇنداق ئاستا - ئاستا، كىچىك - كىچىكتىن باشلىنىدۇ، بالام...

كۈنلەر ئۆتكەنچە بوۋاينىڭ قاتتىق ئىچى سىقىلىدىغان بولۇپ قالدى. دېمىسىمۇ ئاتمىش نەچچە يىللىق ئۆمرىنى كەڭرى يېزا - قىشلاقلاردا ئېشەك مىنىپ، ئات چاپتۇرۇپ، كەتمەن چېپىپ، يەر ئاغدۇرۇپ، ئورما ئورۇپ، خامان سورۇپ، جامائەت بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتكۈزگەن بىر ئادەمنى گۈگۈت قېپىدەك بىر ئۆيگە يالغۇز سولاپ قويسا بۇنىڭغا چىدىيالامدۇ؟ ئىچى سىقىلماي، يۈرىكى تىپچەكلىمەي

قالامدۇ؟

ـــ مېنى ئۆزۈمنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قوي، بالام. مەن... مەن شۇ يەردە...

ـــ قېرىغان چېغىڭدا ئۇ سەھرايى قىيامەتتە نېمە بار ساڭا؟ مەن سېنى ئاچ ـ يالىڭاچ قويدۇممۇ؟ بۇ ئۆيدە نېمە دېسەڭ تۇرسا، نېمە يېسەڭ ئېتىپ بېرىۋاتساق...

ـــ لېكىن، بالام مەن...

ـــ ھازىرچە كۆنەلمىگىنىڭ توغرا، دادا. لېكىن كۈنلەر ئۆتكەنچە بۇ يەرگە، بۇ ئۆيگە چوقۇم كۆنۈپ قالىسەن. سېنى بۇ تۇرقىڭدا يالغۇز يېزىغا ـــ كونا ئۆيگە ئاپىرىۋەتسەم ئەل ـ جامائەت، قوشنا ـ قولۇملار نېمە دەيدۇ؟ شەھەردە شۇنچە چوڭ ئۆيى تۇرۇپ، تۇرمۇشى شۇنچە بايلىقات تۇرۇپ، دادىسىنى باقالماي ئەكېلىپ قويۇپتۇ، ئېھتىمال كېلىنى پاتقۇزمىغان ئوخشايدۇ دەپ سۆز ـ چۆچەك قىلىشمامدۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، سەن تىكەندەك يالغۇز تۇرسىڭ. بولدى دادا، باشقىچە خىياللاردا بولماي مۇشۇ ئۆيدە تۇرىۋەر. كۈنلەر ئۆتكەنچە چوقۇم كۆنۈپ كېتىسەن!

ئوغلى بىلەن بوۋاينىڭ ئوتتۇرىسىدا مۇشۇ گەپلەرنىڭ بولۇپ ئۆتكىنىگە ھازىر ئىككى يىلدىن ئاشتى. لېكىن بوۋاي بۇ ئۆيگە راستىنلا كۆنەلىدىمۇ؟ ياق، بوۋاي يۈرىكىدىكى راست گەپنى قىلغاندا بۇ ئىككى يىلنى گويا تۇرمىدە ئۆتكۈزگەندەك قىسىلچىلىقتا ئۆتكۈزدى. ئوغلىغا، كېلىنىگە، نەۋرىلىرىگە بىلىندۈرمىگىنى بىلەن يۈرىكىدە قاتتىق ئازابلاندى. كېچىلەردە يوتقانغا پۈركىنىپ مومىينى، قوشنا ـ قولۇملىرىنى، دوست ـ بۇرادەرلىرىنى، ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئويلاپ لۆم ـ لۆم يىغلىدى. ئوغلى بوۋاينى ئالدىنقى يىلى قۇربان ھېيىتتا يۇرتىغا ئاپىرىۋىدى، بوۋاي قوشنا ـ قولۇملىرىنى كۆرۈپ خۇددى كىچىك بالىدەك ھېقىقداپ يىغلاپ كەتتى. ئوغلى بىلەن يېنىپ كەلگىلى ئۇنىماي خېلى قەغىشلىق قىلىپ بېقىۋىدى، ئوغلى ئۇنى ماشىنىغا زورلاپ دېگۈدەك بېسىپ

ياندۇرۇپ كەلدى.

ــ نېمىنداق كىچىك بالىدەك قىلىق قىلىپ يۈرۈيسەن؟ مەن سېنى باقالمىدىممۇ؟ ئاچ ـ يالىڭاچ قويدۇممۇ؟ قېرىغان چېغىڭدا ئوبدان بىر بېقىۋالاي دېسەم...

بوۋاينىڭ يۈرىكى كۆيۈپ كەتتى. ئۇ ئوغلىغا: «مېنى رازى بول-سۇن، ئاخىرقى ئۆمرىنى خاتىرجەم، خۇشال ئۆتكۈزسۇن دېسەڭ ئۆزۈمنىڭ ئۆيىدە، قوشنا ـ قولۇملىرىمنىڭ يېنىدا، مۇشۇ توپلىق تۇپراقتا قويۇپ كەت» دېمەكچى بولدىيۇ، لېكىن ئوغلىنىڭ چىرا-يىغا قارىلا يەرگە قاراپ گېپىنى يۇتۇۋەتتى. چۈنكى ئوغلى ئۇنىڭغا ئاچچىق بىلەن تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى.

بوۋاي ھەشەمەتلىك بېزەلگەن ياسىداق ئۆيدە ھەر كۈنى تىكەن-دەك يالغۇز قالاتتى. ئوغلى بىلەن كېلىنى خىزمەت ھەلەكچىلىكى بىلەن، نەۋرىلىرى ئوقۇش ھەلەكچىلىكى بىلەن ئالدىراشلا ئۆتەتى-تى. ئۇلارنىڭ بوۋاينىڭ يېنىدا بىرەدەم ـ يېرىمدەم ئولتۇرۇپ پاراڭلىشىپ، ھال ـ مۇڭ بولۇشقىدەك ۋاقىتلىرىمۇ يوق ئىدى. بۇلارنىڭ تۇرمۇشى خۇددى كۈنۈپكا بىلەن باشقۇرۇلىدىغان ماشىنا ئادەملەرنىڭ تۇرمۇشىغا ئوخشايتتى. ئەتىگىنى ئىشقا بېرىشقا يې-رىم سائەت قالغاندا ئالدىراپ ئورنىدىن تۇرۇشاتتى ـ دە، يۈز ـ كۆزلىرىنى نۆۋەت بىلەن چالا ـ پۇچۇق يۇيۇشۇپ، بار ـ يوقىنىڭ ئورنىدا ناشتا قىلىشىپ، خۇددى جەڭگە ئاتلانغان ئەسكەرلەردەك تاراقشىپ مېڭىشىپ، ئۆيدىن چىقىپ كېتىشەتتى. چۈشتە ئال-دىراشلىق تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقاتتى. كېلىن ئۆيگە كىرە ـ كىر-مەيلا چاپىنىنى سېلىپ پەشتامىسىنى تارتىپ ئاشخانىغا ماڭاتتى. ئوغلى سەي ئادالاپ، سەي قورۇيتتى. كېلىن خېمىر يۇغۇرۇپ پىل-تە قىلاتتى. نەۋرىلەر تېلېۋىزور ئالدىغا كېلىپ قۇرۇق نانىنى غا-جىلاپ يېيىشكەچ، قونچاق فىلىمى كۆرەتتى. بوۋاي بىلەن كارى بولمايتتى، تاماق پىشاتتى. كېلىن بىر قاچا لەغمەن ياكى بىر قاچا گۈرۈچ تامىقىنى بوۋاينىڭ ئالدىغا تاققىدە قويياتتى ـ دە، ھەممىسى

ھاپىلا ـ شاپىلا تاماق يېيىشكە باشلايتتى. قاچا ـ قوچىلار ئىزىدا قالاتتى. ئۇلار يەنە شۇنداق ئالدىراشلىق بىلەن ئۆيدىن چىقىپ كەتىشەتتى. كەچلىرى ئەھۋال تېخىمۇ جىددىيلىشەتتى. كېلىن ئىشتىن چۈشۈپ كىرىپلا كىيىم ـ كېچەكلىرىنى يەڭگۈشلەپ، بوۋاينىڭ بار ـ يوقلۇقى بىلەن پەرۋايى پەلەك ھالدا بولۇشىغا گىرىم قىلىپ، كىچىككىنە سومكىسىنى بوينىغا ئېسىپ قانداقتۇر بىر ئولتۇرۇش، قانداقتۇر بىر چاي، قانداقتۇر بىر يىغىلىشنىڭ گېپىنى قىلىپ ئۆيدىن چىقىپ كېتەتتى. ئوغۇل چۈشتىكى قاچا ـ قوچىلارنى يۇيۇپ، ئاشخانىلارنى يىغىشتۇرۇپ، ئەخلەتلەرنى پەسىتىكى ئەخلەت ساندۇقىغا تاشلاپ چىقاتتى. ئۆزىنىڭ قولىدىن كېلىدىغان تاماقلارنى ئېتىپ بوۋايغا، بالىلارغا بېرەتتى. بالىلار مەكتەپتىن كېلىپلا يەنە تېلېۋىزور كۆرگەچ دەم يېتىپ تاپشۇرۇق ئىشلەيتتى. تۈن تەڭدىن ئاشقاندا ياندىكى ھۇجرىدىن بەزىدە ئەر ـ ئايالنىڭ نېمىلەرنىدۇر تالىشىپ غاژىلدىشىپ ئورۇشقان، بەزىدە ئەر ـ ئايالنىڭ نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ كۈسۈرلاشقان، بەزىدە پەخىلدىشىپ كۈلۈشكەن ئاۋازلىرى ئاڭلىنىپ قالاتتى. گۈگۈت قېپىدەك بۇ ئۆيدە بوۋاي ھەممىنى ئاڭلاپ، ھەممىنى بىلىپ تۇراتتى. لېكىن بوۋاي ھېچنېمىنى ئاڭلىمىغان، ھېچنېمىنى بىلمىگەن بولۇۋالاتتى. بۇلارنىڭ ئىچىدە بوۋاينى ئەڭ بىئارام قىلىدىغىنى سۈنىڭ شارىلدىغان ئاۋازى ئىدى.

بۇ ئۆيدىكى كۈنلەر ئەنە شۇنداق ئۆتەتتى.

ئۆيدىن تالاغا چىقماي، ئۆتكەن كۈنلەرنى تولا ئويلاپ، يۇرىكى قىسىلىپ، ئۆزى سىقىلىپ، ئىش ـ ھەرىكەتسىز يۇرۇۋەرگەچكە، بوۋاينىڭ چىرايى پارقىراپ تۇرغىنى بىلەن تېنى كۈندىن ـ كۈنگە ئاجىزلاپ، قوپسا ـ ماڭسا پۇت ـ قوللىرى دىرىلدەپ تىترەيدىغان بولۇپ قالدى. بۇ ئەھۋالنى ئوغلىغا دېۋىدى، ئوغلى بۇنى قېرىلىقنىڭ ئالامىتى دەپلا بوۋاينىڭ ئاغزىنى ئەتتى.

بوۋاي بۇ ئۆيدىن كېتىشنى ئويلايتتى. ئۆزىنىڭ كونا ئۆيىگە

بىرىۋالسىلا، قايتىدىن ياشىرىپ كېتىدىغاندەك ھېس قىلاتتى. لې-كىن ئوغلى بوۋاينىڭ تەلىپىگە ھەرگىز ئۇنىمايتتى.

ــ ئىككىنچىلەپ بۇنداق خىيالنى قىلغۇچى بولما. مەن سېنى ئەمدى ئۆمرۈڭنىڭ ئاخىرىغىچە مۇشۇ ئۆيدە، ئۆز قولۇم بىلەن بې-قىمەن، سېنى ھېچ يەرگە بارغۇزمايمەن!

بوۋاينىڭ ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ كېتەتتى. يۈرىكى گۈپپىدە ئوت ئېلىپ، كۆزلىرىگە غىلالىدە يېغا يامىشاتتى. ھاسىسىنى توكۇلدې-تىپ، ئاستاغىنە مېڭىپ خاس ھۇجرىسىغا كىرىپ كېتەتتى.

بوۋاي دېرىزە تۈۋىدە سىرتقا قاراپ ئولتۇراتتى. ئۇ خۇددى كې-چىك بالىلارەك ئىڭىكىنى دېرىزە تەكچىسىگە قويۇۋالغان بولۇپ، كۆزلىرى قۇياشلىق ئاسمانغا مىختەك تىكىلگەنىدى.

«توغرا»، ــ دەپ پىچىرلىدى بوۋاي ئۆزى ئاران ئاڭلىغۇدەك پەس ئاۋازدا، ــ مەن بۇ ئۆيدىن ــ ئۆز ئوغلۇمنىڭ ئۆيىدىن قې-چىپ كېتىشىم كېرەك. مەن بۇ ئۆيدە ئۆزۈمنىڭ ئۆلۈمىنى كۈتۈپ بۇنداق يېتىۋەرسەم بولمايدۇ، مەن تولىمۇ يىراق، ئوغلۇم ئىككې-چىلەپ تاپالمايدىغان بىر يەرگە قېچىپ كېتىشىم كېرەك! ئۇنداقتا نەگە، قانداق قېچىپ كېتىشىم كېرەك؟!...»

بوۋاي كۆزلىرىنى يۇمدى. ئۇ ئەمدى تەۋەككۈل دەپ قېچىپ كېتىش نىيىتىگە كەلگەنىدى.

بوۋاي ئۆيدىن چىقتى. ئۇ سىرتقا چىقىپلا ساپ ھاۋادىن نەچچە قېتىم ئېغىزىنى تولدۇرۇپ نەپەس ئالدى. ئۇ خېلى ئۇزۇندىن بۇيان كۈنگە بۇ‌ۋاستە تىكىلىپ قاراپ باقمىغاچقا، دەمال كۆزلىرى چاڭ-قىيىپ ياشاڭغىراپ كەتتى. ئۇ قاياققا مېڭىشنى بىلەلمەي تەمتىرەپ تۇرغاندا، كۆز ئالدىدا قاردەك ئاپپاق ئات قوشۇلغان، ئۇستىگە ئې-سىل گىلەم بىلەن يۈمشاق كۆرپە سېلىنغان بىر ئات ھارۋىسى پەيدا بولۇپ قالدى. ئات ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ يەرنى تېپىپ چاپچىپ تۇراتتى. ئاتنىڭ يۈگەن، جابدۇقلىرىدىكى كولدۇر-مىلار جىرىڭلاپ تۇراتتى.

ـــ چىقسىلا، ھارۋىغا چىقسىلا!

بوۋاي چۆچۈپ كەتتى. كىمدۇر بىرى ئۇنى چاقىرىۋاتاتتى. ئۇ ئەتراپىغا قانچە قارىغان بولسىمۇ، لېكىن ھېچكىمنى كۆرەلمىدى.

ـــ بولسىلا، ھېلى ئوغۇللىرى كېلىپ قالسا سىلىنى يەنە ئۆيىگە سولىۋالىدۇ!

بوۋاي تەۋەككۈل دەپ ھارۋا تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئەجەبلىنەرلىكى، تېخى بايىلا پەلەمپەيدىن چۈشكىچە ئاغرىپ ماڭغىلى قويمايۋاتقان پۇتلىرى بىردىنلا يېنىكلەپ قالغان، قەدەملىرى خۇددى ياش، قىران يىگىتلەرنىڭ قەدىمىدەك چاققان بولۇپ كەتكەنىدى.

بوۋاي ھارۋىغا سەكرەپ چىقتى. ئۇچقۇر ئاق ئات گويا شۇنى كۈتۈپ تۇرغاندەكلا ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، قاتتىق كىشنىدى ـ دە، ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ كەتتى.

ـــ مېنى مەھكەم تۇتۇۋالسىلا، بولمىسا يىقىلىپ چۈشىلا.

بوۋاي يېنىغا قارىدى، قارىدىيۇ چۆچۈپ كەتتى. ئۇنىڭ يېنىدا ئاپپاق پۈركەنچە ئىچىدە ئۇنىڭ مومىيى ئۆزىگە قاراپ ئولتۇراتتى. مومىاي سول قولى بىلەن ئاتنىڭ چۈلۈۋرىنى مەھكەم تۇتۇۋالغان بولۇپ، ئوڭ قولىدا قىسقا دەستىلىك كۆن قامچا تۇراتتى.

ـــ بۇ... سىز... قانداق بولۇپ...

ـــ سىلىنى بۇ قىسماقتىن قۇتۇلدۇرغىلى، ئەركىنلىككە چىقارغىلى كەلدىم، بوپتىمۇ؟

مومىاي بوۋاينىڭ كۆزلىرىگە تىكىلىپ قارىدى. بۇ قاراشتىن بوۋاينىڭ يۈرىكى شۇرراپ ئېرىپ، پۈتۈن بەدىنى لايەك بوشىشىپ كەتتى.

ـــ سىز تېخىمۇ چىرىماپسىز، سىز تېخىچە بىز يېڭى تونۇشقان ئاشۇ چاغلاردىكىدەك، تۇنجى توي ئاخشىمىدىكىدەك شۇنداق گۈزەل تۇرۇپسىز!

ـــ قېنى، قېرىغاندا شۇ گەپلەرنىمۇ دەپ يۈرەمدۇ؟

ـــ دېگۈم كېلىدىكەن. مەن ئۇ كۈننى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايمەن.



مومای بوۋاینىڭ باغرىغا ئاستىلا شوڭغىدى. بوۋاي تىترەپ، تەمتىرەپ تۇرۇپ مومانىڭ چاچلىرىنى، يۈز ـ كۆزلىرىنى ئاستا سىلىدى.

ـــ نېمىنداق تىترەيلا؟

ـــ شۇ كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن... بەك ئۇزۇن بولغاچقا...

ـــ ئوغلىمىزنىڭ ئۆيىدە قىينالدىلمۇ؟ ئىچىلىرى بەك سىقىلىپ كەتتىمۇ؟

ـــ قىينالدىم. ئىچىم بەك سىقىلدى. كەڭرى يېزا ـ قىشلاقلاردا ئاتتەك چاپچىپ، كۆڭلۈم خالىغان ئىشنى قىلىپ ئۆگىنىپ قالغان مەندەك ئادەمگە بۇنداق يەردە تۇرۇش خۇددى قەپەسكە سولاپ قويغاندىنمۇ ئارتۇق ئازابكەن. بالا ـ چاقا دېگەن ئاتا ـ ئانىنىڭ كۆڭلىنى ئۇنداق ئاسان چۈشەنمەيدىكەن. ئۇنىڭغا نەچچە ـ نەچچە قېتىملاپ پۈرىتىپ باقتىم لېكىن ئوغلۇم بىلگىلى ئۇنمىدى. ئۇلارچە بولغاندا ئادەمگە قۇۋۇەتلىك يېمەك ـ ئىچمەك، ياخشى كىيىم ـ كېچەك، ياسداق ئۆي ـ ھۇجرا بولسىلا بەختلىك ياشىغان بولارمىش! خۇددى قېلىپتا قۇيۇپ قويغاندەك، قەلەمدە سىزىپ قويغاندەك ئۇنداق تۆت چاسا تۇرمۇشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ ياشلار بىزدەك ياشانغانلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنمەيدىكەن. ئۇلار بىزنى ئەسلىي چىن دىلىدىن رازى قىلاي دېسە، بۇنداق توخۇ كاتەكدەك ھەشەمەتلىك ئۆيلىرىگە ئەكېلىپ سولىۋالماي، كىچىك بولسىمۇ، ئۆزىمىزنىڭ ئۆيىدە ئەركىن ـ ئازادە ياشىغىلى قويغان بولسا بولاتتى. بۇ يەردە ئادەم يا خاتىرجەم كورتتىدا بىرنى ئوسۇرالمىسا، يا قاتتىقراق يۆتىلەلمىسە، يا ئەركىن ـ ئازادە ئولتۇرۇپ تاھارەت قىلالمىسا... بەك قىسىلدىم، بۇ ئۆيدىن بەك زېرىكتىم مومای، مېنى يېنىڭىزغا ئەكېتىپ بەك ياخشى قىلدىڭىز، ئەمدى مەن بۇ يەرگە ئىككىنچىلەپ كەلمەيمەن...

ـــ لېكىن ئوغۇللىرى...

ـــ خاپا بولسا مەيلى، ھېلىمۇ ئوغلۇمنى خاپا بولىدۇ دەپ نەچ ـ

چە يىل دوزاخ ئازابىنى تارتتىم. ئەمدى مېنىڭ يەنە داۋاملىق بۇنداق سقىلىپ ياشىغۇم يوق!

ــ ماقۇل، ماقۇل بوۋاي. ئەمىسە مەن سىلىنى يىراق، بەك يىراق، ھېچكىم تاپالمايدىغان بىر يەرگە ئەكېتەي!

موماي شۇنداق دەپ قولىدىكى كۆن قامچا بىلەن ئاق ئاتنىڭ ساغرىسىغا بىر ئۇرۇۋىدى، ئات ئالدى ئىككى پۇتىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ قاتتىق كىشنىدى ــ دە، كۆككە قاراپ كۆتۈرۈلدى. ھارۋا قاتتىق سىلكىندى. بوۋاينىڭ قولى مومانىڭ بېلىدىن ئاجراپ كەتتى ــ دە، ھارۋىدىن دومىلاپ چۈشۈپ پەسكە قاراپ ئوقتەك شۇڭغىدى...!

ــ دادا... دادا... ساڭا نېمە بولدى، دادا؟ كۆزۈڭنى ئاچ، دادا!

بوۋاينىڭ قۇلىقىغا يەرنىڭ تېگىدىن كېلىۋاتقاندەك تولىمۇ بوش بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. لېكىن بوۋاي بۇنىڭ كىمنىڭ ئاۋازى ئىكەنلىكىنى ئايرىۋالالمىدى.

ــ بۇ... بۇ قەيەر؟ بۇ كىمنىڭ ئۆيى؟... مەن ھازىر نەدە؟

خېلى ئۇزۇندىن كېيىن بوۋاي ئاستا كۆزلىرىنى ئاچتى ــ دە، بوشقىنا شۇنىرلىدى.

ــ بۇ مېنىڭ ئۆيۈم، بۇ ئوغلۇڭنىڭ ئۆيى، دادا.

ــ ئاناڭ... ئاناڭ قېنى؟ ئۇ تېخى ھېلىلا... ئاق ئات قوشۇلغان ھارۋىدا...

ــ دادا، كۆزۈڭنى ئاچ، دادا، ساڭا نېمە بولدى ــ ھە؟

بوۋاي شۇ ياتقىنىچە نەچچە كۈن يېتىپ قالدى. ئوغلى بىلەن كېلىنىنىڭ خىزمىتى ئالدىراش بولغاچقا، ئۇلار كۆپىنچە ئىشكىنى مەھكەم ئېتىۋېتىپ چىقىپ كېتىۋېرەتتى. بوۋاي ئۆيدە تىكەندەك يالغۇز قالاتتى. نەۋرىلەرنىڭ بولسا بۇ ئۆيدە مۇشۇنداق بىر چوڭ دادىسىنىڭ بارلىقى خىيالىلىرىغىمۇ كىرىپ چىقماي تېلېۋىزور يالكى كومپيۇتېر ئالدىدا قېتىپ ئولتۇرۇپ ئويۇنچۇق ئوينىشاتتى. بۇ كۈنلەردە بوۋاينىڭ پۈتلىرى تېخىمۇ ئاغرىپ، بارا ــ بارا ئورنىدىن

دىن تۇرالماس ھالغا چۈشۈپ قېلىۋاتاتتى.

«مەن ئەمدى مۇشۇنداق يېتىپ ئۆلۈپ كېتىدىغان بولدۇم» دەپ ئويلايتتى بوۋاي كارىۋاتتا يېتىپ كۆزلىرىدىن لۆم ـ لۆم ياش تۆكۈپ، «ئاۋادا مەن ئۆز ئۆيۈمدە تۇرۇۋەرگەن بولسام، ھەرگىز بۇ ھالغا چۈشۈپ قالمايتتىم. قوشنا ـ قولۇملىرىم ئاش ـ تاماق ئەكىرىپ بېرىشەتتى. يېنىمغا چىقىپ پاراڭلىشاتتى. بىز تەڭتۈشلەر بىر يەرگە يىغىلىپ ئۆتكەن ـ كەچكەن ئىشلار توغرىلىق قىزغىن پاراڭلىشاتتۇق، كۈلىشەتتۇق، يىغلىشاتتۇق... ھە... ي مەھەللىدە كى ھېلىقى ئارىپ توقىناق قانداقراق تۇرۇۋاتقاندۇ؟ ئۇنىڭ كېسىلى ئازراق ياخشىلانغانمىدۇ؟ ھېلىقى ھەمە پىستەكچۇ؟ ئۇ يەنە ئىت بەقىپ تۇرۇۋاتامدىغاندۇ؟... توۋا دېگۈلۈك، ئادەمنىڭ خۇي ـ پەيلى، ھەۋەس، قىزىقىشى دېگەن باشقىچە بولىدىغان ئىشكەن. ھەمە پىستەك پۇتۇن ئۆمرىنى پەقەت ئىت بېقىش بىلەنلا ئۆتكۈزدى. ئۇنىڭ دېيىشىچە ئىت دېگەن ۋاقتى كەلگەندە ئادەمدىنمۇ ۋاپادار، ئادەمدىنمۇ ئەقىللىكمىش. شۇڭا ساقچىلارمۇ مەخسۇس رازۋېدكا ئىتلىرىنى تەربىيەلەيمىش. ئىت ئادەمنىڭ كۆڭلىنى بەك چۈشىنەرمىش، ئۇ ئىتنىڭ خارىلداپ ھاسىراپ تۇرغىنىنى ئاڭلاپ تۇرمىسا پەقەت ئۇخلىيالمايمىش، يېگەن تامىقىنىڭ يېرىمىنى ئىتقا بەرمەسە تاماق يېگۈسى كەلمەسمىش.

ـــ ئىت دېگەن، ـــ دەپ سۆزلەيتتى ئۇ بەزىدە توم زەنجىر بىلەن باغلۇۋالغان يوغان كۈل رەڭ ئىتنىنى خۇددى بالىسىنى ئەركىلەتكەندەك ئەركىلىتىپ، دۇمبىلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ، ـــ ئىت دېگەن شۇنداق بىر جانىۋاركى، ئۇ بەزىدە سېنىڭ نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقىڭنىمۇ بىلىۋالالايدۇ، سېنىڭ چىرايىڭغا، كۆزلىرىڭگە قاراپلا كۆڭلۈڭدىكىنى تاپالايدۇ. راست گەپنى قىلسام، مەن بۇ ئىتىمنى بالىلىرىمدىنمۇ ئارتۇقراق كۆرىمەن!

ـــ تۇزۇك گەپ قىلىڭلار ھەمراخۇن. بۇنداق دېسەڭلار خۇدانىڭ ئالدىدا كۇپۇرلۇق بولۇپ كېتىسىلەر جۇمۇ. نەدىمۇ بىر ئىتنى ئا-

دەمدىن، تېخى ئۆز بالىسىدىنمۇ ئارتۇق كۆرۈدىغان ئىش بار؟

ــ سىلەر بىلمىگەندىكىن شۇنداق دەيسىلەر. ناۋادا مېنىڭ بېشىمغا كەلگەن كۈنلەر سىلەرنىڭ بېشىڭلارغا كېلىپ، ئىتنىڭ ژاپادارلىقىنى ئۆز كۆزۈڭلار بىلەن كۆرگەن بولساڭلار، گېپىمگە چىن پۈتتەتتىڭلار.

ــ ئەمىسە دېمەمسىلەر؟ ئىت سىلىگە زادى قانداق ژاپادارلىق كۆرسەتكەن؟

ــ بۇ گەپنى دېسەم بەك ئۇزۇن، لېكىن ئاڭلىساڭلار چوقۇم ھەيران قالىسىلەر.

ھەمە پىستەك كۆك تاماكىسىنى چىڭ ــ چىڭ شوراپ تۈتۈنىنى يېنىدا تىلىنى ئۇزۇن چىقىرىپ خارىلداپ ياتقان يوغان كۈل رەڭ ئىتنىڭ يۈزلىرىگە پۈۋلىۋېتىپ گېپىنى باشلايتتى.

ــ ئۇ چاغ مېنىڭ تېخى ئەمدىلا ئون تۆت ــ ئون بەش ياشلارغا كىرگەن ژاقتىم ئىدى. بىز رەھمەتلىك دادام بىلەن ھەر ھەپتىدە بىر قېتىم كالا ھارۋىسى بىلەن ئېشەك ھارۋىسىنى ئېلىپ ناھىيە-مىزنىڭ كۈن چىقىش تەرىپىدىكى تۈدىكا مەيدان دەپ ئاتىلىدىغان ئاياغ جاڭگالغا بېرىپ ئوت چاناپ كېلەتتۇق. بۇ جاڭگالنىڭ يولى ئۇزۇن، قۇملۇق، ئەسكى بولغاچقا ئادەملەر ئاسانلىقچە كىرەلمەيتى-تى. جاڭگالدا كۆك يانتاق، قامغاق، كۆۋرۈك، قۇمۇش دېگەندەك ئوت ــ چۆپلەر ئۆسۈپ ئادەم بويى كېلەتتى. جاڭگالغا بېرىۋالساقلا ئىككى ــ ئۈچ سائەتتە ئىككى ھارۋا ئوت چاناپ بولالايتتۇق. لېكىن جاڭگالغا بېرىش، ئەڭ مۇھىمى جاڭگالدىن يېنىپ كېلىش بەك قى-يىن ئىدى. جاڭگالغا بېرىشقا ئەڭ تېز بولغاندىمۇ بىر كېچە ــ كۈندۈز، كېلىشكە ئىككى كېچە ــ كۈندۈز ۋاقىت كېتەتتى. شۇ جاڭگالغا كىرىپ ئوت ئاچقىمىساق يېقىن ئەتراپتا ئۇنداق جاڭگال يوق، جاڭگال بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنداق بولۇق ئوت ــ چۆپ يوق ئىدى. ئۇ چاغلاردا تۇرمۇشىمىز بەك قىيىنچىلىقتا بولغاچقا، بار ــ يوقى بىر كالىمىز بىلەن بىر ئېشىكىمىزدىن باشقا چارۋىمىز يوق

ئىدى. ئاشۇنداق ئوت ـ چۆپ ئاچىقىپ بىر تەرەپتىن كالا، ئېشەكـ
نىڭ ئالدىغا سېلىپ قىغ قىلىپ يەرگە تۆكسەك، يەنە بىر تەرەپـ
تىن، كۆك يانتاق، قامغاقلارنى يەرلەرنى كولاپ كۆمەتتۇق... دادام
بىلەن جاڭگالغا ساق ئالتە قېتىم كىرىپ ساق ـ سالامەت يېنىپ
چىقتۇق. لېكىن، يەتتىنچى قېتىم كىرگەندە تاس ـ تاس قالدۇق
جېنىمىزدىن ئايرىلىپ قالغىلى. ئۇ، سوغۇق سۆڭەكتىن ئۆتۈۋاتقان
دېكابىر ئايلىرىنىڭ مەلۇم بىر كۈنى ئىدى. تۈتۈق، كۈل رەڭ ئاسـ
ماندىن يىگىنىنىڭ ئۈچىدەك ئۇششاق قار ۋىزىلداپ چۈشەتتى.
جاڭگالغا كىرىپ ئىككى ھارۋىغا ئوتنى بېسىپ ھەر قېتىمقىغا
ئوخشاشلا كەچ كىرىپ كەتكۈچە جاڭگالدىن چىقىپ دەريا بويىغا
بېرىۋالماقچى بولدۇق. جاڭگال يولى بەك ئەسكى ئىدى. پۇر ـ پۈر
شور توپىغا ھارۋا چاقى قەدەمدە بىر پېتىپ قالاتتى. شۇڭا بىز ھەر
قېتىم بىر ھارۋىنى ئىزىدە قويۇپ، يەنە بىر ھارۋىنى بىرىمىز ئالـ
دىدىن كالا، ئېشەك بىلەن تەڭ تارتىپ، ھارۋىنىڭ كەينىدىن ئىتـ
تىرىپ يۈرۈپ ئىككى ـ ئۈچ كىلومېتىر نېرىغا ئاپىرىۋېتىپ، يەنە
بىر ھارۋىنى يەنە شۇ ئۈسۈلدا ئاچىقاتتۇق. شۇ چاغدا بىزنىڭ جۈـ
غى سەل كىچىكرەك بىر سېرىق ئىتىمىز بولۇپ دائىم ئۇنى بىرگە
ئېلىۋالاتتۇق. ئۇ ئىت بەك ئەقىللىق، شۇنداق سەزگۈر ئىدى. ئۇ
دادامنىڭ گەپلىرىنى بىلىدىغاندەك دادام نېمە دېسە شۇنى قىلاتتى.
ئۇ بىز بىر ھارۋىنى ئېلىپ ماڭغاندا، يەنە بىر ھارۋىنىڭ يېنىدا
قېلىپ، ئۇنىڭغا كۆز ـ قۇلاق بولاتتى. بىز ئۇ ھارۋىنى ئاپىرىۋېـ
تىپ جاڭگالدا قالغان ھارۋىنىڭ يېنىغا كەلگەندە بولسا، ئىت دادام
بىلەن ئىككىمىزنىڭ ئالدىغا كېلىپ بىر نېمىلەرنى دەپ بوشقىنا
غىڭشىپ قويماتتى ـ دە، يۈز ـ كۆزلىرىنى پاچاقلىرىمىزغا سۈركىـ
ۋېتىپ، بىز نېرىغا ئاپىرىۋەتكەن ھارۋىغا قاراپ ئۈچقاندەك يۈگۈـ
رۈپ كېتەتتى. مەن پەرەز قىلاتتىمكى، ئۇنىڭ بوشقىنا غىڭشىپ
قويغىنى بىزگە: «ئەمدى مەن ئاۋۇ ھارۋىنىڭ يېنىغا بېرىپ قاراپ
تۇراي، سىلەر كەينىمدىن بېرىڭلار...» دېگىنى ئىدى.

ـــ ئىت دېگەنمۇ شۇنداق ئەقىللىك بولامدىغان، ـــ دەپ قويىتى. دادام پىلتىڭلاپ يۇگۈرۈپ كېتىۋاتقان ئىتنىڭ كەينىدىن خېلى ئۇزۇنغىچە قاراپ.

بىز بۇ قېتىم ئېشەك هارۋىسىنى جاڭگالدا قويۇپ كالا هارۋىسىنى ئاۋۇال ئاپىرىۋېتىدىغان بولدۇق. يول ئەسكى ئىدى. ياغاچ هارۋىنىڭ يوغان چاقى پۈر ـ پۈر شور توپىغا غېرىچچە پېتىپ ماڭاتتى. كالا پۇتۇن كۈچى بىلەن كۈچەيتتى. ئۇنىڭ ئېغىزىدىن ئېقىش شالى، يوغان قارا كۆزلىرىدىن ياش ئېقىپ تۇراتتى. دادام هارۋىنىڭ ئالدى تەرىپىدە تۇرۇپ، هارۋا شوتىسىدىن تۇتۇپ كالا بىلەن تەڭ كۈچەيتتى. مەن بىردە هارۋىنىڭ كەينىدىن، بىردە هارۋىنىڭ ئىككى چاقىدىن ئىتتىرىپ ماڭاتتۇق. هارۋا بىر قەدەم ـ بىر قەدەمدىن بەك ئاستا ئىلگىرىلەيتتى. گەرچە ئاسماندىن ئۇششاق قار چۈشۈۋاتقان، سوغۇق جاندىن ئۆتۈۋاتقان بولسىمۇ كالىمۇ، بىزمۇ چېپىلداپ تەرلەپ كەتتۇق...

ـــ بۇ قېتىم تىنچ ـ ئامان بېرىۋالساق ئەمدى بۇ جاڭگالغا كەلمەيلىمكىن، بالام، سوغۇق بەك بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە كالا، ئېشەكلەر سەل ئاجىزلاپ قالغاندەك قىلىدۇ. ئالما ـ دىس... ـــ دادام يۇز ـ كۆزلىرىدىكى تەرلىرىنى بېلىدىكى بەلبېغى بىلەن سۈرتكەچ شۇنداق دېدى.

ـــ يەنە ئۇچ قېتىم كىرسەك ئون يول بولاتتى، دادا. ئون مو يېرىمىزگە بىر هارۋىدىن يېتەتتى.

ـــ يەتمىسە يېتىشچە ئىشلىتەرمىز، بالام، قالغىنىنى سالامەت بولساق، كېلەر يىلى قىشتا يەنە ئاچقامىز.

ـــ مەيلى ئەمىسە...

بىز كالا هارۋىسىنى ئاچقۇېتىپ، ئېشەك هارۋىسىنىڭ يېنىغا كېلىشىمىزگىلا سېرىق ئىت يۇگۈرۈپ ئالدىمىزغا كەلدى ـ دە، بىزنىڭ پاچاقلىرىمىزغا سۈركىشىپ نېمىلەردۇر دەپ غۇڭشىپ كەتتى. ئۇ كۈل رەڭلىك تۇتۇق ئاسمانغا قاراپ بوشقىنا قاۋاپ

قويدى.

ـــ بالام تېز بولايلى، بۇگۈن ئەھۋال سەل چاتاق تۇرىدۇ، ئېھتىمال قاتتىق قار ياغىدىغان ئوخشايدۇ، ئىت بىزگە بىر ئىشتىن ئالدىن بېشارەت بېرىۋاتىدۇ.

ـــ نېمە بولدى؟ بىرەر ئىشنى سەزدىڭمۇ؟ ـــ دادام زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ سېرىق ئىتنىڭ يۈزلىرىنى چوڭقۇر مېھرى بىلەن سىيلاپ قويدى. ئىت دادامنىڭ پاچاقلىرىغا سۈركىشىپ ئەركىلەپ قويدى ـ دە، يەنە ئاسمانغا قاراپ بوشقىنا قاۋاپ قويۇپ كالا هارۋىسى تەرەپكە قاراپ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ كەتتى.

ئاسمان بارا ـ بارا قارائۇغۇلىشىپ قار كۈچىيىشكە باشلىدى. ئېشەك هارۋىسى بىر قەدەم ـ بىر قەدەمدىن ئاستا ئىلگىرىلەيتتى. دادام بىلەن ئىككىمىزنىڭ پۇتۇن بەدىنىدىن سوغۇق تەر چىپىلداپ ئاقاتتى. بىز ئالاهەزەل ئىككى ـ ئۈچ سائەتلەردىن كېيىن كالا هارۋىسىنى ئەكېلىپ قويغان يەرگە كەلدۇق ـ دە، بىر ـ بىرىمىز گە قارىشىپ ئىزىمىزدا چىپچىدا تۇرۇپ قالدۇق، ئەتراپىمىزدا نە كالا هارۋىسى، نە سېرىق ئىت كۆرۈنمەيتتى. ۋاشىلداپ يېغىۋاتقان قار هارۋا ئىزىنى ئاللىقاچان كۆمۈپ تاشلىغانىدى.

ـــ بويناق، سېرىق بويناق قېنى سەن؟ تېز كەل، بۇياقتا كەل!

دادامنىڭ ئاۋازى كېچە قوينىدا ئەكس سادا يانغۇرتىپ ئاستا ـ ئاستا يوقاپ كەتتى. لېكىن سېرىق بويناقتىن هېچقانداق سادا يوق ئىدى.

ـــ خەتەرلىك بالام، كالا هارۋىسىنى بىرى ئېلىپ كەتكەن گەپ ياكى بولمىسا كالا كاللىقىنى قىلىپ مېڭىپ كەتكەن گەپ، سېرىق بويناق كالىنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ...

ـــ كالا هارۋىمىزنى باشقىلار ئەكەتكەن بولسا ياكى بىرەر يەردە ئۆڭتۇرۇلۇپ كەتكەن بولسا... سېرىق بويناق ئۇ...

شۇ دەقىقىلەردە نېمە ئويلىغانلىقىمنى بىلمەيمەن. دادامنىڭ شۇنچە كۈچەپ توۋلىغىنىغا قۇلاق سالماي قارا سىياھدەك قارائۇغۇ ـ

لۇق ئىچىگە ئۆزۈمنى ئاتتىم... مەن يۇگۈرەيتتىم، قاراڭغۇلۇق ئىچىدە تىزمىغىچە قار، كېچىپ، يىلتىز، كۈتىچەكلەرگە، شور - داشقاللارغا پۈتلىشىپ يىقىلىپ - قوپۇپ يۇگۈرەيتتىم. ئۆزۈمنىڭ قاياققا كېتىۋاتقانلىقىمنى بىلمەيتتىم. مۇدھىش قاراڭغۇلۇقتا ھېچ يەرنى كۆرمەيتتىم... ئارىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكەنلىكىنى بىلمەيمەن. بىر چاغدا يۇگۈرۈپ كېتىۋېتىپ كىمدۇر بىرى كولاپ قويغان بىر چوڭقۇر ئازگالغا گۈپپىدە چۈشتۈم - دە، ئوڭ پۇتۇم زىڭگىدە قىلىپ كەتتى. بىر ئەشەددىي ئاغرىق، بىر تاتلىق ئۇيقۇ، بىر شېرىن چۈش... چۈشۈمدە دادامنى، كالىمزنى، سېرىق ئىتەمزنى كۆرەتتىم، دادام ماڭا نېمىلەردۇر دەپ ئاچچىقلاپ كايىتتى. سېرىق ئىت پاچاقلىرىمنى پۇراپ نېمىلەرنىدۇر دەپ غىڭشىيتتى. قارا ئېشەك بىلەن قارا كالا كۆزلىرىدىن ياش تۆككىنىچە گۇناھكارلاردەك يەرگە قاراپ تۇرۇشاتتى.

— بىر كالا ھارۋىسىنىڭ يوقاپ كېتىشى قانچىلىك ئىشتى؟ مۇشۇ كېچىدە، مۇشۇ جاڭگالدا ئېزىپ قالساڭ، قار، سوغۇقتا توڭلاپ قالساڭ، مەن قانداق قىلاتتىم؟ ھېلىمۇ سېرىق ئىت بولۇپ قاپتىكەن، بولمىسا مەن سېنى نەدىن تاپاتتىم؟ ئادەم دېگەن بۇنداق قارامىلىق قىلمايدىغان!

سېرىق ئىت دادامنىڭ مېنى تىللاشلىرىغا چىدىيالمىدى بولغاي، دادامنىڭ ئالدىغا كېلىپ نېمىلەرنىدۇر دېمەكچى بولغانىدەك قاۋاپ كەتتى.

— ھاۋ... ھاۋ... ھاۋ...

نەدىندۇر بىر ئاۋاز ئاڭلانغاندەك قىلدى، كۆزۈمنى ئاچالمايتتىم، پۈت - قوللىرىم سوغۇقتا قولىشىپ مىدىر - سىدىر قىلغىلى قويمايتتى.

ئىت يەنە قاۋىدى.

بۇ قېتىم مەن ئىتنىڭ قاۋىغانلىقىنى تېخىمۇ ئېنىق ئاڭلىدىم، ئاندىن كىملەرنىڭدۇر بىر نېمىلەرنى دەپ غۇدراشقانلىرى

ئاڭلاندى.

ــ ئېھتىمال بالا مۇشۇ ئورەكتە بولۇشى مۇمكىن، ئىت بالىنىڭ ھىدىنى سەزدى.

كىمدۇر بىرى ئورەككە ئاستا چۈشۈپ ئۈستۈمدىكى قارلارنى قولى بىلەن سۈپۈرۈۋەتتى ـ دە، ۋارقىراپ كەتتى.

ــ بارىكەن، بالا مۇشۇ يەردە بارىكەن، تېخى ھايات ئوخشايدۇ!

مەن بۇ ئاۋازلارنى بىردە چۈشۈمدە، بىردە خىيالىمدا ئاڭلىغاندەك بولاتتىم. كېيىنكى ئىشلارنى بىلمەيتتىم، بىر چاغدا كۆزۈمنى ئاچسام، ئۆزۈمنى دوختۇرخانا ياتقىدا كۆردۈم...

ھەمراخۇن تاماكىسىنى چېكىپ شۇكلەپ قالدى. ئۇنىڭ يوغان كۆل رەڭ ئىتى كۆزلىرىنى يۇمۇپ خىرىلداپ ياتاتتى.

ــ گېپىڭلارچە سىلىنى ئاشۇ سېرىق ئىت قۇتۇلدۇرۇۋاپتۇ ـ دە!

ــ شۇنداق بولماي ئەمىسە، مەن قاراڭغۇلۇق ئىچىدە غايىب بولۇپ كەتكەندىن كېيىن، دادام مېنى توۋلاپ ـ توۋلاپ ئاڭلىتالماپتۇ. قار تېخىمۇ كۈچىيىپ كېتىپتۇ. دادام ئۆزىنىڭ تەجرىبىسىگە ئاساسەن ھارۋىدىكى قۇرۇق يانتاقنى چۈشۈرۈپ ئوت يېقىپ گۈلخان ساپتۇ. چۈنكى دادام ماڭا دائىم: «كېچىدە ئېزىپ قالغانلار ئوت يېقىپ بەلگە بېرىشىدۇ، ئوت يالقۇنى كۆرۈنگەن تەرەپكە قاراپ كەلسەڭ ئېزىپ قالمايسەن» دەپ نەسىھەت قىلاتتى... لېكىن بىر ھازا يانتاق كۆيۈپ بولغۇچە مەندىن ھېچقانداق سادا بولمىغاندىن كېيىن، دادام ئېشەك ھارۋىسىغا چىقىپ يۈرت تەرەپكە قاراپ مېڭىپتۇ. ئەتىسى تاڭ سەھەرگە يېقىن تۇدىكا مەيدانىغا كېلىپ ئەھۋالنى شۇ يەردىكى ئادەملەرگە دەپتۇ. تۇدىكا مەيدانىدىكى دېھقانلار بۇ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، تۆت ـ بەشتىن بىر گۇرۇپپا بولۇپ ئاياغ جاڭگالنى ئىزدەشكە باشلاپتۇ. چۈشكە يېقىن ئۇلار بىر زەيكەشلىكتە ئۆڭتۇرۇلۇپ كەتكەن كالا ھارۋىسىنى تېپىپتۇ. كالا نىمجان بولۇپ قالغاچقا، پىچاق سۇرۇۋېتىپتۇ. كەچكە يېقىن يەنە

بىر گۈرۈپپا ئادەملەر سېرىق ئىتنى تېپىپتۇ. سېرىق ئىت كىم-دۇر بىرى تۇلكە تۇتۇش ئۈچۈن قۇرۇپ قويغان توزاقتا دەسسەپ بىر پۇتى سۇنۇپ يېتىپ قالغانكەن. ئۇلار ئىتنى توزاقتىن چىقىرىپ پۇتىنى تېڭىپ قويۇپتۇ. ئىت بىر پۇتىنى كۆتۈرۈپ ئاقساپ مېڭىپ دادامنىڭ يېنىغا كەپتۇ ـ دە، دادامنىڭ پۇتىغا يۈز ـ كۆز-لىرىنى سۈركەپ بوش قاۋاپ يىغلاپ كېتىپتۇ. ئاندىن دادامىلارنى كەينىگە سېلىپ مېڭىپ مەن چۈشۈپ كەتكەن ئازگالنى تېپىپتۇ...

ـــ راست، راستتىنلا ۋاپادار ئىتكەن. شۇ ئىت بولمىغان بول-سا، شۇ ئورەكتە توڭلاپ قالىدىكەنسىلەر ـ دە!

ـــ شۇنداق بولماي، پۈتۈم سۇنۇپ كەتكەن، ئۈستۈمنى قار پۈ-تۈنلەي كۆمۈۋەتكەن تۇرسا، توڭلاپ قالماي ئەمىسە...

ـــ شۇڭا ـ زە، ئىتنى بەكلا چوڭ بىلىدىكەنسىلەر ـ دە!

ـــ ئىش قىلىپ ئىت ئىگىسىگە بەك سادىق بىر جانىۋار. شۇڭا مەن ئۆمۈربويى ئىت بېقىپ كەلدىم.

ـــ مۇشۇ ئىتمۇ ھېلىقى سېرىق ئىتنىڭلارنىڭ نەسلىدىنمۇ؟

ـــ ياق، ئۇ ئىت دادام ئۆلۈپ كەتكەندە نەچچە كۈنلەرگىچە بىر نەرسە يېگىلى ئۇنماي دادامنىڭ تۇپراق بېشىدا يېتىۋالدى. كې-يىن... كېيىن كىمدۇر بىرى يېڭىنە بېرىۋېتىپ نەچچە كۈن قىينى-لىپ ئۆلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۆلۈپ كېتىش ئالدىدىكى قىينىلىپ كەتكەن ئاشۇ ھالىتىنى، پۈتۈمغا بېشىنى قويۇپ يىغلاپ كەتكەنلە-كىنى ھەرگىز ئۇنتۇيالمايمەن!...»

بۇڭاي شۇ ئىشلارنى ئويلاپ كۆڭلى تېخىمۇ يېرىم بولۇپ كەت-تى. ئۇ مەھەللىسىدىكى ئاشۇ قۇلۇم ـ قوشنىلىرىنى، تەڭتۇش، دوست ـ بۇرادەرلىرىنى بەكلا سېغىنىپ كەتكەندى. يەنە تېخى مەھەللىسىدىكى ھېلىقى... ھېلىقى ئايىم قۇشنانجىم...

بۇڭاي ئىتتىكلا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. راست، ئايىمخان قانداقراق تۇرغاندۇ؟ ئۇ ھازىرمۇ ئۇنى كۈتۈۋاتامدىغاندۇ؟

ـــ شەھەرگە، بىنا ئۆيگە بەك كۆنەلمىگەن بولسىلا يېنىپ كەل-

سىلە. بۇ يەردە بەك يالغۇزلۇق تارتىپ قالغۇدەك بولسىلا بالىلارغا دەپ باقسىلا، مەن تەرەتلىرىگە سۇ ئىسىستىپ بېرەرمەن، ــ دېگەنىدى ئۇ بوۋاينىڭ مومىيى تۇگەپ كېتىپ ئىككىنچى يىلى ئوغلى ئۇنى يۇرتىغا ئاپارغاندا.

ــ ئۇنداق قىلسىلىغۇ تازا ئوبدان بولاتتى، لېكىن شۇ بالىلار...

ــ ئادەم قەبرىغاندا سېسىق پۇرايدىغان بولۇپ قالىدىغان گەپ-كەن. بالىلارنىڭ يېنىدا تۇرماق تەسكەن، شۇڭا...

«بۇ ئۆيدىن كېتەي، بۇ يەردە بۇنداق غېرىبچىلىق تارتىپ، سەقىلىپ ياشىغاندىن... لېكىن، ئوغلۇم نېمە دەر؟ ئۇنىڭغا دېسەم كەتكىلى قويمايدىغىنى ئېنىق، دېمەيلا كەتسەمچۇ؟ راست، ھېچكىمگە دېمەي بۇ ئۆيدىن غىپپىدىلا چىقىپ كېتەي. بىراق ئېزىپ قالسام... ياق، مەن يا قارىغۇ، يا گاس ــ گاچا بولمىسام... سورىسام يول كۆرسىتىپ قويغىلى بىرى چىقىپ قالار ھەرقانچە بولسۇ...»

بوۋاي شۇنداق ئويلاپ كارىۋاتتىن چۈشتى. بۇگۈن ئۇنىڭ پۈتۈلمىرىمۇ خېلى يېنىكلەپ قالغاندەك ئىدى. «خۇدا ئاسانلىقنى بېرەر»... بوۋاي ئاستا مېڭىپ دېرىزە تۈۋىگە كەلدى. ئۇ دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ بىر ھازا تۇردى ــ دە، ئاستىلا كەينىگە ياندى.

ــ ۋۇي نېمىنداق ئورنۇڭدىن تۇرۇۋالدىڭ دادا؟ سەن...

ــ ئەمىسە كەچكىچە ياتسام بولامتى؟ مەن تېخى ئۆلەر ھالەتتە بولمىغاندىكىن قوپۇپ مېڭىپ باقتىم، ئادەم دېگەن ياتقانچە يېنى يەر تارتىدىغان گەپكەن.

ــ لېكىن سېنىڭ پۇتۇڭ...

ــ مېنىڭ پۇتۇمغا نېمە بوپتىكەن؟ ئەگەر مەن يېزىدا بولغان بولسام تېخى ئون مو يەر تېرىيالىغۇدەك مادارىم بار مېنىڭ.

ــ سەن...!

بوۋاي بىر نېمە دېمەكچى بولۇپ تۇرۇۋېدى، ئىشىك تاراقلىدە ئېچىلىپ كېلىن بىلەن نەۋرىلەر تاراقشىپ كىرىشتى.

ــ ھە، نېمانداق تەييارلىق قىلماي تېخىچە بۇتتەك تۇردىڭىز؟ بولۇڭ، غاچچىدا ماڭايلى، بولمىسا كېچىكىپ قالىمىز؟ سىلەرمۇ غاچچىدا كىيىمىڭلارنى يەڭگۈشلەڭلار، تېز بولۇڭلار! ــ كېلىن شۇنداق دەپ بوۋايغا قاراپمۇ قويماي ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى.

ــ بىز بۇ بايرامدا ئاقسۇ تەرەپلەرگە بېرىپ ساياھەت قىلىپ كېلەيلىمىكىن دېگەن، دادا. سېنىمۇ بىللە ئېلىۋالايلى دېسەك ھەم ماشىنىغا پاتمايدىكەنسەن، ھەم پۇتۇڭ بۇنداق تۇرسا، شۇڭا...

ــ بەك ياخشى بوپتۇ، بالىلىرىم، ئوبدان ئويناپ كېلىڭلار، سىلەرگە ئوبدان دۇئا قىلىپ قويىمەن، مەندىن خاتىرجەم بولۇڭلار، مەن ئۆيدىن ھېچ يەرگە چىقماي ئولتۇرۇپ تۇرىمەن!

ــ ماقۇل ئەمىسە، دادا، توڭلاتقۇدا مېۋە ــ چېۋە، گۆش ــ تۇ-خۇم، نان بار، قورسىقىڭ ئاچسا ئۆزۇڭ خالىغانچە ئېلىپ، ئېتىپ يە، لېكىن دادا، سىرتقا ھەرگىز چىقما، ئېزىپ قالىسەن، ما-قۇلمۇ؟

ئۇلار چىقىپ كەتتى. بوۋاي چوڭ بىرنى تىنىپ چوڭقۇر نەپەس ئالدى. «ماڭا بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق پۇرسەت بارمۇ؟ مەنمۇ بۇگۈنلا ما-ڭاي، بېرىپ ئۆز ئۆيۈمدە ئۆزۈم خالىغانچە خان ــ پادىشاھلاردەك ياشاي، خوش بالىلىرىم، خوش، ئوغلۇم...»

بوۋاي ئۆزىگە لازىملىق ئۇششاق ــ چۈششەك نەرسە ــ كېرەك-لەردىن ئازراق، ئۆزىنىڭ كونا كىيىم ــ كېچەكلىرىنى ۋە مۇشۇ ئۆيگە كېلىشتىن بۇرۇنلا يېنىدا ساقلاپ كېلىۋاتقان ئازغىنا پۇلىنى كونا كىيىم ــ كېچەكنىڭ يانچۇقىدىن ئېلىپ يېنىغا سالدى ــ دە، بىسمىللا دەپ ئۆيدىن چىقتى. ئۆينىڭ ئىشكى گۈپپىدە يې-پىلدى. بوۋاي ئىتتىرىپ بېقىۋېدى، ئىشىك ئېچىلمىدى. بوۋاي:



ـــ خوش، خۇداغا ئامانەت، ـــ دەپ پىچىرلاپ ئاستا ـ ئاستا پەشتاقتىن چۈشتى. ھەيران قالارلىقى ئۇنىڭ شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى ئاغرىپ ئارام بەرمەيۋاتقان پۈتلىرى ئۇچتەك يەڭگىل بولۇپ كەتكەن، ياشاڭغىراپ تۇرىدىغان كۆزلىرى ئوتتەك نۇرلىنىپ كەتكەندى. بوۋاينىڭ يۈرىكى سىرلىق ھېس، ئارمانلار بىلەن خۇددى ياش يىگىتلەرنىڭ يۈرىكىدەك گۈپۈلدەپ سېلىپ كېتىۋاتاتتى.

2008 ـ يىلى، قەشقەر ـ يوپۇرغا

پىۋاخوۇمار

ـــ ئەينى دەۋردە ئامېرىكا ئىندىئانلىرى ناھايىتى كۇچىتۇڭگۇر ئىدى. شۇنىڭغا يارىشا ئەر ـ ئاياللارنىڭ جىسمانىي كۇچى ۋە جىنسىي قۇۋۋىتى ئاجايىپ يۇقىرى ئىدى. ئەمما ئۇلار ياۋروپا ئېكسپېدىتسىيەچىلىرىنىڭ قولىدىكى ھاراقتا ئۆگىنىپ قېلىپ، بالا تاپالماس ھالغا چۇشۇپ قالغان.

ـــ ماتېرىياللاردىن

ئۇ ئۆزىنىڭ قاچانلاردىن تارتىپ پىۋىغا بۇنچە خۇمارى ـ خۇشـتار بولۇپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئىشقىلىپ، ئۇ پىۋا ئىچىشنى باشلىغىلى نەچچە يىللار، نەچچە ئون يىللار بولغاندۇ. مەيلى يازنىڭ تونۇردەك ئىسسىق، تىنجىق كۇنلىردە بولسۇن، مەيلى قىشنىڭ زەھەردەك ئاچچىق سوغۇق كۇنلىردە بولسۇن، ھەر كۇنى دېگۈدەك ئاشۇ قىرتاق تەملىك، بۇزۇلداپ ئېقىپ كۆپۈك چىقىپ تۇرىدىغان، ئىچىۋەرسە ئەركەكلەرنىڭ ئۇستىخان ـ ئۇستىخانلىرىنى بوشاشـتۇرۇپ، يىلىكىنى سۇيۇلدۇرۇپ رېزىنكىدەك قىلىۋېتىدىغان سۇـيۇقلۇقنى ئاشۇ بوش سېمىز، لەڭپۇڭدەك لىغىرلاپ تۇرىدىغان يـوـغان قورسىقى تويغۇدەك بىر ـ ئىككى قېتىم ئىچمىسە كۇنى ئۆتمەيتتى.

ـــ قېنى ئاغىنىلەر، يۇرمەمسىلەر، تازا سالقىن جايىنى تېپىپ ئىككى ـ ئۈچ بوتۇلكىدىن پىۋا ئىچەيلىمۇ؟ ـــ دەيتتى ئۇ تونۇشـلىرىدىن كىملا ئۇچراپ قالسا.

يازدىكى ھاۋا تونۇردەك قىزىپ كەتكەن دىمىق كۇنلەردە بۇ گەپـنى دېسىغۇ ئانچە كۇلكىلىك ئەمەس، قىزىق يېرى، ئۇ قىشنىڭ تازا لەپلىدەپ قار يېغىۋاتقان جۇدۇنلۇق، سوغۇق كۇنلىرىدىمۇ بەـزىدە لاغىلداپ تىترەپ، شىشىدەك كۆكىرىپ تۇرۇپمۇ ئاشۇ گېپىنى

تەكرارلايتتى.

ــ مۇشۇنداق سوغۇقتىمۇ پىۋا ئىچەمدۇق؟ ــ دەپ سوراپ قالسا بىرەرسى:

ــ سوغۇق سوغۇقنى ئالىدۇ، سوغۇقتا، قاردا پىۋا ئىچسە، تازا پەيزى بولىدۇ. ئىچمەيچۇ، يۇرىكىنىڭ ئوتى، ئۇچىيىنىڭ يېغى بار ئەركەك دېگەن ئىچىپ تۇرمىسا چاتاق چىقىدۇ، ــ دەپ يەنە قىلچە چاندۇرماسلىققا تىرىشاتتى ئۇ.

ئۇنىڭ خىلىلا كېلىشكەن، ياش، چىرايلىق ئايالى، بەش ـ ئالتە ياشلارغا كىرىپ قالغان بىر قىزى بار ئىدى. ئايالى ھەر كۈنى كەچىسى ئۇنىڭغا يالۋۇراتتى. مۇشۇ پۈتۈنى ئىچمەسلىك توغرىسىدا يېلىناتتى، چۈشەندۈرەتتى. بەزىدە ئاچچىقى كېلىپ كەتسە، تازا سەت گەپلەر بىلەن تىللايتتى. چۈنكى ئۇ ئۆيىگە كىرىپلا ھېچ ئىش بىلەن كارى يوق. ئەتكەن تاماقنى خالاپ ـ خۇلۇپ يەپ بولۇپلا ئۆزىنى ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تاشلاپ لايدەك بوشىشىپ، ئارغامچىدەك سوزۇلۇپ يېتىپ خورەكنى باشلۇيتەتتى. ياش، ھېسسىياتچان ئايال ئۇنى مىڭ ئەركىلىتىپ پەپىلىسىمۇ، ئۇنىڭدىن قىلچە سادا چىقمايتتى. ئايال جىلە بولۇپ ئۇنى ئۇرۇپ تىللاپ يىغلاپ كېتەتتى.

ــ مۇشۇ سېسىق بىر نېمىنى ئىچكىچە ئېشەكنىڭ سۈيدۈكىنى ئىچسەڭچۇ، ئىسىت سەندەك ئەر بولۇپ قالغۇچە!

ئەتىسى ئەتىگەندە ئايالى ئۇنىڭغا ناشتىلىق بېرىۋېتىپ يەنە يالۋۇراتتى.

ــ ئىچمەك، مۇشۇ بىر نېمىنى ئىچمەك. مەيلى نېمە ئىچسەڭمۇ، زەھەر ئىچسىڭمۇ ئىچىپ، مۇشۇ بىر نېمىنى ئىچمەك!

ــ نېمىشقا، نېمىشقا ئىچمەيمەن بۇنى؟

ــ بۇ دېگەن ئەر كىشىنى كاردىن چىقىرىدىغان نەرسىكەن، ئىچمەك. قېنى سىزدىكى بۇرۇنقى ئەرلىك قىياپەت، ياۋايى تۇرۇق؟! قېنى سىزدىكى قارام، تەلۋىلىك، كۆچىتۇڭگۇرلۇك؟! قاچان مۇشۇ

بىر نېمىنى ئىچىشنى ئۆگەندىڭىز، شۇنىڭدىن باشلاپ مىجەزىڭىز ئۆزگىرىپ كەتتى. ئاۋازىڭىز سىلىق، گەپلىرىڭىز سىپايە، مېڭىشىڭىز پۈتىڭىزنىڭ ئۇچىدا، خۇددى يەرنىڭ بېلى ئىگىلىپ كېتىدىغاندەك بوش، سىلىق، كۆزلىرىڭىز خۇددى...

ـــ نېمە؟ سەن بەك ئېچىرقاپ كەتكەن ئوخشىمامسەن؟ ھۇ پاسكىنا، نومۇس قىلماي دەۋاتقان گېپىنى قارا. مەن ئەر بولماي ئەرلىكىم يوقاپ ئايال كىشىگە ئۆزگىرىپ كېتىپتىمەنمۇ؟ ئەرلىكىمنى، تەلۈە، قارامىلىقىمنى ساتقا بىر كۆرسەتمىسەم!

ئۇ ئايالىنىڭ كەلسە ـ كەلمەس يېرىگە مۇشتلاپ كېتەتتى. لېكىن ئۇنىڭ شۇنچە ئۇرغان مۇشتلىرىمۇ ئايالغا ھېچقانچە تەسىر قىلمايتتى. بۇ مۇشتلار شۇنچىلىك بوش، شۇنچىلىك كۈچسىز، شۇنچىلىك زەئىپ ئىدى.

ـــ سەن مېنى زەھەر ئىچسەڭمۇ ئېچ دەيسەن، زەھەر ئىچكۈزۈپ مېنى ئۆلتۈرمەكچىمۇ سەن؟ ھۇ نىيىتى يامان، زىدى پەس!

ـــ ئەر كىشىنىڭ بۇنداق تىرىكلىكىدىن ئۆلگىنىمۇ ياخشى!

ئايالى ئاچچىقىغا زادىلا بەرداشلىق بېرەلمىدى. ئۇ ئاشۇ گەپنىڭ ئېغىزىدىن قانداق چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالدى. ئۇنىڭ ئايالىنى ئۇرۇشقا كۆتۈرگەن مۇشتى ھاۋادا لەيلەپ قالدى. ئۇ ئايالىنىڭ ئاچچىق، غەزەپ ـ نەپرەت يېغىپ تۇرغان كۆزلىرىگە تىكىلدى. تىكىلدىيۇ كۆزلىرى غۇۋالىشىپ ھېچنېمىنى كۆرەلمەي قالدى.

راست، ئۇ ئاشۇ بىر چاغلاردا شۇنداق قارام، كۆچتۇڭگۇر، قاۋۇل ئادەم ئىدى. ماڭسىمۇ گۈس ـ گۈس دەسسەپ، يەرنى تېشىۋېتىدىغاندەك ئەلپازدا ماڭاتتى. گەپلىرى قوپال، ئاۋازى غاراڭ ـ غۇرۇڭ ئىدى. ئايالىنى مۇشتى بىلەن ئۇرۇش ئەمەس، قوللىرى بىلەن شۇنداقلا تۇتۇپ قويسىمۇ تۇتقان يېرى ئۇزۇمدەك قاپىرىپ كۆكىرىپ چىقاتتى. ئايالى ئۇنىڭغا ئامراق، ھېرىسمەنىدى. ئۇنىڭدىن پەخىرلىنەتتى. ئۇنى ھۆرمەتلەيتتى. چۈنكى ئۇ شۇنچىلىك قوپال،

تەلۆە، قارامىلىق بىلەن ھەربىكەت قىلاتتىكى، ئايالى تىنىشقىمۇ ئۇلگۈرەلمەي قالاتتى. «بۇقا، تەلۆە، ياۋايى بۆرە» دەپ ئەركىلىتىپ كېتەتتى ئىچ ـ ئىچىدىن سۆيۈنۈپ. ئۇنىڭ ساقال ـ بۇرۇتلىرى قاپقارا، قويۇق، خۇددى پولات مىختەك كۆچلۈك ئىدى. ھەر ئىككى كۆندە قىرىپ تۇرمىسا، كىرپە تىكىنىدەك دىڭگىيىپ ئۆسۈپ كېتەتتى. ئايالىنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىگە سۈركەپ قىزارتىۋېتەتتى. مۇسكۇللىرى چىڭ، كۆزلىرى بۇركۇتنىڭ كۆزىدەك ئويناپ، ئوتەتەك يېنىپ تۇراتتى. ئايالى ئۇنىڭغا ئىچ ـ ئىچىدىن كۆيۈپ ھەدەگەندە قۇۋۇەتلىك يېمەكلىكلەرنى تەييارلاپ بېرەتتى.

ـــ يەڭ، كۆپرەك يەڭ. قاسقاندا پىشۇرۇلغان ئەركەك پاقلانىنىڭ گۆشى، ئەر كىشى دېگەن پاقلان گۆشى يەپ تۇرسا، كۈچىگە كۈچ قوشۇلىدۇ. سۈت، قىمىز ئىچىڭ، قېنىنڭىزغا قان، جېنىڭىزغا جان قوشۇلىدۇ!

ئۇ قاچانلاردىن باشلاپ پۈتىغا بۇنچە خۇمارى ـ خۇشتار بولۇپ قالغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئۆزىمۇ ئەسلىيەلمەيتتى. ئىشقىلىپ، ئۇ شۇنى غۇۋا ھېس قىلاتتىكى، قاچاندىن باشلاپ پۈتا ئىچىشنى ئۆگىنىپ، پۈتىغا خۇمار بولدى، شۇنىڭدىن تارتىپ ئۆزىدە نېمىلەرنىڭدۇر ئاستا ـ ئاستا يوقىلىۋاتقانلىقىنى، مىجەزىنىڭ ئۆزگىرىپ، مۇسكۇللىرىنىڭ بوشىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. كۆپ ئۇخلايدىغان، يول ماڭسا ئاۋايلاپ پۇتىنىڭ ئۇچىدا يەڭگىل دەسسەپ ماڭىدىغان، ھەتتاكى ئاياغ تىۋىشىنى ئۆزىمۇ ئاڭلىيالمايدىغان بولۇپ قالدى. ساقال ـ بۇرۇتلىرى سارغىيىپ پورلىشىپ قالدى. خۇددى ئاجىز، كۈچسىز يەردىكى قوناققا مۇزلۇق سۇنى قويۇۋەرسە سارغىيىپ يېتىپ قالغانىدەك. ئۇ پۈتا ئىچىپ ئېرىشكىنى بىر قورساق بولدى. قورسىقى خېلىلا يوغىناپ قالدى. قورسىقىنى پومپايتىپ ماڭسا خېلىلا ئىسكەتلىك، يارىشىملىق بولۇپ قالاتتى. ئۇ ئاشۇ چاغلاردا، پۈتا ئىچىشنى ئۆگەنمىگەن چاغلاردا، سىرتلارغا چىققاندا قونچاقتەك ياسانغان، چىرايلىق، كېلىشكەن قىز ـ ئا-

ياللارنى كۆرگەندە پۇتۇن بەدىنى قىزىپ تىپىرلاپ، كۆزلىرى ئوت-تەك يېنىپ ئىزىدا تۇرالماي، ئولتۇرالماي قالاتتى. ئايال زاتىنىڭ بەدەنلىرىگە بەدىنى تېگە - تەگمەي، ھىد - تېنى بۇرنىغا پۇرا - پۇرۇمايلا نەپسى تاقىلداپ ئارانلا تۇراتتى. مانا ئۇ ھازىر ئۆزىنىڭ ئايالى بىلەن قاچانلاردا بىرگە بولغانلىقىنىمۇ ئەسلىيەلمەيدۇ. بۇ-نىڭدىن خېلى - خېلى كۈنلەر ئىلگىرى ئايالىنىڭ زورلاپ پەيدا-لەشلىرى بىلەن ئاران دېگەندە بىرگە بولۇۋىدى، ئىش يېرىملاشماي تۇرۇپلا ھاسىراپ ھۆمىدەپ، چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمۈلۈپ كەتتى. كۈچسىز، ئاجىز، زەئىپ ھەربىكەتلەردىن كېيىن لاسسىدە بوشىشىپ، ئايالىنىڭ ئۈستىدىلا لايدەك يېتىپ قالدى. ئايالى خېلى تىرىشىپ باققان بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن قىلچە سادا چىقمىدى. ھېچ-قانداق سېزىم پەيدا بولمىدى، ئايالى ئاچچىق بىلەن ئۇنى ئۈستىدىن ئىرغىتىپ چۈشۈرۈۋەتتى. لەۋلىرىنى ئەلەم بىلەن مەھكەم چىش-لىدى.

— سەن ئاشۇ ئېشەكنىڭ سۈيدۈكىنى ئىچىۋەر، تېخىمۇ ئوبدان بولۇپ قالىسەن!

لېكىن ئۇنىڭغا بۇ گەپلەر قىلچىمۇ تەسىر قىلمىدى. چۈنكى ئۇ بولۇشىغا خورەك تارتىپ ئۇيقۇغا كەتكەنىدى.

بىر قېتىم ئۇ پۇتا ئىچىپ ئولتۇرۇپ، بىر قىز بىلەن تونۇشۇپ قالدى. قىز شۇنچىلىك بېرىلىپ ياسانغان ئىدىكى، ئۇنىڭغا قارىغان ھەر قانداق بىر ئەركەكنىڭ يۈرىكى ئۆينىپ، كۆزلىرى چاقناپ، ئېغىزىدىن شۆلگىيى ئاقماي قالمايتتى. قىزمۇ پۇتا ئىچىپ ئول-تۇراتتى. ئۇنىڭ كۆز قىسىپ شوخلۇق قىلىپ قاراشلىرى، جىل-مىيىپ نازلىق كۈلۈشلىرى شۇنچىلىق يېقىملىق، شۇنچىلىك جەلپكار ئىدى. ئۇ قىزغا قارىغانچە ئۆزىنى تۇتالماي قالدى. قىزنىڭ زىلۋا بەدىنىگە چىپچىدە كەلگۈدەك كىيىۋالغان ئاق رەڭلىك كالتە يەڭ مايكىسى تىك، ئۇچلۇق ئىككى كۆكسىنى بۇغا مۇڭگۈزىدەك كۆتۈرۈپ تۇرۇۋالغانىدى. قىزىل رەڭلىك باغىرىدىقى كۆرۈنۈپ

تۇراتتى. ئۇنىڭ ئەرلىك ھېسسىياتى بىردىنلا ئويغىنىپ، قىزغا شۇنداق بىر ھەۋەس، ئىشتىياق قوزغالدىكى، ئۆزىنى زادىلا تۇ- تۇۋالالمىدى. ئۇنىڭ قىزنى مەھكەم قۇچاقلىغۇسى، ئاشۇ ئالمىدەك چىڭ، ئۇچلۇق كۆكسىنى سىلىغۇسى، مەھكەم مىجىغۇسى، با- غىرداقلىرىنى ئۇزۇپ ـ ئۇزۇپ تاشلىۋەتكۈسى كېلىپ كەتتى. ئۇ ئۆزىدىن رازى بولدى، خۇش بولدى. چۈنكى، ئۇ يات جىنسىلىقلارغا نىسبەتەن خېلى ئۇزۇندىن بېرى ئۆزىدە بۇنچىلىك بىر ئىنتىلىش، ھەۋەسنىڭ پەيدا بولمىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ ئۆزىدىنمۇ سەل ـ پەل ئەنسىرەپ يۈرەتتى. لېكىن بۇگۈن... ئۇنىڭ ئۆزىدىن ئەنسىرىشىنىڭ قىلچىلىك ھاجىتى يوقكەن! گەپ يەنىلا ئايالدا، يات جىنسلاردا ئىكەن! ئۇلارنىڭ ناز ـ كەرەشمىسىدە، خۇلقىدا ئى- كەن!... قىز ئۇنىڭغا تېخىچە ئوتلۇق بېقىشىدا قاراپ ئولتۇراتتى. ئۇ ئاستا ـ ئاستا قىزغا يېقىنلىشىپ بىر نېمىلەرنى دېيىشىپ قا- قاقلىشىپ كۈلۈشتى. رومكىلارنى بىر ـ بىرىگە تەگكۈزۈپ پىۋا ئىچىشتى. ئاندىن بىر ـ بىرىنى قولتۇقلىشىپ دېگۈدەك مېڭىپ كەتتى. ئۇ قىز بىلەن دېيىشكەنىدى. ئۇ تاقىلداپ كېتىۋاتقان نەپ- سىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن قىزنى تاكسى بىلەن چەتكىرەك سېلىنغان بىر مېھمانخانىغا ئېلىپ باردى. ياتاقتا كىرىپ ئۆزىنى تۇتۇۋالال- مای، قىزنىڭ باغىرىدىقىنى يىرتىپ سالدۇرۇپ دېگۈدەك قىزغا ئۆ- زىنى ئاتتى، ئاتتىيۇ بىر نېمىسى كەمدەك كۆڭلى غەش بولۇپ قال- دى. چۈنكى، ئۇنىڭدا ئارمانغا تۇشلۇق دەرمان يوق ئىدى. قىزنىڭ ئۇستىدە خېلى ۋاقىت ياتقان، قىزنى ئاچ كۆزلەرچە سۆيۈپ، بەدەن ـ بەدەنلىرىنى سىلاپ، مىجىغان بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ ئۇمىد قىلغان نەرسىسى ـــ ئەركەكلىك بەلگىسى زادىلا مىدىرلىمىدى! ئۇ هودۇق- تى، تەمتىرىدى، تەرلەپ چىلىق ـ چىلىق بولۇپ كەتتى. قىز ئەم- دى ئۇنىڭ ئېغىر بەدىنىنى كۆتۈرۈپ بولالمىدى.

ـــ قېنى بولمامىلا، ئادەمنى تەرلىتىپ...

ـــ شۇ... ھېچ...!

ـــ نېمىلىرىگە شۇنچىلىك يوغانلىق قىلغان؟ بولسىلا، بولمىسىلا چۈشىلە!

قىز غەزەپ بىلەن ئۇنى ئۈستىدىن ئىرغىتىپ چۈشۈرۈۋەتتى. كىيىملىرىنى كىيىپ، ئالدىغانىنى ئېلىپ يەنىلا ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئۆزىنى بىر قۇر تۈزەشتۈرۈپ، لەۋ سۈرۈخىنى يېگىلاپ، سومكىسىنى ئۆشنىسىگە ئارتىپ ئىشىك تۈۋىگە باردى:

ـــ سىلىنى قىشتا ـــ سوغۇقتا قالغان ئادەم يوتقان قىلىپ يېپىنىپ ياتسا بولغۇدەك، خوش!

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ھېچبىر ئايال زاتىغا تىكىلىپ قارىمايدىغان ـــ قارىيالمايدىغان، كۆڭلىگە باشقا ئىشلارنى ئەكەلمەيدىغان بولۇپ قالدى. ئۆزىدىن تېخىمۇ بەكرەك ئەنسىرەيدىغان بولۇپ قالدى، «جىنسىي ئاجىزلىق دېگەن شۇمىدۇ...؟»

ئۇ بۇرۇنقى چاغلاردا مۇشۇنداق ئاتالغۇلارنى زادىلا بىلمەيتتى. نېمىشقىكىن يېقىندىن بۇيان رادىيو ـ تېلېۋىزورلاردا، گېزىت ـ ژۇرناللاردا بۇ ھەقتىكى ئېلانلار هەددىدىن تاشقىرى بەك كۆپ بولۇپ كەتكەچكە، ئاڭلىماي دېسىمۇ قۇلىقىغا كىرىپ قالغان، كۆرمەي دېسىمۇ كۆزىگە چۈشۈپ قالغاندى، «مەنمۇ شۇنداق بولۇپ قالغاندىمەنمۇ...؟»

ئۇنىڭ پۈتۈن هەس ـ يادى، ئوي ـ خىيالى شۇ ئىشتا قالدى. ئۇ كۈندىن ـ كۈنگە چۈشكۈنلىشىپ، روهسىزلىنىپ كەتتى. ئۇ يوشۇرۇنچە «مەخپىيەتلىكىڭىزنى قەتئىي ساقلايمىز»، «هەر قانداق كېسىلىڭىزنى قەتئىي داۋالايمىز»، «دۇنيانىڭ، تۈرمۈشىنىڭ هەقىقىي لەززىتىنى سىزگە ئاتا قىلىمىز»، «سىزنى ۋە باشقىلارنى رازى قىلغۇدەك ئاجايىپ كۈچ ـ قۇۋۋەت ئاتا قىلىمىز»... ئاللا ـ كالا دېگەن دوختۇرخانىلارغا بېرىپ مەخسۇس شۇ ساهەدىكى «داڭلىق، كامالەتكە يەتكەن» مۇتەخەسىس، پىروفېسسورلارغا كۆرۈنۈپ باقتى. كوچا ـ كويلاردا هاياسىز ئېلانلارنى «بىمارلارغا» مەجبۇرىي تۇتقۇزۇپ ئۇچۇر بېرىۋاتقان، «بىمارلارغا» بارلىقىنى ئاتىغان دورىـ

خانا، دوختۇرخانىلارغا بېرىپ خېلى قىممەت باھالىق ئاجايىپ ـ غارايىپ سېھرىي كارامەتكە ئىگە دورىلاردىنمۇ يەپ باقتى. لېكىن ئەھۋال ئۆزگەرمىدى. تامنىڭ ئۇلى زەيلەپ بوشاپ كەتسە، ئۇستىگە مىڭ ئىشلىگەنمۇ بىكار ـ دە! ئۇ ئۆزىدىن ئەنسىرەپ، خۇدۇكسىرەپ، قورقىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە يېقىندىن بۇيان ئايالى ئاق ھاراق ئىچىدىغان بولۇۋالدى. ئايالى مەست كېلىپ ئۇنىڭغا ۋارقىرايتتى.

— قېنى، تاماق ئەتتىڭمۇ؟ تېز بول!

— ئۆيىنى سۈپۈرۈپ ـ سۈرتۈۋەت!

— تېز ئاچىق!

— ماۋۇ كىر ـ قاتلارنى يۇيۇۋەت!

— بالىغا ئوبدان قارا!

— ...

ئايالى ئەمدى ئۇنىڭغا بىمالال، ھېچقانداق قورۇنۇش ـ ھېيىقىش يوقلا بۇيرۇق قىلاتتى. ئاۋازى غارائ ـ غۇرۇڭ، مېڭىش ـ تۇرۇشىمۇ شۇنچىلىك قوپال ئىدى. چاچلىرىنى كەستۈرۈپ غەيرىي بىر خىل رەڭ بىلەن بويىۋالغانىدى.

«توۋا، بۇ ئىشنى، بىز ئالمىشىپ قالغان ئوخشىمايمىزمۇ...»

ئۇ تىترەپ كەتتى. پۈتۈن بەدىنى سوغۇق تەرگە چۆمۈپ، كۆزلىرىدىن قان ـ ياش تۆكۈپ مۇنچىغا يۈگۈرۈپ كىرىپ ھەممە كىيىملىرىنى سېلىۋەتتى. ئۇ تولىمۇ قورقۇش، ھېيىقىش ئىچىدە ئاستا چاتىرىقىنى سىلاپ باقتى، ئېڭىشىپ قاراپ باقتى. لېكىن كاۋىدەك سېمىز قورسىقى توسۇۋالىپ، ھېچنېمىنى كۆرەلمەي قالدى. ئۇ تېخىمۇ بەكرەك ئېڭىشىپ، زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ قولىرى بىلەن... لېكىن ھېچقانداق سېزىم يوق. «ياق، ياق، ئۇنداق بولماسلىقى كېرەك...!»

ئۇ كۆچىغا چىقتى، توۋا دېگۈلۈك. كۆچىدا نۇرغۇنلىغان ئايالار مەست بولۇشۇپ ئەرلەرنى قوغلاپ يۈرۈشەتتى. ئەرلەر بىردىن پىتۋا

بوتۇلكىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ، قورساقلىرىنى سائگىلىتىپ، ھاسىراپ قېچىشاتتى.

— سەنلەر مۇشۇنداق قېچىشىپ نەگە بېرىشىسەنكىن قېنى؟ ھۇ لايپاسلار، يارىماسلار، كېلىشە، پۇاڭ بىلەن ھاراقنى سوقۇشتۇرۇپ ئىچمىمزا! — بىر ئايال يۈگۈرۈپ كېلگىنىچە دەرەخ سايىسىدا پۇا ئىچىپ ئولتۇرغان يوغان قورساق بىر ئەرنىڭ ياقىسىغا ئېسىلدى.

— خوش، مۇنداق ئىچەيلى! — ئايال بىر بوتۇلكا ئاق ھاراقنى بىر بوتۇلكا پۇنغا جائگىدە ئۇرۇپ، گۈپۈلدىتىپ ئىچىۋەتتى. ئۇنىڭ يۈز - كۆزلىرى قىزىرىپ كەتتى. ئۇ ئايال ھېلىقى يوغان قورساق ئەرنى ھەدەپ ئورمانلىققا سۆرەيتتى. ئەر ئۆزىنى ئېلىپ قاچاتتى، ۋارقىرايتتى.

— مېنى قۇتقۇزۇڭلار، ئادەم بارمۇ؟!

«ياپىرىم، توۋا بۇ نېمە ئىش...؟»

ئۇ ياقىلىرىنى چىشلەپ ئۆزىنى چەتكىرەك، دالدىغىراق ئالدى.

«بۇ ئاياللارغا نېمە بولغاندۇ؟ ئاشۇ ئەرلەرمۇ مەندەك پۇا - ھاراق ئىچىۋېرىپ... ئۇلارنىمۇ خوتۇنلىرى ئىشقا بۇيرۇپ تىللاپ، دۆشكەلەمدىغاندۇ... توۋا»

— سەن پۇاڭنى ئىچىپ يۈرۈۋەر، مەنمۇ ئۆزۈم خالىغان ئىشنى قىلىپ يۈرۈۋېرەي، بالىغا ئوبدان قاراپ، ئۆيىنى پاكىز تۇت. مېنىڭ ئىشلىرىمغا ئارىلاشقۇچى بولما، — دېدى بىر كۈنى ئايالى مەست ھالەتتە ئۆيگە كىرىپ دەلدەڭشىپ تۇرۇپ.

ئۇ بىر نەرسە دەي دەپ ئېغىزىنى ئۆمەللىدىيۇ، ئايالىنىڭ قەھرىلىك چىرايىنى، ئوتتەك يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىنى كۆرۈپ ھودۇقۇپ، پۇتۇن بەدىنى دىرىلداپ تىترەپ كەتتى.

— ماقۇل، ماقۇل خوتۇن، پەقەت مېنى تىللاپ، دۆشكەلىمەسىڭلا ھەممە ئىشنى ئۆزۈم قىلاي، سېنىڭ ھېچقانداق ئىشىڭغا ئارىلاشماي، بولامدۇ؟

— نېمە دېدىڭ؟ سەن تېخى مېنى خوتۇن دېدىڭمۇ؟ ھا... ھا... ھا... شۇنى بىلىپ قوي، ئۆز ۋاقتىدا سەن مېنى ئالغان، مەن سېنىڭ خوتۇنۇڭ ئىدىم. سەن نېمە دېسەڭ، مەن شۇنى قىلاتتىم. ئەمدى بۇنداق ئەمەس، ئەمدى مەن نېمە دېسەم، سەن شۇنى قىلىسەن، مېنىڭ ھەربىر ئېغىز گېپىمنى شەرتسىز ئاڭلايسەن. نەدە تۇر دېسەم، شۇ يەردە تۇرىسەن، نەدە يات دېسەم، شۇ يەردە ياتىسەن. مېنىڭ تىنىقىم بويىچە ئىش قىلىسەن. دېمەك، ھازىر كىم ـ كىمگە خوتۇن، شۇنى بىلەمسەن؟

— بۇ... بۇ ...

— نېمە تىلىڭنى چىشلەپ كېكەچلەيسەن؟ ھازىر كىم ـ كىمگە خوتۇن؟ — ئايالى قاقاقلاپ كۈلگىنىچە كىيىملىرى، ئاياغلىرى بىلەنلا كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلىدى.

— بولە، ئاياغ ـ پايپاقلىرىمنى، كىيىملىرىمنى سالدۇرۇۋەتمە!

— ئاۋۇ كىر ـ قاتلارنى نېمىشقا يىغىپ قويدۇڭ؟ تېز يۇيۇۋەتمە!

— بولە، ئۇسساپ كەتتىم، چاي ئەكىرىۋەتمە!

— بالىغا ئوبدان قارا، قورسىقى ئېچىپ قالمىسۇن!

— ئەتە سەھەردە ئويغىتىۋەت، خەتنە تويغا، قاتار چايغا بارىمەن. ئېھتىمال ئەتە كەچ كېلەلمەسلىكىم مۇمكىن، ئۆيگە، بالىغا ئوبدان قاراپ تۇرا!

ئۇ قاچانلاردىن تارتىپ پۇتۇغا شۇنچە ئامراق بولۇپ قالغانلىقىنى ئۆزىمۇ ئەسلىيەلمەيتتى. ئىشقىلىپ ئۇ شۇنى غۇۋا ھېس قىلاتتىكى، قاچاندىن باشلاپ پۇتا ئېچىشنى ئۆگەندى، شۇنىڭدىن تارتىپ ئۆزىدە نېمىلەرنىڭدۇر ئاستا ـ ئاستا يوقىلىۋاتقانلىقىنى، مىجەزىنىڭ ئۆزگىرىپ، مۇسكۇللىرىنىڭ بوشىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى.

2003 ـ يىلى، سانجى

سەمەندەرنىڭ ئوتى

كۆزلىرىڭدىن نۇر كۆرگۈم بار، ياش ئەمەس،
چىرايىڭدىن گۈل كۆرگۈم بار، غەم ئەمەس.
ئۆمۈربويى سەن ئۈچۈن سۆيگۈ، مېھرىم بار،
يۈرىكىڭدىن چوغ كۆرگۈم بار، كۈل ئەمەس.

ـــ ئاپتور خاتىرىسىدىن

ئىككىمىزنىڭ قاچانلاردا تونۇشۇپ، قاچانلاردىن باشلاپ بىر ـ بىرىمىزگە مۇشۇنداق ئامراق بولۇپ قالغانلىقىمىزنى ئېنىق بىلـ ـمەيمەن. ئېھتىمال بۇنىڭغا بەش يىل بولغاندۇ ۋە ياكى ئون يىل، ۋەياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بولغاندۇ. لېكىن بۇ ئانچە مۇھىم ئەمەس. مەن ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم بولغىنى بىزنىڭ شۇنچە ئۇزۇن ۋاقىتلارنى پەقەت بىر كۈندەك، تېخى بۈگۈنلا بىر ـ بىرىگە ئوتلۇق ۋەدىلەرنى بېرىشكەن شاش قىز ـ يىگىتلەردەك ئوتتەك قىزغىنلىق، ئوتتەك سىرلىق ھېس ـ ھاياجان، ئوتتەك كۆيۈم، ۋاپا، ئوتتەك مېھىر ـ مۇھەببەت بىلەن دۇنيادىكى، ھاياتلىقتىكى ئەڭ شېرىن لەزىز ـ لەززەتلەرنى قانغۇچە سۈرۈپ، سېھرىي مەستخۇشلۇق بىلەن ئۆتـ ـكۈزگەنلىكىمىزدە ئىدى!... راست دەۋاتىمەن. مەن سەن بىلەن تو ـ نۇشقاندىن كېيىن، بولۇپمۇ بۇنىڭدىن نەچچە يىللار ئىلگىرىكى تو ـ مۇزنىڭ ئوتتەك لاۋۇلداپ يېنىپ تۇرۇۋاتقان ئاشۇ كۈنى سېنىڭ ئوتتەك تىكىلىشلىرىڭگە، ئىللىق شۆرلاشلىرىڭغا، پوتۇن تۇر ـ قىڭدىن چاراسلاپ يېنىپ تۇرۇۋاتقان مۇقەددەس سۆيگۈ گۈلخانلـ ـرىڭغا بەرداشلىق بېرەلمەي، تىلسىم تۇتۇلۇپ، كۆزۈم كور بولۇپ، پۈت ـ قوللىرىم دىرىلداپ تىترەپ، خۇددى قىزىق قازانغا سالغان

قوي مېيىدەك بوزۇلداپ ئېرىپ، پوتۇن بەدىنىم گويا جېنى، روھى چىقىپ كەتكەن ئادەمدەك بوشىشىپ، ھالسىزلىنىپ، جانسىزلىنىپ ئوزۇممۇ سەزمەيلا سېنىڭ ئوتتەك ھارارەت يېنىپ تۇرغان باغرىڭغا شوڭغۇغان. تېخى شۇ يېشىمغىچە ئانامنىڭ بۇدرۇق كۆكسىدىن، نان، سۇدىن باشقا ھېچ نەرسىگە تېگىپ باقمىغان نېپىز، نازۇك لەۋلىرىمگە چوغدەك قىزىق، پاختىدەك يۇمشاق، ھەسەلدەك شېرىن لەۋلىرىڭنى چىڭ - چىڭ مەھكەم باسقان ئاشۇ دەقىقىلەردىن باشلاپ مەن ئوچوق ۋاقىت ئوقۇمى يوقالغانىدى. قۇمۇشتەك يېرىك، چىمدەك قويۇق بۇرۇتلىرىڭ يۇمران يۇزلىرىمگە، ئوماق زەناقلىرىمغا ھەربىر قېتىم سانچىلغاندا تاتلىق، سىرلىق، شېرىن ھېس - سېزىمدىن يىلاندەك تولغىنىپ كېتەتتىم!... پوتۇن دۇنيانى ئونتۇپ، بەخت، ھاياجان ياشلىرى سىرغىپ چىقىۋاتقان كۆزلىرىمنى مەھكەم يۇمۇپ، كۆكرىكىڭگە بېشىمنى قويۇپ ئون - تىنسىز يېتىپ كېتەتتىم...!

مەن ساڭا بەك ئامراق ئىدىم. ساڭا بولغان مېھىر - مۇھەببىتىمنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىكەنلىكىنى تىل بىلەن ئىپادىلەپ بەرگىلى بولمايتتى. شۇنداق بولغاچقا، سېنى جاھاندىكى جىمىكى ئايال جىنسلارنىڭ ھەممىسىدىن قىزغىناتتىم. ساڭا ھەرقانداق بىر ئايال جىنسىنىڭ گەپ قىلىشىغا، تىكىلىپ قارىشىغا ھەتتاكى يېنىڭدا بىللە تۇرۇشىغىمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيتتىم. ئادەم بىر ئادەمنى ھەددىدىن ئارتوق ياخشى كۆرۈپ قالسا گۇمان، كۈندەشلىك سەزگۈسى شۇنچىلىك ئېشىپ كېتەمدىكەن - تاڭ، سېنى داۋاملىق باشقىلاردىن كۈنلەپلا تۇراتتىم. گەرچە بۇ گەپلەرنى ساڭا ئېغىز ئېچىپ دېمىگىنىم بىلەن ھەممە دەردىمنى ئۆزۈم بىلەتتىم. سېنى بىرەر كۈن ئەمەس، بىرەر سائەت كۆرەلمەي قالساممۇ، سەندىن گۇمانلىنىشقا باشلايتتىم. «ئۇ چوقۇم ھازىر باشقا قىزلار بىلەن پاراڭلىشىۋاتقان بولۇشى... ھەتتاكى...» خىيالىمنىڭ ئاخىرىنى ئويلاشقا بەرداشلىق بېرەلمەيتتىم. ئىچ - ئىچىم گۇرۇلدەپ كۆ-

يۈپ، قانلىرىم ئېقىشتىن توختاپ، پۈت ـ قوللىرىم قولىشىپ قالاتتى. كۆزۈمدىن تارامالاپ ياش ئاقاتتى. تۇتقان ـ قويغىنىمنى بىلمەي، ئالدىمغا كىملا ئۇچرىسا تىللاپ ۋارقىراپ، قولۇمغا نېمە چىقىپ قالسا ئېتىپ سۈندۈراتتىم!... «خەپ، ئىككىنچىلەپ يۈزۈگە قارىمايمەن، سەندىن ئايرىلىپ قالغانغا ئۆلۈپ قالامتىم؟...» لېكىن سېنى، سېنىڭ ئاشۇ داۋاملىق بىر خىل مۇڭ يېغىپ تۇرىدىغان سۈرلۈك چىرايىڭنى، ئوتلۇق كۆزلىرىڭنى كۆرگەندە بولسا، يەنە ھەممىنى ئۇنتۇيتتۇم. پۈتۈن ئىچكى ھەسرىتىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ، تارام ـ تارام ياش تۆككىنىمچە سېنىڭ ھارارەتلىك قوينۇڭغا شۇڭغۇيتتىم... شۇنداق تۇرۇپمۇ، سېنىڭ قوينۇڭدا يېتىپ تۇرۇپمۇ يەنە ئازابلىق خىياللاردىن قۇتۇلالمايتتىم. «ئۇ باشقا قىزلارنىمۇ مۇشۇنداق باغرىغا باسامدىغاندۇ؟ ئۇ باشقا قىزلارغىمۇ ماڭا دېگەن گەپلەرنى دەمدىغاندۇ؟!»

مەن ساڭا شۇ دەرىجىدە ئامراق تۇرۇپ، مەن ساڭا شۇ دەرىجىدە ئاشىق تۇرۇپ كۆڭلۈمدىكى ئىچكى ھېسسىياتىمنى، پىنھان سىرلىرىمنى ساڭا قىلچىلىك بىلدۈرمەسلىككە تىرىشاتتىم. ئىچىمدە گۇرۇلدەپ ئوت كۆيۈۋاتسىمۇ، تېشىمدا شۇرغان ئۇچۇرۇپ، چىرايىمدىن قار ـ مۇز ياغدۇرۇپ تۇراتتىم.

ـــ سىز ماڭا ئامراقمۇ سۇبھى؟ ماڭا ئامراقمۇ؟

كۆزلىرىڭدىن چاچراۋاتقان نۇرغا، يۈرىكىڭدىن چىقىۋاتقان ئوتقا بەرداشلىق بېرەلمەيتتىم. سېنىڭ ھەربىر ئېغىز سۆزۈڭدىمۇ، ھەربىر تىنغان ھىد ـ تىنىقىڭدىمۇ ئادەمنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋېتەلەيدىغان يالقۇن ـــ ئوت بار ئىدى. «ئامراق، مەن سىزگە بەك ئامراق... مەن سىزگە بەك ئامراق...» دېگۈم كېلەتتى. لېكىن بۇ گەپنى دېيەلمەيتتىم ھەم دېمەيتتىم. ئىچىم گۇرۇلدەپ كۆيۈپ، كۆزلىرىمدىن يامغۇردەك ياش تۆكۈلۈۋاتسىمۇ، بۇ گەپنى ھەرگىز دېمەيتتىم. سەندەك چىدىماسقا، سەندەك تاش يۈرەك، سەندەك ۋاپاسىزغا بۇ گەپنى دەپ ئىچكى ھېسسىياتىمنى، پىنھان سىرلىرىم-

نى، ئوت ـ پىراقىمنى بىلدۈرۈپ قويسام ھەرگىز ۋە ھەرگىز بولـ مايدۇ!...

مېنىڭ خىيالىمچە ساڭا بۇ گەپلەرنى دېسەم، سەن مېنىڭ، سەن ئۇچۇن ئوت ـ لاۋا بولۇۋاتقان ئەڭ پىنھان، ئەڭ نازۇك سىرىمنى، ئىشق ـ ھەسرىتىمنى بىلىۋالسىڭ، سەن تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كېتەتتىڭ! مەن سېنىڭ ئالدىڭدا تېخىمۇ بىچارە، تېخىمۇ ئاـ مالسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالاتتىم. شۇڭا ساڭا قارىماي تۇرۇپ بوشلا شۇرلايتتىم.

ـــ مەن سىزگە ئۇنچىمۇ ئامراق ئەمەس، بىراق سىز ماڭا بەك ئامراق دەپ تۇرۇۋالغاچقا ئامالسىز...

گەپنى دەپ بولۇپلا كۆزۈمنىڭ قۇيرۇقىدا چىرايىڭغا ئوغرىلىقـ چە قارايتتىم. سېنىڭ چىرايىڭ دەقىقە ئىچىدە سەل ئۆڭۈپ، تاـ تىراتتى ـ دە، لەۋلىرىڭنى بىلىنەر ـ بىلىنمەس بوشقىنا چىشـ لەپ، چوڭ بىرنى تىناتتىڭ.

چىرايىڭدىكى دەقىقە ئىچىدە «لاپ» قىلىپ يېنىپ ـ ئۆچكەن ئازاب كۆلەڭگۈسىنى كۆرۈپ ئىچىمدە شۇنداق خۇش بولاتتىم، يۇـ رىكىم ھاياجاندىن تىپچەكلەپ كېتەتتى.

ـــ ناۋادا مەن سىزگە ئامراق دەپ تۇرۇۋالمىسام مەن بىلەن كاـ رىڭىز يوقكەن، شۇنداقمۇ؟

ئاۋازىڭ ئاچچىقتىن سەل بوغۇلۇپ قالاتتى. كۆزلىرىڭدىكى نۇر تېخىمۇ كۈچىيىپ، چىرايىڭ تېخىمۇ سۇرلۇك بولۇپ كېتەتتى. سەندىكى بۇ ئالامەتلەرنى كۆرۈپ مەن تېخىمۇ خوش بولاتتىم ۋە تېخىمۇ ھەددىمدىن ئاشاتتىم.

ـــ شۇنداق، كارىم يوقتى...

شۇ گەپنى دەپ بولۇپلا سېنى تېخىمۇ مەھكەم قۇچاقلايتتىم، يۇرىكىمدە ساڭا يالغان گەپ قىلغانلىقىمدىن قاتتىق ئازابلانسامۇ، لېكىن يەنە بىر خىل تاتلىق، شېرىن ئىستەك، سىرلىق ھۇزۇردىن كۆڭلى ـ كۆكسۈمدىكى ئېغىر ئۈيۈل تاش ئاستا ـ ئاستا پارچىلىـ

نىپ، ئۆزۈمنى ھاۋادا ئوچۇپ كېتىۋاتقاندەك يېنىك، ئەركىن ھېس قىلاتتىم. چۈنكى سەن مېنىڭ ئاشۇ بىر ئېغىز گېپىمدىن چوڭ - چوڭ تىنىپ، ئۇن - تىنسىز ھالدا نەچچە دەقىقە ئولتۇرۇپ كېتەتتىڭ. كۆزلىرىڭدىن ئازاب نۇرى، ھىد - تىنىقىڭدىن ئازاب ھىدى چىقىۋاتقاندەك شۇنداق ھۆزۈرلىنىپ كېتەتتىم... شۇ دەقىقە لەردىن باشلاپ شۇنى ئېنىق قىلدىمكى، سەن مەن ئوچۇن قانچە ئازابلانساڭ، مەن شۇنچە خۇشال بولىدىكەنمەن!

سۆيگۈ - مۇھەببەتىنىڭ، ئىشقى - پىراق، ئاشىق، سەۋدالىقىنىڭ سىرىنى ئاخىرى بىلىۋالغاندەك بولدۇم. سەن بىراۋ ئالدىدا ئىچكى سىرىڭنى، ئۇنىڭ ئوچۇن تارتىۋاتقان ئازاب، ھەسرەتلىرىڭنى قانچىكى ئاشكارىلىساڭ، سەن ئۇ ئادەم ئالدىدا ئۆزۈڭنى شۇنچىكى ئاجىز، بىقۇۋۇل ۋە زەئىپ ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويىدىكەنسەن! شۇڭا سەن بىراۋ ئوچۇن مىنۇت - دەقىقە لاۋۇلداپ يېنىۋاتقان بولساڭ- مۇ، ئىچكى ھېسسىياتىڭنى ئالدىراپ بىلدۈرۈپ قويماسلىقىڭ لازىمكەن!

شۇنىڭدىن كېيىن سېنى قىيناش ۋە ئازابلاش ھېسابىغا كۈلۈپ ھۆزۈرلىنىدىغان بولدۇم. سەن ئوچۇن كېچە - كۈندۈز خۇداغا ئاھ ئۇرۇپ ناله قىلسامۇ، سەن بىلەن كۆرۈشەلمىگەن ۋاقىتلاردا ئازاب، ھەسرەتتىن، ئىشق، سەۋدادىن، كۆيۈك، پىراقتىن كۆزۈمدىن قان - ياش ئاققۇزسامۇ، ئۇيقۇ، تاماقتىن قالسامۇ، بىراق سەن بىلەن كۆرۈشكەن چاغدا قەتئىي نىيەتكە كېلىپ ئۆزۈمنى تۇتۇالاتتىم. ئۆزۈمنى پەرۋاسىز، سەن ئوچۇن ھېچقانداق ئازاب چەكمىگەندەك كۆرسىتىشكە تىرىشاتتىم. «يۇگۈرۈپ بېرىپلا بوينىغا گىرە سېلىپ، ھۆڭگىرەپ يىغلايمەن، ئىچ - باغرىمدىكى پۇتۇن سىرىمنى بىرنىمۇ قويماي تۆكۈۋېتىمەن» دەپ ئويلايتتىم سەن بىلەن كۆرۈشمىگەن چاغدا. بىراق سەن بىلەن كۆرۈشكەندە بۇ خىيال-لىمدىن يېنىۋالاتتىم. بۇنداق قىلسام، سەن ئۇچۇن دوزاخ ئوتىدا پاراسلاپ كۆيۈۋاتقانلىقىمنى، ساڭا ھەقىقىي ئاشقىلىقىمنى بىلدۈ-

رۇپ قويغاندەك، بۇنى بىلىپ قالساڭ، سەن مېنى تاشلىۋېتىدىغاندەك، مەن سەندىن مەڭگۈ ئايرىلىپ قالىدىغاندەك، سېنىڭ ئالدىڭدا تېخىمۇ كىچىكلەپ، تېخىمۇ پاكارلاپ قەدىر - قىممىتىمنى يوقىتىپ قويىدىغاندەك ئويلاپ قالاتتىم. شۇنىڭ بىلەن سېنىڭ شۇنچە قىزغىن، ئوتتەك ئىنتىلىشلىرىڭگە، چەكسىز ئىنتىزارلىق بىلەن سۆيۈشلىرىڭگە، سېغىنىش ئىچىدىكى ئوتتەك قۇچاقلاشلىرىڭغا قورۇنۇپ، تارتىنىپ، ھېيىقىپ، خالىمىغاندەك قىلىپ جاۋاب قايتۇراتتىم. ئەمەلىيەتتە بولسا، قوللىرىڭ قوللىرىمغا، بەدىنىڭ - بەدىنىمگە، لەۋلىرىڭ، لەۋلىرىمگە تېگىش ئەمەس، سېنى كۆرۈپ بولغۇچە، ئاۋازىڭنى ئاڭلاپ كۆزلىرىڭگە قاراپ ھەتتاكى ھىد - تىنىڭ يۇزلىرىمگە ئۇرۇلۇپ بولغۇچە پۈتۈن بەدىنىم لايدەك بوشىشىپ، سۇدەك سۈيۈلۈپ، ھالسىزلىنىپ - جانسىزلىنىپ كېتەتتىم!...

سېنىڭ مېنى پەۋقۇلئاددە بىر خىل ھېسسىياتىڭ بىلەن، پۈتۈن روھى - جىسمىڭ بىلەن ياخشى كۆرۈدىغانلىقىڭنى، سېنىڭمۇ مېنى خۇددى مەن سېنى جاھاندىكى جىمىكى ئايال جىنسلاردىن قىزغاندەكدەك، جىمىكى ئەر جىنسلىقلاردىن قىزغىنىدىغانلىقىڭنى بىلگەندىن كېيىن سېنى قىينىاپ، ئازابلاپ ھۇزۇرلىنىش ئىشتىيا-قىم تېخىمۇ كۈچەيدى. بولۇپمۇ سېنىڭ كۈندەشلىك ۋە رەشىك ئو-تۇڭنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى كۈچلۈكلۈكىنى بىلگەن، سەزگەن ۋاقتىمدا ئۆزۈمنى بۇ دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك ئىنسان ھېسابلىدىم ۋە ئىچ - ئىچىمدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان سىرلىق ھاياجاندىن، بىلىپ بولماس بىر خىل ئىچكى بەختتىن ۋىلىقلاپ كۈلدۈم. يۈرىكىم بىر خىل تويۇنۇش ھېسسىياتىدا قاتتىق تېپىچەكلىدى. «ئۇ مېنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىدىكەن. ئۇ ماڭا ھەقىقەتەن ئامراق-كەن...»

— باشقا ئەرلەر بىلەن پاراڭلاشماڭ، — دەيتتىڭ سەن كۆزلىرىمگە مۇقەددەس بىر ئىشەنچ بىلەن مىختەك تىكىلىپ، — يۈرە-

كىمدىكى راست گەپنى قىلسام، سىزنىڭ مەندىن باشقا، دادىڭىز ۋە ئاكا ـ ئۇكىلىرىڭىزدىن باشقا ھەرقانداق بىر ئەر زاتى بىلەن پاراڭلىشىشىڭىزنى خالىمايمەن ھەم چىدىمايمەن!

«ئاخىرى ئاشكارىلىدىڭغۇ سەن قەلبىڭدىكى سىرىڭنى، خەپ سېنى تېخىمۇ قىينىپ، تېخىمۇ ئازابلىمايدىغان بولسام...»

شۇنداق خىياللار بىلەن يۈرىكىم گۈرۈلدۈپ كۆيۈپ، قەلبىم ئاچچىق ھەسرەتتىن پۈچىلىنىپ تۇرسىمۇ، «چوقۇم، چوقۇم سىز ـ نىڭ دېگەن گېپىڭىزنى ئاڭلايمەن. بۇ ئۆمرۈمدە، بۇ دۇنيادا سىزدىن باشقا، دادام، ئاكا ـ ئۇكىلىرىمدىن باشقا ھەرقانداق ئەر زاتىغا گەپ قىلمايمەن» دېگەن گېپىمنىڭ ئورنىغا:

ـــ مەنمۇ بىر ھېسسىي ـ سېزىمى جايىدا، ئەقىل ـ ئىدراكلىق ئادەم تۇرسام. باشقىلارغا گەپ قىلماي ئۆتكىلى بولامدۇ؟ مەن باش ـ قىلارغا باشقا گەپ قىلمىغاندىكىن... ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن گەپ قىلمىغان بىلەن باشقىلار گەپ قىلۇېرىدىغان تۇرسا. يا ئۇلارنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋالغىلى بولمىسا... دەيتتىم.

ـــ ئەمىسە مەيلىڭىز، مېنى كۈندەشلىك، خورلۇق ۋە ئازابتىن ئۆلۈپ كەتسۇن دېسىڭىز، كىم بىلەن پاراڭلاشقۇڭىز كەلسە پاراڭ ـ لىشۇېرىڭ!

بۇ قېتىم ئۆزۈمنىڭ قىينىپ، ئازابلاپ ھۇزۇرلىنىش ئويۇنۇمنى سەل چەكتىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىمنى دەرھال سەزدىم ـ دە، ئۆزۈمـ ـمۇ قاتتىق قورقۇپ كەتتىم.

سەن چاچراپ ئورنۇڭدىن تۇرۇپ مەندىن ئىككى قەدەم يىراقلاپ كەتتىڭ. بەدىنىڭ بىلىنەر ـ بىلىنمەس تىترەۋاتاتتى. چىرايىڭ قاردەك تېخىمۇ سۇرلۇك بولۇپ كەتكەنىدى. كۆزلىرىڭنىڭ تېگى ـ تېگىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان بىر دەستە نۇر ۋە بىر تېمىم سۇ ـ زۇك سۈيۇقلۇق مېنىڭ پۈتۈن جىسمىمنى كۆيدۈرۈپ، مېنى بۇ دۇنيادا بارمۇ ـ يوق قىلىۋەتتى... پۈت ـ قولۇم لاغىلداپ تىترەـ ـدى. يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سوقتى. كۆزلىرىمگە ئوقتەك يېغا يامىشـ

تى. «نېمىشقا، نېمىشقا ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئازار بېرىمەن؟ زادى نېمىشقا؟!...»

چاچراپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ سېنى ئارقا تەرىپىڭدىن مەھكەم قۇچاقلاپ:

ــ خاپا بولماڭ، خاپا بولماڭ. سىزگە چاقچاق قىلىپ قويدۇم. مەن ئۇ دۇنيا، بۇ دۇنيا قەسەم قىلىمەنكى، دادام، ئاكا ـ ئۇكىلىرىم ۋە ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىمدىن باشقا ھەرقانداق ئەر زاتىغا مەڭگۈ گەپ قىلمايمەن، ــ دېمەكچى بولدىم ـ يۇ، لېكىن يەنە دەقىقە ئىچىدە بۇ ئويۇمدىن يېنىۋالدىم. «ئازابلان، ئازابلان، تېخىمۇ بەك ئازابلىنىپ تاكى مېنى بىر كاچات سالغۇچە ئازابلان!...»

پەرۋاسىز قىياپەتتە يەرگە قاراپ ئۇن ـ تىنسىز ئولتۇرۇپ سا ـ ڭا ئوغرىلىقچە قارىدىم. سېنىڭ پۇتكۈل تۇرقىڭدىن گۇرۇلدەپ ئوت كۆيەتتى. كۆزلىرىڭگە قىپقىزىل قان تولۇپ، قويۇق ساقال ـ بۇ ـ رۇت باسقان يۈزلىرىڭ قارىداپ كەتكەنىدى. لەۋلىرىڭنى چىڭ ـ چىڭ چىشلەيتتىڭ. مۇشتۇملىرىڭ مەھكەم تۇگۈلگەن بولۇپ، پا ـ چاقلىرىڭ لاغلداپ تىترەۋاتاتتى. ساڭا قاتتىق ئىچىم ئاغرىدى دېگەنلىرىم ئۇچۇن پۇشايمان قىلدىم. ئىچ ـ ئىچىمدىكى خۇشلۇققا قوشۇلۇپ دەھشەت بىر ئەندىشىمۇ باش كۆتۇرۇپ چىقماقتا ئىدى. «ناۋادا ئۇ مېنىڭ مۇشۇ گەپلىرىمنى راست دەپ قېلىپ پېشىنى قېقىپ كېتىپ قالسىچۇ!...» شۇ خىيال بىلەن پۇتۇن بەدىنىمنى مۇزدەك سوغۇق تەر بېسىپ كەتتى. ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ يې ـ نىڭغا باردىم. لېكىن بۇ چاغدا مەن بەكلا كېچىككەنىدىم. سەن ماڭا قاراپمۇ قويماس گۇس ـ گۇس دەسسەپ مەندىن يىراقلاپ كەتـ ـتىڭ!...

قانلىرىم ئېقىشتىن، يۈرىكىم سوقۇشتىن توختاپ قالدى. پۇ ـ تۇن دۇنيا گۆرستان قاراڭغۇلۇقىغا چۆمدى. بېشىم قېيىپ، تۇنـ ـجۇقۇپ ئىزىمغا گۇپپىدە يىقىلدىم... شۇ يىقىلغانچە ھېچنېمىنى بىلمەپتىمەن ۋە ھېچنېمىنى سەزمەپتىمەن. بىر چاغدا كۆزۈمنى

ئاچسام مەن سېنىڭ قۇچىقىڭدا يېتىپتىمەن. سەن ياشلىرىمنى سۈرتۈپ، پېشانەمگە يېنىك سۆيۈپ كۆزۈمگە تىكىلىپ ئولتۇرۇپ- سەن... سېنى مەھكەم قۇچاقلاپ باچكىدەك بۇقۇلداپ ئىچ - ئىچىمدىن چىقىرىپ ھېقىقداپ يىغلاپ كەتتىم. كۆز ياشلىرىم دەريا - دەريا تۆكۈلەتتى.

— مەن چاقچاق قىلىپ قويغان... مەن سىزگە چاقچاق قىلىپ قويغان، — دەپ تېخىمۇ بەك يىغلاپ كەتتىم.

— مەن بىلىمەن، مەن سىزنىڭ چاقچاق قىلغىنىڭىزنى بىلىمەن، — دەپ شۇڭىرلايتتىڭ سەن قۇلىقىمغا ئېغىزىڭنى تەگكۈزۈپ.

سەن يېنىمدا تۇرغان، مەن سېنىڭ ھىدىڭنى ھىدلاپ، يۈرەك سوقۇشۇڭنى ئاڭلاپ، باغرىڭدا پۈتۈن دۇنيانى ئۇنتۇپ ياتقان ۋاقتىمدا سەندىن خاتىرجەم بولاتتىم. سېنى پەقەت ماڭلا تەئەللۇق دەپ ئويلايتتىم. سەندىن گۇمانلانمايتتىم، بىراق بىز ئايرىلىپ بىرەر سائەت ئۆتە - ئۆتمەيلا يەنە مېنى سەۋدا خىياللار، رەشىك، گۇمانلار تىنىم تاپماي قىيناشقا باشلايتتى. سېنى ئويلاپ، نەدە بىر ئىشلارنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ ئۆز - ئۆزۈمدىن جىلە بولاتتىم، تىتىلدايتتىم. پۈتۈن بەدىنىم ئوتتەك قىزىپ، قولىشىپ قاتتىق يىغلىغۇم كېلىپ كېتەتتى. مېنىڭ بۇنداق بولۇپ قېلىشىم ساڭا ئىشەنمىگەنلىكىمدىن ئەمەس، سېنى پەۋقۇلئاددە ياخشى كۆرگەنلىكىمدىن، سەندىن ئايرىلىشقا زادىلا كۆزۈم قىيمىغانلىقىدىن بولۇۋاتقان ئىشلار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە سەن باشقىلارنى ئاسانلا ئۆزۈڭگە جەلپ قىلىۋالاتتىڭ. سەندە قانداق بىر سېھرىي - كارامەت باركىن - تاڭ، سەن بىلەن بىرەم - يېرىمەم ھال - مۇڭ بولۇشقان، كۆزۈڭگە تىكىلىپ بىر قارىغان ھەرقانداق ئادەم ساڭا ئاسانلا ئامراق بولۇپ قالاتتى. شۇڭا مېنىڭ سەندىن گۇمانلىنىپ تۇرۇشۇم بىكاردىن ئەمەس ئىدى. باشقا قىزلار ئەمەس، ھەتتاكى مېنىڭ بەزى جان - جىگەر يېقىن دوستلىرىممۇ بەزىدە سەن توغرۇلۇق سۆزلەپ

شىپ، قۇشقاچتەك ۋىچىرلىشىپ كېتەتتى، ئۆز كۆڭلىنى خۇش قىلىشاتتى.

— سەھەنەرنىڭ كۆزى نېمانچە نۇرلۇق بالىلار، قارىسىلا ئادەمنىڭ ئىچى بىر قىسما بولۇپ قالىدىكەن — يا؟

— يۇزلىرىڭىز؟

— قاشلىرىڭىز؟

— بۇرۇتلىرىڭىز؟ ئاشۇ بۇرۇتلىرىنى سانجىپ تۇرۇپ بىرەر قېتىم...

— ھوش، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال، ئۇ بۇرۇتنىڭ ئىگىسى بار جۇمۇ، خالىغان ئادەم ئۆزىگە سانجىتالمايدۇ!

— نېمە دەيسەن؟ ئۇلار تېخى رەسمىي توي قىلمىغاندىكىن، ئۇنى كىملا كەلتۈرۈۋالسا شۇنىڭ.

— ئالە شەرتىڭنى!

— سۇبھى يىغلاۋاتىدۇ جۇمۇ.

— ئاڭلىدىڭمۇ سۇبھى، ئۇنى چىڭ تۇت، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالىسەن بولمىسا.

گەرچە ئۇلار مېنىڭ دوستلىرىم، چاقچاق قىلىشىۋاتقان بولسىمۇ، بىراق سېنىڭ گەپلىرىڭنى دەۋاتقان ئاشۇ دەقىقىلەردە ھەم سەندىن سۆيۈنۈش، ئىپتىخارلىنىش، ھەم سەندىن قىزغىنىش كەيپىياتى مېنى تەڭلا ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئالاتتى. يۈرىكىمگە نەشتەر دەك سانجىلاتتى. كۆڭلۈم داۋالغۇپ، ئىچىمدە ھاڭدەك بىر بوشلۇق شەكىللىنەتتى. بۇ بوشلۇقتا گۈرۈلدەپ ئوت كۆيەتتى.

يىغلىش، چايلاردا، ئولتۇرۇش، سورۇنلاردا سېنىڭ ھەرقانداق بىر قىز — ئايال بىلەن ئوسسۇل، تانسا ئوينىشىڭغا چىداشلىق بېرەلمەيتتىم. ناۋادا شۇنداق ئەھۋالنى كۆرۈپ قالسامغۇ ئەسلىي، ئاڭلاپ قالساممۇ نەچچە كېچە — كۈندۈزلەپ ئۇيقۇم كەلمەيتتى. ئالدىمغا ئۇچرىغان ھەرقانداق بىر ئايال بىلەن چاچلىشىپ ئۇرۇشقۇم كېلەتتى. سەن بىلەن تانسا، ئوسسۇل ئوينىغان ئاشۇ قىز —

ئايالنى ئىچىمدە بۇ دۇنيادىكى ئەڭ سەت، ئەڭ يىرگىنىشلىك، ئەڭ پاسكىنا تىللار بىلەن تىللايتتىم، ئۇلارنى قانداق ئادەم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۆمۈرلۈك دۇشمىنىم كۆرەتتىم.

كۇنلەر ئۆتكەنچە سېنى قىيناپ، ئازابلاپ ھۇزۇرلىنىش ئىستەكىم يەنە قوزغالدى. ئۆزۈم قانچە ئازاب تارتىۋاتقان بولسامۇ، يەنە سەن بىلەن پەرۋايىم پەلەك ھالغا كېلىۋالدىم، كۆرۈشەيلى دەپ تەلىپون قىلساڭ، ئوتتەك كۆرۈشكىم تۇرۇپمۇ ۋاقتىم يوق، خىزمەتتىم بەك ئالدىراش دەپ تۇرۇۋالاتتىم. ئەمەلىيەتتە ئادەتتىكى ۋاقىتلاردا پەقەت سەنلا كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلساڭ، ئاسمان گۈمۈرۈلۈپ چۈشمىگەن، زېمىنغا ئوت كەتمىگەن ئەھۋالدا ھەرقانداق مۇھىم ئىشىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر چوقۇم ۋاقىت چىقىراتتىم. سەنمۇ ماڭا كەسكىن چۇرۇلەپ قويياتتىڭ.

ـــ ئاي قاتتىق ئەيىبلەپ پىچاق ياغسىمۇ كېلىڭ، كۆرۈشەيلى!

كۇنلەر ئۆتكەنچە گېپىڭدىنلا سېنىڭ مېنى قانچىلىك سېغىنىۋاتقانلىقىڭنى بىلۋالاتتىم. سېنىڭ مېنى سېغىنىپ تۇرۇۋاتقانلىقىڭنى بىلىپ ھەرگىز ئايرىلىپ كەتمەسلىكىڭنى بىلىپ تۇرۇشۇمىنىڭ ئۆزىلا سېنى ياخشى كۆرگەندەك قىلاتتى. ئۆزىنى ئويلايدىغان، ئۆزىنى سېغىنىدىغان ئادەم نېمىدېگەن بېچارە ـ ھە؟ ئۇنداق بىمالال، خاتىرجەم ئويناپ يۈرەلەمتى؟!...

ـــ ئىككىمىزنىڭ ئىشىمىز دېمەك. ئۇمىد دېمەك ـــ ھايات دېمەن، سۇبھى، ناۋادا شۇنداق بولۇپ سىزنى بەك سېغىنىپ كەتسەم ـــ راست دەيسىز، مەن پەقەت سىزنى سېغىنىش بىلەنلا مۇشۇنداق قىلىۋاتىمەن دەپ ماڭا دەڭە، بىر نېمە تۇرسىمۇ، لېكىن يەنە سېنى قىيناپ ئازابلاش ئارقىلىق ھۇزۇرلىنىش ئىستىكىم غالىب كەلدى.

ـــ ئەتە كۆرۈشەلمەيمەن.

ـــ نېمىشقا؟

سېنىڭ جىددىيلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىڭنى ئاۋازىڭدىن ۋە تىنىڭ قىڭدىن بىلىپ تۇراتتىم، سەن جىددىيلەشكەنچە مەن تېخىمۇ خۇشال بولدۇم.

ــ ئەتە ۋاقتىم يوق، خىزمىتىم بەك ئالدىراش.

ــ شۇنچە ئالدىراش قانداق خىزمەت ئۇ؟

ــ جەدۋەل ئىشلەۋاتىمىز؟

ــ كىم بىلەن؟

ــ كەنتتىكىلەر بىلەن، ناھىيەدىن نۇقتىغا چۈشكەنلەر بىلەن.

چوڭ بىرنى تىنىپلا يوقاپ كەتتىڭ. بىلىپ تۇرۇۋاتاتتىمكى، سەن ھازىر كۈندەشلىك ئازابىنى يەتكۈچە تارتىۋاتاتتىڭ. چۈنكى سەن مېنىڭ ھەرقانداق بىر يات ئەرلەر بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ بىرەر تېمىم سۇ ئىچىشىمنىمۇ، بىرەر بۇردا [illegible]مۇ، ھەتتاكى بىللە ئولتۇرۇپ بىرەر ئېغىز پاراڭلىشىشنىمۇ [illegible]تتىڭ.

ــ گەپ قىلىڭ، بولمىسا تېلېفونىنى قويۇۋېتىڭ تۇت، ئۇنىڭدىن مەن شۇ تاپتا ئۆزۈمچە ئۆزۈمنى ئۇستا [illegible]دۇم، مەن نېمە دېسەم بولۇۋ[illegible]ن قىلىشۋاتقان بولۇ-

ــ سۈبھى تېلېفونىنى [illegible]ن ئاشۇ دەقىقىلەردە ھەم تېلېفونىنى بېسۋەتتىم سەندىن قىزغىنىش كەيسېنىڭ خۇيۇڭ ماڭا بە[illegible]ئالاتتى. يۈرىكىمگە نەشتەر ئاخىرلاشماي، بىر ــ بىرىڭ[illegible]پ، ئىچىمدە ھاڭدەك بىر بوشلۇق قويۇۋۇۋاتسەم، سەن قاتتىق ئاز[illegible]خۇرۇلدەپ ئوت كۆيەتتى.

دۇرۇپ، نەچچە ــ نەچچە قېتىملا[illegible]ش، سورۇنلاردا سېنىڭ ھەرقان[illegible]تىممۇ شۇنداق بولدى. سەن قايتا[illegible]تانسا ئەنسىرەپ[illegible]ت. مەن قايتا ــ قايتا بېسۋەتتىم. سېنىڭ غەزەپ، ئازاب ۋە ئاچچىقتىن ئوت بولۇپ يانغان كۆزلىرىڭ، بۆرىدەك سۇرلۇك بولۇپ كەتكەن چىرايىڭ كۆز ئالدىمغا كەلدى ــ دە، شېرىن بىر تۇيغۇدىن قەلبىم لەرزىگە كەلدى. بىراق سېنى ئالدىغانلىقىم ئۈچۈن، ئازابلىغانلى-

قىسم ئۇچۇن كۆڭلۈم قاتتىق يېرىم بولدى. كۆزلىرىمدىن تارامـلاپ ياش ئاقتى.

سەمەنـدەر، سەن مۇشۇ قـۇرلارنى ئوقۇۋاتـقان ۋاقتىـڭدا مېنـى قانداق ئادەمدۇ دەپ ئويلاپ قېلىۋاتىدىغانسەن ھەقىچان. مېنى كـە-چۇر، مېنىڭ تاش يۈرەكلىكىمنى راستتىنلا كەچـۇر سەمەنـدەر. ئـا-شۇنداق گەپ ـ سۆزلەرنى قىلىۋاتقاندا، تېلېفوننى گېپىمىز تۈگـە-مەستىن قويۇۋەتكەنـدە مېنى ئازابلانمايدۇ دەپ ئويلامـسەن؟ ئەمەلـە-يەتتە مەن سېنىڭ بىر ئېغىز ئاۋازىڭنى ئەمەس، بىـر قېتـىملىـق ھىد ـ تىنىقىڭنى ئاڭلىۋېلىشقىمۇ نەقەدەر تەشنا، نەقەدەر تەقـەززا ئىكەنلىكىمنى بىلسەڭچۇ كاشكى!... تېلېفوننى قـويۇۋېتەتـتىمـيـۇ، كۆزلىرىمدىن تارامىلاپ ياش تۆكەتتىم. سېنى ئويلاپ، ئاچچـىقتـىن چىشلىرىڭنىڭ غۇچۇرلاپ كېتىدىغانلىقىنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ ئۆزۈمنى قاتتىق ئەيىبلەيتتىم...

كۈنلەر ئۆتـكەنچە مـەن شۇنى تېخىمۇ ھـېس قىلـدىمكى، سـەن مەندىن قانچە خاپا بولغان، قانچە غەزەپلەنگەن ھـالەتتىـمۇ مەندىـن ھەرگىز ئايرىلىپ كەتمەيدىكەنسەن. ئەمەلىيەتتە سـەن مېنى، مـەن سېنى ياخشى كۆرگەنىدىنمۇ نەچچە ھەسسە ئارتۇق يـاخشى كۆرىـدە-كەنسەن. شۇڭا مەن سېنى قىيناپ، ئازابلاپ ھۇزۇرلىنىش ئويۇنۇمـ-نى بىمالال، خاتىرجەم ئويناۋەرسەم بولىدىكەن!

ـــ ئىككىمىزنىڭ ئىشىدا مەن سىزنى زورلاپ قالغانىدەك تـۇرىـ-مەن، سۇبھى، ناۋادا شۇنداق بولۇپ قالغان بولسا...

ـــ راست دەيسىز، مەن پەقەت سىزگە يۈز كېلەلمەيلا، سىزنىڭ زورىڭىز بىلەنلا مۇشۇنداق قىلىۋاتىمەن، بولمىسا...

ـــ بولمىسىچۇ؟ ماڭا دەڭە، بولمىسىچۇ؟

سېنىڭ مۇشۇنداق خاپا بولغان ھالىتىڭنى كۆرۈش مەن ئۈچۈن نېمىدېگەن ھۇزۇرلۇق ئىش ـ ھە؟ سەن ئاچچـىقتـىن يېرىلغـۇدەك بولۇپ كېتەتتىڭ. كۆزلىرىڭدىن ئوتتەك بىر ئۇچقۇن يالت ـ يۈلت چـاقنايتتى. يـۇزلىرىڭ ئېسىلىپ، مـۇشتۇملىرىـڭ تۈگۈلۈپ كـە-

تەتتى.

ــ مەن سىزنىڭ ھەرقانداق بىر ئېغىز گېپىڭىزگە شەك ـ شۇبھىسىز ئىشىنىمەن، سۆيۈملۈك. شۇڭا ماڭا چاقچاق قىلماڭ. سىز ـ نىڭ ئادەتتىكى بىرەر ئېغىز گەپلىرىڭىزمۇ يۈرىكىمنى تىتما ـ كاتاڭ قىلىپ مېنى بۇ دۇنيادا بارمۇ ـ يوق قىلىۋېتىدۇ. شۇڭا ماڭا ئۇنداق چاقچاق قىلماڭ!

بۇ گەپلىرىڭدىن كۆڭلۈم تېخىمۇ كۆتۈرۈلۈپ قالاتتى. شۇڭا سېنى تېخىمۇ جىلە قىلىپ، تېخىمۇ ئازابلاپ، تېخىمۇ بەكرەك ھۇ ـ زۇرلانغۇم كېلەتتى.

ــ مەن سىزگە چاقچاق قىلمىدىم، سەمەندەر، مېنىڭ سىزگە دېگەن گەپلىرىمنىڭ ھەممىسى چىن يۈرىكىمدىكى راست گەپلەر.

سەن ئىزىڭدا مۆكچىيىپ ئولتۇرۇپ قالاتتىڭ. لەۋلىرىڭنى چىڭ ـ چىڭ چىشلەپ، يىراق ـ يىراقلارغا قارايتتىڭ.

ــ ماڭا سىز بىر ئېغىز راست گېپىڭىزنى قىلىڭ، سۆيۈملۈك. ناۋادا مەن خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەن يىراق بىر يەرگە كېتىپ قالسام كۆڭلىڭىز يېرىم بولامدۇ؟

ــ ياق، كۆڭلۈم يېرىم بولمايدۇ!

ــ مەن يىراقلارغا كەتسەم مەندىن قۇتۇلغىنىڭىز ئۇچۇن خۇ ـ شال بولىدىكەنسىز ـ دە!

ــ راست. سىز يىراقلارغا كەتسىڭىز مەن خۇشال بولىمەن، شۇنداق يېنىكلەپ قالىمەن!

ــ مۇشۇ گەپلىرىڭىز راست گەپلەرمۇ؟

ــ راست گەپ، چىن گەپ!

سەن چوڭ بىرنى تىنىپ ئاستا ئورنۇڭدىن تۇردۇڭ ـ دە، خۇددى ئۆز ـ ئۆزۈڭگە سۆزلەۋاتقاندەك بوشلا شۇنىرلىدىڭ.

ــ ئاخىرى ئويلىغىنىمدەك چىقتى. ئەسلىي سىز مېنى چىن دىلىڭىزدىن ياخشى كۆرمەيدىكەنسىز، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى مېنى ئالداپ كەپتىكەنسىز ـ دە!

«ياق، ياق، سىزنى ئالدىمىم، خۇدا ھەققى ئالدىمىدىم، بايىقى گەپلىرىم يالغان، سىزنى چىن دىلىمدىن ياخشى كۆرۈدىغانلىقىم، سىزدىن بىر مىنۇتمۇ ئايرىلىشقا كۆزۈم قىيمايدىغانلىقى راست!...»

ئويۇم ئوي پېتى، نالەم ناله پېتى قالدى. سەن كەينىڭگىمۇ قاراپ قويماي مەغرۇر قەدەملەر بىلەن كېتىپ قالدىڭ.

ـــ مەن سىزنىڭ «ياق، سىز كەتسىڭىز بولمايدۇ، سىز كەتسەڭىز بولمايدۇ» دېگەن بىر ئېغىز گېپىڭىزگە نەقەدەر تەشنا ئىدىم ـ ھە؟ خەير، ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ!

سالقىن، يېنىك شامال سېنىڭ ئاشۇ نىدا، پىغانلىرىڭنى قۇلىقىمغا يەتكۈزگەن دەقىقىدە خۇددى چۈشەكەپ ئويغانغاندەك چۆچۈپ ئورنۇمدىن تۇردۇم ـ دە، ئارقاڭدىن يۈگۈردۈم، بىراق مەن يەنىلا بەكلا كېچىككەنىدىم. سەن مەندىن ئاللىقاچان يىراقلاپ كەتكەنىدىڭ!

بىر كۈن تېلېفون قىلمىدىڭ. سائەتكە، كۈنگە، تېلېفونغا تولا قاراپ قاتتىق ئازابلاندىم. ساڭا تېلېفون قىلىشقا نېمىشقىدۇر جۈرئەت قىلالمىدىم. كۆڭلۈمدە سېنىڭ تېلېفون قىلىشىڭدىن يەنىلا ئۈمىد، يەنىلا ئىشەنچ بار ئىدى. چۈنكى بۇنداق ئىش بۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ نەچچە ئون قېتىملاپ تەكرارلانغان. سەن ماڭا ئاچچىقلاپ بىر ـ ئىككى كۈن تېلېفون قىلماي ئۈچىنچى كۈنىگە كەلگەندە يەنە تېلېفون قىلاتتىڭ. سېنىڭ ماڭا چىدىمايدىغانلىقىڭنى بىلەتتىم، شۇڭا بۇ قېتىممۇ بىرىنچى، ئىككىنچى كۈننى ئازاب ئىچىدە ئۆتكۈزسەممۇ چىشىمنى چىشلەپ ئۆتكۈزۈۋەتتىم. «بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز بۇنداق چاقچاق قىلمايمەن» دەپ شۇنىرلايتتىم لۆم ـ لۆم ياش تۆكۈپ.

دېگەندەك ئۈچىنچى كۈنى ئەتىگەندىلا تېلېفون قىلدىڭ، ئىكراندىن سېنىڭ نومۇرۇڭنى كۆرۈپلا چاچراپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم. خۇشاللىق ۋە ھاياجاندىن پۈتۈن بەدىنىم جالاقلاپ تىترەپ

كەتتى. دېمەك، سېنىڭ ماڭا چىدىمايدىغانلىقىڭ، سېنىڭ مەنسىز ياشىيالمايدىغانلىقىڭ يەنە بىر قېتىم تولۇق ئىسپاتلانغانىدى!

«ئىككى كۈننىڭياقى تېلېفون ئالمىغىنىڭغا بىر تويغۇزاي، قېنى، ئازابنىڭ تەمىنى سەن يەنە بىر تېتىپ باق.» شۇ خىيال بىلەن تېلېفوننى ئالمىدىم. مېنىڭچە مۇشۇنداق قىلسام، سېنىڭ ماڭا بولغان سۆيگۈ ـ مۇھەببىتىڭ ھەسسىلەپ ئاشاتتى!

سەن شۇ كۈنى ساق يېگىرمە ئىككى قېتىم تېلېفون ئۇردۇڭ ۋە شۇنىڭدىن كېيىن جىمجىتلا يوقاپ كەتتىڭ. كۆڭلۈمدە بۇ مېنىڭ غەلىبەم ئىدى. بۈگۈن مەن سېنى يەڭگەن، مەن غەلىبە قىلغان ئىدىم... بىراق...

ئەتىسىدىن باشلاپ يەنە ئىككى كۈن ئۆتۈپ كەتتى. «ئەتىلا تېلېفون ئالىدۇ. بۇ قېتىم چوقۇم سۆزلىشىمەن. ئۇنى ئەمدى بۇنداق قىينىمايمەن» دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە. بىراق ئۇچىنچى كۈنمۇ جىمجىت ئۆتۈپ كەتتى. ئەمدى مەن تىتىلداشقا، ئازابلىنىشقا، ئەنسىرەشكە باشلىدىم. تۆتىنچى كۈنى قاق سەھەردە مەن ئاخىرى بەرداشلىق بېرىپ بولالماي ساڭا تېلېفون قىلدىم! ئاھ... ۋادىرىغا! بۇنىڭ نېمىسىنى ئېيتاي ئەمدى؟ سەن تېلېفون نومۇرۇڭنى ئالماشتۇرۇۋېتىپسەن ئەمەسمۇ؟! ئۇچ قېتىم، بەش قېتىم، ئون قېتىم قايتا ـ قايتىلاپ تېلېفون ئۇرۇپ: «بۇنداق نومۇر يوق، توغرىلاپ قايتا ئۇرۇڭ» دېگەن جاۋابنى ئاڭلىغاندىن كېيىن پۈتۈن يەر ـ جاھان پىرقىراپ چۆرگىلەپ كەتتى. كۆزلىرىمدىن يامغۇر دەك ياش تۆكۈلدى. يۈرىكىم چاك ـ چاك يېرىلىپ، قەلبىم مىڭ پاتمان تاشنى سېلىپ قويغاندەك ئېغىرلاشتى. تىنالماي، تۇنجۇقۇپ، تىپىرلاپ، ھۆكىرەپ يىغلاپ كەتتىم. لەۋلىرىمنى چىشلەپ، چاچلىرىمنى يۇلدۇم. قىلغان ـ ئەتكەنلىرىمگە دەققە ئىچىدە مىڭ ـ مىڭ پۇشايمانلارنى قىلدىم. «ئۇنىڭ دېگەنلىرى راست بولغىيمىدى؟ ئۇ راستتىنلا يىراق يەرلەرگە كېتىپ قالارمۇ؟...»

ئويلىغانچە ئىچ ـ ئىچىم گۈرۈلدەپ كۆيەتتى. نېمە قىلارىمنى

بىلەلمەي تەرەپ ـ تەرەپكە يۈگۈرەيتتىم.

شۇ بىر كۈنۈم مىڭ يىلغا تەڭ بولۇپ چىدىغۇسىز ئازاب ئىچىدە يىلانەڭ تولغىنىپ ئۆتتۈم. بېشىم قېيىپ، قىزىپ، ھۆ قىلىپ ھەش ـ پەش دېگۈچە ئاغرىپمۇ قالدىم. ئاھ... ھىجران ئازابى، كۆيۈك ئازابى دېگەن مۇشۇمۇ؟ مەن نېمىشقا ئۇنى شۇنچە ۋاقىتلاردىن بېرى قىينىپ، ئازابلاپ كەلگەن بولغىيتتىم؟ ئۇ شۇنچە ئازابلارغا قانداق چىدىغان، شۇنچە كۈنلەرنى قانداق ئۆتكۈزگەن بولغىيتتى ـ ھە؟!...

ئەتىسى ئەتىگەندە ماشىنىدىن بىرنى كىرا قىلىپ ناھىيەگە باردىم ـ دە، ئۇدۇل سېنىڭ ئىشخانائىغا ئوسۇپلا كىردىم. مەن ھازىر سارائ بولغانىدىم. مەن ھازىر سەن بىلەن كۆرۈشۈشتىن باشقا ھېچ ئىشنى ئويلىمايتتىم. ئەپسۇسكى ئىشخانائىدا، سېنىڭ ئورنۇڭدا مەندىن ئىككى ـ ئۈچ ياش كىچىك، بەكمۇ چىرايلىق، ەكمۇ نازۇك بىر قىز ئولتۇراتتى.

ـــ بۇ... سىز بىرسىنى ئىزدەمسىز، نېمە ئىشىڭىز بار؟

ـــ سەمەندەر... مەن سەمەندەرنى ئىزدەيتتىم.

قىز شۇندىلا ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ مېنىڭ بېشىمدىن پۈتۈمغىچە سىنچىلاپ قاراپ كەتتى.

ـــ سىز... سىز سۇبھى ئاچاممۇ؟ سەمەندەر ئاكام مىنۇت ـ دە قىقە ئېغىزىدىن چۈشۈرمەيدىغان ئەڭ، ئەڭ ئىشىنىدىغان، ئەڭ، ئەڭ چوقۇنىدىغان، بۇ دۇنيادىكى ئەڭ، ئەڭ ياخشى قىز دەپ تەرىپلەيدىغان سۇبھى ئاچام سىزمۇ؟

تۇرۇپلا يۇرىكىم شۇرۇلداپ ئېرىپ كەتكەندەك بولۇپ، كۆزلىرىمدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلۈپ كەتتى.

ـــ شۇنداق... شۇنداق... مەن سۇبھى!

ـــ ئۆزىڭىز شۇنچە چىرايلىق، شۇنچە نازۇك، شۇنچە ناتونۇش تۇرۇپ نىمانچە تاش يۈرەك يارىلىپ قالغان بولغىيتىڭىز ـ ھە؟ نەچچە يىلدىن بېرى سەمەندەر ئاكامنى نېمانچە قىينايسىز؟ نېمان-

چە ئازابلايسىز؟ ئەجەبا ئۇنىڭ سىزنى نەقەدەر ياخشى كۆرۈدىغانلىقىنى بىلمەمتىڭىز ـ ھە؟! ئىسسىت، بوپتۇ. قالغان گەپلەرنى بىز كېيىن دېيىشىۋالارمىز. سىز تېز بولۇڭ. سەمەندەر ئاكام بىر ساائەتنىڭ ئالدىدا قەشقەرگە ماڭغان. ئەتىگەنلىك ئايروپىلاندا ئۇرۇمچىگە ئۇچماقچى ئىدى. سىز تېز بارسىڭىز، ئۇنى ئايرودۇرۇمدا ئاخىرقى قېتىم كۆرۈۋالالىشىڭىز مۇمكىن!

ـــ نېمە؟ ئۇ...

ـــ ئۇنى ئۇرۇمچىدىكى بىر شىركەت خېلى بۇرۇنلا مۇئاۋىن باش دىرېكتورلۇققا تەكلىپ قىلغانىدى. لېكىن ئۇ چاغلاردا نېمىشقىدۇر بارمىغان. بۇ قېتىم تۈيۇقسىز بارىدىغان بولۇپ قالدى...

قەشقەرگە قانداق كەلگىنىمنى بىلمەيمەن. ماشىنىغا مەن چىقتىمۇ ياكى ماشىنا ماڭا چىقتىمۇ ئېسىمدە يوق. مېنىڭ بىلىدىغىنىم كۆزۈمدىن دەريا ـ دەريا تۆكۈلۈۋاتقان ياش. قەلبىمدىن پاتمان ـ پاتمانلاپ چىقىۋاتقان ئىدا، نادامەت!

«بۇنداق قىلمىڭ. بۇنداق قىلماڭ، سۈيىمى، مېنى بۇنداق قىينىماڭ. مېنىڭ سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغىنىم گۇناھ ئەمەس. ماڭا ئۇنداق قاتتىق تەگمەڭ. ماڭا ۋارقىرىماڭ، مېنىڭ دىلىم بەك نازۇك بولۇپ قالدى. ماڭا بۇنداق چاقچاق قىلىپ مېنى ئازابلىماڭ! بۇنداق قىلىۋەرسىڭىز، مەن بۇ يۇرتتىن كېتىمەن، ھامان بىر كۈنى كېتىمەن...!»

يۈگۈرۈۋاتىمەن، يىغلاۋاتىمەن، كىملەرگىدۇر سوقۇلۇۋاتىمەن. سەمەندەر، سەمەندەر سىز كەتمەڭ دەپ ۋارقىراۋاتىمەن. ئايرودۇرۇمنىڭ ئايروپىلان كۈتۈش زالىغا كىرىپ پۈتۈن جان ـ جەھلىم بىلەن ۋارقىرىدىم:

ـــ سەمەندەر، سەمەندەر... چىدىماس، ۋاپاسىز، بۇياققا چىقمىڭ!

ئەتراپىمغا ئادەملەر توپلىشىپ كەتتى. كىملەردۇر مېنى سارائىغا، سەۋداغا چىقىرىۋېتىشتى. كىملەردۇر ئىچ ئاغرىتىپ پىچىرلاشتى. كىملەردۇر توۋا دەپ ياقىلىرىنى چىشلەشتى. مەن

زالنىڭ ئوتتۇرىسىدا سۇنايلىنىپ يېتىپ ھۆركىرەپ يىغلايتتىم.

ــ سەھەنەدەر، مېنى كەچۈرۈڭ سەھەنەدەر، سىز يېنىمغا قايتىپ كېلىڭ!

كىملەردۇر ئىككى قولتۇقۇمدىن يۆلەشتۈرۈپ ئورنۇمدىن تۇرغۇزغاندەك قىلدى.

ــ سىز كىم؟ بىرسىنى ئىزدەمسىز؟

ــ سەھەنەدەر، سەھەنەدەر، سەھەنەدەرنى ئىزدەيمەن... مەن سەھەنەدەرنى ئىزدەيمەن!

بېشىمنىڭ پىرقىراپ قايغانلىقىنى، قاتتىق بىر قۇرۇق ھۆنىڭ تۇتقانلىقىنى بىلمەن. ھالسىزلىنىپ ــ جانسىزلىنىپ ئىزىمغا ئاستا سىيرىلىپ ئولتۇرۇپ قالغانلىقىمنى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئاستا ــ ئاستا كۆتۈرۈلۈپ ئاسمانغا ئۇچۇپ چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىمنىلا بىلمەن. قالدى ئىشلار قىلچىلىك ئېسىمدە يوق.

نەچچە سائەت، ھەتتاكى نەچچە كۈن ئاشۇ ھالەتتە ئەس ــ ھوشسىز ياتقانلىقىمنى بىلمەيمەن. ئىش قىلىپ خېلى ئۇزۇن بىر ۋاقىتلاردىن كېيىن قۇلىقىمغا كىچىك تاش ئېرىقتا سۇپسۇزۇك سۇنىڭ شىرىلداپ ئېقىۋاتقان ئاۋازىغا ئوخشايدىغان يېنىك، مۇڭلۇق بىر ئاۋاز، ئالتە ئايلىق بوۋاقنىڭ ئۇخلاۋاتقاندىكى تىنىقىغا ئوخشايدىغان لەززەتلىك، گۈزەل بىر پۇشۇلداش ئاڭلانغاندەك قىلدى. بېشىم چىڭقىلىپ، پۈتۈن بەدىنىم ئۇرۇپ چېقىۋەتكەندەك زدىڭىلداپ ئاغرىيتتى. زورلاپ ــ زورىقىپ يۇرۇپ كۆزۈمنى ئاچتىم.

ــ ھوشىغا كەلدى، ھوشىغا كەلدى!

ــ سۇبھى، سۇبھى، كۆزىڭىزنى ئېچىڭ سۇبھى، بۇ مەن، مەن سەھەنەدەر!

مەن يەنە ھوشۇمدىن كەتتىم. ئۇچتەك يېنىكلەپ، قۇشتەك ئۇچۇپ ئاسمانغا چىقىپ كېتىۋاتاتتىم. تايەنچىپ گۈزەل باغۇ ــ ئىرەمگە كىرىپ كېتىۋاتاتتىم. يۇز ــ كۆزلىرىمگە پەرىشتىلەرنىڭ كۆز ياشلىرى يامغۇردەك تۆكۈلمەكتە. نېپىز لەۋلىرىمگە،

ئوماق يۈزلىرىمگە بىر ئەر پەرىشتىنىڭ ئوتلۇق لەۋلىرى، يۈمران بۇرۇتلىرى چەكسىز لەزىز ـ لەززەت ئىچىده يېنىڭ سانجىلماقتا ئىدى... بۇ سۆيۈش، بۇ سانجىلىشتىن پۈتۈن جىسمىمغا، پۈتۈن دۇنياغا گۈرۈلده‌پ ئوت تۇتاشماقتا ئىدى. بۇ ئوتقا، بۇ لەززەتكە چىدىيالماي چۈشەكەۋاتقانده‌ك، ئۆز ـ ئۆزۈمگە سۆزلەۋاتقانده‌ك تو ـ لىمۇ بوش ئاۋازدا شۇنىرلايتتىم.

ـــ ئوت... ئوت... سەمەندەرنىڭ ئوتى!...

2009 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 26 ـ كۈنى
يوپۇرغا بايئاۋات ـ ئارا گەمە كەنتى

تۈندىكى سايە

ھاۋا سوغۇق ئىدى. شۇنىڭدىن قار يۇز ـ كۆزلەرنى ھەردەك چاقاتتى. كوچىدا ئادەملەر شالاڭ بولۇپ، ھېچكىم ـ ھېچكىمگە دىققەت قىلمايتتى.

قىز توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ مېڭىۋاتقىنىمغا ئالاھەزەل بىرەر سائەتچە بولۇپ قالغانىدى.

ـــ ئوكام سائىتىڭىز قانچە بولغاندۇ؟ ـــ دەپ سورىغانىدىم قىز ئۈدۈلۈمغا كەلگەندە ئۆزۈممۇ سەزمەستىنلا تىترەپ تۇرۇپ. قىز چۆچۈپ ئىزىدا چىپچىدە توختاپ قالدى. ئۇ ماڭا چەكچىيىپ بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن، لەۋلىرىنى بوشقىنا چىشلەپ قويدى ۋە پەسكىنە بىرنى كۈلۈپ سالدى.

ـــ سائەت تۆتتىن ئون مىنۇت ئۆتتى.

قىزغا قاراپ تۇرۇپلا قالدىم. چۈنكى قىز بەك چىرايلىق ئىدى. ئۇنىڭ قاشتېشىدەك سۈپسۈزۈك چىرايى سوغۇقتىن ئوتقاشتەك قىزىرىپ كەتكەن بولۇپ، ئۇزۇن ـ ئۇزۇن كىرپىكلىرى ئاستىدىكى يوغان كۆزلىرى چوغدەك يېنىپ تۇراتتى. سۇس قىزغۇچ نېپىز لەۋلىرى ئادەمنى ھەر كوي، ھەر ئويلارغا، يۈرەكلەرنى سارىسىمگە سالاتتى. كىيىۋالغان قاپقارا ئۇزۇن پەلتوسى بىلەن بوينىغا سېلىنغان قىپقىزىل شارپىسى ئېگىز، زىلۋا قامىتىگە شۇنداق ياراشقان بولۇپ، ھۆسنىگە مېڭلاپ ھۆسن، لاتاپىتىگە مېڭلاپ لاتاپەت قوشقانىدى. «قىز بولسا مۇشۇنداق بولسا... نېمىدېگەن كېلىشكەن، چىرايلىق. يۈرەكنى پاراكەندە قىلىپ... ئۇ ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق چىرايلىقلىقىنى بىلەمدىغاندۇ؟!...»

ـــ نېمە؟ ماڭا بىر نېمە دېدىڭىزمۇ؟

— ياق، ياق... مەن ئۆزۈمچە... رەھمەت، رەھمەت سىزگە...

قىز كەتتى. ئۇ ماڭا قاراپ يەنە شۇنداق تاتلىق بىرنى كۈلۈپ قويۇپ ئاستا، لەرزان قەدەملەر بىلەن يېنىمدىن كەتتى.

كۆڭلۈم شۇنداق يېرىم بولدى. قىزغا قاراپ ئىزىمدا قانچىلىك تۇرغىنىمنى، نېمىلەرنى ئويلىغىنىمنى بىلمەيمەن، بىر چاغدا قىز شاپپىدا ئارقىسىغا قاراپ نەچچە دەقىقە تۇرۇپ قالدى — دە، يەنە كەينىگە ئۆرۈلۈپلا ئۆز يولىغا ماڭدى. «مەن قىزغا قىزىقىپ قالغان-دەك، قىزمۇ ماڭا قىزىقىپ قالدى. بولمىسا بىكاردىن بىكارلا ماڭا قاراپ تاتلىق كۈلەمدۇ؟ بىكاردىن — بىكارلا ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ ماڭا قارامدۇ؟... ماڭاي. ئۇ تاكى ئۆيگە كىرىپ كەتكىچە، كۆزۈمدىن يوقالغىچە مېڭىپ باقاي. يېتىشۈپلىپ گەپكە سېلىپ باقاي. ناۋادا سەل ئىندەككە كېلىپ يۈمشىغۇدەك بولۇپ قالسا...» شۇنداق ھەم تاتلىق، ھەم بولمىغۇر خىياللار بىلەن ئارقىسىدىن ئەگەشتىم. قىزمۇ خۇددى مېنىڭ ئوي — خىياللىرىمنى بىلىپ قالغاندەك پات — پات ئارقىسىغا قاراپ قويياتتى...

ئەتراپ بارا — بارا قاراڭغۇلىشىپ، سوغۇق تېخىمۇ كۈچەيمىشكە باشلىدى. قىز تېخىچە توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇ خۇددى ئۆز-يىنى تاپالمايۋاتقاندەك ھېلى چوڭ كوچىدىن تار كوچىغا، ھېلى تار كوچىدىن چوڭ كوچىغا چىقىپ كېتىۋاتاتتى...

مەن خىيالىمدا قىزغا يېتىشۋالاتتىم. قىز ماڭا قاراپ يەنە شۇنداق تاتلىققىنا كۈلۈپ قويياتتى. مەن ئۇنىڭ بىلەن يانداشىپ كېتىۋېتىپ، نۇرغۇن گەپلەرنى سورايتتىم. قىزمۇ خۇددى مەن بىلەن كونا تونۇشلاردەك ئېچىلىپ يېيىلىپ پاراڭلىشاتتى.

— بەك مېڭىپ كەتتىڭىز، ئۆيىڭىزنى تاپالمايۋاتامسىز — يا؟

— مېنىڭ بۇ شەھەردە ئۆيۈم يوق.

— نېمە، سىز...؟

— مەن بۇ شەھەرگە تېخى يېڭىلا كەلدىم، ئۆيۈم قاغىلىق ناھىيىسىدە.

— ئەمسە بۇ كېچىدە نېمە دەپ بۇنداق تار كوچىلاردا مېڭىپ يۈرىسىز، يالغۇز قورقمىدىڭىزمۇ؟

— يېنىمدا سىز تۇرسىڭىز نېمىشقا قورقىمەن؟

— ئۇغۇ شۇ، بىراق ئىككىمىز تېخىچە تۇزۇكرەك تونۇشمايدىغان تۇرساق. سىزگە زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشمىدىن ئەنسىرىمىدىڭىزمۇ؟

قىز قاق ـ قاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ قوڭغۇراقنىڭ ئاۋازىدەك زىل ئاۋازى كېچە قوينىدا يىراق ـ يىراقلارغا سىڭىپ كەتتى.

— سىزدىن... سىزدىن ئەنسىرىمىدىمەن. سىزدىن قورقامدىمەن. ياق، ياق... سىزدەك ئادەملەر باشقىلارغا ھەرگىزمۇ زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزمەيدۇ. سىزدەك ئادەملەرنىڭ قولىدىن باشقىلارغا يامانلىق قىلىش كەلمەيدۇ. سىز بىرسىگە يامانلىق قىلىشنى ئويلاشقىمۇ جۈرئەت قىلالمايسىز.

— نېمىشقا؟ نېمىشقا مەن باشقىلارغا يامانلىق قىلالمىغۇدەكمەن؟

— چۈنكى سىزنىڭ باغرىڭىز بەك يۇمشاق. باغرى يۇمشاق ئادەملەر كۆپىنچە قورقۇنچاق كېلىدۇ. تەۋەككۈلچى ئەمەس. سىزنىڭ بايا ماڭا گەپ قىلغاندىكى ھالىتىڭىزلا، ئىچكى دۇنيارىڭىزنى ماڭا بەش قولدەك كۆرسىتىپ قويدى. ھېچكىم يوق قاراڭغۇ كوچىدا يالغۇز بىر قىزغا گاچىدە ئىككى ئېغىز گەپ قىلالمايتىرەپ ـ تەمتىرەپ تەرلەپ كەتتىڭىز. سىزنىڭ شۇ تۇرقىڭىزغا قاراپ ھەم قاتتىق كۈلگۈم كېلىپ كەتتى، ھەم سىزگە راستىنلا ئىچىم ئاغرىپ قالدى...

«ئەسلىي سەنمۇ تېشىڭ بۇنداق پارقىراپ تۇرغان بىلەن ئىچ ـ ئىچىڭدىن سېسىپ، ۋەتىۋەرىكىڭ چىقىپ كەتكەن بىر نېمە ئوخشىمامسەن؟ ھۇ داپشاق، ئەسلىي سېنى قولۇڭدىن تۇتۇپلا تامنىڭ ئارقىسىغا سۆرىگەن ياكى خېنىم بۇ كېچىدە يوللىرى قاياقتا؟ مەجەزلىرى بولسا ماڭمايلىمۇ ياتاقتا دېگەن بولسام، ئاندىن مېنى ھە-

قىقىي ئوغۇل بالا سانايدىكەنسەن ـ دەپ ھۇ قەدىرنى بىلمەيدىغان...»

ـــ نېمىشقا گەپ قىلماي سۇغا چۈشكەن تاشتەك يوقاپ كېتىسىز؟ گېپىڭىز بولسا بۇنداق پەسىلداپ ئېچىمنى پۈشۈرماي غاچ ـ غۇچ دېمەمسىز؟

ئۇنىڭ گەپلىرىدىن ئۇنۇم تېخىمۇ ئېچىگە چۈشۈپ كەتتى. ئىككى ئادەمنىڭ بىرى ئۇستۇنلۇكنى ئىگىلىۋالغان چاغدا ھامان يەنە بىرى تەبىئىيلا پاسسىپ ھالەتكە چۈشۈپ قالىدىغان گەپكەن. ئۇ ئۇستۇنلۇكنى ئىگىلىۋالغانىدى.

ـــ ماڭا نېمىشقا ئېچىڭىز ئاغرىپ قالدى؟ مەن يا...

ـــ چۈنكى سىز ئويلىغانلىرىڭىزنى دېيىشكە پېتىنالمىدىڭىز. ئوغۇل بالا دېگەن جېنى چىقىپ كەتسىمۇ، كۆڭلىدە ئويلىغان گېپىنى دەۋلىشى كېرەك. لېكىن سىز ئۇنداق قىلالمىدىڭىز. بايا مەن يىراقتىن كېلىۋاتقاندا، مەن توغرىلىق نۇرغۇن خىياللارنى قىلدىڭىز. ماڭا گەپ قىلماقچى، مېنى تاماقتا تەكلىپ قىلماقچى، ناۋادا سىزگە ئىشىنىپ ماقۇل بولۇپ قالسام، بىرەر خالىي جايىنى تېپىپ، بىرەر كېچە مەن بىلەن پاراڭلاشماقچى بولدىڭىز. لېكىن مەن سىزگە يېقىنلاشقانچە بۇ ئويلىرىڭىزدىن يېنىۋېلىشقا باشلىدىڭىز. چۈنكى مەن بەك كېلىشكەن، چىرايلىق قىز بولغاچقا، سىز ھودۇقۇپ تەمتىرەپ قالدىڭىز. باياتىنىدىن بېرى ئويلىغانلىرىڭىزنىڭ بىرىمۇ كاللىڭىزغا كەلمىدى. پەقەت ئالدىڭىزدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ۋاقتىمدىلا خۇددى چۆچۈپ ئويغانغان ئادەمدەك تىترەپ ـ تەمتىرەپ تۇرۇپ:

ـــ ئۇكام سائىتىڭىز قانچە بولغاندۇ؟ ـــ دېگەن گەپنى ئاران ـ ئاران دېيەلىدىڭىز، تۇرقىڭىزغا قاراپ قاتتىق كۈلگۈم كېلىپ كەتتى. چۈنكى شۇ چاغدىكى ھالىتىڭىز، راستىنلا بەك كۈلكىلىك ئىدى. ھودۇقۇپ ـ تەمتىرەپ كەتكىنىڭىز چىرايىڭىزدىن، كۆزلىرىڭىزدىن چىقىپ تۇراتتى. يۈزلىرىڭىز خۇددى يۈزى ئېچىلمىغان

قىز بالىنىڭ يۈزلىرىدەك ۋىل - ۋىل قىزىرىپ كەتتى... كېيىن مەن يېنىڭىزدىن كەتتىم، كېتىشىم بىلەنلا يەنە پۈشايمان قىلىشقا باشلىدىڭىز، كۆڭلىڭىز بەك يېرىم بولدى. ماڭا جىقراق گەپ قىلىۋالمىغىنىڭىز ئۈچۈن ئەلەم بىلەن لەۋلىرىڭىزنى چىشلىدىڭىز. مەن سىزنىڭ ئىچكى ھېسسىياتىڭىزنى بىلىپ تۇراتتىم. شۇڭا مەنمۇ كەينىمگە پات - پاتلا قاراپ قويۇپ ماڭدىم. ئويلىغىنىمدەك سىز كەينىمدىن ئەگەشتىڭىز. ئەگەشتىڭىز - يۇ، لېكىن ماڭا يېتىشىپ قېلىشتىن قورقۇپ مەندىنمۇ ئاستا ماڭدىڭىز. كەينىمگە قارىسام سىز توختىۋالدىڭىز. ماڭسام ماڭدىڭىز. بۇ ئىشلىرىڭىز ماڭا تېخىمۇ قىزىق تۇيۇلدى. شۇڭا قەستەن كەينىمگە قاراپ، سىز - نى ساقلاۋاتقان قىياپەتكە كىرىۋالدىم. شۇنىڭ بىلەن سىز ماڭا ئۆز - زىڭىزمۇ سەزمىگەن ھالدا يېتىشىپ قالدىڭىز. لېكىن يېتىشكەن - دىن كېيىن، سىز يەنە بايا ماڭا ئەگىشىپ كېلىۋېتىپ ئويلىغان خىياللىرىڭىزنى ئۇنتۇلۇپ قالدىڭىز. سىز ئەسلىي ماڭا يېتىشىۋې - لىپلا مېنىڭ نەگە بارىدىغانلىقىمنى، ئۆيۈمنىڭ نەدىلىكىنى سورايتتىڭىز. مېنى بەك چىرايلىقكەنسىز، بەك كېلىشكەن قىز - كەنسىز دەپ ماختايتتىڭىز. ئاندىن بىر رېستۇراننىڭ ياكى توخۇ قورۇمىخانىسىنىڭ ئايرىمخانىسىغا باشلاپ مېھمان قىلاتتىڭىز. بىز ئازراقتىن قىزىل ھاراق ئىچەتتۇق. سىز مېنى زورلاپ تۇ - رۇۋالاتتىڭىز... سىز مەندىن توي قىلغان - قىلمىغانلىقىمنى، يۇ - رۇۋاتقان يىگىتىمنىڭ بار - يوقلۇقىنى سورايتتىڭىز. كېيىن... كېيىن ئىككىمىز بىر - بىرىمىزنى قولتۇقلىشىپ بىر ئالىي مېھمانخانىغا كىرىپ كېتەتتۇق... سىز شۇ چاغدىمۇ قاتتىق ئىك - كىلىنىش ئىچىدە قالاتتىڭىز. مېنى كوچىغا چىقىپ قالغان، كىملا ئۇچرىسا، كىملا بىر تەخسە قورۇما ئېلىپ بەرسە كەينىدىن پالاقلاپ كېتىۋېرىدىغان، قوينىدا يېتىۋېرىدىغان بۇزۇق قىزمىكىن دەپ ئويلاپ قالاتتىڭىز. مەندە ئەيدىز كېسىلى بارمىكىن دەپ قالاتتىڭىز تېخى. شۇنىڭ بىلەن مەن سىرتقا چىقىپ كىرەي دەپلا ياتاقتىن

چىقىپ كېتىپ غايىپ بولۇپ كېتەتتىڭىز... قانداق مېنىڭ دېگەنلىرىم توغرىمۇ - خاتامۇ؟ سىز مۇشۇنداق ئويلاردا بولىدىڭىزمۇ - ياقمۇ؟

قىزغا قاراپ نېمە دېيىشىمنى بىلمەي تۇرۇپلا قالدىم. خۇددى ئۇ پەرىشتىدەك، سېھرىگەردەك مېنىڭ ئويلىغانلىرىمنىڭ ھەممىسىنى بىلىۋالغاندى.

— سىز... سىز ئادەممۇ ياكى...

قىز جاراڭلىق كۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ كۈلكىسى مېنى تېخىمۇ بىئارام قىلىۋەتتى.

— مەن ئادەم بولماي ئەمىسە نېمىكەنمەن؟ مېنى جىن - شايتان دەمسىز؟

— ياق، ياق، ئەمدى دەيمىنا... سىز خۇددى مېنىڭ يۈرىكىمدەك، مېنىڭ كۆڭلۈم، مېنىڭ كاللامدەك، مېنىڭ ئىچىمدىكىنىڭ ھەممىسىنى تولۇق بىلىۋاپسىز، شۇڭا...

— بۇنچىلىك ئىشنى ھازىر مەن ئەمەس، باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىمۇ بىلىۋالالايدۇ. بىر تولغان يىگىت قاراڭغۇ كوچىدا بىر قىزغا تىكىلىپ قاراپ كەتسە، تېخى ئۆزىچە يوقىلاڭ سوئاللارنى سوراپ گەپ قىلىپ كەينىدىن ئەگىشىۋالسا، ئۇنداق ئادەمنىڭ كۆڭلىدە مەن يۇقىرىدا دېگەنلەردىن باشقا يەنە قانداق ئوي - خىياللار بولماقچى ئىدى؟ ئوغۇل بالا بولسىڭىز، يوشۇرماي دەپ بېقىڭە قېنى. سىز شۇنداق خىياللارنى قىلدىڭىزمۇ - يوق؟

— مەن... مەن قىلغان. مەن راستىنلا شۇنداق خىياللارنى قىلغان!

— ھەببەللى. مانا ئەمدى ئازراق ئوغۇل بالىغا ئوخشىغىلى تۇردىڭىز. ئەمدى دەڭە، بايا تىندىن بېرى ئويلىغانلىرىڭىزنى قىلىپ بېقىشقا جۈرئىتىڭىز بارمۇ؟

— سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىز...

— مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، ھازىر بەك كەچ بولۇپ سوغۇق

تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. ھەر ئىككىلىمىزنىڭ قورسىقى ئاچتى. بىز بىرەر پىنھان ئاشخانىغا كىرىپ تاماق يېگەچ پاراڭلىشايلى. ئاندىن...

يۈرىكىم گۈپۈلدەپ سېلىشقا باشلىدى. شۇ تاپتا قىز پۈتۈنلەي ئۇستۈنلۈكنى ئىگىلەپ ماڭا قىلچىلىك پۇرسەت بەرمەيۋاتاتتى. شۇ تۇرقىدا نېمە دېسەممۇ ياق دېمەيدىغاندەك قىلاتتى. قىز تەشەببۇسكار بولغانچە كۆڭلۈمدىكى گۈمان ۋە ئەندىشە بارغانچە كۈچەيمەكتە ئىدى. «بىر نېمىلەرنى دەپ بۇ قىزدىن ئاستا قۇتۇلاي. قارىغاندا بۇ قىز مەن ئويلىغاندەك ئۇچىغا چىققان... ئىسىت مۇشۇ چىراي، مۇشۇ تۇرۇق بىلەن شۇنداق ئىشلارنى قىلىپ يۈرگىچە...»

ــ مانا مەن دېمىدىممۇ، سىز دېگەن ئۇچىغا چىققان توخۇ يۇرەك، قورقۇنچاق ئادەم. سىزدەك ئادەملەر ھېچ ئىشنى بىر باشقا ئېلىپ چىقالمايدۇ. ھا... ھا... ھا...

ئۇنىڭ كۈلكىسى جان ـ جېنىمدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ مېنى قاراپ تۇرۇپ مەسخىرە قىلىۋاتاتتى. ئۇ شۇ تاپتا كۆزۈمگە كىلىشكەن، لاتاپەتلىك، چىرايلىق قىز ئەمەس، ئۈيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدىكى جەددال، يالماۋۇز بولۇپ كۆرۈنۈپ كېتىۋاتاتتى...

ئۆزۈمچە پۈتۈن بەدىنىم شۇركىنىپ، مېنى قاتتىق تىترەك بېسىپ كەتتى. خۇددى ئۇ مېنىڭ قولۇمدىن تارتىپلا بىر قاراڭغۇ ھاڭغا ئەكىرىپ كېتىدىغاندەك، مېنى قانداقتۇر بىر جىن ـ شايتانلارنىڭ ئارىسىغا باشلاپ كېتىۋاتقاندەك تۇرۇپ قالدىم.

ئەتراپ گۆرەڭ قاراڭغۇ ئىدى. سوغۇق سۆڭەكتىن ئۆتەتتى. شۇ دەقىقىلەردە ئۇنىڭدىن قانداق قۇتۇلۇشنى بىلەلمەي مېڭەم چىڭقىلىپ چاراسلاپ كېتىۋاتاتتى. «نېمە دەپمۇ شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرىپ ئەگەشكەندىمەن. ئېسىت، ئەمدى تۇگىشىدىغان بولدۇم. بىز ئەمدى شەھەردىن خېلى يىراقلاپ كەتتۇق. بۇ ئەتراپتا چوقۇم ئۇنىڭ تونۇشلىرى بار. ئەگەر مەن ئۇنىڭ گېپىگە ئۇنىمىساملا ئۇ ۋارقىرايدۇ. شۇنىڭ بىلەن تەرەپ ـ تەرەپتىن تونۇشلىرى يۈگۈرۈپ

چىقىدۇ ـ دە، مېنى قوناق سوققاندەك ئۇرۇپ كېتىدۇ. ئۇنىڭ تو ـ نۇشلىرى چوقۇم تەمبەل، سېمىز بىر نېمىلەر. ئۇلارغا ھەرقانچە قىلسامۇ، كۆچۈم يەتمەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا يالۋۇرۇشنى باشلايمەن. ئۇلار مېنى مەسخىرە قىلىشىپ خىرىلداپ كۈلىشىدۇ.

ـــ ئەمىسە ياخشىلىقچە يېنىڭدىكى پۇلنىڭ ھەممىسىنى چىقار!

ـــ ماقۇل، ماقۇل، مانا، مانا...

ـــ ھۇ دېۋانە. مۇشىنچىلىك پۇلۇڭغا نومۇس قىلماي بىزنىڭ غوجايىنىنىڭ كەينىگە چۈشكەنمۇ؟ ئۇرۇڭلار بۇ نائەھلىنى! ئۇرۇپ پۈت ـ قولىنى سۇندۇرۇپ، پىيىنى قىرقىۋېتىڭلار. ئىككىنچىلەپ باشقىلارنىڭ خوتۇن ـ قىزلىرىغا كۆز قىرىنى سېلىشقىمۇ پېتىنالمايدىغان بولسۇن!

ـــ خوپ!

ـــ ئۇنداق قىلماڭلار، ئۇنداق قىلماڭلار، سىلەردىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئادەم بولۇپ قالاي، مېنىڭ ياشىنىپ قالغان بىر ئانام بار ئىدى. مەن مېيىپ بولۇپ قالسام، ئانامنى باقىدىغان ئادەم يوق. مەن ئادەم بولدۇم، ئىككىنچىلەپ باشقىلارنىڭ خوتۇن ـ قىزلىرىغا كۆز قىرىمنى سالمايمەن، ھەرگىز شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرمەيمەن... ماڭا رەھىم قىلىڭلار!

ـــ ئايالىڭ، بالا ـ چاقىلىرىڭ يوقمۇ؟

ـــ يوق. مەن تېخى ئۆيلەنمىگەن. مېنىڭ بۇ دۇنيادا ئاشۇ قېرى ئانامدىن باشقا ھېچنېمەم يوق.

ـــ ھۇ ياريماس، مۇشۇ ھالىڭغا قىزلارغا پوخورلۇق قىلمەن دېگۈچە... بوپتۇ، بۇ قېتىم سېنى كەچۈرۈۋېتەيلى. ناۋادا ئىككىنچىلەپ مۇشۇنداق قىلىدىغان بولساڭ، پۇت ـ قولۇڭنى سۇندۇرۇپ، پىيىڭنى قىرقىپ ھېلىقى بىر نېمەڭنى كېسىۋېتىمىز، ئاڭلىدىڭمۇ؟!

ـــ ئاڭلىدىم، ئاڭلىدىم غوجام، ئىككىنچىلەپ بۇنداق ئىش قىلمايمەن، ھەرگىز!

— كۆزۈمدىن يوقال!...»

— كېسىلىڭىز بارمۇ ـ قانداق؟ نېمانداق ئۆزىڭىزچە بىر نەرسىلەرنى دەپ ۋارقىراپ، ئالدىمدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇۋالىسىز؟ قوپۇڭ، ھەرقانچە ئىش بولۇپ كەتسىمۇ ئەر كىشى ئايال كىشىنىڭ ئالدىدا تىزلانسا بولمايدۇ، قوپۇڭ!

كۆزۈمنى ئاچسام قىزنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپتىمەن. قىز يۈمشاق، ئىسسىق بارماقلىرى بىلەن چاچلىرىمنى تاراپ ماڭا گەپ قىلىۋېتىپتۇ. ئۆزۈمچە شۇنداق يېغلىغۇم كېلىپ كەتتى.

— قوپۇڭ، بىز بىر يەرگە كىرىپ تاماق يېگەچ ئالدىرىماي پاراڭلىشايلى. سىزنىڭمۇ ئىچىڭىزدە ماڭا دەيدىغان نۇرغۇن گەپلىرىڭىز بار ئوخشايدۇ. مېنىڭمۇ سىزگە دەيدىغان بەك جىق گەپلىرىم بار.

قىزنىڭ ئاۋازى شۇنچىلىك مۇلايىم ۋە مېھىرلىك ئىدىكى، ئەدى كۆزۈمگە بىراقلا پەردىشىدەك كۆرۈنۈپ كەتتى.

بىز قول تۇتۇشۇپ ئانچە يىراق بولمىغان بىر يەردىكى بىر كىچىك ئاشخانىغا كىردۇق. ئاشخانا شۇنچىلىك ئىسسىق ۋە تىنچ ئىدى. ئاشخانىدا ئىككى كۇتكۇچى قىز بىلەن بىر غوجايىن ئايالدىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى. ئۇلار بىزنى ناھايىتى قىزغىن قارشى ئالدى. بىز بۇلۇڭ تەرەپتىكى بىر ئۈستەلگە بېرىپ بىر ـ بىرىمىزگە ئۇدۇلمۇئۇدۇل قارىشىپ ئولتۇردۇق. قىز پەلتوسىنى سېلىپ، ئولتۇرغان ئورۇندۇقىنىڭ يۆلەنچۈكىگە ئېسىپ قويدى. قىز ھەقىقەتەن بەك چىرايلىق ئىدى. چىراغ يورۇقىدا ئۇنىڭ يۈزلىرى مەرمەردەك پارقىراپ، كۆزلىرى ئوتتەك چاقناپ تۇراتتى. ئۇ ماڭا ئوتتەك ئىشتىياقى بىلەن قاراپ تاتلىق كۈلەتتى. ئۇنىڭ قاراشلىرىدىن، كۈلۈشلىرىدىن يۇرىكىم ئۇيناپ كېتەتتى.

— قارىسام بەك ئاق كۆڭۈل، باغرىڭىز بەك يۈمشاق يېگىتكەنسىز، نېمە ئىش قىلىسىز؟

— ئۆيىمىز مۇشۇ شەھەرگە يېقىن بىر يېزىدا. دېھقانچىلىق

قىلمىز، دېھقانچىلىقنىڭ ئارىسالدى ۋاقىتلىرىدا ۋە قىش كۈنلىرى شەھەرگە كىرىپ ئىشلەيمەن.

ــ ئۆيىڭىزدە كىملەر بار؟ سىز توي قىلغانمۇ؟

ــ ئۆيدە ئەللىك ياشتىن ئاشقان بىر ئانام بار. مەن تېخى توي قىلمىغان.

ــ بۇ يىل نەچچە ياشقا كىردىڭىز؟

ــ يىگىرمە بىرگە.

ــ ھە، مۇنداق دەڭ، مەندىن ساق ئىككى ياش كىچىككەنسىز.

ــ نېمە سىز....؟

ــ مەن بۇ يىل ساق يىگىرمە ئۈچ ياشقا كىردىم. ئىككى ياشقا كىرگەن بىر ئوغلۇم بار.

ــ نېمە، سىز توي قىلغانمۇ؟ سىزنىڭ بالىڭىز بارمۇ؟

ئۆزۈمچە ئىچىم شۇنداق ئاچچىق بولۇپ كەتتى. يۈرىكىمنىڭ بىر يېرلىرىنى بىر نېمىلەر رەھىمسىزلىك بىلەن غاجىلاشقا باشلىدى.

ــ ھە...ي. مەن بىر قېتىم توي قىلغان. لېكىن... لېكىن...

قىز لەۋلىرىنى بوشقىنا چىشلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە غىللىدە ياش پەيدا بولدى.

ــ لېكىن نېمە بولدى؟

ــ لېكىن ئېرىم بىز توي قىلىپ بىر يىلدىن كېيىنلا بىر قېتىملىق تاسادىپىي قاتناش ھادىسىسىدە قازا قىلىپ كەتتى.

تۇرۇپلا قىزغا شۇنداق ئىچىم ئاغرىپ كەتتى. قىز لەۋلىرىنى چىڭ ـ چىڭ چىشلەپ ئوتلۇق كۆزلىرىنى مەندىن ئېلىپ قاچاتتى.

ــ كەچۈرۈڭ، مەن بۇنى بىلمىگەچكە...

ــ ھېچقىسى يوق...

ــ ئۆيىڭىزنى قاغىلىقتا دەۋاتاتتىڭىز، بالىڭىز شۇ يەردە تۇرامدۇ، سىز نېمە ئىش قىلىسىز؟

ــ شۇنداق، بالام قاغىلىقتا ئانامنىڭ يېنىدا تۇرىدۇ، مەن بۇ

شەھەرگە كەلگىلى تېخى ئىككى ئايچە بولدى. بىر شەخسىي شىر-كەتتە ئىشلەۋاتىمەن.

ـــ نەدە يېتىپ ـ قوپۇۋاتىسىز... مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم...

ـــ مەن ئىشلەيدىغان شىركەتنىڭ يېنىدىلا بىر ئېغىزلىق ئۆيىنى ئىجارىگە ئېلىپ تۇرۇۋاتىمەن.

ـــ ھە... ئەمدى بىلدىم، راست ئۇ يەر تىنچمۇ؟

ـــ قانداق دەيسىز؟

ـــ ئۆزۈمچە، ئۆزۈمچە سوربغىم كېلىپ... مۇنداقلا...

ـــ مەندىن ئەنسىرەۋاتىسىز، شۇنداقمۇ؟

ـــ بۇنى سىز قانداق بىلىۋالدىڭىز؟

ـــ سىزنىڭ نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىڭىز چىرايىڭىز بىلەن كۆزلىرىڭىزدىن چىقىپلا تۇرىدىكەن. سىز بەك كۆيۈمچان، باغرى-ڭىز بەك يۇمشاق، كۆڭۈلچەك يىگىتكەنسىز. بۇنداق ئادەملەر ئا-سانلا باشقىلارنىڭ ئالدىمىغا چۈشۈپ كېتىدۇ، ئاسان زىيان تارتىدۇ.

قىز ماڭا قاراپ تاتلىققىنە كۈلۈپ قويدى. ئۇنىڭ مۇشۇ تۇرقى ئادەمنىڭ جانلىرىنى قاخشىتىۋېتەتتى.

ـــ يۇرۇڭ، مەن سىزگە ياتقىمنى كۆرسىتىپ قويايلى. بۇنىڭدىن كېيىن ۋاقتىڭىز چىققاندا كېلىپ يوقلاپ تۇرارسىز، ـــ دېدى قىز بىز تاماق يەپ بولۇپ سىرتقا چىققاندا ئاستىلا كېلىپ مېنى مەھ-كەم قولتۇقلاپ. قىزدىن مەن ئۆمرۈمدە پۇراپ باقمىغان شۇنداق بىر مەززىلىك پۇراق گۈپۈلدەپ پۇراپ، ئۆمرۈمدە ھېس قىلىپ باقمىغان شۇنداق بىر ئىللىق، تاتلىق سېزىم پۈتۈن بەدىنىمنى غۇژۇدە تىترىتىۋەتتى. مەن باشقىچىلا بولۇپ قېلىۋاتاتتىم. بو-شۇشۇپ كېتىۋاتاتتىم، ئۆزۈمدىن سەزمەيلا قىزغا تېخىمۇ چىڭ، تېخىمۇ مەھكەم چاپلىشىپ قېلىۋاتاتتىم.

سىرت بەك قاراڭغۇ ھەم بەك سوغۇق ئىدى. لېكىن مەن شۇ دەقىقىلەردە ھېچنېمىنى ئويلىيالمايتىتىم. ھېچنېمىنى سېزەل-

مەيتتىم. خىيالىمدا بۇ قىز بىلەن مەڭگۈ مۇشۇنداق مىڭىپ ئۆتۈپ كەتسەمكەن دەپ ئويلاپ قىلىۋاتاتتىم. لېكىن تۇرۇپلا ئۇنىڭ بىر قېتىم توي قىلغانلىقىنى، بىر بالىسىنىڭ بارلىقىنى ئويلاپ كۆڭلۈم شۇنداق يېرىم بولۇپ كېتەتتى. قىز مېنى ئۆزىگە تېخىمۇ مەھكەم تارتىپ، پات ـ پاتلا چوڭ ـ چوڭ تىنىپ قويۇپ، ئاستا ماڭاتتى. «ئەگەر قىزغا ئىككىمىز توي قىلايلى دەپ تەلەپ قويسام ئۇنارمۇ؟ ناۋادا ئۇناپ قالسا، بۇ مېنىڭ توي قىلىدىغان قىزىم دەپ ئۆيگە ئاپارسام، ئانام نېمە دەپ قالار؟ ئانام ئۆزۈڭدىن ئىككى ياش چوڭ، بىر قېتىم توي قىلغان، بىر بالىسى بار خوتۇننى ئېلىپ قانداق قىلاتتىڭ، دەپ قايناپ كېتەرمۇ ياكى قىزنىڭ چىرايىغا قاراپ باشقا گەپ قىلماسمۇ؟... قىزنىڭ ياتىقىغا بارغاندا نېمە ئىش بولار؟ ناۋادا قىز بۈگۈن بەك كەچ بولۇپ كەتتى، مۇشۇ ياتاقتا يېتىپ ئەتە چىقىپ كېتىڭ دېسە... ياتاقتا ئىككىمىز يالغۇز بولغاندىكىن... ئۇ مېنى كارىۋاتتا يېتىڭ، مەن سافادا ياتاي دېسە... ياق، ياق، بۇ گەپكە مەن ھەرگىز ئۇنىمايمەن. مەن ئوغۇل بالا بولغاندىكىن، مەن سافادا، ئۇ كارىۋاتتا يېتىشى كېرەك... ئۇ كىيىملىرىنى سېلىۋېتىپ، ئىچ كىيىملىرى بىلەن ياتسا... ئۇنىڭ ئىچ كىيىملىرى بىلەن تۇرغاندىكى ھالىتى تېخىمۇ چىرايلىق بولۇشى مۇمكىن... ئۇ چاغدا... ئۇ چاغدا... مەنمۇ، ئۇمۇ خېلى ۋاقىتلارغىچە ئۇخلىيالمايمىز... ئالاھەزەل تۈن تەڭلەر بولغاندا بەرداشلىق بېرىپ بولالماي، مېنى يېنىغا كېلىپ يېتىشقا چاقىرسا... ئۇنىڭ قۇچىقى، ئۇنىڭ باغرى چوقۇم ئوتتەك قىزىق، قۇياشتەك ھارارەتلىك... ئۇ مېنى پۈتۈن ئىشتىياقى بىلەن سىلىسا... مەن ئۇنىڭ باغرىدا ئېرىپ ئەس ـ ھوشۇمنى يوقىتىپ...»

ـــ توختا، بۇ كېچىدە بۇ قىزنى نەگە ئاپىرىسەن؟

تۇيۇقسىز ئالدىمىزدا ئۇستىخانلىق ئىككى ئەر پەيدا بولۇپ قالدى. مەن چۆچۈپ ئەسلىمگە كەلدىم. قىز مېنى تېخىمۇ بەكرەك قۇچاقلاپ، ماڭا تېخىمۇ يېقىن چاپلاشماقتا ئىدى. ئۇنىڭ نازۇك بە-

دىنى ياپراقتەك تىترەيتتى. ئۇلارنىڭ گەپ - سۆز، تۇرقىدىن ئېغىر مەستلىكى چىقىپ تۇراتتى.

— سەنلەر نېمە قىلىشماقچى؟ بۇ مېنىڭ توي قىلماقچى بولغان قىز دوستۇم، قانداق؟

مەن شۇنداق دەپ قىزنى «قورقماڭ» دېگەن مەنىدە ئۆزۈمگە تېخىمۇ يېقىن تارتتىم.

— ھا... ھا... ھا... توي قىلماقچى بولغان قىز دوستۇم - دە، ياخشى، بەك ياخشى، ئۇنداق بولسا بۇگۈن كەچ بۇ قىز بىزگە لازىم. سەن ھايات قالاي دېسەڭ، قىزنى بىزگە بېرىپ، ئاستا يولۇڭغا ماڭ، بولمىسا...!

ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئېگىز بوي بىرى شۇنداق دەپلا قىزغا قولىنى ئۇزاتتى. قىز «ئانا» دەپ بىر چىرقىراپلا مېنى مەھكەم قۇچاقلىۋالدى. شۇ تاپتا ئۇ بەكلا قورقۇپ كەتكەن بولسا كېرەك، بەدىنى لاغىلداپ تىترەپ تىنىقى ئىتتىكلەپ كەتكەنىدى.

— قورقماڭ، ھەرگىز قورقماڭ، بۇ نېمىلەر بىزنى ھېچنېمە قىلالمايدۇ!

مەن قىزنىڭ قۇلىقىغا شۇنداق دەپ پىچىرلىدىم - دە، قىزنى ئارقامغا ئۆتكۈزۈۋېتىپ، ھېلىقى ئېگىز بويلۇققا قاراپ ئېتىلدىم. ئادەم ئاچچىقى كەلگەندە، خورلۇققا ئۇچرىغاندا مۇشۇنداق كۈچ-تۈگىگۈر بولۇپ كېتەمدۇ - قانداق، ئاتقان تۇنجى مۇشتۇم بىلەن ھېلىقى ئېگىز بويلۇق ئارقىسىغا ئۇچۇپ چۈشتى. ئاڭغىچە يەنە بىرى يۈگۈرۈپ كەلدى. ئۇنىڭ قولىدا كىچىكرەك تىغدەك بىر نەرسە بار ئىدى. ئۇ قولىدىكى تىغنى كەلسە - كەلمەس شىلتايتتى. مەن قېچىپ تۇرۇپ، پۇرسەت كەلتۈرۈپ، ئۇنىڭ قورسىقىغا كېلىشتۇرۇپ بىرنى تېپىۋېدىم، ئۇ «ۋايجان» دېگىنىچە ئىزىدا ئولتۇرۇپ قالدى. ھېلىقى ئېگىز بويلۇقى تېخىچە ئۇن - تىنسىز مىدىرلىماي ياتاتتى.

— بولدى، ئەمدى بولدى قىلىڭ، بىز يولىمىزغا ماڭايلى، —

دېدى قىز مېنىڭ قوللىرىمغا ئېسىلىۋېلىپ.

ــ ئاۋۇ ئاداش ئۇن ــ تىنسىز يوقاپ كەتتى، ئۆلۈپ قالمىسۇن بىكار، مەن بېرىپ يۆلەپ قويايي، ئاندىن ماڭايلى.

ھېلىقى ئېگىز بويلۇقنى يۆلەپ ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ يەنە بىرىنىڭ يېنىغا باردىم.

ــ قانداق، بىر يېرىڭ بەك ئاغرىۋاتامدۇ؟ ماڭالامسەن؟

ــ ھېچقىسى يوق. سەن كېتىۋەر، خېلى يۇرەكلىك، نوچى نېمىكەنسەن، بەزى يىگىتلەرگە ئوخشاش ھەيۋىمىزدىن قورقۇپ قىزنى تاشلاپ قېچىپ كېتەمدىكىن دېسەك...

ــ ئەر كىشى دېگەن ئۆلۈپ كەتسىمۇ قىز ــ ئاياللارنى باشقىلارغا تارتقۇزۇپ قويماسلىقى كېرەك. يېنىدىكى قىز ــ ئاياللارنى تاشلاپ قېچىپ كېتىدىغان خۇمسىلارمۇ بارمۇ تېخى؟ ھۇ لەنەتگەر دىلەر. ئۇنداقلار ھەر ئىككىلا دۇنيادا قارا يۈز بولىدىغۇ تايىنلىق!

ــ ھازىر ئۇنداقلار بەك جىق، ئۇكام. بىز بۇ كوچىدا ئۇنداقلارنى بەك جىق ئۇچرىتىمىز. سەن خېلى نوچى، مەرد يىگىتكەنسەن. قىز دوستۇڭنى ئېلىپ مېڭىۋەر. بىزگە ھېچ ئىش بولمايدۇ. خۇدا يىم سىلەرنى مەڭگۇ بىر ــ بىرىڭلارغا سادىق قىلغاي!

قىز ئەمدى ماڭا تېخىمۇ بەكرەك چاپلىشۋالغانىدى.

ــ سىز راستىنلا بەك قالتىسكەنسىز. مەن ھەقىچان ئۇلارغا مېنى تاشلاپ بېرىپ قېچىپ كېتىدۇ دەپ ئويلىغانىدىم!

ــ نېمە دېدىڭىز؟ مەن مۇنداقراق تۇرسام ــ زە، مېنى لايپاس، لۆم ــ لۆم ئادەم كۆرۈپ قاپتىكەنسىز ــ دە، مەن سىزگە دەپ قويايي، مەن ئۆلۈپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ، ئۇنداق ئىشنى مەڭگۇ قىلمايمەن، بىلدىڭىزمۇ؟!

ــ خاپا بولماڭ، مەن دەسلەپتىكى تۇرقىڭىزنى، ماڭا گەپ قىلغاندىكى ھېلىقى ھالىتىڭىزنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ...

ــ سىزگە دېسەم، ئەرلەرنىڭ نوچىسى قىز ــ ئاياللارغا، ئۆزىدىن ئاجىزلارغا نوچىلىق قىلمايدۇ. ئۇلارغا سەمىمىي مۇئامىلە قى-

لىدۇ. پو ئاتمايدۇ. ئېغىر ـ بېسىق يۈرىدۇ. لېكىن تۇتۇرۇقسىز، شاللاق ئادەملەرچۇ؟ ئۇلار گەپنى چوڭ قىلىدۇ ـ يۇ، ۋاقتى كەلـ گەندە مۇشۇكتىنمۇ قورقۇپ، ھەممىنى تاشلاپ ئۆزىنى دالدىغا ئالىدۇ!

قىزنىڭ ياتقى ھەقىقەتەن پاكىز، ئىسسىق ھەم خۇشبۇي ئىدى. ياتاققا كىرگەن ئادەم ئۆزىنى گويا بىر غايىۋى جەننەتكە كىرىپ قالغاندەك سېزەتتى. ياتاقتىكى ھەممە نەرسە پارقىراپ تۇراتتى. ھەممە نەرسىدىن خۇشبۇي ھىد گۇپۇلدەپ تۇراتتى.

ـــ كېلىڭ، ئولتۇرۇڭ. ئاۋۇ سافاغا كېلىپ ئولتۇرۇڭ!

قىز پەلتوسىنى سېلىپ، بۇلۇڭدىكى كىيىم ئاسقۇچقا ئېسىپ قويدى.

ـــ مەن سىزگە چاي دەملەپ بېرەي، قانداق چاي ئىچىسىز؟

ـــ بولدى، بەك كەچ بولۇپ كەتتى. سىزنى ئاۋارە قىلماي. مەن ئەمدى ئاستا كېتىۋالاي.

قىز ماڭا قاراپ شۇنداق تاتلىق كۈلۈپ قويدى. ئۇ باشقا گەپ قىلمايلا شىرە ئۈستىدىكى چاي قاينىتقۇچتىن مىس چەينەككە چاي قۇيۇپ يېنىمغا كەلدى. ئۇنىڭ جىمىكى ھەركەتلىرى شۇنچىلىك سىلىق، شۇنچىلىك يۇمشاق ئىدى.

ـــ سىز مۇشۇ كېچىدە نەگە كەتمەكچى؟ ئەجەبا بۇ ياتاق سىزگە ماس كەلمەمدىكەن؟

ـــ ياق، ياق، ئۇنداق ئەمەس. شۇ سىزگە ياخشى بولماسمىكىن دەپ...

بىز چاي ئىچكەچ يەرگە قارىشىپ ئولتۇراتتۇق. كۆزلىرىمىز پات ـ پات ئۇچرىشىپ قالاتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئادەمنى مەست ـ ئەلەس قىلغۇچى سىرلىق ئۇچقۇن چاراسلاپ يېنىپ تۇراتتى. قاشتېشىدەك سۇپسۇزۇك چىرايى قىزىرىپ تېخىمۇ نۇرلىنىپ كەتكەنىدى.

ـــ مېنىڭ بايا ئاشخانىدا دېگەن گەپلىرىمگە ئىشەنمىگىنىڭمۇ؟

— شۇنداق، ئىشەندىم، مەن سىزنىڭ ھەرقانداق گەپلىرىڭىزگە ئىشىنىمەن!

— نېمىشقا؟

— بۇنى مەنمۇ بىلمەيمەن. ئىش قىلىپ، ئۆزۈمچە سىزگە ئىشىنىپ قالدىم.

— لېكىن مەن سىزنى ئالدىدىم!

— قانداق قىلىپ؟

— يالغان گەپ قىلىپ.

— ماڭا قانداق يالغان گەپ قىلدىڭىز؟

— مەن بۇ يىل يىگىرمە ئۈچ ياشقا كىردىم، بىر قېتىم توي قىلدىم، بىر بالام بار دەپ!

— بۇ... بۇ...

— ئەمەلىيەتتە مەن بۇ يىل تېخى ئەمدى ئون سەككىزگە كىرىشتىم. توي قىلىش ئەمەس، توي قىلىشنى ئويلىشىپمۇ باقمىدىم!

— نېمە، سىز....؟

— ئىشەنمەمسىز؟

— ئىشىنىمەن... لېكىن بۇ...

— مەن سىزنى نېمە دەيدىكىن، پەيلىدىن يېنىۋالامدۇ ياكى يېنىۋالامدۇ دەپ سىناپ شۇنداق دەپ قويغان.

— مېنى نېمىشقا سىناپ باقتىڭىز؟

— چۈنكى مەن... مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، سىز بىلەن توي قىلغۇم بار!

— بۇ... بۇ...!

— راست، ماڭا ئىشىنىڭ، مەن سىزنى راستىنلا ياخشى كۆرۈپ قالدىم. مەن سىزنى ئاشۇ ئېتراپتا ھەر كۈنى كۆرەتتىم. سىز ماڭا ھەر كۈنى شۇنداق تەلمۈرۈپ قاراپ كېتەتتىڭىز. لېكىن گەپ قىلىشقا پېتىنالمايتتىڭىز. بىراق مەن سىزنىڭ كۆزلىرىڭىزدىن ھەقىقىي ئەركەكلەرگە خاس بولغان بىر خىل ئوتلۇق مېھىر -

مۇھەببەتنى، سەمىمىي ـ ساداقەتنى كۆرەتتىم. سىزنى بەزىدە كـ-
يىملىرىڭىز لاي ـ توپىغا مىلەنگەن، چىرايىڭىزدىن ھارغىنلىق
چىقىپ تۇرغان ھالەتتە كۆرۈپ سىزگە شۇنداق ئىچىم ئاغرىپ كە-
تەتتى. لېكىن يېنىڭىزغا بېرىپ گەپ قىلىپ ھال ـ ئەھۋالىڭىزنى
سوراشقا پېتىنالمايتتىم...

قىزنىڭ كۆزلىرىدە ياش ئەگىيتتى. ئۇ لەۋلىرىنى پات ـ پاتلا
چىڭ ـ چىڭ چىشلەيتتى.

ـــ لېكىن سىز مېنى تېخى تولۇق چۈشەنمەيسىز. مەن سىزگە
ماس كەلمەيمەن. مەن دېگەن قارا دېھقان، جېنىمنى ئاران ـ ئاران
جان ئېتىۋاتقان كۈنلۈك ئىشلەمچى... كېيىنچە قىينىلىپ قالسـ-
ىڭىز مەن سىزگە يۈز كېلەلمەيمەن...

ـــ خاتىرجەم بولۇڭ، ئادەملەرنىڭ بەخت قارىشى ئوخشىمايدۇ.
بەزىلەر پۇل ـ مېلى قانچە كۆپ بولسا، ئۆزلىرىنى شۇنچە بەختلىك
دەپ قارىشىدۇ. بەزىلەر مەنسەپ ـ مەرتىۋىسى قانچە يۇقىرى بولسا،
ئۆزلىرىنى شۇنچە بەختلىك دەپ قارىشىدۇ. لېكىن مېنىڭ بەخت
قارىشىم باشقىچە، يەنى سىزدەك ۋىجدانلىق، ئىمانى بار ئەركەك
بىگ... ... قىلىپ، ئۆمۈربويى بىر ـ بىرىمىزگە سادىق بو-
...نى ھۆرمەتلەپ، جاپا ـ مۇشەققەت، ھۇزۇر ـ
...ۇپ، بىر ـ بىرىمىزنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى
...پ ياشىساقلا، بۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ زور بەخت دەڭە. سىز ماڭا
مەڭگۈ سادىق بولالامسىز؟ مېنىڭ قەدىر ـ قىممىتىمنى مەڭگۈ
قىلالامسىز؟ ھۇزۇر ـ ھالاۋەت، جاپا ـ مۇشەققەتتە مەڭگۈ بىرگە
بولالامسىز؟!

ـــ ناۋادا سىزلا ماڭا سادىق بولسىڭىز مەن چوقۇم، چوقۇم
سىزنىڭ دېگىنىڭىزدەك قىلالايمەن، چوقۇم!

ـــ ئاھ، مەن ئاخىرى ئۆزۈم ئارزۇ قىلغان خىيالىمدىكى يىگىتنى
تېپىۋاپتىمەن. خۇدا، خۇدا ساڭا مىڭلاپ، يۈز مىڭلاپ رەھمەت!

قىز ئۆزىنى باغرىمغا ئاتتى. مەن ئۇنى چەكسىز مېھرىم بىلەن

مەھكەم قۇچاقلايتتىم...

ماشىنىنىڭ قاتتىق تورمۇز قىلغاندىكى چىقىراق ئاۋازى بىلەن تەڭ خىيالىم بۆلۈندى. كۆز ئالدىمدا ـ مەندىن يېرىم قەدەم نېرىدا بىر كىچىك ماشىنا كۇچلۇك نۇرلىرىنى يورۇتۇپ گۈرۈلدەپ تۇراتتى.

ـــ ھەي ئۆلگۈڭ كەلگەنمۇ سېنىڭ، نېمانداق قارىغۇدەك يولنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىرىۋېلىپ...

گەپ قىلمايلا ماشىنىنى يانداپ ئۆتۈپ كەتتىم. شوپۇر يەنە نېمىلەرنىدۇر دەپ غۇتۇلداپ ماشىنىسىنى ھەيدەپ كەتتى.

بۇ چاغدا ھېلىقى قىز ئاللىقاچان ئىشىك بېشىدىكى لامپا كۇنۇدەك يورۇپ تۇرغان يوغان دەرۋازىلىق بىر ئۆينىڭ ئالدىغا بېرىپ بولغان بولۇپ، ئۇ شۇ تۇرقىدا ياشقىنە بىر ئەر، ئىككى كىچىك بالا، بىر ياشانغان ئايال بىلەن قىزغىن كۆرۈشمەكتە ئىدى.

ـــ نېمىشقا بۇگۈن كېلىدىغانلىقىڭىزنى بىزگە بالدۇرراق خەۋەر قىلىۋەتمىگەنسىز؟ يولدا قىينالغانسىز؟ سوغۇقتا توڭغانسىز ھەقىچان. يۈرۈڭ، يۈرۈڭ ئۆيگە كىرىپ پاراڭلىشايلى!

ـــ سىزنى بەك سېغىنىدۇق ئانا، تېخى ئاخشام ھەممىمىز گەپ كىرىپ قاپتىكەنسىز. سۈزالامدۇ ياكى يېڭى.

ـــ مەنمۇ سېغىنىدىم ئوماقلىرىم، ئەمدى سىلەر ئايرىلمايمەن.

ئۇلار كىرىپ كەتتى. يوغان دەرۋازا تاراقلاپ يېپىلدى. سەل تۇرۇپ ھېلىقى لامپىمۇ لاپىدە ئۆچتى.

ئەتراپ گۆردەك قاراڭغۇ ئىدى. شۇ تاپتا ئۆزۈمنىڭ نەگە بېرىدىغىنى بىلمەيتتىم. ھېلىقى دەرۋازىغا ھەسرەت، ھەسەت ۋە زەھەر دەك بىر خىل ئاچچىق بىلەن قاراپ قويدۇم ـ دە، ھارغىن قەدەملەر بىلەن قاراڭغۇلۇق ئىچىدە ئاستا ـ ئاستا غايىب بولدۇم...!

2008 ـ يىلى، قەشقەر ـ يوپۇرغا

策　　划：伊布拉音·色满
组　　稿：阿不都许库尔·伊敏
责任编辑：古丽努尔·阿布都肉苏力
　　阿不都外力·阿不都瓦伊提
特约编辑：阿布来提·居马土谱热克
责任校对：努丽曼·卡德尔
封面设计：海米旦·塞达力木
制　　版：麦尔甫·吾布力

蝾螈之火（维吾尔文）

（短篇小说）

阿布都纳斯尔·优努斯　著

新疆人民出版总社
新疆科学技术出版社出版发行
（乌鲁木齐市延安路255号　邮编：830049）
新疆新华书店经销　新疆力诺商务印务有限责任公司印刷
880mm×1230mm　32开本　5.625印张
2013年5月第1版　2013年5月第1次印刷

ISBN978-7-5466-1265-2（民文）　定价：18.00元

موقاد ژسنس لایحه کلوچی : خدمه ت سالم



ISBN 978-7-5466-1265-2



定价：18.00元